

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Krishnamurti'nin Not Defteri

JIDDU KRISHNAMURTI

ganj

Krishnamurti'nin Not Defteri

Jiddu Krishnamurti

Özgün Adı: Krishnamurti's Notebook

Editör: Gökçe Çiçek

Kapak Tasarım: Şükrü Karakoç

İç Tasarım: Şükrü Karakoç

1. Baskı Haziran 2017, İstanbul

ISBN: 978-605-5006-60-0

Sertifika No: 12222

Türkçe Çeviri © Seda Yuvarlak, 2017

Telif Hakkı © Ganj, 2017

Copyright © Krishnamurti Foundation Trust, Ltd., 1976

Krishnamurti Foundation Trust, Ltd.

Backwood Park, Bramdean, Hampshire, SO24 0LQ, İNGİLTERE

Email: info@kfoundation.org

Web: www.kfoundation.org

Bu eser AnatoliaLit Telif Hakları Ajansı aracılığıyla satın alınmıştır.

Yayıncının izni olmaksızın alıntı yapılamaz.

GANJ Yayıncılık Eğitim ve Danışmanlık Hiz. Tic. Ltd. Şti.

Neşe Sk.1907 Apt. No:31 34710 | Moda - Kadıköy - İstanbul

Tel: (0216) 348 36 97 - Faks: (0216) 449 98 34

kitap@ganj.com.tr - www.ganj.com.tr

Kapak, İç Baskı: Deniz Ofset Matbaacılık

Gümüşsuyu Cad. Topkapı Center, Odin İş Merkezi No: 403/2 Topkapı-İstanbul

Tel: (0212) 613 30 06 - Faks: (0212) 613 51 97

Sertifika No: 29652

Jiddu Krishnamurti

KRISHNAMURTI'NİN NOT DEFTERİ

Çeviren:

Seda Yuvarlak

“*Krishnamurti’nin Not Defteri* manevi bir mirastır. İçindeki sözler gerçekten dikkate değer bir varoluşun samimi ruhunu şairane, seviyeli, gökyüzü kadar engin ve harika bir şekilde bilgece sunmaktadır.”

—**Jack Kornfield**, yazar

“Genç bir adam olarak Krishnamurti, aklın gerçeğe bağlantısına dakika dakika izin verme girişimi lehinde, Teofizik Toplumu’nun ayrıntılı tuzaklarından feragat ederek gerçekten de cesur, manevi bir hareket sergiliyor. *Not Defteri*’nde dünya ile ilgili “sütecini” paylaşıyor. Şüphesiz ki en önemli kitabı olan bu kitap, insanoğlunun anlamlandırmaya çalıştığı, dünyada var olma tarzındaki sessiz devrime karşı yazılmış olağandışı zorlu ve derin bir vasiyettir.”

—**Simon Callow**, aktör, yazar, yönetmen

“*Krishnamurti’nin Not Defteri* kesinlikle onun şimdiye kadar yazmış olduğu en önemli kitaptır. Bu kendisine, kendisi için, var oluşunun en özel parçasında aslında neler olduğuna dair yazdığı tek kitaptır. Başta bu sayfaların yayınlanmasına izin verip vermeme konusunda kararsızdı.”

—**Alain Naude**, J. Krishnamurti’nin asistanı, homeopat

“*Krishnamurti’nin* mistik hallerinin neredeyse günlük deneyimleri hakkında gerçekçi anlatımlara sahip olan bu *Not Defteri*’ni okumak bir ayrıcalıktı. Eskiden Krishnamurti’nin fikirlerini anlaşılmayacak kadar zor buluyordum, şüphesiz ki onları anlamaya çalışıyordum. Fakat bu *Not Defteri* bazen düşüncelerimi felç edip Krishnamurti’nin daha derin bir seviyede üstümde çalışmasına izin vermek gibiydi.”

—**John Cleese**, oyuncu

YOL KILAVUZU

OJAI, KALİFORNİYA

18 Haziran - 9 Temmuz, 1961

LONDRA

10 Temmuz - 11 Temmuz

GSTAAD, İSVİÇRE

12 Temmuz - 2 Eylül

PARİS

4 Eylül - 24 Eylül

ROMA VE FLORANSA

25 Eylül - 18 Ekim

BOMBAY VE RISHI VADİSİ

20 Ekim - 20 Kasım

MADRAS

21 Kasım - 17 Aralık

RAJGHAT, BENARES

18 Aralık - 20 Ocak, 1962

YENİ DELHİ

21 Ocak - 11 Şubat

BOMBAY

17 Şubat - 19 Mart

Bu Basımın Önsözü

Krishnamurti'nin Not Defteri el yazısından daktilo yazısına dönüştürölüp ilk kez 1976 yılında yayımlandığında, Krishnamurti'nin 323 sayfalık bir el yazmasından ve numaralandırmasından oluşmaktaydı. O zamanlarda bunun, Krishnamurti'nin not defterlerindeki bütün sayfalar olduğu düşünölmüştü. Ancak 2000 yılında Ojai'deki Amerika Krishnamurti Derneği tarafından 1980'lerde kurtarılmış olan arşivlerde Krishnamurti'nin orijinal el yazısının olduğu otuz iki ek sayfa bulunmuştur. Bu sayfalar doğrudan orijinal sayfalardaki tarihlere ve Krishnamurti'nin kendi sayfa numaralandırmasına göre devam etmekteydi. Bu sayfaların diğerklerinden nasıl ayrı düştüğü bilinmemektedir. 24 Ocak 1962'den 19 Mart 1962'ye kadar süren bu yazılar, bu yeni basımdaki son sayfalardır.

İlk basımdaki önsözünde Mary Lutyens Krishnamurti'nin daha önce böyle bir kayıt tutmadığını yazmıştı. Fakat *Krishnamurti'nin Not Defteri* yayınlandıktan sonra Krishnamurti'nin Eylül 1973'ten Nisan 1975'e kadar süren bir günlük tuttuğunu öğrendi; bu yazılar 1982 yılında *Krishnamurti'nin Günlüğü* olarak yayınlanmıştır. Krishnamurti, 1983 yılında sabahları tek başına oturup bir ses kayıt cihazına konuşarak eşsiz bir “not defteri” hazırlamıştır. Bu ise 1987'de *Krishnamurti'den Kendisine* olarak basılmıştır.

Hindistan'daki Bombay, Madras ve Benares şehirlerinin şimdiki isimleri sırasıyla Mumbai, Chennai ve Varanasi'dir. Krishnamurti'nin yaşamı boyunca kullandığı diğer isimler ise tarihi nedenlerden dolayı olduğu gibi bırakılmıştır.

R. Mc.

Orijinal Basımın Önsözü

Haziran 1961 tarihinde Krishnamurti bilinç algılarını ve durumlarını kaydetmek için bir günlük tutmaya başladı. Yaklaşık olarak on beş günlük bir süreç hariç, yedi ay boyunca kaydetmeye devam etti. Net bir şekilde ve neredeyse hiç silmeden yazdı. İlk yetmiş yedi sayfa küçük bir not defterine el yazısıyla yazılmıştır; buradan başlayıp kitabın sonuna kadar (24 Ocak 1962'den başlayarak) daha büyük ve sayfaları koparılabilen bir defter kullanılmıştır. Kayıt aniden başlayıp aniden bitmektedir. Krishnamurti'nin kendisi de onu bu defteri yazmaya teşvik edenin ne olduğunu söyleyemiyor. Ne bundan önce, ne de sonra böyle bir kayıt yapmamış.

El yazmasında çok az düzeltme yapılmıştır. Krishnamurti'nin yazım hataları düzeltilmiş ve daha net anlaşılması açısından noktalama işaretleri konulmuştur; "&" işaret gibi, sürekli kullandığı kısaltmalar anlaşılır bir şekilde aktarılmıştır. Bazı dipnotlar ve eklentiler parantezler içinde belirtilmiştir. El yazmasına saygı adına diğer her şey olduğu gibi sunulmuştur.

Kitapta terim olarak kullanılan bir kelimenin açıklanması gerekmektedir: süreç. Krishnamurti 1922'de, on iki yaşındayken hayatını değiştirecek, ardından yıllarca süren ve neredeyse durmadan devam eden, başında ve omurgalarında şiddetli bir ağrıya neden olan spiritü-

el bir tecrübe yaşamıştır. Elyazması, Krishnamurti'nin "süreç" dediği bu gizemli acının, daha hafif bir şekilde, hemen hemen kırk yıl sonra bile devam ettiğini göstermektedir.

"Süreç" fiziksel bir olgudur; Krishnamurti'nin defterlerinde sürekli bahsettiği "rahmet", "başkalık", "sonsuzluk" ile karıştırılmamalıdır. Krishnamurti "süreç" için hiçbir zaman ağır kesiciler kullanmamıştır. Hayatı boyunca alkol ve uyuşturucu kullanmamıştır. Asla sigara içmemiş ve hatta yaklaşık olarak son otuz yılında çay ve kahveyi de çok az tüketmiştir. Yaşamı boyunca vejetaryen olmasına rağmen, verimli ve iyi dengeli bir diyet yapmaya dikkat etmiştir. Çilecilik, dini bir yaşam için onun düşüncesine göre aşırı düşkünlük kadar yıkıcıdır. Gerçekten de "beden"e Krishnamurti her zaman bedeni ve egoyu birbirinden ayırmıştır) bir süvarinin atına bakması kadar iyi bakmıştır. Görülerine ve diğer ruhani olgularına neden olduğu söylenen epilepsi veya diğer sağlık sorunlarından mustarip olmamıştır; ayrıca hiçbir meditasyon "sistemi" uygulamamıştır. Tüm bunlar, okuyucunun Krishnamurti'nin bilinç durumunun herhangi bir ilaç ya da oruç yoluyla meydana gelmediğini anlamaları için belirtilmektedir.

Bu eşsiz günlükte Krishnamurti öğretisinin kaynağı diyebileceğimiz şeye sahibiz. Öğretilerinin tüm özü burada, kaynağından gelmektedir. Tıpkı kendisinin de bu sayfalarda belirttiği gibi "bu rahmette her zaman 'yeni' bir şey var, 'yeni' bir nitelik, 'yeni' bir koku ancak yine de değişmezdir." Bu yüzden sürekli tekrarlansa bile, bu kaynaktan çıkan öğreti asla tam olarak aynı değildir. Aynı şekilde defalarca tarif ettiği ağaçlar, dağlar, nehirler, bulutlar, gün ışığı, kuşlar ve çiçekler sonsuza

kadar yenidirler. Çünkü her defasında onlara asla alışık olmayan gözler tarafından görülmektedirler; her defasında onun için ve dolasıyla bizim için de farklı bir algı oluşturmaktadır.

18 Mart 1961 yılında, Krishnamurti bu kaydı tutmaya başladığı gün, arkadaşlarıyla birlikte New York'ta, 7. Batı Caddesi'nde kalmaktaydı. 14 Haziran'da New York'tan altı hafta geçirdiği ve on iki konuşma yaptığı Londra'ya uçmuştur. Londra'ya gitmeden önce Roma ve Floransa'da bulunmuş ve bundan önce yıllık ilk üç ayında ise Hindistan'da, Yeni Delhi ve Bombay'de konuşmalar yapmıştır.

M. L.

18 Haziran (1961, New York)

Akşam olduğunda belirdi, aniden belirdi: odayı dolduran muhteşem bir güzellik, güç ve sühulet duygusu. Diğerleri de bunu fark ettiler.

19.

Bütün gece boyunca, her uyandığımda oradaydı.¹ Uçağa binmeden önce baş ağrısı ortaya çıktı; beynin arınması gerekiyordu. Beyin bütün duyuların merkezidir; duyular ne kadar tetikte ve hassas olursa beyin de o kadar keskin olur. Burası hatıranın, geçmişin merkezidir; deneyim, bilgi ve geleneğin deposudur. Bu yüzden sınırlı ve koşullanmıştır. Beynin eylemleri, zaman ve mekânda planlanmış, üzerinde düşünülmüş ve bir sebebe dayandırılmıştır ama yalnızca belirli sınırlar içinde işlevseldir. Bu yüzden toplamı, bütünü ve tamamlanmış olanı ne formüle edebilir ne de anlayabilir. Bütün ve tamamlanmış olan zihindir; zihin boştur, tamamen boştur ve bu boşluk sayesinde beyin zaman-mekânda var olabilir. Beyin ancak kendini koşullanmadan, hırs-tan, kıskançlıktan, açgözlülüğten temizlediği zaman tam olanı kavrayabilir. Sevgi, bu tamamlanmadır.

20.

Arabayla Ojai'ye² giderken tekrar başladı. Baskı ve geniş bir enginlik hissi... Kişi bu enginliği tecrübe etmiyordu; sadece orada bulunuyordu. Deneyimin yaşandığı veya kaynaklandığı hiçbir bir merkez yoktu. Her şey; arabalar, insanlar, billboardlar, şaşırtıcı bir biçimde netti ve renkler acı verecek kadar yoğun. Bir saatten

1 Krishnamurti orijinal metinde birinci tekil kişi zamiri veya iyelik ekleri kullanmıyor. (Ed.)

2 Ojai Vadi'si, Los Angeles'ın on üç kilometre kuzeyindedir.

uzun bir süre devam etti ve başım çok kötüydü, acı doğrudan beynime vuruyordu.

Beyin gelişebilir ve gelişmelidir de. Onun gelişimi her zaman bir amaçtan, bir tepkiden, şiddetten şiddetsizliğe doğru oluşur. Beyin ilkel bir durumdan gelişmiştir; entelektüel ve teknik açıdan iyileşmiş olsa bile zaman-mekânın sınırları içinde kalacaktır.

Anonim olma alçak gönüllülüktür; ismin, kıyafetin değişmesi ya da anonim olanla, ideal olanla, epik bir eylem, bir ülke vs. ile özdeşleşmeyle gelmez. Anonim olma beynin, bilinçli anonimliğin bir eylemidir; Tamamlanmış olan, asla beynin ya da fikrin sınırları içinde değildir.

21.

Saat iki sularında uyandığımda tuhaf bir baskı vardı ve daha da şiddetlenmiş acı başımın tam ortasındaydı. Bir saatten fazla sürdü; baskının yoğunluğu ile birkaç kez uykumdan uyandım. Her defasında genişleyen bir coşku vardı; bu neşe devam etti. Diş hekiminin sandalyesinde oturmuş beklerken baskı tekrar başladı. Beyin çok sakin bir hal aldı; titriyor ve tam anlamıyla canlı hissediyordu; bütün duyular tetikteydi; gözler camdaki arıyı, örümceği, uzaklardaki kuşları ve mor dağları görüyordu. Gözler görüyordu ama beyin gördüklerini kaydetmiyordu. Kişi titreyen beynini, son derece canlı, enerjik olan bir şeyleri hissedebiliyordu, yani beyin sadece kaydetmekle kalmıyordu. Baskı ve acı muazzamdı ve beden uyuyakalmış olmalıydı.

Kendini eleştiren farkındalık esastır. Hayal gücü ve yanılısma, net bir gözlemi çarptırır. Yanılısma, zevk ve acıyı engelleme devamlılığının dürtüsü var oldukça olur. Devam etme ve hatırlanma keyfi veren bu dene-

yimlere duyulan talep; acıdan, ıstıraptan kaçınma var oldukça olur. Bunların ikisi de yanılısamayı besler. Yanılısamayı tamamıyla yok etmek için zevk ve keder anlaşılmalıdır. Ancak kontrol ya da ulvileştirme, özdeşleşme veya yadsıma ile değil.

Yalnızca zihin dingin olduğunda doğru bir gözlem yapılabilir. Zihin hiç dingin olabilir mi peki? Yüksek hassaslık seviyesindeki zihin, çarpıklığın gücü olmadan pasif farkındalık halinde olur.

Baskı bütün öğle boyunca devam etti.

22.

Gecenin yarısında uyandım ve zihnim hesaplanamaz bir enginleşme mertebesini tecrübe etti. Bu mertebenin verdiği “his” bütün düşüncelerden, bütün duygulardan yoksundu. Fakat çok gerçek ve tamdı. Bu mertebe hatırı sayılır bir süre için devam etti. Bütün sabah saatleri boyunca baskı ve ağrı keskindi.

Tahribat esastır. Binaların veya eşyaların değil, bütün psikolojik aygıtların ve savunmaların tahribatı; tanrılar, inançlar, din adamlarına olan bağlılıkların, deneyimlerin, bilginin tahribatı. Bütün bunların yıkımı olmadan yaratıcılık olamaz. Yaratıcılık yalnızca özgürlükle var olur. Başkaları bu savunmaları sizin için yıkamaz; bunu kendini bilme farkındalığı aracılığıyla siz yapmak zorundasınız. Daralan ve azalan döngülerde, sosyal ve ekonomik devrim yalnızca dışsal durumları değiştirebilir. Ancak bu her zaman düşüncenin sınırlı alanı içinde kalacaktır. Total bir devrim için zihin otoritenin, kıskançlığın, korkunun vs. bütün o içsel, gizli mekanizmasından vazgeçmelidir.

Narin bir yaprağın gücü ve güzelliği, yıkma zafiyetinde yatar. Kaldırımında yeşeren bir avuç ot gibi o da

günlük ölüme karşı durabilme gücüne sahiptir.

23.

Yaratıcılık asla bireyin ellerinde değildir. Kapasitesi, yetenekleri, teknikleri vs. ile bireysellik baskın olduğunda yaratıcılık tümüyle azalır. Yaratım bütün olanın bilinmeyen özünün hareketidir. Asla parçanın bir ifadesi değildir.

Yatmaya giderken *il L.'de*¹ bolluk vardı. Sadece odanın içinde değil, yeryüzünü boydan boya kaplıyormuş gibiydi. Bu bir nimetti.

Tuhaf ağrıyla birlikte baskı bütün sabah saatleri boyunca devam etti ve öğlene kadar da durmadı.

Dişçi koltuğunda pencereden dışarı, çitlerin ötesine, televizyon antenine, telefon direğine, mor dağlara bakıyordum. Sadece gözlerimle değil, bütün kafamla, sanki başımın arkasıyla, bütün bedenimle bakıyor gibiydim. Tuhaf bir deneyimdi. Gözlemlemenin meydana geldiği yerden başka bir merkez yoktu. Renkler, güzellik ve dağların çizgileri yoğundu.

Düşüncenin her kıvrımı anlaşılmalıdır; bütün düşünce bir tepkidir ve bu tepkiden gelen her etki sadece karışıklığı ve çatışmayı artırır.

24.

Bakı ve ağrı dün bütün gün sürdü; bu şey artık daha da zorlaşmaya başlıyor. Kendimle yalnız kaldığımda beliriyor. Devamlılığı için duyulan hiçbir arzu, biterse diye duyulan hiçbir hayal kırıklığı oluşmuyor. Onu istemsem de istemese de öylece orada duruyor. Bütün sebeplerin ve düşüncenin ötesinde.

Bir şeyi yalnızca yapmış olmak için yapmak oldukça

1 Nisan ayında Floransa'da kaldığı bir ev.

zor görünür ve hatta istenmez bile. Sosyal değerler, bir şeyi yalnızca başka bir şey için yapmak üstüne kuruludur. Bu da anlamsız bir var oluş, hiçbir zaman tamamlanmayan, eksik bir yaşam oluşturur. Ve bu, parçalanmış memnuniyetsizliğin nedenlerinden biridir.

Tatmin olmak çirkindir fakat memnun olmamak da nefreti besler. Cenneti kazanmak ya da saygınlık, toplum tarafından kabul görmek için erdemli olmak hayatı, tekrar tekrar sürülen ancak hiçbir zaman ekin vermeyen bir tarlaya dönüştürür. Bir şeyi başka bir şey için yapma eylemi, o kaçışların, kendinden, olandan kaçmanın çapraşık özünde yatar.

Özü deneyimlemeden güzellik olmaz. Güzellik basit bir şekilde dışsal şeylerde ya da içsel düşüncelerde, duygularda ve fikirlerde yer almaz; güzellik bütün düşüncelerin ve duyguların ötesindedir. Güzelliğin özü budur. Fakat bu güzelliğin zıddı yoktur.

Baskı devam ediyor. Gerginlik başımın derinlerinde ve çok ağrılı.

25.

Gece yarısı uyandım ve bedenimi kusursuz bir dinginlik halinde buldum. Sırt üstü uzanmış ve hareketsizdim; bir süre bu pozisyonda durmuş olmalıydım. Baskı ve ağrı vardı. Zihnim ve bedenim son derece dingindi. Aralarında bir ayrım yoktu. Sanki son hızla çalışan iki devasa dinamo gibi oldukça garip bir yoğunluk vardı. İçinde kasılma olmayan olağandışı bir gerilim vardı. Bütün olanla alakalı bir boşluk ve yönsüz, sebepsiz, ama şiddetli, vahşi ve zalim olmayan bir güç hissi vardı. Ve bu sabah süresinde devam etti.

Geçen yıl boyunca, uyurken neler olduğunu ve varoluşun mutlak mertebelerini uyanık bir halde tecrübe

etmek için uyanırdım. Sanki beynim, neler olduğunu kaydetmesi için uyanıyormuş gibiydi. Ancak belirli tecrübeler ilginç bir biçimde kısa bir sürede kaybolup giderdi. Beyin bunu hafıza kıvrımlarında saklamıyordu.

Sadece yıkım vardır, değişim yoktur. Çünkü bütün değişimler olanın modifiye edilmiş bir devamıdır. Bütün sosyal ve ekonomik devrimler bir tepki, olanın modifiye edilmiş devamlılığıdır. Bu türde bir değişim benmerkezci eylemin köklerini yok etmez.

Bildiğimiz anlamıyla yıkımın hiçbir güdüsü yoktur; sonuca varmayı sağlayan bir eylem belirten amacı yoktur. Kıskançlığın yok edilmesi bütün ve tamdır; bastırma, kontrol ve herhangi bir güdüden kurtuluşu ifade eder.

Bu total yıkım mümkündür ve kıskançlığın total yapısını görmede yatar. Bu görü zaman ve mekânda değildir; andan gelir.

26.

Dün öğle ve bu sabah boyunca baskı ve onun gerginliği var. Sadece tek bir değişiklik var; baskı ve gerginlik başımın arkasından, çenemden geçip başımın tepesine doğru ilerliyor. Garip bir yoğunluk devam ediyor. Başlaması için dingin olmam gerekiyor.

Kontrolün herhangi bir çeşidi topyekûn anlamaya zarar verir. Disipline edilmiş bir varlık, bir uymacılık yaşamıdır; uyumda korkudan kaçış yoktur. Alışkanlıklar kaçışı yok eder; düşünme alışkanlığı, içme alışkanlığı vesaire, yüzeysel ve boş bir yaşama neden olur. İnançları, dogmaları ve ritüelleriyle organize bir din, zihnin enginlerine girmeyi reddeder. Oysa tam da bu giriş, zihni zaman ve mekândan arındırır. Akıl temizlendiğinde, zaman ve mekân ile başa çıkabilir.

27.

İl L.'deki o mevcudiyet oradaydı, muhteşem bir yumuşaklıkla sabırla ve merhametli bir şekilde bekliyordu. Karanlık bir gecede çakan bir şimşek gibiydi, fakat etkili ve keyifli bir şekilde oradaydı.

Fiziksel organizmama garip bir şeyler oluyor. Tam olarak ne olduğunu söyleyemiyorum, ancak "tuhaf" bir ısrar ve dürtü var; hiçbir şekilde insan yapımı, bir hayal ürünü değil. O dingin, yalnızken, bir ağacın altında veya bir odadayken beliriyor; uykuya giderken ısrarla ortaya çıkıyor. Sanki yazılı olarak belirtilmiş gibi baskı ve gerilim her zamanki ağrısıyla birlikte geliyor.

Bütün bu olanlar hakkındaki formülleştirme ve kelimeler anlamsız görünüyor. Kelimeler ne kadar doğru, tanımlar ne kadar açık da olsa gerçekte olan şeyi aktaramıyor.

Tüm bunlarda muhteşem ve kelimelere dökülemez bir güzellik var.

Yaşamda yalnızca tek bir hareket vardır; içsel ve dışsal hareket. Bölünmüş olmasına rağmen, bu hareket bölünemez. Çoğu kişi bölünmüş olarak ekseri düşüncenin, fikirlerin, inançların, otoritenin, güvenliğin, refahın vesaire dışsal hareketlerini takip eder. Buna tepki olarak kişi tasavvuru, umutları, tutkuları, sırları, çatışmaları ve hayal kırıklıklarıyla sözde içsel bir hayat da sürer. Bu yüzden ağrıları, endişeleri ve kaçışları ile bir tezat ortaya çıkar.

İçsel ve dışsal olan tek bir hareket vardır. Karşıtlık ve tezatlıkta değil, dışsal olanın anlaşılmasıyla içsel olan başlar. Çatışma elendiğinde, zihin ne kadar hassas ve tetikte olursa olsun dingin olur. İşte sadece o zaman içsel hareket geçerliliğini ve önemini korur.

Bu hareketten neden ve amaca yönelik feragatin so-

nucu olmayan bir cömertlik ve merhamet doğar.

Çiçek unutulmuş, bir kenara atılmış ve yok edilmiş olsa bile gücünü güzelliğinden alır.

Hırslı olan, güzelliğin ne demek olduğunu bilmez. Özü hissetmektir güzellik.

28.

Gecenin bir yarısı bağırarak ve inleyerek uyandım; baskı ve gerilim, tuhaf acısıyla birlikte çok yoğundu. Uyku esnasında ve uyandıktan sonra da bir süre devam etti. Bu acı, sindirim güçlüğü yüzünden oluşmuyor. Sabah dişçi koltuğunda oturmuş beklerken yeniden başladı ve bu satırların yazıldığı öğle vaktine kadar da devam etti. Yalnız olduğumda ya da güzel bir yerde, hatta kirli, gürültülü bir caddede olduğum zaman daha fazla fark edilebiliyor.

Kutsal olan bu şeyin hiçbir vasfı yok. Tapınaktaki bir taş, kilisedeki bir şekil, bir sembol kutsal değildir. İnsanoğlu onları kutsal, karışık dürtüler, korkular ve özlemlerden doğan tapınacak tanrısal bir şeyler olarak adlandıırırlar. Bu “kutsallık” yine düşünce sınırları içindedir; düşünce tarafından oluşturulur ve düşüncede yeni ve kutsal olan hiçbir şey yoktur.

Düşünce; sistemleri, dogmaları, inançları, imge ve sembolleri bir araya getirebilir. Onun yansımaları bir evin projesinden ya da yeni bir uçağın tasarımından daha kutsal değildir. Bütün bunlar düşüncenin sınırları içindedir ve bunlarla alakalı hiçbir şey kutsal ya da mistik değildir. Sorun düşüncedir ve güzel ya da çirkin her şeye dönüşebilir.

Ancak düşünceye ait olmayan ve düşünce tarafından değerlendirilemeyen bir kutsallık vardır. Düşünce onu formülleştiremez. Hiçbir sembol ya da kelimenin

dokunmadığı bir kutsallık vardır. O ifade edilemez. O bir gerçekliktir.

Bir gerçek görülebilir ve görme eylemi kelime yoluyla olmaz. Bir gerçek yorumlandığı zaman, gerçekliği azalır; tamamen farklı bir şeye dönüşür. Görme en büyük öneme sahiptir. Görme zaman-mekân dışındadır; aniden ve birden olur. Ve görülen bir daha asla aynı olmaz.

Bu kutsallığın, üstüne meditasyon yapan bir tapınıcısı, bir gözlemcisi yoktur. Marketten alınan ya da satılan bir şey değildir. Tıpkı güzellik gibi, zıtlığa sahip olmadığı için, karşıtı yoluyla görülmez.

O mevcudiyet burada, odaya doluyor, tepelerden, denizlerin ötesinden dökülüp yeryüzünü kaplıyor.

Dün gece, bir ya da iki kez olduğunda, beden sadece bir organizmadan başka bir şey değildi; faal, boş ve dingin.

29.

Derin bir ağrının baskısı ve gerginliği vardı; bu ağrı o kadar derinden geliyordu ki sanki ameliyat yapıyordu. Ağrı ne kadar ince olsa da, kendi isteğimle oluşan bir şey değil. Bir süre için bilerek üstüne gidilmesi, acının derinlerine inilmesi gerekiyor. Onu bilinçli şekilde çağırmayı, yalnız olmak gibi çeşitli dışsal koşullar yaratmayı denedim. O zaman hiçbir şey olmadı. Bütün bunlar yakın tarihli değil.

Sevgi bağıllık değildir. Sevgi acı vermez. Sevginin ne hayal kırıklığı ne de umudu vardır. Sevgi, saygıdeğerlikle sokulamaz, sosyal bir uyumun parçası olamaz. Sevgi yokken her tür sancı ortaya çıkar.

Sahip olmak ve sahip olunmak sevginin bir şekli kabul edilir. Bir insan ya da bir parça mala sahip olma

dürtüsü sadece toplumun talebi ve koşulları değildir, ancak çok daha derin bir şeyden kaynaklanır. Yalnızlığın derinliklerinden gelir. Her birey bu yalnızlığı başka şeylerle doldurur; içki, organize din, inanç, bazı aktivite türleri vesaire. Bütün bunlar kaçıştır fakat yalnızlık yine oradadır.

Kendini bir organizasyona, bir inanca ya da eyleme teslim etmek olumsuz açıdan onlar tarafından sahiplenilmek, olumlu açıdan ise sahip olmaktır. Olumlu ve olumsuz sahip olma sözde iyi bir şey yapmak, dünyayı değiştirmek ve sevgidir. Bir başkasını sevgi adına kontrol etmek, onu şekillendirmek sahip olma dürtüsünden kaynaklanır; başka bir şeyde güvenliği, emniyeti ve rahatlığı bulma dürtüsüdür. Başka bir şey, bazı aktiviteler yoluyla kendini düşünmemek bağılılığa neden olur. Bu bağılılık yoluyla acı ve hayal kırıklığı oluşur ve bundan da tepki, bağımsız olma ortaya çıkar. Bağımlılık ve bağımsızlık arasındaki bu çelişkiden çatışma ve hayal kırıklığı doğar.

Yalnızlıktan kaçış yoktur; bu bir gerçektir ve gerçeklerden kaçış kafa karışıklığı ve acıyı besler.

Fakat hiçbir şeye sahip olmamak da olağandışı bir durumdur. Bir kişi ya da bir şeye sahip olmayı bırakın, hatta bir fikre sahip olmamak... Düşünce, fikir kök saldıığında o çoktan bir sahiplik olur ve o zaman özgür olma savaşı başlar. Ve bu özgürlük aslında özgürlük değildir; bu sadece bir tepkidir. Tepkiler kök salar ve bizim hayatımız da köklerin büyüdüğü topraktır. Bütün kökleri birer birer kesmek psikolojik bir saçmalaktır. Bu yapılamaz. Yalnızca gerçek, yalnızlık görülmelidir ve işte o zaman diğer bütün her şey ortadan kaybolur.

30.

Dün ögle saatlerinde çok kötüydü, neredeyse dayanılamayacak gibiydi; birkaç saat sürdü.

Etrafım o mor, çıplak ve taşlı dağlarla sarılmış yürürken birden yalnızlık belirdi. Tümüyle kendi başınalık. Her yerde tek başınalık vardı; muhteşem, akıl sır ermez bir zenginliğe sahipti; düşünce ve duygunun o güzelliğine sahipti. Durgun değildi; yaşıyor, hareket ediyor, bütün kıyı köşeyi dolduruyordu. Yüksek taşlı dağ dorukları batan güneş ışıyla parıldıyordu. İşte tam da o ışık ve renk, gökyüzünü tek başınalık ile dolduruyordu.

Eşsiz bir şekilde yalnızdı. Yeryüzündeki bütün suları tutan bir yağmur damlası gibi, izole edilmemiş fakat yalnızdı. Hiçbir niteliği, şekli ya da rengi yoktu; bu onu ölçülebilir, fark edilebilir bir şey yapardı. Ani bir ışık gibi gelip tohum ekti. Filizlenmemişti ama bütünlüğüyle oradaydı. Olgunlaşmak için zaman yoktu; zaman geçmişten köklere sahiptir. Bu köksüz, nedensiz bir durumdu. Bu yüzden tamamıyla «yeni” idi. Canlı olduğu için şimdiye kadar hiç olmamış ve hiç de olmayacak bir durum.

İzole olmak bilinir, yalnızlık da; gerçekte ya da hayalde deneyimlendikleri için fark edilebilirlerdir. İşte tam da bunların benzerliği tepeden bakan bir kibri, yükselen kinizm ve tanrılardan korkmayı besler. Ancak kendini izole etme ve yalnızlık tekliğe çıkmaz; bir şey kazanma amacı gütmekten ilişkiler kesilmelidir. Kibar bir çiçeğin solması kadar doğal bir yolla solmalılardır. Direnme hem korkuyu hem de kabullenmeyi besler. Zihin kendini bu kurnaz donanımlardan temizlemelidir.

Kendini kirletmiş bilincin en ufak ayrıntılarıyla ilişkili olmamak, tamamen farklı olmak bu engin yalnızlıktır. Onun içinde bütün varoluş yer alır. Varoluş yok eder ve bu yüzden de her zaman bilinmezdir.

Dün bütün akşam bu yalnızlık oradaydı ve hâlâ orada. Gece yarısı uyandığımda da varlığını sürdürmeye devam etti.

Baskı ve gerginlik devam etti. Süregelen dalgalarla azalıp çoğaldı. Öğle boyunca ise çok kötüydü.

1 Temmuz

Her şey yolundaymış gibi. Hiçbir hareket, kıpırtı yok. Sadece bütün düşüncelerin, bütün görülerin tümüyle boşluğu var. Çeviri yapan, gözlemleyen, denetleyen bir tercüman yok. Tamamen sessiz ve dingin olan engin bir sonsuzluk... Bütün her şeyin başlangıcı ve sonu burada. Gerçekten bunun hakkında söylenebilecek tek kelime yok.

Baskı ve gerilim sessizce bütün gün devam etti; yalnızca biraz daha azaldı.

2.

Dün etrafta insanlar olmasına ve genel bir konuşma havası olmasına rağmen o engin ve dingin sonsuzluk devam etti. Bütün gece sürdü; sabah da oradaydı. Oldukça abartılı, duygusal açıdan telaşlı bir konuşmanın tam ortasında bir anda belirdi. Ve hâlâ burada. Bir güzellik ve ihtişam, tarifi mümkün olmayan bir coşku hissi var.

3.

Bütün gün dışarıdaydım. Her şey aynıydı. Öğle saatlerinde kalabalık bir kasabayken baskı ve onun gerginliği devam etti.

4.

Meşguldüm fakat buna rağmen öğle zamanında baskı ve onun gerginliği vardı.

Günlük yaşamında insan hangi işle uğraşırsa uğraşsın, şaşırtıcı ve çeşitli olaylar geride izlerini bırakmamalıdır. Bu izler egoya, benliğe dönüşür; insan yaşadıkça bu güçlenir ve duvarları neredeyse geçilmez bir hal alır.

5.

Bütün gün çok meşguldüm ancak ne zaman biraz dinginlik olsa baskı ve gerilim sürdü.

6.

Dün gece tamamen dinginlik ve sessizlik hissi ile uyandım; zihnim tam anlamıyla tetikteydi ve son derece canlıydı; bedenim çok dingindi. Bu durum yarım saat kadar sürdü. Çok yorucu bir günün ardından bile böyleydi.

Yoğunluk ve hassaslığın dorukları hakikati deneyimlemektir. Bu, kelimelerin ve hislerin ötesinde bir güzelliştir. Orantı ve derinlik, ışık ve gölge, zaman ve mekân ile sınırlıdır, güzellik çirkinliğe hapsolmuştur. Çizgi ve şeklin, öğrenme ve bilginin ötesinde olan hakikatın güzelliğidir.

7.

Birkaç kez uyanıp haykırdım. Yine zihnin o yoğun dinginliği ve bir sonsuzluk hissi vardı. Baskı ve gerilim vardı.

Başarı barbarlıktır. Her türdeki başarı; politik ve dini, sanatsal ve iş hayatındaki başarı... Başarılı olmak zalimliklerdir.

8.

Yatmaya gitmeden ya da uykuya dalmadan hemen önce birkaç kez haykırımlar ve inlemeler oldu. Bu gece (Los Angeles üstünden) Londra'ya uçacağım için bede-

nim çok rahatsızdı. Oldukça yoğun bir baskı ve gerilim vardı.

9.

Bütün o gürültü, sigara dumanı ve yüksek sesle konuşmaların arasında bile, hiç beklenmedik bir şekilde *il L.*'de hissettiğim kutsallık, enginlik ve olağandışı kutsama cereyan etmeye başladı. Bedenim kalabalık, gürültü vs. yüzünden gerildi. Fakat bütün bunlara rağmen o his yine de oradaydı. Baskı ve gerginlik yoğundu ve başımın arkasında şiddetli bir ağrı vardı. Bir gözlemci yoktu, sadece bu durum vardı. Bütün bedenim onun içinde bütünleşmişti. Kutsallık o kadar yoğundu ki bedenimden bir inleme sesi yükseldi. Yan koltuklarda yolcular vardı. Gecenin geç vakitlerine kadar birkaç saat sürdü. Sanki etrafa sadece gözlerle değil, binlerce asırla bakıyor gibiydim; bütününüyle çok garip bir olguydu. Zihin tamamıyla boştu ve bütün tepkiler durmuştu. O kadar saat boyunca bu boşluğun farkında değildim. Sadece yazıya döktüğümde bu şeyi öğrendim. Fakat bu bilgi sadece betimseldi, gerçek değildi. Zihnin kendini boşaltması tuhaf bir hadisedir. Gözler kapandığında beden ve zihin sonsuz derinliklere, inanılmaz hassasiyet ve güzellik durumlarına inebilir gibi geldi. Yan koltuktaki yolcu bir şeyler sormaya başladı ve cevabını aldı. O süre içerisinde bu yoğunluk hâlâ oradaydı; bir devamlılığı yoktu, sadece varlığı oradaydı. Şafak yavaş yavaş sökmekteydi ve açık gökyüzü ışıkla doluyordu. Bu, günün geç saatlerinde uykusuz bir yorgunlukla yazılıyor olsa da kutsallık hâlâ var. Baskı ve gerilim de.

LONDRA

10.

Çok az uyudum ama başımda odaklanan şiddetli bir enerjinin hissini fark ederek uyandım. Bedenimden inilti-tiler yükseliyordu fakat gayet de dingindim. Dümdüz uzanmış ve çok huzurluydum. Oda dolu görünüyordu ve saat çok geçti. Yan evdeki ön kapı büyük bir gürültüyle kapandı. Bir fikir, bir duygu yoktu fakat zihin tetikte ve hassastı. Baskı ve gerilim acıya neden oluyordu. Bu acı ile alakalı garip olan şey ise bedeni tüketmemesiydi. Zihinde çok fazla şey oluyormuş gibiydi ama yine de tam olarak ne olduğunu kelimelere dökmek imkânsız. Ölçülemeyen bir genişleme hissi vardı.

11.

Baskı ve gerginlik oldukça ağırdı ve bir acı vardı. Bütün bunların tuhaf yanı bedenim hiçbir şekilde ne karşı çıkıyor ne de bir direniş gösteriyor olmasıydı. Bütün bu şeylerde bilinmeyen bir enerji vardı. Daha fazla yazamayacak kadar çok meşgulum.

GSTAAD

12.

Dün gece çok kötüydü. İnilti ve haykırışlarla geçti. Çok az uyumama rağmen iki defa uyandım. Her defasında genişleyen bir yoğunluk ve yoğun, içsel bir dikkat hissi vardı. Beyin kendini bütün duygu ve düşüncelerden arındırmıştı.

Yıkım, beynin tamamen boşalması, tepki ve hafıza hiçbir çaba sarf etmeden yok olup gitmelidir; yok olup gitmek zaman işaret eder, ancak yok olan şey zamandır, hafızanın sonu değil.

Meydana gelen bu zamansız genişleme ve yoğunluğun niteliği ve derecesi tutku ve duygulardan tümüyle farklıdır. İşte tam da bu yoğunluk hiçbir arzu ile ilintili değildir. Beyin sadece bir araçtır ve bu zamansız genişleme, yaratımın patlayan yoğunluğu, zihindir. Ve yaratım yıkımdır.

Sızı uçakta da devam ediyor.¹

13.

Sanırım mekânın sessizliği, dağların yeşil etekleri, ağaçların güzelliği, arılık ve diğer şeyler baskıyı ve gerilimi daha da artırdı. Başım bütün gün çok kötüydü; yalnız başına kaldığımda daha da kötü oluyor. Dün bütün gece devam etti ve gece boyunca birkaç kez inleyerek ve bağırarak uyandım; öğleyin dinlenme esnasında bile feryatlarla birlikte kötüydü. Bedenim burada tamamen rahat ve hareketsiz. Dün gece dağlarla kaplı ülkedeki uzun ve güzel yolculuktan sonra, odaya girdiğim anda o garip kutsal bereket oradaydı. Diğer² de onu fark etti.

1 Gstaad'taki bir arkadaşının dağ evine gitmek için Cenevre'ye uçuyor.

2 Gstaad'ta beraber kaldığı arkadaşı.

O da dinginliği ve keskin atmosferi hissetti. Muhteşem bir güzellik, sevgi ve tamamen bir olgunluk hissi var.

Güç başka bir şeyden, çilecilikten, eylemden, makamdan, erdemden, hâkimiyetten vs. türemiştir. Gücün bütün türleri şeytanidir. Sapkın ve yozlaşmıştır. Güç elde etmek için para, yetenek, zekâ kullanmak ya da bütün bunlardan güç türetmek şeytanidir.

Ancak bu şeytani güç ile hiçbir alakası olmayan bir güç vardır.

Bu güç kurban, erdem, iyi ameller ve inançlar yoluyla satın alınamadığı gibi, tapınma, dualar, özverili ve kendi kendine zarar veren meditasyonlar aracılığıyla da satın alınamaz. Olmak ve dönüşmek için sarf edilen çaba bütünüyle ve doğal yollarla son bulmalıdır. Sadece o zaman şeytani olmayan güç var olur.

14.

Bütün süreç, gün boyunca devam etti. Baskı, gerginlik ve başın arkasındaki ağrı... Birkaç kez haykırarak uykumdan uyandım ve gün boyunca istemsizce inleyip haykırdım. Dün gece kutsal his odaya doldu ve diğeri de bunu hissetti.

İnsanın kendini neredeyse her konuda kandırması ne kadar da kolay! Özellikle de daha derin ve üstü kapalı talepler ve dilekler konusunda. Bu türdeki dürtülerden ve taleplerden tümüyle kurtulmak çok zahmetli bir iştir. Ama yine de onlardan kurtulmak gereklidir yoksa beyin her tür yanılsamayı besler. Bir tecrübeyi devam ettirme dürtüsü ne kadar hoş, güzel, verimli olsa da içinde acının yetiştığı topraklardır. Acı tutkusu güç tutkusu kadar sınırlayıcıdır. Beyin kendi yolunu bulmak ve tümüyle pasif olması için durmalıdır.

15.

Dün geceki süreç kötüydü; bu beni bütün gece uykusuz bıraktı ve yorgun düşürdü.

Gece yarısı bir yoğunluk hissi ve ölçülemez bir kuvvet ile uyandım. Bu irade ya da arzunun bir araya getirdiği bir kuvvet değil, bir nehrin, bir dağın, bir ağacın içindeki güçtü. Bu güç, bütün arzu ve iradenin yok olduğu zaman insanın içinde beliren bir şeydir. İnsanoğluna hiçbir değeri yoktur, ona çıkar sağlamaz fakat o olmadan ne insanoğlu ne de ağaç olur.

İnsanın eylemleri bir seçimdir, irade ve böyle eylemlerde bir zıtlık, çatışma ve bu yüzden de acı vardır. Bu türdeki tüm eylemlerin bir nedeni ve güdüsü vardır. Dolayısıyla bu bir tepkidir. Bu kuvvetin etkisinin nedeni de güdüsü de yoktur ve bu sebeple ölçülemez ve gerçektir.

16.

Bütün süreç neredeyse bütün gece devam etti ve oldukça yoğundu. Beden ne kadar daha dayanabilir ki! Bütün bedenim titriyordu ve bu sabah baş sarsıntısıyla uyandım.

Bu sabah odaya dolan tuhaf bir kutsallık vardı. Kişinin benliğinin her zerresine işleyen, dolan, arındıran ve her şeyi kendisinden üreten etkili bir güce sahipti. Diğeri de bunu hissetti. Bu her insanoğlunun özlemini duyduğu bir şeydir. Ancak insanlar onun peşinden koştukça onlardan kaçır. Keşişler, papazlar, *sannyasiler* onun özlemiyle kendi bedenlerine ve karakterlerine işkence eder ve bu şey onları savuşturur. Satın alınmadığı için, ne bir kurban, ne erdem, ne de dua bu sevgiyi getiremez. Araç ölüm ise bu sevgi, bu hayat var olamaz.

Bütün arayış, bütün istek tümüyle yok olmalıdır.

Hakikat kesin olamaz. Ölçülebilen, hakikat değildir. Yaşamayan şey ölçülebilir ve bir sınırı bulunur.

17.

Bir dağın dik ağaçlıklı patikasından yukarı çıkıyorduk ve biraz sonra da bir banka oturduk. Birden, hiç beklenmedik bir anda o kutsal bereket üstümüze çöktü. Birbirimize bir şey söylemesek de diğeri de bunu hissetmişti. Birkaç defa bir odaya dolmuş olsa da, bu kez önümüzde uzanan engin, genişleyen vadinin karşısındaki dağlara ve dağların ötesine doluyordu. Her yerdeydi. Bütün boşluk, uzak, geniş aralık, ötelerdeki karla kaplı tepeler ve bankta oturan kişiler yok olmuş gibiydi. Bir, iki ya da daha çokları yoktu, sadece bu yoğunluk vardı. Beyin bütün cevaplarını kaybetmişti. O artık sadece bir gözlem aracıydı; belli bir kişiye ait olan bir beyin gibi değil, sadece gören bir şeydi; zaman ve mekân ile koşullanmamış, bütün beyinlerin özü olan bir beyindi.

Sessiz bir geceydi ve bütün bu acılı süreç çok yoğun değildi. Bu sabah uyanırken belki bir dakika, bir saat süren ya da süresiz olan bir deneyimleme hali vardı. Zamana bulaşmış bir deneyim, deneyimleme hali olmaktan çıkar; devamlılığı olan şey deneyimleme hali olmaktan çıkar. Uyanırken oldukça derinlerde, total zihnin ölçülemez derinliklerinde yoğun, canlı ve hızla yanan dikkatin, farkındalığın, yaratmanın alevi vardı. Kelimelerin bir anlamı yok, semboller gerçek değil. Yaşamın yüzeyinde yanan ateş, acısını, küllerini ve hatıraları bırakıp sönüp gidiyor. Bu ateşlere hayat deniyor ama bu hayat değil. Bu çürüme. Yıkım olan yaratma ateşidir hayat. Onun içinde ne başlangıç, ne son, ne dün, ne de

yarın vardır. O oradadır ve hiçbir yüzeysel eylem üstünü örtemez. Bu yaşamın olabilmesi için beynin ölmesi gerekir.

18.

Süreç çok sancılıydı, uyumama mani oldu; hatta sabah ve öğlen bağırp inledim. Acı çok daha kötüydü.

Bu sabah oldukça şiddetli bir ağrıyla uyandım ama aynı zamanda da anlık bir görü de vardı. Gözlerimiz ve beynimiz ağaçlar, dağlar, hızla akan dereler gibi dışsal şeyleri kaydeder; bilgi, teknik vs. biriktirir. Gözlemlemeye, seçmeye, hüküm vermeye ve yargılamaya alıştırmış aynı gözler ve beyin ile içeri döner, içeri bakarız. Nesneleri tanımlayan, sebep teşkil eden fikirler üreten gözler ve beyin ile... Bu içe bakış çok ileri gitmez. Çünkü hâlâ kendi gözleminin ve nedenlerinin sınırları içindedir. Bu içsel göz atma hâlâ dışsal bakıştır ve bu yüzden ikisi arasında çok da fazla bir fark yoktur. Farklı görünen bilindik olabilir.

Ancak öyle bir içsel bakış vardır ki, o içe dönen dışsal gözlem değildir. Yalnızca bir dereceye kadar gözlemleyen beyin ve gözler tüm görüyü kavramaz. Tamamen canlı ama dingin olmalılardır; seçmek ve yargılamak için yok olmalı ama pasif bir farkındalık içinde olmalılardır. İşte o zaman, içsel görü zaman ve mekân sınırlarında olmaz. Bu anlık bakıştan yeni bir algı doğar.

19.

Dün bütün öğle oldukça kötüydü ve daha acı verici gibiydi. Akşama doğru o kutsallık gelip odaya doldu ve diğeri de bunu hissetti. Bulutların arkasındaki güneş gibi, baskı ve gerilim olmasına rağmen bütün gece hayli

sessizdi. Bu sabah erken saatlerde süreç tekrar başladı.

Görünüşe göre sadece belirli bir deneyimi algılamak için uyanıyorum; bu geçen sene oldukça sık oldu. Bu sabah canlı bir neşe hissi ile uyandım; bu uyandığım esnada oluyordu; geçmişten gelen bir şey değildi. Gerçekten oluyordu. Bu coşku hayal ürünü değildi, “dışarıdan” geliyordu. Sistem tarafından itiliyor, muhteşem bir enerji ve şiddet ile organizmadan geçiyordu. Beyin onun içinde yer almıyordu fakat onu kaydediyordu. Bir hatıra gibi değil, vuku bulan gerçeklik olarak kaydediyordu. Görünüşe göre bu coşkunun ardında harika bir güç ve canlılık vardı. Duygusal bir şey değildi hatta bir duygu da değildi. Dağın kenarından akan şu akarsu ya da yeşil dağın eteklerinde duran o yalnız çam ağacı gibi somut ve gerçek bir histi. Bütün duygular ve hisler beyin ile bağlantılıdır ve eğer sevgi olmazsa bu coşku da olmaz. Beynin onu hatırlayabilmesi çok zor bir durumdur.

Bu sabah, erken saatlerde yeryüzünü kaplayan ve odaya dolan bir bereket varmış gibiydi. Onunla birlikte şiddetli bir sessizlik ve içinde bütün hareketleri barındırıyormuş gibi görünen bir sakinlik de geldi.

20.

Süreç özellikle dün öğle saatlerinde çok yoğundu. Arabanın içinde beklerken, etrafımda olup bitenden habersizdim. Yoğunluk arttı ve neredeyse dayanılamayacak bir hal alınca yere uzanmam gerekti. Şükürler olsun ki odada biri vardı.

Odaya bereket doldu. Sonrasında olan şeyi kelimelerle tarif etmek neredeyse imkânsız. Belirli ve kesin anlamları olan kelimeler ölüdür; olan şey bütün kelime-

lerin ve tariflerin ötesindeydi. Bütün yaratımın merkeziydi; beyni bütün düşüncelerden ve duygulardan temizleyen arındırıcı bir ciddilikti; ciddiliği yakıp yıkan bir şimşek gibiydi. Enginliğinin sınırı yoktu; sarsılmaz ve anlaşılamaz bir şekilde oradaydı ve tekliği gökyüzü kadar aydınlıktı. Gözlerde ve nefesteydi. Gözlerdeydi ve gözler onu görebiliyordu. O gören, bakan gözler bir organ olan gözlerden tümüyle farklıydı ancak yine aynı gözlerdi. Sadece görme vardı ve o gözler zaman ve mekânın ötesini gördü. Bütün eylemlerin, hareketlerin özü olan bir huzur ve anlaşılmaz bir yücelik vardı. Hiçbir erdem ona dokunamazdı çünkü o bütün erdemlerin ve insanoğlunun yaptırımlarının ötesindeydi. Tümüyle narin sevgi vardı ve o yüzden bütün yeni şeyler gibi bu sevgi de hassastı. Gerçi o bütün bunların ötesindeydi. Orada öylece bozulmaz, adlandırılmaz, farkında olmadan duruyordu. Hiçbir düşünce onu delip geçemez, hiçbir eylem ona asla dokunamazdı. “Saf”, el değmemiş ve ölesiye güzeldi.

Bütün bunlar beynimi etkilemiş gibiydi, fakat daha önceki gibi değildi. Düşünce o kadar önemsizdir ki! Gerçekli fakat önemsiz... Onun yüzünden ilişkiler değişmiş gibi görünüyor. Şiddetli bir fırtınanın, yıkıcı bir depremin nehirlerle yeni yönler vermesi, karaları değiştirmesi, toprağın derinlerine deşmesi gibi, o da düşüncenin dış çizgisini düzleştirdi ve kalbin şeklini değiştirdi.

21.

Soğuk ve ateşli duruma rağmen süreç her zamanki gibi devam ediyor. Daha şiddetli ve daha ısrarcı bir hal aldı. Bedenimin buna ne kadar dayanabileceğini merak ediyorum.

Dün dar güzel bir vadiden yukarı doğru yürüyorduk. Dik kenarları çam ağaçları ve yabani çiçeklerle dolu yemyeşil alanlar ile doluydu. Birden, hiç beklenmedik bir anda, havadan sudan konuşurken hafif bir yağmur gibi, bir bolluk yağdı üstümüze. Onun merkezi olduk. Yumuşak, ısrarlı, son derece hassas ve huzur vericiydi. Bizi bütün kusurların ve sebeplerin ötesindeki bir güç içinde sarmaladı.

Bu sabah erken saatlerde uyanırken, değişmeyen, arındırıcı ciddiyet ve hiçbir sebebi olmayan bir coşku vardı. Orada öylece duruyordu. Ve gün boyunca kişi her ne yapıyorsa o orada, arka planda durdu ve dینگinlik sırasında birden ve doğrudan öne çıktı. Onda bir aciliyet ve güzellik vardı.

Hiçbir hayal gücü ya da arzu böyle engin bir ciddiyeti formüle edemezdi.

22.

Doktorun loş ve havasız ofisinde beklerken hiçbir arzunun oluşturmayacağı o bereket gelip küçük odaya doldu. Biz orayı terk edene kadar kaldı. Eğer doktor onu hissetmişse bile, bunu karşıdan bakıp anlamak imkânsızdı.

Neden bozulma vardır? Dışsal olduğu kadar içsel bozulma neden vardır? Zaman bütün mekanik kurulumlara yıkım getirir; her çeşit organizmanın kullanımı ve hastalığıyla yıpranır. Neden içsel, psikolojik bir bozulma olmalıdır? İyi bir beynin yapabileceği bütün açıklamaların ötesinde, neden daha iyisini değil de en kötüsünü seçeriz? Neden sevmektense nefret ederiz? Cömert olmak varken neden açgözlülük yaparız? Neden benmerkezcilikten çıkıp da toplu eylemlere açık olmayız?

Neden sevgi değil de kıskançlık? Göklere yükselen dağlar, parıldayan nehirler varken neden huysuzluk yaparız? Neden? Gerçeği görmek bir şeyden, fikirlerden ve açıklamalardan bir başkasına götürür. Alçalttığımız, bozduğumuz gerçeği görmektir asıl önemli olan, onun nedeni ya da niçini değil. Bir gerçeğin karşısında açıklamaları çok az öneme sahiptir fakat açıklamalarla, kelimelerle tatmin olmak bozulmanın en büyük etkenlerinden biridir. Neden barışı değil de savaşmayı seçeriz? Gerçek şu ki biz barbarız; tenimizin içindeki ve dışındaki çatışma, hırs ve başarı günlük yaşantımızın bir parçasıdır. Kurnaz açıklamaları ve hilekâr kelimeleri değil de hakikati görmek bozulmaya son verir. Eğer çürüme son bulacaksa, çürümenin en önemli etkenlerinden biri olan seçim tamamen ortadan kalkmalıdır. Onun gölgesinde yer alan tamamlanma, tatmin olma ve keder arzusu da aynı zamanda bozulmanın etkenlerinden biridir.

Bu sabah bereketi tecrübe etmek için erken uyandım. O berraklığın ve güzelliğin içinde bulunmak için doğrulmaya “zorlandım”. Sabahın ilerleyen saatlerinde yol kenarındaki bir ağacın altındaki bir bankta otururken onun enginliğini hissettim. Başımın üstünde yükselen ve güçlü dağ güneşine karşı sığınak olan ama yine de ışığın gelmesine izin veren ağacın yaprakları gibi bu güzellik de insanı koruyordu. Bütün ilişki öyle bir koruma sağlar ki içinde özgürlük vardır ve bu öyle bir özgürlüktür ki içinde sığınak vardır.

23.

Bu sabah inanılmaz bir güç, güzellik ve bozulmamışlık hissi ile uyandım. Bu olmuş bir şey değildi, geçmişte yaşanan bir deneyim değildi. Uyandıgımda sanki bir

rüyaymış gibiydim, fakat bu gerçekten oluyordu. Tüm-
müyle bozulmaz olan bir şeyin varlığından haberim
vardı. Bu bozulmamışlıkta yozlaşmış, çürümüş hiçbir
şey barınamazdı. Beynin algılayamayacağı, hatırlaya-
mayacağı kadar uçsuz bucaksızdı. Beyin sadece bo-
zulmaz olma “durumu”nun varlığını mekanik olarak
kaydedebilir. Böyle bir durumu deneyimlemek oldukça
önemlidir; orada sınırsız, dokunulamaz ve akıl sır er-
mez bir şekilde durur.

Bozulmamışlığının içinde güzelliği de vardı. Bu öy-
lece solup giden, insanoğlunun yaratabileceği veya kö-
tülüğün davetkâr güzelliklerinden biri değildi. Onun
varlığında bütün özlerin bulunduğunu ve bu yüzden
de kutsal olduğunu hissettim. O içinde hiçbir şeyin
mahvolmadığı bir yaşamdı. Ölüm bozulmazdır fakat
insanoğlu ondan, kendi için, yaşam gibi bir çürüme an-
lamı çıkarır.

Her şeyiyle birlikte, hiçbir şeyin yıkamayacağı, hiç-
bir kurbanın, duanın, erdemin dokunamayacağı şu ağaç
kadar sağlam bir güç ve kuvvet hissi vardı.

Hiçbir düşünce dalgasıyla yıkılamayacak bir şekilde,
enginliğiyle oradaydı, unutulmayacak bir şeydi. Ora-
daydı ve gözleri, nefesi onun bir parçasıydı.

Zaman, tembellik yozlaştırır. Bu durum belli bir süre
için devam etmiş olmalı. Şafak henüz söküyordu ve dı-
şarıdaki arabanın ve çimlerin üzerlerinde çiy tanecikleri
vardı. Güneş henüz doğmamıştı ama griye çalan mavi
gökyüzünde sarp karlı tepe görünüyordu; tek bir bulut
bile olmayan büyüleyici bir sabahtı. Fakat çok sürmeye-
cekti, çok güzeldi.

Bütün bunlar bize neden olmalı? Bir düzine açıkla-
ma düşünebilecek olmama rağmen hiç yapmamak ye-

teri kadar iyi. Ancak belli şeyler oldukça açıktır. 1. Kişi olup bitene karşı tümüyle “kayıtsız” olmak zorundadır 2. Tecrübe etmeye devam etmek arzulanmamalıdır ya da hafızada saklanmamalıdır. 3. Belli fiziksel bir hassaslık, rahatlığa karşı belli bir kayıtsızlık olmalıdır. 4. Kendini eleştirebilen, nüktedan bir yaklaşım olmalıdır. Fakat kişi kasti bir yetişme ve alçakgönüllülük ile değil de şans eseri bütün bunlara sahip olsa bile yine de yeterli değildir. Tamamen farklı bir şey gereklidir veya hiçbir şey gerekli değildir. O gelmeli ve sen asla peşinden gidemezsin, ne olursa olsun. Üstelik istersen listeye sevgi de ekleyebilirsin fakat bu sevginin ötesinde bir şeydir. Kesin olan bir şey vardır ki beyin bunu asla idrak edemez ya da içine alamaz.

24.

Birkaç gündür bedenim iyi olmadığından süreç çok yoğun değildi. Zayıf olmasına rağmen zaman zaman yoğunluğunu hissedebiliyordum. Bu sürecin kendini koşullara uydurması çok garip.

Dün dar vadiden araba ile geçerken, ıslak yolun yan tarafındaki yabani dere gürültülü bir şekilde akıyordu. Bu bereket de oradaydı. Çok kuvvetliydi ve her şey onun içinde yıkanıyordu. Derenin gürültüsü onun bir parçasıydı ve akarsuya dönüşen yüksek şelale de onun içindeydi. Sanki hafif bir yağmur yağıyor gibiydi ve kişi tamamen savunmasızdı. Bedenim bir yaprak kadar hafif gibiydi, ortada ve titrekti. Bu durum uzun ve serin yolculuk boyunca devam etti; konuşma tek heceliye dönüştü; güzelliği inanılmazdı. Bütün akşam sürdü ve gülüşmeler olmasına rağmen katı ve anlaşılamaz bu ciddiyet devam etti.

Bu sabah erken saatlerde uyanırken, güneş hâlâ ufuk çizgisinin altındayken bu ciddiyetin coşkusu vardı. İnsanın kalbine ve beynine doluyordu ve bir sarsılmazlık hissi vardı.

Bakmak önemlidir. Acil şeylere ve acil gerekliliklerden de geçmişle boyanmış geleceğe bakarız. Görme duyumuz çok sınırlıdır ve gözlerimiz yakın şeylere alıştıktır. Gözlerimiz de beynimiz kadar zaman ve mekâna bağlıdır. Bu sınırlamanın ötesine asla bakmayız ve ötesini asla göremeyiz; bu bölük pörçük sınırların arasından ve ötesine nasıl bakacağımızı bilmeyiz. Fakat gözler seçim yapmadan, sığınmadan, derin ve genişçe içine işleyerek sınırların ötesini görmelidir. İnsan yapımı düşünceler ve değerler sınırlarının ötesine geçmeli ve sevginin ötesini hissetmelidir.

İşte o zaman hiçbir tanrının veremeyeceği bir bereket var olur.

25.

Toplantıya¹ rağmen süreç devam ediyor, daha hafif ama yine de devam ediyor.

Bu sabah oldukça erken bir saatte beynimde bilinmeyen derinliklere inme hissiyle uyandım. Sanki beynim derin ve engin bir şekilde kendi içine giriyormuş gibiydi. Ve yolculuk hareket olmadan devam ediyor gibiydi. Sınırsız bir bolluk ve bozulmaz bir zenginlik deneyimi vardı.

Bütün deneyim ve durumların tümüyle farklı olmasına rağmen aynı hareketin olması çok garip; değişiyor gibi görünse de yine de değişmiyor.

1 Gstaad'ın yanındaki bir köy olan Saanen'de yapılan dokuz konuşmanın ilki.

26.

Dün bütün ögle vakti boyunca süreç devam etti ve oldukça kötüydü. Bir dağın derin gölgesinde, şakıyan bir derenin yanında yürürken sürecin yoğunluğu içinde kendimi korumasız, çıplak ve çok açık hissettim, neredeyse yokmuşum gibi geliyordu. Ve kıvrılan tepelerin çam ağaçlarıyla kaplı iki yamacının arasındaki karla kaplı dağın çok dokunaklıydı.

Sabahın erken saatleriydi, daha güneş doğmamıştı ve çimenlerin üstünde çiye vardı. Hâlâ yataktaydım, hiçbir düşünce ve hareket olmaksızın sessizce uzanıyordum. İşte tam o zaman bir görü oluştu. Gözlerle görülen yüzeysel bir görme değil, aksine gözler yoluyla başın arkasından gelen bir görüydü. Gözler ve başın arkasından gelen, ölçülemez geçmişten zamanı olmayan ölçülemez boşluğu anlamak için birer araçtılar sadece. Ve daha sonra, hâlâ yatakta iken, içinde bütün yaşamı barındırıyormuş gibi görünen bir görü daha oldu.

İnsanın kendisini, özellikle de keyif verdiklerinde, gerçekten tecrübe edilmiş durumları yaratma konusunda aldatması ne kadar da kolay! Kasten veya istemeyerek insan herhangi bir türdeki deneyim için arzu duymadığında, gidip gelen bütün tecrübeler kayıtsız kaldığında ve hiçbir şey talep etmediğinde yanılısama ve aldatmaca olmaz.

27.

İki farklı vadiden bir geçide tırmanan güzel bir yolculuktu; kocaman dağlık kayalar ve onların fantastik şekilleri ve kıvrımları, yalnızlıkları ve ihtişamı, uzaklardaki yeşil, eğimli dağlar beynimde bir dinginlik izleni-

mi bıraktılar. Yolculuğumuza devam ederken, bu birkaç gündür devam eden garip yoğunluk ve güzellik üzerime giderek daha fazla hücum ediyordu.

Sabah çok erken uyandım; bereket ve kuvvet oradaydı, beynim tıpkı bir parfümü fark eder gibi onları da fark ediyordu. Fakat bu bir his veya duygu değildi; orada öylece bulunuyorlardı. Kişi ne isterse yapsın, onlar hep orada olacaklar; bu konuyla ilgili yapabileceğim hiçbir şey yoktu.

Bu sabah bir sohbet vardı ve sohbet boyunca tepki veren, düşünen, resmeden beyin yoktu. Beyin muhtemelen kelime hafızası dışında bir işlev göstermiyordu.

28.

Dün karanlık çam ağaçlarıyla kaplı vadideki, gürültülü derenin yanında, en sevdiğimiz yolda yürüyorduk. Çiçeklerle bezenmiş çayırılar, uzaklarda karla kaplı devasa dağ ve bir şelale vardı. Büyüleyici, huzurlu ve serindi. Orada, tam yürüme esnasında o kutsal lütuf geldi. Neredeyse dokunabileceğim bir şeydi ve içimde bir yerlerde değişim hareketleri hissettim. Bu dünyaya ait olmayan büyüleyici ve güzelliklerle dolu bir akşamdı. Sonsuz olan oradaydı ve sonra dinginlik de geldi.

Bu sabah yoğun olan bu süreci kaydetmek için uyandım. Başımın arkasında sanki havada bir ok süzülüyormuş gibi garip bir sesle gelen, hiçbir yerden gelmeyen ve hiçbir yere gitmeyen bir güç, bir hareket, engin bir durgunluk ve yaklaşılamayan bir “üst mertebe” vardı. Ayrıca hiçbir düşüncenin formüle edemeyeceği bir sadelik ve onunla gelen sonsuz güzelliğin saflığı... Bütün bunlar basit kelimeler ve bu yüzden asla gerçekte olanı tarif edemezler; sembol asla gerçek değildir ve sembollerin hiçbir değeri yoktur.

Süreç bütün sabah devam etti. Derinliği, uzunluğu olmayan bir kap dolup taşıyormuş gibiydi.

29.

İnsanlarla görüşmüştüm ve onlar gittiğinde kendimi iki dünya arasında sıkışmış hissettim. Ve çok kısa bir süre içinde süreç ve o bastırılmaz yoğunluk geri geldi. Bu ayırım neden? Gördüğüm kişiler ciddi değillerdi. En azından onlar kendilerini ciddi sanıyorlardı ancak yüzeysel açıdan ciddiydiler. Kendimi tümüyle verememişim ve bu yüzden evden ayrı olma hissi vardı. Ama her şey aynıydı, tuhaf bir deneyimdi.

Konuşuyorduk ve derenin bir kısmı ağaçların arasından göründü. Sıradan bir manzaraydı, her zaman olan bir olaydı. Ancak baktığımda, bazı şeyler gerçekleşti. Dışsal bir olay değil, net bir algıydı. Kesin bir olgunluk için şunlar gereklidir: 1. Eşyalar ya da sahip olunanlarda değil, insanın içinde olması gereken, alçakgönüllülük ile birbirini tamamlayan tam bir sadelik. 2. Fiziksel olmayan bu yoğunlukla gelen tutku. 3. Güzellik; sadece dışsal gerçekliğe duyulan hassaslık değil, duygu ve düşüncenin ötesinde olan o güzelliğe duyulan hassasiyet. 4. Sevgi; sevginin bütününü; kıskançlık, ilgi ve bağlılık nedir bilmeyen şey, dünyevi ve ilahi şeylere bölünmemiş olan. Sevginin bütün sınırsızlığı. 5. Gündüz, amaçsız bir şekilde kendi sınırsız derinliklerine giden, onlara nüfuz eden; sınırları olmayan, zaman ve mekân olmaksızın dolanmakta özgür olan bir beyin.

Birden bütün bunların ve bunlarla alakalı bütün çıkarımlarım farkına vardım; yağmurlu ve kasvetli bir akşamda seyreden dallar ve yaprak arasından beliren bir derenin sadece basit bir görüntüsü.

Biz konuşurken, hiçbir neden yokken ve konuşulanlar çok da ciddi şeyler olmadıklarından, bazı ulaşılmaz derinliklerden gelen bu uçsuz bucaksız güç alevini, yaradılışındaki yıkımı hissettim. Hiçbir şey var olmadan önce var olan güçtü; ulaşılmazdı ve o kadar güçlüydü ki kişi yanına bile yaklaşamazdı. Hiçbir şey yok, sadece bir şey var. Sonsuzluk ve huşu.

Bu deneyimin bir kısmı uykudayken de “devam” etmiş olmalı. Çünkü bu sabah erken saatte uyandığımda oradaydı; sürecin yoğunluğu uyandırmıştı beni. Neler olup bittiğini, garipliğini, sevgisini ve güzelliğini anlatmak bütün düşüncelerin ve kelimelerin ötesinde bir şey. Hiçbir hayal gücü böyle bir şeyi uyduramaz, zaten bu bir yanılsama da değil; kuvveti ve saflığı sahte bir beyin ve aklın işi değil. İnsanın tüm becerilerinin çok ötesinde ve üstünde bir şey.

30.

Bulutlu bir gündü, gökyüzü kara bulutlarla ağırdı. Sabah yağmur yağmış, hava soğumuştur. Bir gezintiden sonra konuşuyorduk. Ama daha çok yeryüzünün, evlerin ve karanlık ağaçların güzelliğine bakıyorduk.

Beklenmedik bir anda, fiziksel olarak titreyen o ulaşılamaz güç ve kuvvet belirdi. Bedenim kaskatı kesildi ve bayılmamak için gözlerimi kapamak zorunda kaldım. Tamamıyla titriyordum ve *var olan* her şey yokmuş gibi görünüyordu. Derinliği ve yüksekliği bilinmeyen tarif edilemeyecek kadar muhteşem bir şeydi.

Bu sabah erken saatlerde, şafak henüz söküyorken, gökyüzünde tek bir bulut yoktu ve karla kaplı dağlar henüz beliriyordu. O esnada gözlerimde ve boğazımda o akıl almaz kuvvet hissi ile uyandım. Elle tutulur bir

durummuş, orada olmaktan başka çaresi olmayan bir şeymiş gibiydi. Yaklaşık olarak bir saat kadar orada kaldım ve beynim boş olmayı sürdürdü. Düşünce ile anlaşılacak ya da geri çağırılması için hafızaya kaydedilecek bir şey değildi. O oradaydı ve bütün düşünceler ölmüştü. Düşünce ve arzu tümüyle ortadan kalktığı için onun devamlılığının ya da tekrarının peşine düşemezlerdi. Peki, o zaman bunu yazmak için olanları hatırlayan şey nedir? Sadece mekanik bir kayıt. Ama kayıt ve kelimeler, asıl olan değildir.

Süreç devam etti. Muhtemelen sohbetler yüzünden daha hafifti ve hem de bedenimin kırıp geçemeyeceği bir sınır vardı. Ama ısrarla ve inatla oradaydı.

31.

Hızla akan dereyi takip eden yolda yürürken hava serin ve güzeldi. Yapraklar kadar yumuşak o bereket ve bereketin içindeyse neşeli bir dans vardı. Ancak onun ötesinde ve arasında o ulaşılmaz, uçsuz bucaksız ve katı güç ve kuvvet duruyordu. Arkasındaki ölçülemeyen, dipsiz derinliği hissettim. Her adımımda oradaydı, aciliyetle ve sonsuz bir “kayıtsızlıkla” orada duruyordu. Büyük ve yüksek bir barajın nehri zapt ederek göz alabildiğince bir göl oluşturması gibiydi bu sınırsızlık.

Ancak her ânında da bir yıkım vardı; yeni değişimler oluşturmak için gerçekleşen bir yıkım değildi değişim asla yeni olamaz fakat bir daha asla olmaması için olanın tümüyle yıkımıydı. Bu yıkımda şiddet yoktu; değişimde, devrimde, boyun eğmede, disiplinde, kontrolde ve baskıda şiddet vardır fakat burada, farklı isimlerde her türdeki, bütün şiddet tümüyle yok olmuştu. İşte tam da bu yıkım, yaradılıştı.

Ancak yaratma, huzur değildir. Huzur ve çatışma, değişim ve zamanın dünyasına, varoluşun içsel ve dışsal hareketlerine aittir. Ama bu, ne zamana ne de mekâna aitti. Bu saf ve kesin bir yıkımdı ve sadece o zaman “yeni” olan var olabilirdi.

Bu sabah uyanırken o öz oradaydı; bütün gece orada olmalıydı ve uyanırken bütün bedenime ve başıma doluyor gibiydi. Süreç hafif bir şekilde devam ediyor. Yalnız ve dingin olduğum zaman ortaya çıkıyor.

Yazımı yazarken yaprakların arasında gezinen hafif rüzgâr gibi duruyordu bu bolluk.

1 Ağustos

Güzel bir gündü ve o güzel vadiden geçerken inkâr edilemeyen şey oradaydı; hava gibi, gökyüzü gibi, dağlar gibi oradaydı.

Sabah erken saatlerde sürecin yoğunluğu yüzünden inleyerek uyandım. Ama gün boyunca sohbet¹ olmasına rağmen, hafif bir şekilde devam etti.

2.

Sabah erken kalktım; elini yüzünü yıkamadan yataкта doğrulmaya zorlandım. Genellikle yataktan çıkmadan önce bir süre yatağın üstünde otururum. Ama bu sabah her zamanki rutinimden çok daha farklıydı, acil ve zorunlu bir gereklilikti bu. Doğrulduğumda, kısa bir süre içinde bu engin bereket geldiğinde, hemen bütün bu gücün, bütün bu anlaşılamaz, sert kuvvetin içimde, üstümde ve kafamda olduğunu hissettim. Ve bu sonsuzluğun tam orta yerinde, tam anlamıyla bir dinginlik vardı. Bu öyle bir dinginlikti ki onu hiçbir beyin ne

1 Saanen'deki sohbetlerden dördüncüsü.

hayal ne de formüle edebilirdi; bu dinginlikte bir şiddet baş göstermezdi; bir sebebi yoktu, hiçbir sonucu da yoktu; olağanüstü bir kasırganın tam merkezinde bulunan dinginlikti.

Tüm hareketlerin dinginliği, tüm eylemlerin özüydü; yaradılışın patlamasıydı ve sadece böyle bir dinginlikte yaradılış gerçekleşebilirdi.

Yine beynim onu yakalayamadı; bu şey zamanın dışından olduğu için beyin onu hafızasına, geçmişine kaydedemedi. Onun ne geçmişi, ne geleceği ne de şimdisi vardı. Eğer zamana ait olan bir şey olsaydı beyin onu yakalayıp kendi koşullanmasına göre onu şekillendirirdi. Bu dinginlik bütün hareketlerin toplamı, bütün eylemlerin özü, gölgesiz bir canlı olduğu için gölgeye ait olan şey hiçbir şekilde onu ölçemez. O zamanın tutamayacağı kadar sonsuzdur ve hiçbir mekân da onu kapsayamaz.

Bütün bunlar ya bir dakika ya da bir saat sürdü.

Uyumadan önceki süreç şiddetliydi fakat gün boyunca hafif bir şekilde devam etti.

3.

Sabah erken saatte güçlü bir ötekilik, bütün düşüncelerin ötesindeki başka bir dünyanın varlığının hissiyle uyandım; çok yoğundu ve erken sabah kadar, bulutsuz gökyüzü kadar net ve saftı. Hayal gücü ve yanılsama aklın ürünleridir. Çünkü devamlılığı yoktur. Her şey vardır ve daha önce hiç olmamıştır. Devamlılık ihtimali olan yerde aldanma vardır.

Yakında bulutlar toplanacak olsa da sabah gökyüzü açıktı. Pencereden baktığında ağaçlar, çayırırlar çok netti. İlginç bir şey oluyor; yükselen bir hassasiyet var. Sadece

güzel olan şeylere karşı değil, diğer her şeye duyulan bir hassaslık. Çimenlerin rengi şaşılacak derece yeşildi; yoğun ve büyüleyiciydi. Ve yok etmesi çok kolay olan küçücük bir şeydi. O ağaçlar hayat doluydu. Yükseklikleri ve derinlikleri; soluk gökyüzüne doğru uzanan o nefes kesen tepelerin çizgileri insanoğlunun bütün tanrılarının da ötesinde bir şeydi. Bütün bunları sadece pencereden bakarken görmek, hissetmek inanılmazdı. Gözlerim arındı.

Bir iki röportaj esnasında o kuvvetin, o gücün odayı doldurması çok garip. Nefesimde ve gözlerimdeymiş gibiydi. Birden ve hiç beklenmedik bir şekilde oldukça baskın bir güçle ve yoğunlukla oluşuyor ve diğer zamanlarda sessiz ve sakin bir şekilde orada oluyor. Ama istese de istemese de orada. Hiç olmadığı ve olmayacağından, ona alışma ihtimali yok. Ama orada.

Süreç hafifti; muhtemelen bu sohbetler ve insanlarla görüşmeler yüzünden öyleydi.

4.

Sabah erken saatlerde uyandım; dışarısı hâlâ karanlıktı ama şafağın sökmesine az kalmıştı. Uzaklarda doğudan gelen soluk bir ışık vardı. Gökyüzü çok açıktı ve dağların, tepelerin şekilleri daha yeni belirginleşiyordu. Etraf oldukça sessizdi.

Engin sessizliğin içinden, yatakta doğrulduğumda, düşünce uzaklarda ve dinginken, hislerden tek bir fısıltı bile yokken, artık katı ve tükenmez olan o varlık geldi. Ağırılığı olmadan, ölçüsü olmadan katıydı; oradaydı ve beraberinde hiçbir şey yoktu. Başka bir şeyi olmadan oradaydı. Katı, sabit, bozulmaz kelimeleri o zamansız sabitliğin niteliğini hiçbir şekilde aktaramazdı. Bu veya

diğer başka kelimeler orada olanla iletişim kuramazdı. Tümüyle kendiydi, başka bir şey değildi; bütün her şeyin ve her özün tamamıydı.

Onun saflığı beni düşüncesiz ve eylemsiz bırakarak varlığını sürdürdü. Onunla bir olmak mümkün değildi; hızla akan bir nehirle bir olmak mümkün değildir; hepsi bu.

Her şey ne kadar da anaç ve şefkatliydi! Ve bütün yaşam onun içindeydi; yeni açan bir yaprak gibi tamamen savunmasız...

5.

Sabah erken uyandığımda, devam eden ve sonsuz kadar sürecekmış görünen bir “görme” ve “bakma” ânı vardı. Hiçbir yerde başlamıyordu ve hiçbir yere de gitmiyordu, ancak bütün görüş alanı ve her şey bu görüye dâhildi. Dereleri, tepeleri, dağları aşır yeryüzünü ve ufku ve insanları geçiyordu. Bu görüde delici bir ışık ve inanılmaz bir sürat vardı. Hiçbir mukavemet bilmeyen saf ışık ve süratti o.

Dünkü yürüyüşte ağaçların arasındaki ve çimenlerin üstündeki ışık o kadar güzeldi ki nefesimi kesip bedenimi güçsüz bıraktı.

Bu sabah geç saatlerde, kahvaltıya giderken, bir bıçağın yumuşak toprağa saplanması gibi gücü ve kuvvetiyle o bereket oradaydı. Bir şimşek çakması kadar hızla gelip gitti.

Dün öğleyin süreç oldukça yoğundu, ama her nasılsa bu sabah daha az. Bedenle alakalı bir zayıflık var.

6.

Uyumuş olmama rağmen çok da iyi değilim; uyan-

dığımda sürecin bütün gece devam ettiğinin farkına vardım. Ama daha çok bu berekette bir çiçeklenme söz konusu. Sanki üstümde ameliyat yapılmış gibi hissediyorum.

Uyanırken bu güç ve kuvvette bir çıkış, bir taşma vardı. Topraktan çıkıp kayaların arasından fışkıran bir nehir gibiydi. Bunda garip ve hayal edilemez bir neşe, düşünce ve hislerle alakalı olmayan bir coşku vardı.

Bir kavak ağacı vardı ve esintiden yaprakları titriyordu. Bu dans olmasa hayat da olmazdı.

7.

Sohbetten¹ ve insanlarla görüştüktan sonra çok yorulmuştum. Akşama doğru kısa bir yürüyüşe çıktık. Muhteşem bir günden sonra bulutlar toplanıyorlardı ve gece boyunca yağmur yağacaktı. Bulutlar dağların tepesini kuşatmışlardı ve nehir de çok gürültülü bir ses çıkarıyordu. Arabalarla dolu yol tozluydu; derenin üstünde dar ve ahşap bir köprü vardı. Köprüden geçip çimenlik bir patikaya çıktık. Yeşil bayır envaiçeşit renklerde çiçeklerle doluydu. Patika bir ahırdan geçiyordu ama ahırın içi boştu; hayvanlar daha yukarılardaki çayırlara götürülmüştü. Bulunulan yer çok sessizdi. İnsan sesleri yoktu, sadece güröl güröl akan derenin sesi vardı. Sessizce geldi. O kadar hafif bir şekilde geldi ki anlayamadım. Toprağa çok yakındı, çiçeklerin arasındaydı. Toprağa yayılıyor ve onu kaplıyordu ve insan onun içindeydi; bir gözlemci olarak değil onun bir parçası olarak oradaydı. Ne bir düşünce ne de bir duygu vardı, beyin tamamen dingindi. Birden, çok basit, çok net ve çok hassas bir saflık belirdi. Bütün zevk ve acıları,

1 Bir gün önce yapılmış olan sohbet.

bütün ümit ve ümitsizlik işkencesinin ötesinde bir saflık merasıydı. Oradaydı ve beyin bütün benliği saflaştırdı; ölçünün, kelimenin ötesindeydi. Akıl şeffaftı ve beyin zaman olmadan gençti.

Bu bir süre devam etti. Geç olmuştu ve dönmemiz gerekiyordu.

Bu sabah uyanırken o sonsuzluğun gelmesi biraz zaman aldı, ama oradaydı ve duygu ve düşünceler dinginleşti. Dişlerimi fırçalarken yoğunluk keskin ve netti. Geldiği gibi birden gidiyor. Hiçbir şey onu engelleyemiyor ve hiçbir şey onu çağırıyor.

Süreç oldukça acılıydı ve ağrı da keskindi.

8.

Uyandığımda, bir önceki gün çok yorucu olmasına rağmen her şey çok sessizdi. Şaşırtıcı derecede sessizdi ve her zamanki meditasyonuma devam etmek için doğrudum. Ansızın uzaklardan gelen bir ses duydum. Sessizce ve hafif bir şekilde başladı ve birden olanca gücüyle belirdi. Birkaç dakika sürmüş olmalı. Sonra gitti ama bilincimde kokusunu ve gözlerimde görüsünü bıraktı.

Bu sabahki sohbet¹ sırasında bütün bolluğuyla o sonsuzluk oradaydı. Her biri onu kendi açısından yorumladı. Dolayısıyla tarif edilemez doğasını yok ediyorlardı. Bütün yorumlar gerçek anlamından sapar.

Süreç acılıydı ve bedenim oldukça güçsüz düşmüştü. Ancak bütün bunların ötesinde, inanılmaz bir güzelliğin arılığı vardı. Düşünce ve duyguların oluştura-bileceği ya da bir zanaatkârın yeteneğinin güzelliği gibi bir şey değildi. Ancak besleyici ve kayıtsız, kirlenmiş ve faydalanılmış bir nehrin akışı gibiydi. Orada, ken-

1 Yedinci sohbet. Çoğunlukla meditasyon ile ilgiliydi.

di içinde tamamlanmış ve zengin... Ve insanın sosyal yapısında ve davranışlarında hiçbir değeri olmayan bir kuvvet... Ama orada, ilgisiz, uçsuz bucaksız ve dokunulmaz bir şekilde duruyor. Her şey bunun sayesinde var oluyor.

9.

Yine bu sabah uyanırken boş geçen bir gece olduğunu hissettim. (Bir gün önceki) sohbet ve insanlarla yapılan görüşmeler bedenime fazla gelmişti ve çok yorgundum. Her zaman olduğu gibi yatakta oturdum; sessizdi, bütün ülke uyuyordu, tek bir ses bile yoktu ve bulutlarla dolu ağır bir sabahtı. Varlığı her neredeyse, bütün gücü ve kuvvetiyle bu bereket aniden ve dolu dolu geldi. Odaya ve ötesine dolmaya devam etti ve hemen ardından uzunluğu kelimelerin ötesinde olan bir sonsuzluk hissi bırakarak gitti.

Dün tepelerin, çayırların ve derelerin arasında yürürken, o güzel sessizliğin ve güzelliğin içindeyken tekrar o garip ve derin bir şekilde hareket eden masumiyetin farkına vardım. Hiçbir direnç göstermeden, usulca aklımın her kıyı ve köşesine giriyor, nüfuz ediyordu. Aklımı bütün duygu ve düşüncelerden arındırıyordu. Beni bomboş ve bütünleşmiş olarak bıraktı. Aniden bütün zamanlar durdu. Herkes¹ onun farkına varmıştı.

Süreç devam ediyor, fakat daha hafif ve derin bir şekilde.

10.

Keskin ve yoğun bir yağmur yağmıştı. Dağların derinliklerine giden asfaltsız yol üstündeki büyük ve yu-

1 Muhtemelen birkaç arkadaşıyla beraber yürüyordu.

varlak yaprakların üstündeki tozu temizlemişti. Hava hafif ve yumuşaktı, bu rakımda ağır da değildi; temiz ve güzeldi. Yağmur yemiş toprak kokusu vardı etrafta. Yolda yürürken yeryüzünün ve akşam saatlerindeki gökyüzüne yükselen dik tepelerin narin çizgilerinin; buzulları ve geniş kar alanları ile devasa, taşlı dağların; çayırlardaki çeşitli çiçeklerin güzelliklerinin farkındaydım. Muhteşem güzelliklerle ve sessizlikle dolu bir akşamdı. Son zamanlarda yağan sağanak yağış yüzünde çamurlanmış dere çok yaygaracıydı. Dağdan gelen su, o olağandışı parlak berraklığını kaybetmişti ama birkaç saat sonra tekrar duru bir hal alacaktı.

Aklımda hiçbir düşünce olmadan hafif sersem bir halde kıvrımları, şekilleri ve parıldayan karları olan o devasa kayalara bakarken, birden kuvvetin ve bereketin sonsuz, büyük yüceliği belirdi ve bir anda vadiye doldu. Zihnin bir ölçüsü yoktu; bu yücelik kelimelerin daha ötesindeydi. Yine o saflık vardı.

Bu sabah erken saatlerde uyandığımda da oradaydı ve meditasyon kısa sürdü. Bütün düşünceler öldü ve bütün duygular yok oldu; beynim oldukça dingindi. Beynin kaydettikleri, gerçek olan değildi. Dokunulmaz ve bilinmez bir şekilde oradaydı. Asla olmuş bitmiş olan bir şey değildi; hiç tükenmeyen bir güzelliğe aitti.

Olağandışı bir sabahtı. Bu, aralıksız dört ay boyunca devam ediyordu. Bedenimin çevresi, durumu nasıl olursa olsun. Hiçbir zaman aynı değil ama aynı zamanda da aynı; yıkım ve hiç bitmeyen bir yaratma. Gücü ve kuvveti bütün kelimelerin ve mukayeselerin ötesinde. Ve hiçbir zamanda devamlılığı olan bir şey değil; bu yaşam ve ölüm.

Süreç oldukça sancılıydı ve bütün her şey çok da önemli görünmüyor.

11 Ağustos, 1961¹

Dağdan gelen gürültücü derenin yanında ve yeşil, zengin çayırın ve karanlık göklerin ortasında, arabada otururken o bozulmaz saflık oradaydı, sadeliği güzeldi. Beynim oldukça dingindi ve bu saflık bana dokunmuştu.

Beyin tepki ve tecrübe tarafından besleniyor; tecrübe ile varlığını sürdürüyor. Ancak deneyim her zaman sınırlayıcı ve koşullandırıcıdır; hafıza, etki mekanizmasıdır. Tecrübe, bilgi ve hafıza olmadan etki mümkün değildir fakat böyle bir etki de bölük pörçüktür, sınırlanmıştır. Sebep ve organize edilmiş düşünce her zaman eksiktir; fikir ve düşüncenin tepkisi kısırdır, inanç da düşüncenin sığınağıdır. Bütün deneyimler, olumlu ya da olumsuz olsun, sadece düşünceyi güçlendirir.

Tecrübe etmek, tecrübe ve geçmiş tarafından koşullandırılır. Özgürlük, akli tecrübelerinden arındırmaktır. Beyin deneyim, hafıza ve düşünce vasıtasıyla kendini beslemek için yok olursa, deneyimlemek için ölürse işte o zaman eylemleri benmerkezci olmaz. İşte o zaman istediği yerden beslenir ve tam da bu beslenme akli inançlı kılar.

Bu sabah uyanırken, bütün meditasyon, düşünce ve duyguların yarattığı aldanmaların ötesinde, beynin tam merkezinde ve beynin ötesinde bilincin tam merkezinde, benliğimde yoğun parlak bir ışık vardı. Gölgesi olmayan bir ışıktı ve boyutlandırılmazdı. Hiçbir hareket olmadan oradaydı. O ışık ile birlikte hesaplanamaz kuvvet ve düşünce ve duyguların ötesindeki güzellik de bulunuyordu.

Süreç öğleyin oldukça ağırlıydı.

1 Büyük boyutlu defter bu noktada başlıyor. Hangi yıl olduğu ilk kez belirtilmiş.

12.

D n vadiye yürürken dorukları bulutlarla kaplı dağlar ve dere her zamankinden daha g r lt c yd . Őaşılabilecek bir güzellik hissi vardı, çayırıların, tepelerin ve koyu  am ağaçlarının değişmesinden değildi bu. Sadece ışık farklıydı. Daha yumuşak, her şeye nüfuz ediyormuş gibi görünen bir berraklıktaydı ve ortada hiç gölge bırakmıyordu. Yol dikleştik e, tepeden bir  iftli e ve etrafını saran yeşil otlaklara bakma fırsatını yakaladık. Yeşil bir  ayırdı, hiçbir yerde görülmemiş zenginlikte bir yeşillikti bu ama o küçük çiftlik evi ve yeşil otlaklar bütün yeryüzünü ve insanlığı kapsıyordu. Onda mutlak bir kesinlik vardı; düşünce ve duygular tarafından işkence edilmemiş bir güzelliğin kesinliği gibi. Bir resmin, bir şarkının, bir binanın güzelliği insanoğlu tarafından oluşturulur. Mukayese edilir, eleştirilir, toplanır. Ancak bu güzellik insanoğlunun eseri değildi. İnsanlığın bütün eserleri bu güzelliğin olabilmesi için reddedilmelidir. Çünkü o bütün bir saflık ve sadelik gerektirir; ne aklın uydurdu u bir saflık ne de fedak rlıktan doğan bir sadelik. Sadece beyin zamandan kurtuldu unda ve tepkileri tümüyle sakin olduğunda o sade saflık var olur.

Şafak sökmeden çok önce uyandım, hava çok sakindi ve toprak güneşi bekliyordu. Tuhaf bir berraklık ve tüm dikkati üstüne çeken bir aciliyetle uyandım. Bedenim tamamen hareketsizdi, zorlama ve gerginlik olmadan gelen bir sabitlik vardı. Ve başımın içinde garip bir olgu sürüyordu. Oldukça geniş bir nehir, yüksek ve parlak granit kayaların arasında suyun müthiş a ırlı ıyla akıyordu. Bu muhteşem nehrin iki tarafında da üstünde hiçbir şey, tek bir  imen bile yetişmeyen cilalı ve parlak granitler vardı. Sınırlı görme alanının ötesinde dahi ha-

vada süzülen cilalanmış granitten başka bir şey yoktu. Nehir sessizce, tek bir fısıltı bile olmadan, kayıtsız bir şekilde ve bütün heybetiyle yolunu buluyordu. Bu gerçekten de oluyordu, bir rüya, bir görüntü ya da yorumlanacak bir sembol değildi. Bütün şüphelerin ötesinde, orada meydana geliyordu; hayal gücünün bir ürünü değildi. Hiçbir düşüncenin onu icat etme ihtimali yoktu; düşüncenin onu formüle edemeyeceği kadar geniş ve gerçektir.

Bedenin sabitliği ve bu beynin cilalı granit duvarları arasında akan muhteşem nehir, bir buçuk saat kadar sürdü. Gözlerim açık pencereden şafağın söktüğünü görebiliyordu. Olan şeyin gerçekliği ile alakalı bir yanlış anlama yoktu. Bir buçuk saat boyunca hiçbir çaba, konudan sapma olmadan bütün benliğim dikkatle izlemeye koyuldu. Sonra aniden durdu ve gün ışıdı.

Bu sabah o bereket odaya doldu. Yoğun bir yağış vardı ama daha sonra gökyüzü maviye dönecekti.

Süreç, baskı ve ağrısıyla hafif bir şekilde devam etti.

13.

Dağa çıkan patikanın hiçbir zaman dağın bütününü kapsayamayacağı gibi, bu enginlik de sözle kısıtlanamazdı. Yamacın dibinde akan küçük dere ile birlikte dağın bir yanından yukarı doğru yürürken, bu inanılmaz, adlandırılmaz sınırsızlık oradaydı; beynim ve kalbim onunla doldu. Yaprakların ve çimenlerin üstüne damlayan her su taneciğinde onun parıltısı vardı.

Bütün gece ve gündüz boyunca yağmur yağmıştı ve bulutlu hava ağırdı. Şimdi ise yüksek tepelerin ardından güneş yüzünü gösteriyor ve yeşil, çiçeklerle zenginleşen tertemiz çayırların üstüne gölgeler düşüyordu.

Otlar çok ıslaktı ve güneş dağların tepesindeydi. Patika-
nın yukarısında bir sihir vardı ve ne kadar konuşsak da
o ışığın güzelliğini ya da araziye yayılan o yalın huzuru
(bu kelimenin yeri boş bırakılmış) hiçbir şekilde müm-
kün değildi. Sonsuzluğun bereketi oradaydı ve orada
mutluluk vardı.

Bu sabah uyanırken, yine gücü bereket olan o an-
laşılmaz kuvvet vardı. Ona uyandım ve hiçbir tepki
vermeden beynim onun farkındaydı. Gökyüzünü ber-
raklaştırdı ve Ülker takımyıldızını inanılmaz bir şekil-
de güzelleştirdi. Karlı dağların tepesinden gelen sabah
güneşi dünyanın ışığı oldu.

Sohbet¹ boyunca oradaydı, dokunulmaz ve saftı ve
öğleyin ışık hızıyla odaya gelip gitti. Ancak bir ölçüde,
gözlerine hiç dokunulmamış garip saflığıyla her zaman
oradaydı.

Dün gece ve bu yazı yazılırken süreç oldukça ağır-
lıydı.

14.

(Dünkü) Sohbetten ve görüşmelerden sonra bedeni-
min çok yorgun olmasına rağmen, geniş bir ağacın al-
tında arabanın içinde oturduğum sırada derin ve garip
bir eylem gerçekleşiyordu. Bu, alışılmış tepkileri olan
beynin mukayese ya da formüle edebileceği bir aktivite
değildi; onun faaliyet alanı dışında bir şeydi. Ama de-
rinlerinde, bütün engelleri aşan bir eylemdi. Ancak bu
eylemin doğasını anlatmak mümkün değil. Derinlerde
yeraltı sularının yüzeye çıkması gibi. Bu yüzden bütün
bilincin ötesinden çok daha derininde olan bir aktivite
vardı diyebilirim.

1 Bu son sohbetti. Çoğunlukla dindar akıl ile alakalıydı.

Beynimin hassasiyetinin arttığının farkındaydım; renk, şekil, çizgi ve maddelerin bütün formları çok daha yoğunlaşıyor ve olağandışı bir şekilde canlanıyordu. Gölgele kendilerine ait bir yaşama, büyük derinlik ve saflığa sahiplermiş gibi görünüyordu. Güzel ve sessiz bir akşamdı; yaprakların arasından hafif bir rüzgâr esiyor ve kavak ağacının yaprakları titreyerek dans ediyordu. Soluk pembe-beyaz taç yaprakları olan uzun bir bitki dağdan gelen derenin kenarında bir seyirci gibi duruyordu. Batan güneş altında dere altın sarısına dönmüştü ve orman sessizliğe bürünmüştü; yoldan geçen arabalar bile onları rahatsız etmiyormuş gibi görünüyordu. Karla kaplı dağlar karanlığın derinliklerindeydiler, ağır bulutlar ve çayırlar saflığı biliyorlardı.

Aklım bütünüyle, tüm tecrübelerin ötesindeydi. Ve meditasyon yapan kişi sessizdi.

15.

Derenin yanında ve bulutların arasındaki dağlarla yürürken, parçalı bulutların arasındaki muhteşem mavi gökyüzünün benekleri gibi yoğun sessizlik anları oldu. Kuzeyden gelen bir esinti ile soğumuş ve sert bir akşamdı. Yaratım yetenekli, becerikli olan için değildir; onlar sadece yaratıcılığı bilirler, yaratımı değil. Yaratım düşünce ve imgeden, kelime ve ifadeden çok daha fazlasıdır. O iletişim kurulacak bir şey değildir. Çünkü o sözlerle formüle edilemez, kavranamaz. Tam bir farkındalıkla hissedilebilir. Pazarlık yapmak ve satılmak için kullanılamaz ve pazara konamaz.

Yaratım, çeşitli karmaşık tepkileri olan beyin tarafından anlaşılamaz. Beynin onunla iletişime geçmek için hiçbir aracı yoktur; o tümüyle acizdir. Bilgi bir engeldir

ve kendini bilme olmadan yaratım olmaz. Beynin keskin bir aleti olan beyin ona hiçbir şekilde yaklaşamaz. Gizli saklı talepleri, arayışları ve kurnaz erdemleri olan tüm beyin tamamen sessiz, suskun ama yine de tetikte ve durgun olmalıdır. Yaratım ekmek pişirmek veya şiir yazmak değildir. Beynin bütün eylemleri ortadan kalkmalıdır, isteyerek ve kolayca, çatışmasız ve acısız. Çatışmanın ve taklidin en ufak bir gölgesi bile olmamalıdır.

İşte o zaman yaratım denilen o hayret verici hareket var olur. Yalnızca bütün bir yoklukta var olabilir; ne zamanın geçidinde olabilir ne de mekân onu kavrayabilir. Onun var olması için tam bir ölüm, total bir yıkım olmalıdır.

Bu sabah uyanırken, içeriden ve dışarıdan gelen tam bir dinginlik vardı. İkisi de canlı ve aşırı derecede hassas olmasına rağmen bedenim ve ölçüp tartan beynim dingin bir sabitlik halindeydi. Ve sessizce, şafak sökerken, derin bir yerlerden o kuvvet tüm enerjisi ve saflığıyla çıkageldi. Hiçbir kökü, sebebi yokmuş gibi görünüyordu ama yine de yoğun ve sert bir biçimde, ölçülemeyen bir derinlik ve yükseklikle oradaydı. Saate bakılırsa bir süre varlığını sürdürmüş ve sonra da gitmişti. Tıpkı bulutların bir dağın arkasından gitmesi gibiydi.

Bu bollukta her defasında bir “yenilik” vardı, “yeni” bir nitelik, “yeni” bir koku ama yine de değişmezdi. Tümülle bilinmezdi.

Süreç bir süre için ağırlı geçti ama yine de nazikti. Bunların tümü çok garipti ve önceden kestirilemezdi.

16.

İki boşluğun, sonsuz bulutların arasından mavi göğün bir parçası görünüyordu; berrak, şaşırtıcı bir ma-

vilikte, çok yumuşak ve keskindi. Birkaç dakika içinde yutulacak ve sonsuza kadar yok olacaktı. Tekrar bu mavilikte bir gökyüzü görünmeyecekti. Gece ve gündüz çoğunlukla yağmur yağdı. Dağların, yüksek tepelerin doruklarında ise taze karlar vardı. Çayırklar her zamankinden daha yeşil ve zengindi. Ama o duru gökyüzünün parçası bir daha görünmeyecekti. O küçük parçada bütün cennetin ışığı ve göklerin mavisini vardı. Ben onu izlerken şekli değişmeye başladı. Bulutlar çok fazla görünmesin diye üstünü örtmeye acele ediyorlardı. Sonra bir daha ortaya çıkmamacasına kayboldu. Ama görül-müştü ve o maviliğin muhteşemliği varlığını sürdürmeye devam ediyordu.

O an kanepede dinlenirken, bulutlar maviliğin etrafını sararken, saflığı ve sadeliğiyle ansızın o bereket geldi. Bolluğuyla geldi ve kalbim daha fazla dayanamayacak hale gelene kadar odaya doldu; yoğunluğu boğucu ve deliciydi, güzelliği ise toprağın üstündeydi. Güneş muhteşem yeşillikte parılıyordu ve koyu çam ağaçları sessiz, kayıtsızdı.

Bu sabah çok erken bir saatte uyandım. Şafağın sökmesine birkaç saat daha vardı. Uykusuz gözlerle uyanırken akıl ermez bir neşenin farkındaydım; buna hiçbir neden yoktu; ardında hiçbir aşırı duyarlılık ya da duygusallık, coşkunluk yoktu; gayet net, basit bir neşeydi; kirletilmemiş ve zengin, dokunulmamış ve saftı. Arkasında bir düşünce ya da sebep yoktu; hiçbir nedeni olmadığın için bunu hiçbir zaman da anlayamazdınız. Neşe bütün benliğimden dökülüyordu ve benliğim tamamen boştu. Dağın bir kenarından, doğal olarak fışkıran su gibi, muhteşem bolluktan bu neşe saçılıyordu. Hiçbir yerden gelmiyor ve hiçbir yere gitmiyordu. Kal-

bim ve beynim bir daha asla aynı olmayacaktı.

Bu neşe birden karşıma çıktığı için onun niteliğinin farkında değildim; oluyordu ve doğası kendini muhtemelen zamanla gösterecekti ve zamanın, onun için bir ölçüsü yoktu. Zaman önemsizdir ve bolluğu tartamaz.

Bedenim oldukça kırılgan ve boştu. Dün akşam ve bu sabahki süreç ağırlı geçti, çok uzun sürmedi.

17.

Kuzeybatıdan gelen sert, soğuk rüzgârla bulutlu ve yağmurlu bir gündü. Gürültücü dereye dönüşen şelaleye çıkan yolda yürüyorduk; yollarda çok az insan ve araba vardı ve dere her zamankinden hızlı akıyordu. Arkamıza rüzgârı alarak yolda yukarı doğru yürümeye başladık. Sonra dar vadi genişledi; güneş yeşil, parlayan çayırıların üstüne vuruyordu. Birkaç kişi yolu genişletiyordu ve yanlarından geçerken dostça bir gülümsemeye bizi selamladılar ve İtalyanca birkaç şey söylediler. Bütün gün kazıyor ve taş taşıyorlardı. Öyle ki onları yine de gülümserken görmek inanılmaz geldi. Yukarıda geniş bir barakanın altında modern bir makineyle ağaçları kesiyor, yerde delikler açıyor ve ağır kerestelerden kalıplar çıkarıyorlardı. Vadi giderek daha da açıldı. İleride bir köy, daha ileride ise kayalıklı dağdaki buzullardan akan bir şelale vardı.

Ülkenin, yorgun insanların, hızla akan derenin ve sessiz çayırıların güzelliğini gördüğünden daha fazla hissetmiştim. Geri dönüş yolunda, köşkün yakınlarında, bütün gökyüzü kara bulutlarla kaplıydı ve birdenbire kayaların üstünde, dağların yükseklerinde batan güneş belirdi. O kayalıkların üstüne vuran bir parça güneş ışığı, sabit hiçbir imgenin sahip olamayacağı derin

bir güzellik ve duyguyu açığa çıkardı. Sanki içeriden yanıyorlarmış gibiydi. Kendilerinden yayılan berrak ve hiçbir zaman sönmeyecek bir ışık. Bu, günün sonuydu.

Bir sonraki sabah erken saatte uyandığımda, bir  n-
ceki akşamdan kalan görkem ve sevginin devam etti-
ėinin farkındaydım. Bilinç saflığın sonsuzluğunu kap-
sayamaz; onu alır ama peşine d şemez ve işleyemez.
Bütün bilinç dingin olmalıdır; istememeli, aramamalı
ve ardından gitmemelidir. Bilincin tümü dingin olmalı-
dır ve işte o zaman başı ve sonu olmayan var olur. Me-
ditasyon, almak için değildir. Bütün uğraşlardan bilinci
boşaltmaktır. Dinginlik için bir alan olmalıdır; düşünce
ve onun aktivitelerinin oluşturduğu bir alan değil, d ş-
Önceden ve onun yansittiklarından geriye hiçbir şey
kalmadığında ret ve yıkımdan doğan bir alandır bu.
Yalnızca boşluğun içinde yaratım olur.

Bu sabah erken saatlerde uyandığımda saflığıyla bir-
likte o kuvvetin güzelliği oradaydı, derinlerdeydi ve
aklın yüzeyine çıkıyordu. Sonsuz bir esnekliğin nite-
liklerine sahipti ama hiçbir şey onu şekillendiremezdi;
insanoğlunun yapısına göre ayarlanamaz ve uydurula-
mazdı. Semboller ve kelimelerle ele geirilemezdi. Ama
sınırsız ve dokunulmaz bir biçimde oradaydı. Bütün
meditasyon önemsiz ve saçmaydı.  ylece durdu, akıl
dingindi.

Gün boyunca birkaç kez, tuhaf anlarda o bereket
gelip gidiyor. Arzulamanın ve istemenin hiçbir şekilde
 nemi yok.

Süreç hafif bir şekilde devam etti.

18.

Gecenin büyük bir bölümünde yağmur yağdı ve
hava oldukça soğudu; yüksek tepelerde ve dağlardaki

yeni karlar arttı. Keskin bir rüzgâr da çıktı. Yeşil çayırlar olağanüstü bir parlaklıktaydı, yeşili de şaşırtıcıydı. Neredeyse bütün gün yağışlı geçti ve akşamüstüne doğru hava açılmaya, güneş dağların arasından yüzünü göstermeye başladı. Bir köyden başka bir köye uzanan patika boyunca yürüyorduk. Çiftlik evlerinin etrafından ve yeşil çayırların arasından geçen bir patikaydı. Direkler ağır elektrik taşıyor, şaşırtıcı bir biçimde akşam göğüne doğru uzanıyorlardı. Hızla giden bulutlara karşı yükselen bu çelik yapılara bakınca bir güzellik ve güç gördüm. Ahşap bir köprüden geçerken, derenin dolmuş, bu yağmur tarafından şişirilmiş olduğunu fark ettim. Çok hızlı, sadece dağdan gelen derelerin sahip olduğu bir enerji ve güçle yağıyordu. Sıkıca yan yana duran kaya ve ağaçlarla sınırlanmış derenin bir ucundan diğer ucuna bakıp zamanın hareketinin, geçmişin, şimdinin ve geleceğin farkına vardım; köprü şimdiydi ve bütün yaşam şimdi vasıtasıyla hareket ediyor ve yaşıyordu.

Fakat bütün bunların ötesinde yağmurun yıkadığı vıcık vıcık olmuş patikada bir ötekilik, insanoğlunun düşünceleri, onun aktiviteleri ve bitmek bilmeyen acıları tarafından asla dokunulamayan bir dünya vardı. Bu dünya ne bir umudun ne de bir inancın ürünüydü. O anda tam olarak bunun farkında değildim, gözlemlenecek, hissedilecek ve koklanacak çok şey vardı; bulutlar, dağların ardındaki uçuk mavi gökyüzü ve aralarındaki güneş ve çayırlar üstünde parıldayan akşam ışığı; ahırların ve çiftlik evlerinin etrafındaki kırmızı çiçeklerin kokusu. Bu ötekilik bütün bunları kapsayarak oradaydı. En ufak bir şey bile dışarıda kalmıyordu ve yatakta uyanık bir halde uzanırken içimden akıyor, aklıma ve kalbime doluyordu. Sonra onun incelikli gü-

zelliğinin, tutkusunun ve sevgisinin farkına vardım. Görüntülerde kutsallaştırılmış, semboller, resimler ve kelimelerle uyandırılmış ya da kıskançlık ve imrenmeyle örtülmüş bir sevgi değildi bu. Orada olan, düşünce ve duygulardan azat olmuş, kıvrılan bir hareketti, sonsuzdu. Güzelliği, tutkunun terk edilmesiyle var oluyordu. Kanaatkârlık olmasa bu güzelliğin tutkusu da olmaz. Kanaatkârlık beynin bir ürünü değildir, fedakârlık, baskı ve disiplin yoluyla, dikkatle toplanır. Bütün bunlar doğal yollarla yok olmalıdır. Çünkü onların ötekilik için hiçbir anlamı yoktur.

Ölçülemez bolluğuyla, bardaktan boşalırcasına geldi. Bu sevginin ne bir merkezi ne de dış çizgisi vardı ve o kadar tamamlanmıştı ki, o kadar dayanıklıydı ki hiç gölge yoktu ve çok kolay yok edilebilirdi.

Her zaman içerden dışarı bakarız; bir bilgidен bir sonraki bilgiye geçerken her zaman biriktiririz. Bu birikimden bir şeyler eksiltme eylemi de başka bir biriktirmedir. Bilincimiz binlerce hatıra ve tanımlarla oluşur, titreyen yaprağın, çiçeğin, yoldan geçen şu adamın, çayırda koşan o çocuğun bilinci; kayanın, derenin, parlayan kırmızı çiçeğin ve domuz ahırının kötü kokusunun bilinci. Bu hatıralar ve tanımalardan, dıştan gelen tepkilerden içsel boşlukların, derin dürtülerin ve güdülerin bilincinde olmaya çalışırız; zihnin engin derinliklerini eşeler dururuz. Karşı çıkmaların ve tepkilerin, gizli ve açık aktivitelerin tecrübe etme ve tanıma hareketi, bütün bu bilinçlilik zamana bağlıdır.

Bir fincan sadece şekil, renk ve tasarım değildir, aynı zamanda fincanın içindeki boşluktur da. Fincan bir formda tutulan bu boşluktur; bu boşluk olmazsa ne bir fincan ne de bir şekil olur. Bilinçliliği dışsal işaretlerden,

uzunluk ve derinlik sınırlarından, düşünce ve duygulardan biliriz. Fakat bütün bunlar bilincin dış görünüşüdür; biz dışarıdan içeriği bulmaya çalışırız. Bu mümkün müdür? Teoriler ve kurgular hiç de anlamlı değil; onlar aslında bütün keşiflere engel olurlar. Dışarıdan içeriği bulmaya çalışıyoruz, bilinmeyenden bilinenin özüne inmeyi umuyoruz. İçsel bir şeyden dışsal olanın derinliklerine inmek mümkün müdür? Dışarıdan inceleyen bir araç; biliyoruz ancak bilinmeyenden bilinene derinlemesine inebilen bir araç var mıdır? Var mı? Nasıl olabilir? Olamaz. Eğer bir şey tekse, fark edilebilir ve eğer fark edilebilirse, bilinenin sınırları içindedir.

Bu garip bolluk isteği zaman gelir. Fakat her ziyaretinde, derinlerde bir yerde bir dönüşüm var; hiçbir zaman aynı değil.

Süreç devam ediyor, bazen hafif bazen de sancılı.

19.

Güzel bir gündü, bulutsuz bir gün, gölgelerin ve ışığın günüydü; sağanak yağışlardan sonra açık ve duru mavi gökyüzünde güneş doğdu. Karlı dağlar o kadar yakındı ki sanki onlara dokunabilecek gibiydim; gökyüzüne karşı keskin bir şekilde uzanıyorlardı. Göz alıcı muhteşem çayırlar güneşte parlıyorlar, çimenlerin her bir yaprağı kendi danslarını ediyor, ağaç yaprakları ise onlardan daha yavaşça salınıyorlardı. Vadi mutluluk saçıyordu ve neşe vardı; muhteşem bir gündü ve binlerce gölge vardı.

Gölgeler gerçeklerden daha canlıdır; gölgeler daha uzundur, derindir, zengindir; kendilerine ait bir hayatları varmış gibi görünürler, bağımsız ve koruyucu... Davetlerinde tuhaf bir tatmin vardır. Sembol gerçekten

daha önemli olur. Sembol bir sığınak sağlar; onun sığınağında avunmak kolaydır. Onunla istediğini yapabilirsin, asla karşı çıkmaz, asla değişmez; çelenklerle ya da küllerle kaplanmaz. Ölü bir şeyde, bir resimde, varılan bir sonuçta, bir kelimede olağandışı bir tatmin vardır. Onlar ölüdür, geçmişte kalan anımsamalardır ve dünü koklamak çoğu zaman zevk verir. Beyin her zaman dündür, bugün ise dünün gölgesidir ve yarın da bir şekilde değişmiş ama hâlâ dün kokan o gölgenin devamıdır. Bu yüzden beyin yaşar ve varlığını gölgelerde sürdürür; bu daha güvenli, daha rahattır.

Bilinç her zaman alır, hesaplar ve topladığı, yorumladığı şeylerden ibarettir. Bütün gözenekleri vasıtasıyla alır, depolar, topladığı şeylerden deneyimler yaratır, yargılar, derler ve değiştirir. Sadece gözler ve beyin aracılığıyla bakmaz, aynı zamanda bu altyapı ile de bakar. Bilinç almak için vardır ve ancak alırsa var olur. Gizli derinliklerinde yüzyıllar boyunca içgüdüleri, hatıraları, koruması ve eklemeler yoluyla aldıklarını depolar. Bazen biriktirdiklerinden bazılarını atar ama bu da yalnızca yeni birikimlere yer açmak içindir. Bu bilinç tartmak, dengelemek ve almak için bakar. Ve içine baktığında ise bakışı hâlâ tartmak, dengelemek ve almak için bir dışarıdan bakma halidir. İçsel temizlik, eklemenin başka bir türüdür. Bu zamana bağlı süreç ağrıyla, geçici mutlulukla ve kederle sürer gider.

Fakat bu bilinç olmadan bakmak, görmek, dinlemek, yani içinde alma olmayan bir çıkış, tam bir özgürlük hareketidir. Bu gidişin merkezi yoktur, büyük veya küçük bir hareket noktası yoktur. Bu yüzden zaman ve mekân sınırı olmadan her yöne hareket edebilir. Dinlemesi tümüdür, bakması tümüdür. Bu gidiş dikkatin özüdür.

Konsantrasyonda dikkat dağınıklığı vardır. Yalnızca konsantrasyon, dikkat dağınıklığının çatışmasını bilir. İfade edilmiş ya da edilmemiş bütün bilinç sözseldir ya da kelime arayışıdır. Düşünce duygu, duygu düşünce gibidir. Düşünce hiçbir zaman dingin değildir; kendini ifade eden tepki düşüncedir ve düşünce daha sonra tepkileri artırır. Güzellik düşüncenin ifade ettiği duygudur. Sevgi hâlâ düşüncenin sınırları içindedir. Düşüncenin parmaklıkları içinde sevgi ve güzellik olabilir mi? Düşünce olduğunda güzellik olabilir mi? Düşüncenin bildiği güzellik, sevgi çirkinliğin ve nefretin zıddıdır. Oysa güzelliğin de sevginin de zıddı olmaz.

Düşünce, söz, hatıranın tepkisi olmadan görmek düşünce ve duygu olmadan görmekten tamamen farklıdır. Düşünce ile gördüğünüz şey yüzeyseldir; görme o zaman tam olmaz; bu aslında bir görme değildir. Düşünce olmadan görmektir esas olan. Düşünce ve onun tepkileri olmadan bir dağın üstündeki bulutu görmek, yeni olanın mucizesidir; o “güzel” değildir, kendi sınırsızlığındaki patlamadır; hiçbir zaman olmayan ve olmayacak bir şeydir. Yıkıcı yaratımın var olması için görmek, dinlemek ve bilinç bütününü yok değildir. Bu hayatın toplamıdır, bütün düşüncenin bir parçası değil. Güzellik yoktur, sadece dağın üstünde duran bir bulut vardır; bu yaratımdır.

Batan güneş dağın doruklarına dokundu, muhteşem ve nefes kesen bir andı; yeryüzü dingindi. Sadece renk vardı, farklı renkler yoktu; sadece dinleme vardı, bir yığın ses yoktu.

Bu sabah, güneş muhteşem bir ışıkla tepelere vururken geç saatte kalktığımda o bereket oradaydı; gücünü ve kuvvetini kendinden alıyormuş gibi görünüyordu.

Uzaktaki bir suyun homurdanması gibi, aldatmacalı ve iradesi olan beyne ait olmayan, yoğun olan bir aktivite devam ediyordu.

Süreç çeşitli yoğunluklarda sürüyor; bazen oldukça sancılı olabiliyor.

20.

Kusursuz bir gündü; gökyüzü yoğun bir mavi renkteydi ve her şey sabah güneşiyle parılıyordu. Gidecek hiçbir yeri olmayan, göklerde sakın sakın süzülen birkaç bulut vardı. Kavak ağacının kıpırdayan yapraklarının üstüne vuran güneş, yeşil ve eğimli tepelere yükselen muhteşem mücevherler gibiydi. Çayırlar bir gecede değişmişlerdi, daha yoğun ve daha yumuşaklardı ve hayal edilemeyecek bir şekilde yeşildiler. Uzaktaki tepede üç tane inek vardı. Tembel tembel otuyorlardı ve sabahın erken saatlerindeki temiz havada boynundaki çanların tınısı duyulabiliyordu. Tek bir sıra halinde sabit bir şekilde çayırın bir başından diğer başına dolaşarak geviş getiriyorlardı. Bir teleferik üstlerinden geçti ve ne kafalarını yukarı kaldırıp bakmaya yeltendiler ne de rahatsız oldular. Güzel bir sabahtı ve karlı dağlar keskin bir şekilde göğe yükseliyorlardı. O kadar netti ki küçük şelaleler bile görülebiliyordu. Uzun gölgeler olan ve sonsuz güzellikte bir sabahtı. Sevginin bu güzellikte var olması ne kadar da garip! Herhangi bir hareket saklanmış gölgeleri uyandırmasın diye, her şeyin sakın bir halde durduğu bir sühulet vardı. Ve birkaç tane de bulut...

Yapılma amacının keyfini çıkarıyormuş gibi görünen bir arabanın içinde geçen güzel bir yolculuktu. Ne kadar keskin de olsa her dönemeci kolayca ve seve seve

döndü. Uzun yokuşlardan çıkarken hiç teklememi ve yol nereye giderse tırmanacak gücü vardı. Gücünün farkında olan bir hayvan gibiydi. Güneşin aydınlattığı ormanın içinden geçen yol içe ve dışa kıvrılıyordu. Işığın her parçası canlıydı, yapraklarla dans ediyordu. Yolun her kıvrılışı daha çok ışık, daha çok dans gösteriyor ve daha çok keyif veriyordu. Her bir ağaç, her bir yaprak tek başına duruyordu, yoğun ve sessiz... Ağaçların arasındaki küçük bir boşluktan, güneşe açılan ve inanılmaz bir yeşillikte olan bir çayırın bir parçasını görüyordunuz. O kadar inanılmazdı ki tehlikeli bir dağ yolunda olduğunu bile unuttum. Ama yol başka bir vadiye doğru kıvrılırken nazik ve tembel bir hal aldı. Şimdi bulutlar toplanıyordu ve güçlü bir güneş ışığına maruz kalmamak memnun ediciydi. Bir dağ ne kadar düz olabilirse, yol da neredeyse o kadar düzleşmişti; çam ağaçlarıyla kaplanmış karanlık bir tepeyi geçerek yola devam ettik. Önümüzde devasa, çok kuvvetli dağlar, kayalar ve kar, yeşil alanlar ve şelaleler, küçük ahşap barakalar, panoramik ve eğik dağ hatları vardı. Gözlerimin gördüğü şeylere inanmakta güçlük çekiyordum, o şekilli kayaların güçlü saygınlığı, karlarla kaplı ağaçsız dağ ve sonsuz kayalardaki sayısız uçurumlar... Onların sağ üstünde ise yeşil çayırlar vardı ve hepsi de bir dağın uçsuz bucaksız kucağında bir arada duruyorlardı. Gerçekten oldukça inanılmazdı; sevgi, güzellik, yıkım ve yaratma sonsuzluğu vardı. Sonsuzluk o kayalar, o yeşil alanlar, o küçük barakalar değildi; onların içinde ya da parçası değildi. Onların ötesinde ve üstündeydi. Görkemle oradaydı, hiçbir gözün göremeyeceği, hiçbir kulağın işitemeyeceği bir kükreyişle oradaydı; öyle bir bütünlük ve sakinlikle oradaydı ki düşünceleri olan

beyin ormandaki solmuş yapraklar kadar hiçbir şeydi. Öyle bir bereket, öyle bir kuvvet vardı ki dünya, ağaçlar ve toprak son bulmuş gibiydi. Sevgi, yaratma ve yıkımdı. Ve başka hiçbir şey yoktu.

Derinliğin özü vardı. Düşüncenin özü, düşünce olmadığındaki durumdur. Düşünce her ne kadar derin ve geniş bir şekilde takip edilirse edilsin her zaman sığ ve yüzeysel kalacaktır. Düşüncenin sonu özün başlangıcıdır. Düşüncenin sonu olumsuzlamadır ve olumsuz olanın olumlu bir yolu yoktur; düşünceye son vermek için hiçbir metot, hiçbir sistem yoktur. Metot ve sistem olumsuzlamaya olumlu bir yaklaşımdır ve dolayısıyla düşünce kendi özünü asla bulamaz. Özün olması için o ortadan kalkmalıdır. Var olmanın özü var olmamadır ve olamamanın derinliğini "görmek" için, oluştan kurtulmak gerekmektedir. Devamlılık varsa asla özgürlük olmaz ve devamlılığı olan şey zamana bağlıdır. Bütün tecrübeler düşünceyi zamana bağlar ve tecrübe etme durumunda olan bir akıl bütün özün farkında olur. Tüm tecrübelerin sona erdiği bu durum, aklın felç olması değildir. Tam tersine, solup giden akıl aslında hesap yapan, toplamsal akıldır. Çünkü hesaplama mekaniktir, tekrardır; kazanmaya ve kazanca yönelik ret de tekrar ve taklittir. Bu toplayıcı ve savunmacı mekanizmayı tümüyle yok eden bir zihin özgürdür ve bu yüzden tecrübe de önemini kaybeder.

O zaman yalnızca hakikat olur, hakikatin tecrübesi değil. Hakikat fikri, onun ölçümü, güzelliği ya da çirkinliği hakikatin tecrübesidir. Gerçeğin deneyimlenmesi onu inkâr etmek, ondan kaçmaktır. Duygu ya da düşünce olmaksızın gerçeğin tecrübe edilmesi çok derin bir hadisedir.

Bu sabah uyanırken bedenimde ve beynimde garip bir sabitlik vardı; onunla birlikte yoğunluğun dipsiz derinliklerine inme hareketi ve büyük bir mutluluk da geldi. Ötekilik de oradaydı.

Süreç hafif bir şekilde devam etti.

21.

Yine uzun gölgeleri ve parlayan yapraklarıyla açık ve güneşli bir gündü; dağlar huzurlu, katı ve yakın, gökyüzü olağandışı mavi, lekesiz ve yumuşaktı. Gölgeler yeryüzünü dolduruyordu; gölgeler, büyük ve küçük olanlar, uzun ince olanlar, şişman ve hoşnut, tıknaz ve gösterişsiz olanlar, neşeli ve ruh gibi olanlar için doğmuş bir gündü. Eski yeni gözetmeksizin, çiftliklerin ve köşklerin çatıları cilalı mermerler gibi parlıyordu. Ağaçların ve çayırların arasında sanki bir bayram sevinci, bağrıışmalar varmış gibi görünüyordu; birbirleri için varlardı ve üstlerinde de gök yükseliyordu. Eziyetleri ve umutları olan insanlar tarafından yapılmış değildi bu. Her yöne sıçrayan ve uzanan uçsuz bucaksız, müt-hiş bir yaşam vardı. Her zaman genç ve tehlikeli olacak bir yaşam. Asla durmayan, kayıtsız, hiçbir iz bırakmayan, hiçbir şey istemeyen ya da bir şey çağırmayan, yeryüzünde gezinen bir yaşam... Bereket içinde, gölgesi ve ölümsüz bir şekilde oradaydı. Nereden geldiğini ya da nereye gideceğini umursamıyordu. Zamanın ve düşüncenin ötesinde, o neredeyse yaşam da oradaydı. Özgür, hafif ve sırrına erişilemeyen muhteşem bir şeydi. Kuşatılamazdı. Tapınma yerlerinde, marketlerde, evde, onu kapattıkları herhangi bir yerde çürüme, yozlaşma ve onu kapatanların daimi reformları vardı. Basit, görkemli ve yıkıcı bir şekilde oradaydı. Güzelliği duygu ve dü-

şüncenin çok ötesindeydi. O kadar engin ve emsalsizdi ki yeryüzünü, gökleri ve kısa zamanda yok edilecek olan çimenleri dolduruyordu; sevgi ve ölümle birlikte oradaydı.

Birkaç metre aşağıda akan gürültücü dereyle birlikte, ormanın havası serindi; çam ağaçları hiç eğilip yeryüzüne bakmadan göğü kapatıyorlardı. Orada siyah sincapların ağaç mantarlarını yiyip ağaçların dar sarmallarından geçerek bir aşağı bir yukarı birbirlerini kovalamaları muhteşemdi; bir görünüp bir kaybolan nar bülbülü vardı, ya da bülbüle benzeyen bir şey. Soğuk dağ suyuyla dolu dere hariç, serin ve sessiz bir yerdi. Bir sembol gibi ya da düşünce ve duyguda olmayan, gerçekte olan bir sevgi, yaratım ve yıkım vardı. Onu göremiyor, hissedemiyordunuz ama oradaydı. Yıkıcı bir sonsuzlukta, düşünceden on bin kat daha güçlüydü ama yine de en kırılgan olanın gücüne sahipti. Oradaydı ve her şey, beyin ve beden dingindi; bu bir bereketti ve akıl da onun bir parçasıydı.

Derinliğin sonu yoktur; derinliğin özü zamansız ve mekânızdır. Tecrübe edilemez; tecrübe ucuz bir şeydir; kolay elde edilir ve kolay gider; ne düşünce onu bir araya getirebilir ne de duygu ona doğrul yol alabilir. Bunlar basit ve ham şeylerdir. Olgunlaşmak zamana, yaşa bağlı değildir ya da çevre ve etkiden gelmez. O alınmaz. Ne kitaplar ne öğretmenler ya da kurtarıcılar, bu olgunluk için gerekli şartları sağlayamazlar. Olgunluk kendi içinde bir son değildir; onu karanlık bir şekilde işleyen bir düşünce olmadan, meditasyon yapmadan, habersizce var olur. Hayatta pişen bir olgunluk olmalıdır; hastalık ve karmaşadan, acı ve umuttan doğan bir pişme değildir bu. Emek ve keder bu bütün olgunluğu

getiremez; aranmadan orada olmalıdır.

Çünkü bu bütün olgunlukta azla yetinme vardır. Karalar bağlamakla gelen kanaatkârlık değil, dünyevi şeylere, onun erdemlerine, tanrılarına, saygınlığına, umutlarına ve değerlerine karşı geçici ve kasıtsız bir kayıtsızlıkla olandır. Yalnızlıkla gelen bu az ile yetinmenin olabilmesi için bütün bunlar reddedilmelidir. Toplumun ya da kültürün hiçbir etkisi bu yalnızlığa dokunmamalıdır. Zaman ve etkinin çocuğu olan akıl tarafından uydurulmamış bir şekilde orada olmalıdır. Gürleyerek ortaya çıkmalıdır. O olmadan bütün bir olgunluk olamaz. Kendine acıma ve kendini savunmadan beslenip inzivada süren bir yaşam, mitlerdeki bilgi ve fikirdeki yalnızlık bu yalnızlıktan çok uzaktır, onlarda bütünleşme ve ayrılmayla süren, bitmek bilmeyen bir döngü vardır. Yalnızlık bütün etkilerin son bulduğu bir yaşamdır. İşte tam da bu yalnızlık, kanaatkârlığın özüdür.

Ancak bu kanaatkârlık beyin berrak olduğunda, korkudan kaynaklanan hiçbir psikolojik yaradan hasar almadığında olur. Her tür çatışma beynin hassaslığını yok eder; bütün zalimliğiyle, olmak için sarf ettiği bitmek bilmeyen çabasıyla hırs, beynin üstü kapalı kapasitelerini yıpratır; açgözlülük ve kıskançlık beyni memnuniyetle ağırlaştırır ve memnuniyetsizlikle yorar. Tetikte olma, seçim olmadan, bütün alımların ve uyumların azaldığı bir farkındalık olmalıdır. Fazla yeme ve haz, bedeni köreltir ve beyni sersemletir.

Yol kenarında bir çiçek var. Göklere açılan berrak ve parlak bir şey; güneş, yağmurlar, gecenin karanlığı, rüzgârlar ve fırtına ve toprak, hepsi bu çiçeği yapmak için uğraştılar. Ama çiçek bu şeylerin hiçbirini değildir.

O bütün çiçeklerin özüdür. Otoriteden, kıskançlıktan, korkudan, yalnızlıktan kurtulmak olağandışı sadeliği olan bu yalnızlığı oluşturmaz. Beyin onu aramadığında gelir; sırtınız ona dönükken gelir. O zaman ona hiçbir şey eklenemez ve ondan hiçbir şey alınmaz.

Bereket büyük bir huzurla oradaydı.

Süreç hafif bir şekilde devam etti.

22.

Ay bulutlardaydı ama dağlar ve karanlık tepeler netti. Üstlerinde müthiş bir sakinlik vardı. Ormanlık bir tepenin üstünde asılı duran büyük bir yıldız vardı ve vadiden gelen tek gürültü taşlara çarpan dağ deresinin sesiydi. Uzaktaki köydeki her şey uykudaydı ama onun sesi de bu kadar yüksek değildi. Derenin gürültüsü daha sonra hafifledi; hâlâ vardı ama vadiye dolmuyordu. Hiç esinti yoktu ve ağaçlar hareketsizdi; aralıklı çatıların üstünde soluk ayı ışığı vardı ve her şey sessizdi, solgun gölgeler bile.

Havada dayanılmaz bir sonsuzluk, yoğunluk ve ısrarcılık hissi vardı. Gerçekdışı bir hayal değildi; hayal gücü gerçeklik olduğu zaman ortadan kalkar; hayal gücü tehlikelidir; hiçbir değeri yoktur, sadece hakikat değerlidir. Gerçekdışı ve hayal memnun edici ve aldatıcıdır ve tümüyle def edilmelilerdir. Bütün efsaneler, düşler ve hayaller anlaşılmalıdır ve tam da bu anlama onların değerlerini yerle bir eder.

Oradaydı ve meditasyon olarak başlayan şey son buldu. Gerçek orada olduğunda meditasyonun ne önemi vardır ki! Hakikati var eden meditasyon değildi, onu hiçbir şey var edemez; meditasyon yerine o vardı fakat asıl gerekli olan, sebep ve sebepsizliklerinin gevezeliği-

ne tümüyle, isteyerek ve kolayca son veren hassas, tetikte olan bir beyindir. Beynim oldukça sakindi, yorum yapmadan, sınıflandırmadan bakıyor ve dinliyordu; sessizdi ve onu sessiz kılacak hiçbir varlık ya da gereklilik yoktu. Beyin çok dingin ve çok canlıydı. O sonsuzluk geceyi doldurdu; çok büyük bir mutluluk vardı.

Hiçbir şeyle ilişkisi yoktu; şekle girmeye, değişmeye, varlığını göstermeye çalışmıyordu; hiçbir etkisi yoktu ve bu nedenle de amansızdı. İyilik yapmıyor, ıslah etmiyordu; saygıdeğer ve çok fazla yıkıcı olmuyordu. Ama sevgiydi, toplumun şekillendirdiği, eziyet edilmiş bir şey değildi. Yaşam hareketinin özüydü. Oradaydı, amansız, yıkıcı, ilkbaharda açan yeni yapraklar gibi, sadece yeni olanın bileceği ve size haber vereceği bir yumuşaklıkla oradaydı. Ölçümün ötesinde bir kuvvet ve sadece yaratımın sahip olduğu bir güç vardı. Ve her şey sessizdi. Tepenin üstünde süzülen o tek yıldız şimdi yukarıdaydı ve yalnızlığında parılıyordu.

Sabahleyin, her bir ağacın üstüne vuran güneş ışıklarıyla, derenin üstündeki ormanlık alanda yürürken o yine oradaydı. Enginlik o kadar beklenmedik, o kadar dingindi ki onun içinden yürümek harikuladeydi. Tek bir yaprak ritmik bir şekilde dans ediyordu ve diğer gür yaprakların hepsi sakindi. İnsanoğlunun özlem ve ölçülerinin kapsamında olmayan o sevgi oradaydı. Oradaydı ve düşünce onu tarumar edebilir, bir duygu ise itip uzaklaştırabilirdi. Kuşatılmamak, asla yakalanmak üzere oradaydı.

Hissetmek kelimesi yanıltıcıdır; histen, bir duygudan, bir tecrübeden, dokunmak ya da koklamaktan daha fazlasıdır. Bu kelimenin yanıltıcı olmaya yatkın olmasına rağmen, iletişim kurmak için kullanılması ge-

rekmeektedir. Özellikle de özden bahsettiğimiz zamanlarda. Özün hissedilmesi ne beyin ne de kurgu yoluyla olur; bir şok gibi tecrübe edilebilir bir şey değildir; her şeyden önce o kelime değildir. Onu deneyimleyemezsiniz; deneyimlemek için bir deneyimleyen ve gözlemleyen olmalıdır. Deneyimleyen olmadan deneyimleme tamamen farklı bir mevzudur. İçinde deneyimleyen, gözlemleyen olmayan, "hissetme" olan "durum"dur. Gözlemleyenin körü körüne ya da bir nedenden dolayı yorumladığı ya da takip ettiğı bir önsezi *değildir*; önseziden ya da politikacılar ve dini-sosyalist devrimciler tarafından kullanılan "Tanrı'nın sesi"nden dönüştürülmüş arzu ya da özlem değildir. Bu hissi, bu görmeyi, bu dinlemeyi anlamak için bütün bunlardan kurtulmak, uzak durmak gerekmektedir. "Hissetmek" karışıklık ve karmaşanın olmadığı netliğı gerektirir. Öz "hissi" sapma, keder, kıskançlık, korku, hırs vs. olmaksızın en sonu takip etmenin basitliğı var olduğunda gelir. Bu basitlik, zekânın kapasitesinin ötesindedir. Zekâ parçalar halindedir. Bu takip basitliğın en üst şeklidir, dilenci cübbesi ya da günde bir öğün yemek yemek değildir. Öz "hissi" düşüncenin ve onun mekanik kapasitelerinin, bilgi ve sebeplerinin hükümsüzlüğüdür. Sebep ve bilgi mekanik sorunlarda gereklidir ve düşünceyle duygunun bütün sorunları mekaniktir. Özün takibinde reddedilmesi gereken şey, tepkisi düşünce olan hafıza mekanizmasıdır. Sona varmak için bir şeyler yok edilmelidir; dışsal etmenler değil, psikolojik sığınak ve direnişler, tanrılar ve gizli barınaklar yok edilmelidir. Bu olmadan özü sevgi, yaratım ve ölüm olan o derinliklere inen yolculuk da olmaz.

Bu sabah erken saatte uyandığımda bedenim ve bey-

nim hareketsizdi. Çünkü bir lütuf olan o güç ve kuvvet oradaydı.

Süreç nazıkçe devam ediyor.

23.

Oldukça soluk, sessiz ve zamansız olan sabahın erken saatlerindeki gökyüzünde dolanan birkaç tane bulut vardı. Güneş, sona ermesi için günün hazretlerinde bekliyordu. Çayırların üstünde çiy vardı, hiç gölge yoktu ve ağaçlar tek başlarına gölgeleri bekliyordu.

Çok erkendi ve dere bile gürültücü akışını yapmak için tereddüt ediyordu. Sessizdi; esinti henüz uyanmamıştı ve yapraklar sakindi. Hiçbir çiftlik evinden duman tütmüyordu ama gelem ışıkla çatılar parlamaya başlamıştı. Yıldızlar istemeden de olsa şafağa teslim oluyorlardı ve güneşin ne zaman geleceğiyle alakalı garip sessiz bir bekleyiş vardı; tepeler ve ağaçlar beklemedeydi, çayırlar neşeyle açılmışlardı. Sonra güneş dağların tepelerine dokundu, yumuşak ve huzur veren bir dokunuş... Sabah güneşiyle karlar parıldamaya, yapraklar uzun geceden uyanmaya başladılar. Kır evlerinin birinden dumanlar yükseliyordu; dere de hiçbir kısıtlama olmadan gevezelik etmeye başladı. Ve uzun gölgeler yavaşça, tereddüt ederek ve kırılgan bir utançla yeryüzüne yayıldılar; dağlar gölgelerini tepelere, tepeler de çayırlara uzatıyordu ve ağaçlar da onların gölgelerini bekliyorlardı. Çok kısa bir zamanda orada olacaklardı, açık ve koyu, tüylü ve ağır... Kavaklar dans ediyordu ve gün başlamıştı.

Meditasyon, bir seçim olmadan, bütün şeylerin hareketlerinin bir farkındalığının olduğu bir dikkattir; kargaların gaklamalarının, ormanı yarıp geçen elektrikli

testerenin, yaprakların kıpırtılarının, bir erkek çocuğunun bağrıışmasının, birbirlerini takip eden ve derinlere inen duyguların, düşüncelerin, tüm bilincin farkındalığıdır. Ve bu dikkatin içinde zaman, dünün yarının boşluğunun peşinde olması gibidir ve bilincin kıvrımları sessiz ve sakindir. Bu sakinlikte karşılaştırılamayan ve ölçülemeyen bir devinim vardır; varlığı olmayan bir harekettir ve neşenin, ölümün ve yaşamın özüdür. Takip edilemez bir harekettir bu. Çünkü hiçbir iz bırakmaz ve dingin, hareketsizdir; bütün eylemin özüdür.

Yol batıya doğru, yağmurdan ıslanmış çayirlara uzanıyordu. Tepelerin kenarındaki küçük köylerden, temiz dağ sularından oluşan derenin üstünden ve bakırdan çan kuleleri olan kiliseleri geçiyordu. Kocaman bulutlar, yağmurlar ve dağlarla kaplı karanlık bir yere doğru uzadıkça uzuyordu. Yağmur çiselemeye başladı. Gayriihtiyari olarak, yavaş giden arabanın arka camından nereden geldiğimize baktığımda aydınlık bulutlar, mavi gökyüzü ve parlak, berrak dağları gördüm. Araba, ben tek bir kelime bile etmeden, içgüdüsel olarak durdu, manevra yapıp döndü ve ışığa dağlara doğru devam etti. Tarif edilemeyecek kadar güzeldi. Araba açık vadiye döndüğünde kalbim dingindi; dingindi ve genişleyen vadi kadar açıldı, bu durum tamamıyla yıkıcıydı. O vadiden birkaç kez geçmiştik; tepelerin şekilleri, çayırar ve evler tanıdıktı ve o derenin bilindik gürültüsü oradaydı. Arabayı sürmesine rağmen, beynim hariç her şey oradaydı. Her şey çok yoğunlaştı, ölüm oradaydı. Beynin dinginliğinden, yeryüzünün güzelliğinden ya da bulutların üstündeki ışıktan veya dağların sarsılmaz yüceliğinden değildi; bütün bunlar ona bir şeyler katmasına rağmen, onlarla hiçbir lakası yoktu. Kelimenin

tam manasıyla ölümdü; birden her şey son buluyordu; bir devamlılık yoktu, beyin arabayı sürmesi için bedeni yönlendiriyordu, hepsi bu. Araba bir süre daha yola devam etti ve sonra durdu. Ölüm ve yaşam vardı, derinlemesine, ayrılmaz bir şekilde birlikteydiler ve başka hiçbir şeyin önemi yoktu. Çatırdayan bir şey meydana gelmişti.

Ne yanılma ne de hayal gücü vardı; böyle saçma bir sapkınlıktan çok daha fazlasıydı; oyun oynanacak bir şey değildi. Yaşam ile ömür boyu sürececek bir tartışma içinde olabilirsiniz ama bu tartışmayı ölümle yapmanız mümkün değildir. Ölüm o kadar nihai ve kesindir ki! Bu, bedenin ölmesi değildi. Öyle olsaydı oldukça açık ve kesin bir olay olurdu. Ölümle yaşamak çok daha farklı bir konudur. Ölüm ve yaşam vardı; acımasız bir şekilde orada birleşmişlerdi. Psikolojik bir ölüm de değildi; bütün düşünceleri ve bütün duyguları saf dışı bırakan bir şok da değildi; beynin ani bir sapkınlığı ya da bir akıl hastalığı değildi. Ne bunlardan biriydi ne de beynin, yorgun ya da çaresizce verilmiş bir kararıydı. Ölüm için duyulan bilinçdışı bir istek de değildi. Bunlardan hiçbirisi değildi; bunlar çok sığ şeylerdi ve kolayca görmezlikten gelinebilirdi. Bu farklı bir boyutta olan bir şeydi; zaman ve mekânı küçümseyen bir şeydi.

Ölümün tam da özü oradaydı. Benliğin özü ölümdür ancak bu ölüm aynı zamanda yaşamın da özüdür. Aslında ölüm ve yaşam ayrılmazlar. Bu, beynin kendi rahatlığı ve düşünsel güvenliği için uydurduğu bir şey değildi. Yaşamak ölmek, ölmek yaşamaktı. O arabada, bütün o güzellik ve renklerle, coşkunun “hissi” ile birlikteki ölüm sevginin, her şeyin bir parçasıydı. Ölüm bir sembol, bir fikir, kişinin bildiği bir şey değildi. Yoldan

geçmek isteyen bir arabanın kornası kadar yoğun ve talepkâr bir şekilde gerçekten oradaydı. Yaşamın hiçbir zaman terk edilmemesi ya da bir kenara atılmaması gibi, ölüm de asla terk edilmez ve bir kenara atılmazdı. Olağandışı bir yoğunluk ve nihayetle oradaydı.

Bütün gece onunla yaşadım; beynimi ve her zamanki eylemlerimi ele geçirmiş gibi görünüyordu; beynimin eylemlerinin çoğu devam etmiyor değildi ama geçici bir kayıtsızlık vardı. Bütün formüllerin ötesindeydi. Her şey çok daha yoğunlaşmıştı, hem yaşam hem de ölüm.

Ölüm kedersiz ama yaşamla orada uyanmaktaydı. Muhteşem bir sabahtı. Dağların ve ağaçların neşesi olan bereket oradaydı.

24.

Sıcak bir gündü ve bir sürü gölge vardı; kayalar muhteşem bir şekilde parlıyordu. En ufak bir fısıltıda hareketlenmeye hazır olan kavak ağaçları dışında, koyu çamlar hiç kıpırdamayacaklarmış gibiydiler. Batıdan gelen, hızla vadiye yayılan sert bir esinti vardı. Kayalar o kadar canlı görünüyordular ki sanki bulutların peşine takılacaklarmış gibi görünüyordular. Ve bulutlar da kayalara yapışıp onların şekillerini ve kıvrımlarını alıyorlardı; etraflarına sarılmışlardı ve bulutları kayalar-
dan ayırmak zordu. Ve ağaçlar da bulutlarla birlikte yürüyorlardı. Bütün vadi hareket halindeymiş, ormana ve ormanın ötesine uzanan küçük, dar patikalar onlara uyum sağlıyormuş ve canlanıyormuş gibi görünüyordu. Parılayan çayırlar ise utangaç çiçeklerin buluşma yeri-
ydi. Ama bu sabah kayalıklar vadiye hükmediyorlardı; o kadar farklı renklerdeydiler ki, sanki sadece renk vardı; kayalar bu sabah yumuşaktılar ve çeşitli şe-

killerde ve boyutlardaydılar. Ve her şeye karşı, rüzgâra, yağmurlara ve insanoğlunun ihtiyaç patlamasına karşı o kadar kayıtsızlardı ki! Oradaydılar ve bütün zamanları geçeceklerdi.

Harika bir sabahtı ve güneş her yerdeydi, her bir yaprak kıvıldıyordu; uzun değil ama yeryüzünün güzelliklerini görmeye yetecek kadar sürecek bir yolculuk için güzel bir gündü. Ölüm tarafından yenilenen bir sabahtı. Çürümenin, hastalığın ya kazanın getirdiği bir ölüm değil, yaradılışın olması için yok eden bir ölüm... Ölüm, beynin benmerkezci varlığının garantiye aldığı her şeyi silip süpürmezse, hiçbir yaratım olmaz. Önceden ölüm devamlılığın yeni bir türüydü; ölüm devamlılık ile bağlantılıydı. Ölüm yeni bir varoluşla, yeni bir tecrübeyle, yeni bir nefes ve yeni bir hayatla geldi. Eski olan yok oldu ve yeni doğdu, yeni daha sonra başka bir yeniye yer verdi. Ölüm yeni bir durumun, yeni buluşun, yeni bir yaşam yolunun, yeni bir düşüncenin aracıydı. Korkutucu bir değişimdi ama tam da bu değişim taze bir umut getirirdi.

Fakat şimdi ölüm yeni bir şey, yeni bir ufuk, yeni bir nefes getirmiyordu. Sadece ölümdü, kesin ve nihai. Ve sonra ne geçmiş, ne gelecek, hiçbir şey yoktu. Hiçbir şey. Hiçbir şeye hayat verme yoktu. Ama çaresizlik, arayış da yoktu; zamansız tam bir ölüm; orada olmayan derinliklerden bakıyordu. Eski ve yeni olmadan ölüm vardı. Gülümseme ve gözyaşı olmayan bir ölüm. Bazı gerçeklikleri saklayan, örten bir maske değil. Gerçeklik ölümdür ve üstünü örme gereği de yoktur. Ölüm her şeyi sürükleyip götürdü ve hiçbir şey bırakmadı. Bu hiçlik yaprağın dansı, bir çocuğun seslenişidir. O hiçbir şeydir ve hiçbir şey olmalıdır. Devam eden çürüktür,

makine, alışkanlık ve hırstır. Elbette yozlaşma vardır ama ölümden değil. Ölüm bütün bir hiçliktir. Yaşamın, sevginin olması için ölüm de orada olmalıdır. Çünkü bu hiçlikten yaratım doğar. Kesin bir ölüm olmadan yaratma olmaz.

Gelişigüzel bir şekilde dünyanın durumuyla alakalı bir şeyler okuyorduk. Artık sık sık gelen o bereketle oda beklenmedik ve ani bir şekilde doldu. Küçük odadaki kapı açıldı ve açık kapıdan girdiğinde tam bir şeyler yemek üzereydik. Sanki bir dalganın odaya girmesi gibi onu tam ve fiziksel olarak hissedebiliyordum. Giderek “daha fazla” yoğunlaştı; “daha fazla” kelimesini kıyaslama anlamında kullanmıyorum. Çatırdayan bir gücü olan, inanılmaz kuvvetli ve hareketsiz bir şeydi. Kelimelerin hiçbir önemi yoktu, gerçekte olan şey kelimelere dökülemez; görülmesi, duyulması ve yaşanması gereken bir şeydir; o zaman çok daha farklı bir önem taşır.

Son birkaç gündür süreç sancılıydı ve her gün yazmam gerekmiyordu.¹

25.

Sabahın çok erken saatleriydi; birkaç saate kadar şafak sökmeyecekti. Kıvrımlı ve ormanlık tepenin arkasındaki o zirvenin üstünden Orion takımıyıldızı henüz çıkıyordu. Gökyüzünde tek bir bulut bile yoktu ama havanın kokusundan sis olacağı anlaşılıyordu. Bir sessizlik saatiydi ve dere bile uyuyordu; güçten düşen bir ayışığı vardı; solgun gökyüzüne doğru uzanan tepeler karanlıktı ve şekilleri netti. Hiç esinti yoktu ve ağaçlar sakin, yıldızlar parlaktı.

1 Muhtemelen devam etmesine rağmen, süreçten tekrar bahsedilmiyor.

Meditasyon bir araştırma değildir; bir arayış, bir inceleme, bir keşif değildir. O bir patlama ve keşiftir. Beynin uyumu için evcilleştirilmesi ya da içgözlemsel bir analiz değildir. Konsantrasyondaki, kapsayan, seçen ve reddeden bir eğitim kesinlikle değildir. Pozitif ve negatif bütün başarı ve iddiaların anlaşıldığı ve kolayca azaldığı zaman doğal yolla gelen bir şeydir. Beynin tamamen boş olmasıdır. Bu boşlukta ne olduğu değil, boşluğun kendisi esastır; sadece boşluktan görmedir Erdem sosyal ahlak ve saygınlıktan değil, ondan kaynaklanır; bu boşluktan sevgi çıkar, başka şekilde sevgi olmaz. Dürüstlüğün temeli bu boşluktadır. O her şeyin başlangıcı ve sonudur.

Orion giderek yukarılara tırmanırken, pencereden baktığımda beynim yoğun bir şekilde canlı ve hassastı ve meditasyon tamamıyla farklı bir şeye dönüştü. Beynimin baş edemeyeceği bir şeye dönüştü ve bu yüzden meditasyon kendi üzerine kapandı ve dinginleşti. Şafak sökene ve sonrasına kadarki zamanın başlangıcı yok gibi görünüyordu. Güneş dağların zirvelerinden göründüğünde bulutlar onun ilk ışıklarını yakaladı. Bu parıltıda şaşkınlık vardı. Ve gün başladı. Garip bir şekilde meditasyon devam etti.

26.

Günüşiği ve gölgelerle dolu güzel bir sabahı; yakınlardaki otelin bahçesi rengârenkti, bütün renkler vardı. Renkler o kadar parlak, çimenler o kadar yeşildi ki gözlerim ve kalbim acıdı. İlerideki dağlar bir tazelik ve keskinlikle nemlenmiş, sabah çiyiyle yıkanmışlardı. Büyüleyici bir sabahı ve her yere güzellik yayılmıştı. Derenin üstündeki, dar köprüünün üstünden, güneş ışık-

larının yapraklarla dans ettiği, ormana giden yol üstünde yapraklar kımıldıyor ve gölgeleri hareket ediyordu; normal bitkilerdi ama mavi göklere yükselen bütün ağaçlara yeşillikleri ve tazelikleriyle üstün geliyorlardı. Bu keyifte, savurganlıkta, kıpırdanmada sadece gezinebilirdiniz; her ağacın, bitkinin yüceliğinde ve uzun, tüylü kuyruklu o siyah sincapların bitmek bilmeyen neşesinde hayrete düşebilirdiniz. Derenin suyu berraktı ve yaprakların arasından gelen güneşte parlıyordu. Ormanın içinde nem vardı ve güzeldi. Orada durmuş dans eden yaprakları izlerken birden ötekilik, zamansız bir oluşum ve dinginlik belirdi. İçinde her şeyin dans ettiği, hareket ettiği ve bağırdığı bir sessizlikti; bir makinenin durmasıyla gelen bir sessizlik değildi; mekanik sessizlik başka bir şeydir, boşluktaki sessizlik başka. Biri tekrarlanan, alışlagelmiş, çelişkili ve yorgun beynin bir sığınak araması gibi bir bozulmadır; diğeri ise patlayan, asla aynı olmayan, araştırılamayan, asla tekrarlamayan ve bu yüzden de hiçbir sığınak sunmayan bir şeydir. Biz dolanırken işte böyle bir sessizlik gelip kaldı. Ve ormanın güzelliği şiddetini artırdı ve renkler yapraklarla çiçeklerin üstüne patladı.

Çok da eski bir kilise değildi. En azından kemerin üstünde yazdığına göre yaklaşık olarak on yedinci yüzyılın başlarından kalmaydı; onarılmıştı. Ahşap kaplamaları açık renk çam ağacından yapılmış ve çelik çivileri parlak ve cilalanmış görünüyordu. Tabii ki bu imkânsızdı. Orada biraz müzik dinlemek için toplananların hiçbir zaman tavandaki çivilere bakmadıklarından emindim. Geleneksel bir kilise değildi. Tütsü, mum kokusu veya resim yoktu. Oradaydı ve pencerelerinden içeriye güneş giriyordu. Konuşmamaları ya da oyun

oynamamaları söylenen bir sürü çocuk vardı içerde. Ama bu uyarı onların kıpırdanmalarını, muzip görünmelerini engellememişti; gözleri gülmeye hazırdı. Bir tanesi oynamak istemiş, yaklaşmıştı ancak daha yakına gelemeyecek kadar utangaçtı. O akşamki müzik dinletisi için prova yapıyorlardı ve görev bilinciyle ciddi görünüyorlardı. Büyük bir ilgileri vardı. Dışarıda otlar yemyeşil, gökyüzü masmavi ve gölgeler sayısızdı.

Neden insanlarda makineler gibi, bu kusursuz olma mücadelesi, kusursuzluğu başarma mücadelesi var? Kusursuzluğun fikri, sembolü muhteşem, ulvileştirilmiş bir şeydir, ama gerçekten de öyle midir? Tabii ki kusursuz olanı, kusursuz örneği taklit etme girişimi vardır. Taklit etme kusursuzluk mudur? Kusursuzluk gerçekte var mıdır yoksa bu sadece vaizlerin saygınlıklarını korumak için, onlar tarafından insanlara verilen basit bir fikir midir?

Kusursuzluk fikrinde büyük ölçüde rahatlık ve güvenlik vardır. Ve bu her zaman hem rahipler hem de kusursuz olmak isteyenler için kârlıdır. Sürekli tekrarlanan mekanik bir alışkanlık er ya da geç kusursuzlaşır; ama sadece alışkanlık kusursuzlaşır. Hiçbir sapma olmadan sürekli aynı şeyi düşünmek, sürekli aynı şeye inanmak mekanik bir alışkanlık haline gelir ve belki de bu herkesin istediği kusursuzluk çeşididir. Bu herhangi bir rahatsızlığı ve karışıklığı önleyecek kusursuz bir direnç duvarı örer. Bunun yanı sıra kusursuzluk başarının abartılmış türüdür ve hırs saygınlıkla, temsilcilerin ve kahramanların başarılarıyla kutsanmıştır. Kusursuzluk diye bir şey yoktur, bu çirkin bir şeydir; ancak bir makinedeki kusursuzluk hariç. Kusursuz olma girişimi, tıpkı golf oyununda olduğu gibi bir rekor kırmada, rekabet

kutsaldır. Komşunla ve Tanrı ile kusursuzluk için yarışmak kardeşlik ve sevgi olarak adlandırılır. Fakat kusursuzluğa çıkan iki girişim de kusursuz olmak için daha büyük bir arzu uyandıran, daha büyük karışıklıklara ve kedere yol açar.

Bir şeyle ya da bir şeyde daima kusursuz olmak istememiz ilginçtir; bu başarı için bir araç sağlar ve tabii ki başarıma hazzı kendini beğenmişliktir. Her türdeki gurur acımasızdır ve faciaya yol açar. İçsel ya da dışsal kusursuz olma arzusu sevgiyi reddeder ve sevgi olmadan, ne istersen yap, her zaman hüsrân ve keder olur. Sevgi ne kusurlu ne de kusursuzdur; sadece sevgi olmadığı zaman kusursuzluk ve kusurluluk ortaya çıkar. Sevgi asla bir şeyin peşinden koşmaz; kendisini kusursuzlaştırmaz. O dumanı tütmeyen bir ateştir; kusursuz olma peşindeyken sadece daha fazla duman olur. Kusursuzluk, o zaman sadece çaba göstermede yatar. Bu çaba da mekaniktir; alışkanlıklarda, taklit etmede ve daha fazla korkuya yol açmada kusursuz olmaktır. Her birimiz yarışmak, başarılı olmak için eğitiliriz; o zaman önemli olan tek şey sondur. Bir şeyi olduğu gibi sevmek ortadan kalkar. O zaman enstrümanlar sesini sevdiğimiz için değil, getirdiği şeyler, ün, para, prestij vs. için kullanılır.

Var olmak dönüşmekten daha önemlidir. Var olmak dönüşmenin zıddı değildir; eğer bir zıddı olsaydı var olmak olmazdı. Dönüşmek tamamen yok olduğunda var olmak olur. Ancak bu var olma durağan değildir; bir kabullenme ya da ret değildir; dönüşme zaman ve mekânla alakalıdır. Bütün uğraşlar yok olmalıdır; işte sadece o zaman var olma olabilir. Var olma sosyal erdem ve ahlakın sınırları içinde değildir. Bu var olma yaşam-

dır, yaşamın şablonu değil. Bu var olma, yaşamın sosyal formülünü parçalara ayırır. Yaşamın olduğu yerde kusursuzluk olamaz; kusursuzluk bir fikir, bir kelimedir. Yaşam, var olma düşüncenin tüm formüllerinin ötesindedir. Kelime, örnek, şablon yok edildiğinde vardır.

Bu bereket saatlerdir, ani görüntüler halinde oradaydı. Güneş doğmadan saatler önce kalktığımda ay tutulması vardı. O kadar güçlü ve kuvvetliydi ki birkaç saat daha uyumak mümkün değildi. Onda garip bir saflık ve masumiyet vardı.

27.

Diğer küçük derelerle birleşen büyük dere vadiden dolana dolana akıyordu. Gürültülüydü ve gevezeliği hiçbir zaman aynı değildi. Kendine has bir mizacı vardı ama asla nahoş, asla karanlık bir mizaç değildi. Küçük olanların daha tiz notaları vardı; kenarlarında daha fazla aşınmış kayalar ve taşlar duruyordu. Dans eden gölgelerle sığılaşan sessiz havuzları vardı ve gece olunca farklı bir yumuşak, hafif ve tereddütlü bir notaya sahip oluyorlardı. Farklı vadilerden, farklı kaynaklardan geliyorlardı, biri diğerinden daha uzundu; biri bir buzuldan, biri sarmal bir şelaleden ve diğeri ise yürüyerek gidilemeyecek kadar uzak bir kaynaktan geliyor olmalıydı. İkisi de derin, sessiz bir notaya sahip, daha ağırbaşlı, daha geniş ve hızlı olan büyük dereyle birleşiyordu. Üçünün de kenarları ağaçlarla kaplıydı ve uzun kıvrımlı ağaç sırası bu derelerin nereden gelip nereye gittiklerini işaret ediyordu. Dereler vadinin sahipleriydi ve herkes, o ağaçlar dahi yabancıydılar. Onları bir saat izleyebildim ve bitmek bilmeyen sohbetlerini dinledim; çok neşeli ve eğlenceliydiler. Hatta kati ağırbaşlılığını

sürdürmesi gerekse bile, büyük olan bile öyleydi. Dağlara aitlerdi, gökyüzüne yakın olan baş döndürücü yükseklilerden geliyorlardı ve o kadar saf, o kadar asildiler ki! Züppe değillerdi ama yollarına devam ediyorlardı; uzak ve serindiler. Gecenin karanlığında çok az insan dinlerken, kendilerine has bir şarkı tuttuyorlardı. Birçok şarkının şarkısıydı bu.

Güneş ışıklarıyla parlayan ormanda, köprüden geçerken meditasyon oldukça farklı bir şeye dönüşmüştü. Hiçbir arzu ve arayış, beynin hiçbir şikâyeti olmadan zorlanmamış bir sessizlik vardı; küçük kuşlar uzaklarda cıvıldıyor, sincaplar ağaçlardan yukarı birbirlerini kovalıyorlar, esinti yapraklarla oynuyordu ve sessizlik hâkimdi. Uzaktan gelen küçük dere her zamankinden daha şendi ve yine de dışarıdan değil, derinden ve uzaktan gelen bir sessizlik vardı. Hiçbir sınırı olmayan, aklın bütünlüğü içinde tam bir sessizlikti. Bir kutunun, bir alanın düşünce sınırları içindeki sessizliği değildi ve bu yüzden durgunluk olarak biliniyordu. Hiçbir sınır, ölçüm yoktu ve bu yüzden bilinmek, depolanmak üzere sessizlik tecrübe içinde tutulmazdı. Tekrar olabilirdi ve eğer olsaydı tamamen farklı olurdu. Sessizlik kendini tekrar etmez; sadece beyin, hafıza ve anımsama yoluyla, daha önce olmuş olanı tekrarlayabilir. Ancak olmuş olan gerçek değildir. Meditasyon, zaman ve mekân yoluyla bir araya getirilen tam bilinç kaybıdır. Bilinci özü olan düşünce, ne isterse yapsın, bu sessizliği gerçekleştiremez; hiçbir ödül ya da güvenlik sözü olmaksızın, bütün ince ve karışık aktiviteleriyle beyin, kendi kendine dinmelidir. Yalnızca o zaman hassas, canlı ve dingin olabilir. Gizli veya açık aktivitelerinin anlayışında olan beyin, meditasyonun bir parçasıdır; meditasyondaki

kaynaktır, o olmadan meditasyon hiçbir şekilde önem teşkil etmeyen bir kendini aldatma, kendini hipnotize etmedir. Yaratımın patlaması için sessizlik olmalıdır.

Olgunlaşma zamana ve yaşa bağlı değildir. Şimdi ve olgunluk arasında bir aralık yoktur; “bu süre içinde” diye bir şey yoktur. Olgunluk bütün seçimlerin yok olduğu bir durumdur; sadece toy olan kişi seçimler yapar ve seçimin çatışmasını bilir. Olgunlukta bir yön yoktur, ancak seçimin yönü olmayan bir yön vardır. Herhangi bir seviyedeki ve derinlikteki çatışma toyluğun göstergesidir. Belirli organik şeylerin kaçınılmaz, mekanik olgunlaşma süreçleri dışında, “olgunlaşmak” diye bir şey yoktur. Onun bütün karışık çeşitliliğini anlamak –ki bu çatışmanın ötesine geçmektir– olgunluktur. İçeride ve dışarıda ne kadar karmaşık, ne kadar ince olursa olsun çatışmanın derinliği anlaşılabilir. Çatışma, hayal kırıklığı, tamamlanma –içeride ve dışarıda tamamlanma– tek bir harekettir. Dışarı doğru olan akış içeri dönmelidir çünkü akış denilen bu hareketin kendisi için ne dışarısı ne de içerisi vardır. Bütün türlerdeki çatışma zekâ aracılığıyla değil, çatışmayla duygusal olarak iletişime girerek gerçekten anlaşılmalıdır. Duygusal iletişim, zekâsal ve sözsel açıdan gereklilik olarak kabul edildiğinde ya da duygusal olarak reddedildiğinde mümkün olamaz. Kabullenmek ya da reddetmek ne bir gerçeği değiştirebilir ne de gerekli etkiye neden olur. Bunu yapabilen tek şey hakikati “görme”dir. Hakikati yargılama, kınama ve onunla özdeşleşme varsa “görme” gerçekleşmez. “Görme” yalnızca beynin aktif olarak iştirak etmediği ancak gözlemlediği, sınıflandırmaktan, yargılamaktan ve değerlendirmekten kaçındığı zaman mümkündür. Kaçınılmaz hayal kırıklıklarıyla tamamlanma dürtü-

sü olduğu zaman çatışma olmalıdır; hilekâr ve kaba rekabetiyle birlikte hırs olduğu zaman çatışma vardır; olmak, elde etmek ve başarılı olmak için kıskançlık bu bitmeyen çatışmanın parçasıdır.

Zamanda anlama vardır. Anlayış yarın gelmez; asla yarın gelmez. Şimdi vardır ya da asla yoktur; sadece şimdi vardır. “Görme” anidir; “görme”nin, anlamının önemi beyinden nihayet silindiğinde, görme aniden olur. “Görme” patlayıcıdır, iyi düşünölmüş, hesaplanmış değildir. Genellikle “görme”yi, anlamayı engelleyen şey korkudur. Savunması ve cesaretiyle korku, çatışmanın kaynağıdır. Görme sadece beyinle değil onun ötesiyle olur. Hakikati görme, fikrin ve düşüncenin eyleminden tamamen farklı olan kendi eylemini doğurur; fikirden, düşünceden gelen eylem çatışmayı besler. Bu durumda eylem bir benzetmedir, bir formülle ve fikirle karşılaştırmadır ve bu da çatışmayı getirir. Düşüncenin topraklarında, ister küçük ister büyük olsun, çatışmanın sonu yoktur; çatışmanın özü çatışmasızlıktı ve bu da olgunluktur.

Bu sabah erken saatte uyandığımda, o garip bolluk meditasyondur ve meditasyon o bolluktu. Huzurlu bir ormanda uyandığımda, o büyük bir yoğunlukla oradaydı.

28.

Bu rakımda bile çok sıcak olan bir gündü; dağların tepesindeki karlar beyaz ve parıl parıldı. Birkaç gündür hava güneşli ve sıcaktı, dereler berrak ve gökyüzü uçuk maviydi. Fakat orada mavinin ötesinde hâlâ o dağın yoğunluğu vardı. Yol boyunca uzanan çiçekler olağanüstü parlaklıkta ve neşeliydiler, çayırlar serindi, gölgeler ka-

ranlıktı ve sayıları çok fazlaydı. ayırkların içinden tepelere çıkan ve ilerideki çiftlik evlerini dolanan küçük bir patika vardı. Yolda bir süt tenekesi ve sebzeyle dolu küçük bir sepet taşıyan yaşı bir kadın haricinde kimse yoktu; hayatı boyunca bu yolda bir aşığı bir yukarı yürümüş olmalıydı. Gençken hızla çıktığı bu yoldan şimdi beli bükük, topallar bir halde, yavaş yavaş, acı içinde ve başıını yoldan zar zor kaldırarak yürüyordu. Kadın ölecek ve dağılar yerinde duracaktı. Daha yukarılarda tuhaf gözleri olan beyaz iki keçi vardı; otlamak için oraya çıkmışlardı ve kaçmalarına engel olan elektrikli çitlerden güvenli mesafede duruyorlardı. Keçiler gibi aynı çiftliğe ait olan, siyah beyaz bir kedi yavrusu vardı; oyun oynamak istiyordu; bir çimenlikte tarla faresi yakalamak için muhteşem bir sakinlikle bekleyen daha büyük bir kedi daha vardı.

Yukarıdaki gölgelikte hava serin, temiz ve güzeldi; dağılar ve tepeler, vadiler ve gölgeler... Toprakta yer yer bataklıklar vardı ve oralarda kısa, altın rengine sazlıklar yetişıyordu. Altınların arasında beyaz çiçekler vardı. Ama hepsi bu değıldi. Yukarı çıkıp aşığı inerken, bir buçuk saat boyunca o bereketli kuvvet de oradaydı. Büyük ve akıl ermez sağıamlığın niteliklerine sahipti; hiçbir madde o kadar sağıam olamazdı. Madde nüfuz edilebilir, bozulabilir, çözülebilir, buharlaşabilir; düşünce ve duygu da belli bir ağırlığa sahiptir; ölçülebilirler ve değışebilirler, yok edilebilirler ve onlardan geriye hiçbir şey kalmayabilir. Ama hiçbir şeyin nüfuz edemediğı ya da zmediğı bu kuvvet, düşüncenin yansıması değıldi, madde de değıldi. Bu kuvvet bir yanılısama, gizli gizli g ve o gücün verdiğı kuvveti arayan ya da bir beynin yarattığı bir şey de değıldi. Garip yoğunluğu ve sağıam-

lığıyla böyle bir kuvveti hiçbir beyin formüle edemezdi. Oradaydı ve hiçbir düşünce onu icat edemez ya da yok edemezdi. Hiçbir şeye ihtiyaç duyulmadığı anda bir yoğunluk gelir. Yiyecek, giyecek ve barınak gerekliliktir, ihtiyaç değil. İhtiyaç bağıllık yaratan gizli arzudur. Karmaşık nedenleri olan seks, alkol, ün, tapınma ihtiyacı; hırsları ve hayal kırıklıklarıyla kendini tamamlama ihtiyacı; Tanrı, ölümsüzlük ihtiyacı. İhtiyacın bütün bu türleri kaçınılmaz olarak kedere, korkuya ve yalnızlık acısına neden olan o bağlanmayı besler. Kendini müzik yoluyla, yazma yoluyla, resim yoluyla ve diğer bütün araçlar yoluyla ifade etme ihtiyacı araca yönelik ümitsiz bir bağıllık oluşturur. Enstrümanını ünlü olmak, en iyisi olmak için kullanan bir müzisyen, müzisyenliğini yitirir; o müziği sevmiyordur, müzikten elde ettiği çıkarları seviyordur. İhtiyaçlarımız doğrultusunda birbirimizi kullanırız ve bunlara kulağa hoş gelen isimler koyarız; bundan ümitsizlik ve bitmek tükenmek bilmeyen keder büyür. Tanrı'yı sanki birtakım ilaçmış gibi bir sığınak, koruma olarak kullanırız, kiliseyi ve tapınağı da öyle. Hiçbir önemleri olmadığı halde, rahipleriyle kiliseleri çok önem taşır hale getiririz. Her şeyi, makineleri, teknikleri psikolojik ihtiyaçlarımız için kullanırız ve nesnenin kendisi için sevgi duymayız.

Yalnızca ihtiyaç olmadığı zamanlarda sevgi vardır. Benliğin özü bu ihtiyaçtır. İhtiyaçların ve bir bağıllıktan diğerine, bir tapınaktan başka bir tapınağa, sürekli devam eden arayışların daimi değişimidir. Kendini bir fikre, bir formüle kaptırmak, bir şeye, bir zümreye, bazı dogmalara ait olmak ihtiyaç dürtüsüdür; en özgecil eylemlerin formunu almış benliğin özüdür. Bu bir pelerin, bir maskedir. İhtiyaçtan kurtulmak olgunlaşmadır. Bu

olgunlukla hiçbir nedeni ve çıkarı olmayan bir yoğunluk gelir.

29.

Küçük köşklerin ve çiftlik evlerinin ilerisinde, çayırların ve dikenli tellerin arasından geçen bir patika vardı. Güneş batmadan önce karlı ve buzlu dağların, vadinin ve birçok dükkânı olan küçük kasabanın oluşturduğu manzara muhteşemdi. Bulunduğum yerden bir dere- nin kaynağını ve karanlık, çamlarla kaplı tepeleri görebiliyordum; karanlık gökyüzüne uzanan o tepelerin çizgileri olağanüstüydü ve çok şey anlatıyormuş gibi görünüyordlardı. Güzel bir akşamdı; gün boyunca gökyüzünde tek bir bulut bile yoktu. Ve şimdi gökyüzünün ve gölgelerin berraklığı sarsıcıydı, akşam ışığıysa keyif veriyordu. Güneş tepelerin ardından batıyor ve gölgeleri diğer tepelere ve çayırlara uzanıyordu. Yol başka bir çimenlik alanı keserek oldukça dik bir şekilde aşağı inip, ormanın içinden geçen daha büyük ve geniş bir yola katılıyordu. Yolda kimsecikler yoktu, ıssızdı ve önceden gürültü yapan ama gece için sessizleşmiş gibi görünen dere de dahil olmak üzere, ormana büyük bir sessizlik hakimdi.

Uzun çam ağaçları ve havaya yayılan bir parfüm kokusu vardı. Yolun aniden uzun ağaçlık tünele doğru kıvrıldığı yerde, akşam güneşinin üstüne vurduğu yeşil ve yeni kesilmiş çam ağalarının olduğu bir alan duruyordu. Yoğunluğu ve neşesinde göz alıcıydı. Onu gördüğüm anda zaman ve mekân kayboldu; sadece o ışık parçası vardı, başka hiçbir şey yoktu. Kişinin o ışık olması veya o ışıkla kendini özdeşleştirmesi gibi bir durum yoktu; beynimin keskin eylemleri durmuştu ve bü-

t n benliğim o ışıkla birlikteydi. Ağağlar, yol, o derenin gürültüsü ve ışık ile gözlemci arasındaki o dört yüz elli metreden fazla uzaklık tümüyle yok olmuştu. Gözlemci ortadan kalktı; akşam güneşinin o paręasının yoğunluğu bütün dünyanın ışığıydı. O ışık bütün g klerdi ve o ışık akıldı.

Çoğu insan yüzeysel ve basit şeyleri reddeder; reddetmenin derinlerine inen ve her şeyi reddeden insanlar da vardır. Belli başlı şeyleri reddetmek nispeten kolaydır; kiliseyi ve tanrılarını, otorite ve güce sahip olanları, politikacıları ve onların tavırları vs. Bazıları görünüşte önemli olan şeylerin, eleştirmenler ve bildiklerini söyleyenler tarafından belirlenmiş ilişkilerin, toplumsal abesliklerin, güzellik algısının ink rında çok derinlere inebilir. Bazıları ise bütün bunları bir kenara bırakıp yalnız kalabilir. Bu yalnızlık izole olmak ya da hüsrana uğramak değildir. Kişi yalnızdır çünkü bütün bunların önemini görmüş ve hiçbir üstünlük duygusu olmadan istediği zaman onlardan uzaklaşmıştır. Onlar bitmiş, ölmüştür ve omlara geri dönüş yoktur. Ancak reddetmenin en dibine inmek tamamen farklı bir konudur; reddin özü yalnızlıkta  zg r olmaktır. Fakat çok azımız bu kadar derine inebiliriz; çok azımız her sığınağı, her formülü, her sembolü yerle bir edip çıplak, yanmamış ve net olabiliriz.

Ama reddetmek ne kadar da gereklidir; uzanmadan, tecrübenin acısı ve bilginin umudu olmadan reddetmek. Yarınsız, bir gelecek olmadan reddetmek ve yalnız başına durmak... Reddin fırtınası ıplaklıktır. Hiçbir fikre, hiçbir yönetime ve tecrübeye kapılmadan yalnız durmak esastır. Çünkü bu yalnızlık bilinci zamanın esaretinden kurtarır. Etkinin her çeşidi, düşünceye za-

manda geçit vermeden anlaşılır ve reddedilir. Zamanı reddetmek ise zamansızlığın özüdür.

Bilgiyi, tecrübeyi, bilineni reddetmek bilinmeyi ni davet etmektir. Ret patlayıcıdır; beynin oyun oynayabileceği entelektüel fikirsel bir şey değildir. Reddin asıl işi enerjidir, anlamanın enerjisidir ve bu enerji uysal değildir, korku ve rahatlıkla evcilleştirilmemiştir. Ret yıkıcıdır; sonuçlardan bihaberdir; o bir tepki değildir ve bu yüzden de bir iddianın zıddı değildir. Bir şeyin varlığını ya da yokluğunu iddia etmek tepkide devamlılıktır ve tepki ret değildir. Ret, bir seçim değildir ve bu yüzden bir çatışmanın sonucu olamaz. Seçim atışma dır ve çatışma toyluktur. Gerçeği gerçek olarak, yanlış yanlış olarak ve yanlışlıktaki gerçeği görmek reddin kanunudur. Bu bir kanundur, fikir değildir. Düşüncenin, fikrin ve sözlerin tümden reddi, bilinenden kurtulmayı getirir; duyguların, hislerin ve duyarlılığın reddi ile sevgi var olur. Sevgi, düşünce ve duygunun ötesinde ve üstündedir.

Bilinenin tümden reddi ise özgürlüğün özüdür.

Sabah erken saatte uyandım, güneşin doğmasına daha saatler vardı. Meditasyon, düşüncenin etkilerinin çok ötesindeydi; bilinmeyene doğru giden bir oktu ve düşünce onu takip edemezdi. Ve şafak gökleri aydınlatmaya geldi. Güneş en yüksek tepelere dokunur dokunmaz, saflığı güneşin ve dağların çok ötesinde olan o sonsuzluk belirdi.

30.

Güneşsiz bir gündü. Sıcaktı ve bulutlar yaklaşan kış için g topluyorlardı. Sonbahar çoktan birkaç yaprağı sarartmıştı; koyu yeşile karşı açık sarıydılar. Uzun süre-

cek kış mevsimi boyunca ineklerin yemesi için çayırıları ve çimen açısından zengin olan alanları kesiyorlardı. Küçük büyük demeden herkes çalışıyordu. Bu ciddi bir işti ve konuşmalar gülüşmeler yoktu. Zaman zaman makineler tırpanlarla yer değiştiriyor ve tırpanlar da otları kesiyordu. Tarlaların içinden geçen dere boyunca bir patika vardı; güneş çoktan tepelerin arkasına geçtiği için orada hava serindi. Yol çiftlik evlerini ve bir kereste fabrikasını geçiyordu; yeni kesilmiş tarlalarda kendilerine has kokuları olan, lezzetli binlerce safran vardı. Dere sessizdi, çok fazla taş yoktu ve su hızlı akıyordu. Ona ayak uydurmak için koşmanız gerekirdi.

Refah ve ferah bir ülkede, havada yeni kesilmiş ot kokusu vardı. Her çiftliğe elektrik gidiyordu ve çevrede huzur ve bolluk varmış gibi görünüyordu.

Ne kadar da az kişi dağları veya bir bulutu görür. Bakarlar, yorum yaparlar ve geçip giderler. Kelimeler, mimikler ve hisler görmeyi engeller. Bir ağaca, bir çiçeğe isim verilir, bir kategoriye konur, hepsi bu kadar. Kemerli bir geçitten ya da bir pencereden manzaraya bakarsınız ve eğer bir sanatçıysanız ya da sanatla ufak da olsa bir ilginiz varsa hemen o anda, "Bu sanki ortaçağa ait bir esere benziyor," dersiniz ya da yakın zamanlardaki bazı ressamların adlarından bahsedersiniz. Veyahut bir yazarsanız, betimleme maksadıyla bakarsınız veya bir müzisyenseniz, muhtemelen bir tepenin kıvrımını ya da ayaklarınızın dibindeki bir çiçeği hiç görmezsiniz; günlük alıştırmalarınıza dalmış veya boğazınıza yapışan hırslarınızın ağına yakalanmışsınızdır. Daha önce hiç görülmemiş gibi, onu ilk defa görmek, masumiyetle görmek, boşlukta banyo yapmış gözlerle görmek, bilgiyle acı çekmeden görmek... İşte o zaman görmek ola-

ğanüstü bir tecrübe olur; “tecrübe” kelimesi çirkindir. Onunla birlikte duygu, bilgi, tanıma ve bir devamlılık gelir; görmek bunlarla alakalı değildir. O tümüyle farklı bir şeydir.

Bu yeniliği görmek tevazu gerektirir, gurur ve gösteriş ile kirletilmemiş bir tevazu. Bu belirli hadisiyle o sabah, sanki dağın zirvesiyle, akşam güneşiyle birlikte bu görme hali vardı. Kişinin ihtiyaç, çatışma ya da seçim halinde olmayan tüm varlığı oradaydı; tüm varlığı pasifti ki onun pasifliği aktifti. İki çeşit dikkat vardır, biri aktiftir diğeri ise hareketsiz. Olan şey tamamen yeni, daha önce hiç olmamış bir şeydi. Bu şeyin olduğunu “görmek” tevazusun mucizesiydi; beyin tam anlamıyla dingindi. Tamamen uyanık olmama rağmen beynim tepkisizdi. Daha önce binlerce kez görmeme rağmen akşam güneşiyle birlikte muhteşem bir hal alan dağın tepesini, hiçbir bilgiye sahip olmayan gözlerle “görmek” yeni olanın doğuşunu görmektir. Bu zalimlikleri ve ruh halleriyle saçma bir romantizm ya da aşırı hassaslık veya yahu coşkulu ve depresif bir duygusallık değildi. Bu tümüyle o kadar yeni bir şeydi ki tüm dikkatimde sessizlik vardı. Bu boşluktan yeni olan çıkar.

Alçakgönüllülük bir erdem değildir; işlenebilir değildir; saygıdeğerliğin etiğinde yatmaz. Azizlikleri sayesinde tanınan azizler onu bilmezler; aradığı ve istediği için tapınan kimseler de bilemez; takip ettiklerinden dolayı ne fanatik ne de takipçi bilir. İster bir mülk, ister tecrübe ya da kapasite olsun birikim tevazuyu reddeder. Öğrenme ek bir süreç değildir ama bilgi öyledir. Bilgi mekaniktir fakat öğrenme asla değildir. Giderek daha da artan bir bilgi olabilir ancak öğrenmede dahası yoktur. Karşılaştırmamanın olduğu yerde öğrenme

ortadan kaybolur. Öğrenme zamanda olmayan bir anı görüdür. Bütün birikimler ve bilgiler ölçülebilirdir. Tevazu kıyaslanamaz; tevazunun azı ya da çoğu olmaz. Bu yüzden de işlenemez. Ahlak ve teknik işlenebilir, onların azı ve çoğu olabilir. Tevazu ne aklın ne de sevginin kapasitesindedir.

Tevazu her zaman ölümün meselesidir.

Bu sabah erken saatlerde, şafak sökmeden saatler önce uyanırken bütün sertliğiyle o delici yoğunluğun kuvveti vardı. Bu sertliğe neşe hâkimdi. Saate göre çoğalan bir yoğunlukla yaklaşık kırk beş dakika kadar “sürdü” Muhteşem yıldızlarla birlikte dere ve sakin gece içimdeydi.

31.

Ayarlanmış bir formül, bir sebep ve neden, son ve amaç olmadan yapılan meditasyon inanılmaz bir fenomendir. Bu sadece arındıran bir büyük bir patlama değil, aynı zamanda yarını olmayan ölümdür de. Saflığı, düşüncenin kendi karanlık gölgelerinde pusuda bekleyebileceği tek bir saklı köşe bırakmadan tahrip eder. Bu saflık hassastır, direniş yoluyla oluşan bir erdem değildir.

Saftır çünkü direnişi yoktur, tıpkı sevgi gibi. Meditasyonda yarın yoktur, ölümle bir münakaşa yoktur. Dünün ve yarının ölümü şimdinin önemsiz varlığından ayrılmaz ve zaman önemsizdir, sadece yeni olan bir yıkımdır. Meditasyon güvenliğin yıkımıdır ve meditasyonda muhteşem bir güzellik vardır. Bu güzellik insanoğlu veya doğa tarafından meydana getirilen bir güzellik değildir. Bu güzellik sessizlikten gelir. Bu sessizlik, bütün her şeyin içine ve dışına akan, her şeyin

kendi benliklerinin olduğu bir boşluktur. Bilinmezdir, ne zekâ ne de duygu ona erişebilir; ona çıkan bir yol yoktur ve ona ulaşmak için kullanılan bir metot açgözlü bir beynin icadıdır. Çıkarıcı benliğin bütün yolları ve araçları tamamen yok edilmelidir; bütün ileri ve geri gidişler, zamanın yöntemi, hiçbir yarın olmadan bir sona varmalıdır. Meditasyon yıkımdır; yüzeysel, hayali ve fantezi bir hayat yaşam sürmek isteyenler için tehlikedir.

Sabahın çok erken saatlerinde yıldızlar çok parlak ve güzeldi. Şafağın çökmesine daha çok vardı; etraf şaşırtıcı derecede sessizdi. Gürültücü dere ve tepeler de sessizdi. Beyin uykuda değildi, tam tersine uyanık, hassastı ve sadece izliyordu. O durumdayken tam bir saat geçti. Ortada bir yönetici olmadığından, hiçbir yönlendirme olmaksızın beynin tamamı o durum esnasında kendisinin ötesine geçebilirdi. Meditasyon yok eden ve temizleyen bir kasırgadır. Sonra uzaklarda şafak göründü. Doğuya saçılan bir ışık vardı, çok genç ve solgun, çok sessiz ve ürkek... Uzaktaki o tepeleri geçip dağlara ve doruklara dokundu. Ağaçlar gruplar halinde ve tek başlarına hareketsizce duruyorlardı; kavak uyanmaya başladı ve dere neşeyle bağırdı. Çiftlik evinin batı cephesine bakan o beyaz duvarı daha da beyazlaştı. Yavaşça, huzurla neredeyse yalvararak geldi ve toprağa doldu. Sonra karlı tepeler parıldamaya başladı ve sabahın erken saatlerinin gürültüleri de geldi. Üç karga sessizce ve hepsi aynı doğrultuda gökyüzünde uçuyorlardı; uzaklardan bir inek çanının sesi geliyordu ve etraf hâlâ sessizdi. Daha sonra tepeden bir araba geldi ve gün başladı.

Ormandaki o yolda yürürken sarı bir yaprak düştü; bazı ağaçlara sonbahar gelmişti. Üstünde tek bir leke, benek olmayan temiz, tek bir yapraktı. Sonbahar sarı-

sıydı, ölürken bile hâlâ güzeldi, hiçbir hastalık bulaşmamıştı. Hala ilkbahar ve yazın bolluğu vardı ve o ağacın bütün yaprakları hâlâ yeşildi. İhtişamlı bir ölümdü. Ölüm oradaydı, sarı yaprakta değil, gerçekte oradaydı. Kaçınılmaz geleneksel bir ölüm değildi bu, her zaman orada olardı. Bir düş değildi. Üstü kapanmaz bir gerçektir. Her yol kıvrımında, her evde bütün tanrılarla oradaydı. Bütün gücü ve güzelliğiyle oradaydı.

Ölüme engel olamazsınız; onu unutabilir, mantık çerçevesine sokabilir ya da tekrar doğacağınıza veya dirileceğinize inanabilirsiniz. İstedığınızı yapın, bir tapınağa ya da bir kitaba başvurun o hep oradadır, bayramlarda ve sağlıkta bile. Onu tanımak için onunla yaşamalısınız; ondan korkarsanız onu tanıyamazsınız; korku onu sadece karartır. Tanımak için onu sevmelisiniz. Onunla yaşamak için onu sevmelisiniz. Onun bilgisi, sonu değildir. Sadece bilginin sonudur, ölümün değil. Onu sevmek ona aşına olmak değildir; yıkıma aşına olamazsınız. Tanımadığınız bir şeyi sevemezsiniz ama siz zaten hiçbir şeyi tanıımıyorsunuz ki! Tamamen yabancı birini geçin, siz patronunuzu hatta eşinizi bile tanıımıyorsunuz. Ama yine de ölümü, yabancıyı, bilinmeyenini sevmelisiniz. Sadece emin olduğunuz, size güven ve rahatlık veren şeyleri seversiniz. Belirsizi, bilinmeyenini sevmezsiniz; tehlikeyi sevebilir, bir başkası için hayatınızı verebilir ya da ülkeniz için bir başkasının canını alabilirsiniz; fakat bu sevgi değildir; bunların kendilerine has ödülü ve çıkarı vardır; kazanç ve başarıdır sizin sevdiğiniz, her ne kadar içinde acı olsa da... Ölümü tanımada bir çıkar söz konusu değildir. Ancak garip bir şekilde ölüm ve sevgi hep birlikte; asla ayrılmazlar. Ölüm olmadan sevemezsiniz; ölüm olmadan burada ol-

mayı kucaklayamazsınız. Sevginin olduğu yerde ölüm de vardır, onlar ayrılmaz birer ikilidirler.

Fakat sevgiyi tanıyor muyuz? Hissi, duyguyu, arzuyu, düşüncenin hislerini ve mekanizmasını biliyorsunuz ama bunların hiçbir sevgi değildir. Kocanızı, çocuklarınızı seversiniz; savaştan nefret eder ama savaş uygularsınız. Sizin sevginiz nefreti, kıskançlığı, hırsı, korkuyu bilir; bunların dumanı sevgi değildir. Güç ve itibardır sizin sevdiğiniz ama güç ve iktidar şeytanidir, ayartıcıdır. Sevginin ne olduğunu biliyor muyuz? Hiç bilmemektir onun mucizesi, güzelliğı. Hiç bilmeme ki bu şüphe içinde kalmak ya da ümitsizlik demek değildir; dünün ölümüdür ve bu yüzden de yarının tüm belirsizliğidir. Sevginin devamlılığı yoktur, ölümün de. Sadece hatıralar ve çerçevedeki resmin devamlılığı vardır. Ancak bunlar mekaniktir ve makineler de yıpranırlar, yerlerini yeni resimlere, yeni hatırlara bırakırlar. Devamlılığı olan hep çürümektedir ve çürüyen şey ölüm değildir. Sevgi ve ölüm ayrılmazlardır ve onların oldukları yerde her zaman yıkım vardır.

1 Eylül

Bulutsuz ve sıcak bir hava olduğundan dağlardaki karlar hızla eriyordu; dere çamurlanmış, suyu yükselmişti ve daha gürültücü, coşkulu bir hal almıştı. Tahta köprüyü geçip dereden başımı kaldırdığımda şaşırtıcı bir biçimde hassas, soğuk ve davetkâr bir güce sahip dağ görünüyordu; üstündeki karlar akşam güneşinde parıldıyordu. Çok güzeldi. Dere hızla akan suların iki yanında uzanan ağaçların arasında kalmıştı. Dağ korkutucu bir şekilde büyüktü, gökyüzünü delip geçiyor, havada asılı duruyordu. Güzel olan yalnızca dağ değil-

di. Akşam ışığı, tepeler, çayırlar, ağaçlar ve dere de bir o kadar güzellerdi. Birden gölgeleriyle bütün yeryüzü ve huzur yoğunlaştı, çok canlı ve dikkat çekici bir hal aldılar. Düşüncenin hassaslığını yakıp kül eden bir alev gibi beyime doğru yol aldı. Gökyüzü, yeryüzü ve izleyici, hepsi bu yoğunluğa dalmıştı ve orada alevden başka hiçbir şey yoktu.

Derenin kenarındaki, usul usul birçok yeşil alanı dolana dolana geçen bir patikadaki o yürüyüş esnasında meditasyon yoktu. Çünkü sessizlik vardı; çünkü akşamın güzelliği bütün düşünceleri emmişti. Bir iki laf edilmesine rağmen sessizlik devam etti. Yoluna hiçbir şey çıkamazdı; bilinçli bir şekilde aklın ve hafızanın gizli köşelerinde çekilmeden bu meditasyon sürdü. Ağaçların arasından gelen akşam ışığı gibi oradaydı. Meditasyon dikkat dağınıklığını ve çatışmayı besleyen amaçlı bir takip değildir. Meditasyon, tıpkı bir çocuğun bütün dikkatini üstüne çeken bir oyuncak gibi, bütün düşünceleri çeken bir oyuncağın keşfi değildir. Akli dinginleştirmek için bir kelimenin tekrar edilmesi değildir. Meditasyon kendini bilme ile başlar ve bilmenin ötesine geçer. O yürüyüş esnasında, derinlerde kımıldanıp hiçbir yöne hareket etmeden devam ediyordu. Meditasyon bilinçli olarak ya da gizliden gizliye, düşüncenin ötesinde ve düşünce kapasitesinin ötesinde bir görüyle devam ediyordu.

Dağın ilerisine baktığımda; o görüntüde yakın evler, çayırlar, biçimli tepeler ve dağlar kendilerini gösteriyorlardı. Bir arabanın içindeyken yaklaşık üç kilometre ötesini görürsünüz; o görüntü tali yolları, park etmiş o arabayı, karşıdan karşıya geçen erkek çocuğunu ve size doğru gelen kamyonu içerir. Ancak sadece önünüzden

giden arabayı seyrederseniz kaza yaparsınız. Uzaktan bakış yakını da kapsar ama yakında olana bakmak uzak-takini içermez. Hayatımız anda, yüzeyselde harcanır. Bütünsel bir yaşam parçaya önem verir, ama parça bütünü asla kavrayamaz. Yine de biz hep bunu yapmaya kalkışırız; küçük bir bölüme tutunup bütünü anlamaya çalışırız. Bilinen her zaman küçük olan, parçadır ve elimizdeki küçük bir parçayla bilinmeyi ararız. Onun gitmesine asla izin vermeyiz; küçükten eminizdir, onun içinde güvende oluruz, en azından öyle olduğumuzu düşünürüz. Fakat aslında, muhtemelen başarısız olsalar dahi, yüzeysel ve mekanik şeyler hariç hiçbir şeyden emin olmayız. Az çok, çalıştırdığımız trenler gibi dışsal şeylere güvenebilir ve onlardan emin olabiliriz. Psikolojik, içsel açıdan onu ne kadar istesek de asla kesinlik, devamlılık yoktur; ilişkilerimizde, inançlarımızda, beyinlerimizin ilahlarında bile yoktur. Kesinlik, bir tür devamlılık için duyduğumuz arzu ve hiçbir kalıcılığın var olmadığı gerçeği çatışma, yanılsama ve realitenin özüdür. Yanılsama yaratma gücünü anlamak hakikati anlamaktan çok daha önemlidir. Yanılsamayı besleme gücü tümüyle ortadan kalkmalıdır; fakat hakikati kazanma amacı olmadan. Gerçekle pazarlık yapılamaz. Hakikat bir ödül değildir; yanlış, doğru olanı kazanmak için değil, yanlış olduğu için gitmelidir. Aksi halde bu bir feragat olmaz.

2.

Vadide güzel bir gündü. Dere boyunca uzanan yeşil çayırlar çimen yönünden o kadar zengin, temiz çiftlik evleri ve kendinden geçmiş bulutlar o kadar renkli ve berraklardı ki! Dağın üstünde asılı duran bir bulut o

kadar parlaktı ki güneşin en sevdiği bulutmuş gibi görünüyordu. Vadi serin, iç açıcı ve yoğun bir şekilde canlıydı. Onda bir sessizlik ve huzur vardı. Modern çiftlik aletleri vardı ama insanlar hâlâ tırpan kullanıyorlardı. Toplumun baskısı ve acımasızlığı ona dokunmamıştı. Direklerdeki ağır elektrik kabloları vadiden geçiyordu ve onlar dahi bu mütevazı dünyanın bir parçasıymış gibiydiler. Dar ve yeşillik patikadan yürürken karlı ve renkli dağlar o kadar yakın ve hassas, o kadar gerçekdışı görünüyorlardı ki! Keçiler sütleri sağılsın diye meliyorlardı. Oldukça beklenmedik bir anda bütün bu olağanüstü güzellik, renkler, tepeler, bu zengin toprak, bu yoğun vadi, bütün bunlar içteydiler. Kişinin içinde değil; zaman ve mekânın sınırları olmaksızın kalbim ve beynim tamamıyla o kadar açıldı, o kadar düşünce ve duygudan boşalmıştı ki hiçbir ses ya da biçim olmadan, sadece bu güzellik oradaydı. Oradaydı ve diğer her şey yok olmuştu. Bu sevginin yoğunluğu güzellik ve ölümle vadiye doluyordu ve kişinin kendi benliği o vadiydi. Olağandışı bir akşamdı.

Feragat diye bir şey yoktur. Vazgeçilen asla orada olmaz ve feragat, bırakma, feda etme anlayışın olduğu yerde var olmaz. Anlayış çatışmasızlığın özüdür; feragat çatışmadır. Bırakmak, seçim ve çatışmadan doğan iradenin tepkisidir. Bırakmak değiş tokuş etmek demektir ve değiş tokuşta özgürlük değil, yalnızca daha çok karışıklık ve keder vardır.

PARIS

4.

Vadilerden ve dağlardan büyük, gürültülü ve kirli bir şehre inmek bedenimi etkiliyor.¹ Derin vadilerden, şelalelerden ve derin ormanlardan geçip mavi bir göle ve geniş yollara doğru ayrıldığımızda güzel bir gündü. Huzurlu, izole edilmiş bir yerden gece gündüz gürültülü bir şehre, nemli ve sıcak bir havaya gelmek şiddetli bir değişimdi. Öğleyn sessizce oturup, evlerin çatılarına bakıyor ve onların şekillerini ve bacalarını seyrediyorken, hiç beklenmedik bir anda o bereket, o kuvvet, o başkalık nazik bir netlikle belirdi; odaya doldu ve kaldı. Bu yazı yazılırken bile oradaydı.

5.²

Altı katlı bir apartmanın camından görüldüğü kadarıyla cadde boyunca uzanan, yeşillik yönünden zengin, uzun bir sıranın tam ortasındaki ağaçlar sarıya, kırmızı kahveye ve kırmızıya dönüyordu. Bu yükseklikten ağaçların tepeleri müthiş görünüyordu ve trafiğin kükreyişi ağaçların içinden geçiyordu. Her nasılsa gürültüyü hafifletiyorlardı. Sadece renk vardı, farklı farklı renkler değil; sadece sevgi vardı, onun farklı ifadeleri değil; sevginin farklı kategorileri sevgi değildir. Sevgi, ilahi ve dünyevi gibi parçalara ayrıldığı zaman sevgi olmaktan çıkar. Kıskançlık, ateşi bastıran dumandır ve sadelik olmadan tutku sersemleşir. Yalınlıktaki tevazu olan fedakârlık olmadan, sadelik de olmaz.

Aşağıdaki renk cümbüşüne baktığımda, her ne kadar bozulmuş da olsa sadece saflık görünüyordu. Fakat

1 Paris'e uçarak Avenue de la Bourdonnais'daki sekiz katlı apartman dairesinde arkadaşlarıyla birlikte kalmaya gelmişti.

2 Paris'teki dokuz konuşmanın ilkinin bugün yaptı. Sohbetler 24 Eylül'e kadar sürdü.

saflığı bozan şey ne kadar değişmiş, örtülmüş ve dayanıklı da olsa, şiddet gibi her zaman kirli kalacaktır. Saflık, kirlilik ile çatışma halinde değildir. Şiddetin şiddetsizlik olamayacağı gibi, kirlilik de asla saf olamaz. Şiddet tek kelimeyle yok olmalıdır.

Avlunun karşısındaki arduvaz çatının altında yuvalarını yapan iki güvercin var. Önce dişi kuş içeri giriyor ve ardından da erkek olan büyük bir ağırbaşlılıkla onu takip ediyor. Sonrasında da geceyi orada geçiriyorlar; bu sabah erken saatlerde dışarı çıktılar. Önce erkek kuş çıktı, sonra da diğeri. Kanatlarını gerdiler, gagalarıyla tüylerini düzelttiler ve sonra da soğuk çatının üstüne uzandılar. Kısa bir süre içinde, nereden geldikleri belli olmayan diğer güvercinler geldiler, bir düzine kadarlardı. O ikisinin etrafında tünediler. Tüylerini temizliyorlar, mırıldanıyorlar, dostane bir şekilde birbirlerini iteliyorlardı. Sonra birden hepsi uçup gitti, sadece ilk ikisi kaldı. Hava kapalıydı, ufukta ışık saçan ve mavi gökyüzünde uzun bir şerit oluşturan yoğun bir bulut kümesi vardı. Meditasyonun başı ve sonu yoktur; onda ne başarı ne de başarısızlık vardır, ne toplanma ne de ayrılma vardır; sonu olmayan bir eylemdir. Bu yüzden de zamanın ve mekânın ötesinde ve üstündedir. Onu tecrübe etmek, tecrübe eden zamana ve mekâna, hatıraya ve tanımaya bağlı olduğu için, onu inkâr etmektir. Doğru meditasyonun kaynağı otoriteden ve hırstan, kıskançlık ve korkudan tümüyle kurtulmak olan pasif farkındalıktır. Bu kurtuluş, bum kendini bilme olmadan meditasyonun hiçbir önemi, hiçbir anlamı yoktur. Seçim olduğu sürece kendini bilme olmaz. Seçim, olanı anlamayı engelleyen çatışma demektir. Bazı hayali ve romantik inançlara dalmak meditasyon değildir; bey-

nin kendini bütün mitlerden, yanılsamalardan ve güvenlik arayışından sıyırması ve onların yanlışlıklarıyla yüzleşmesi gerekmektedir. Dikkat dağınıklığı diye bir şey yoktur, her şey meditasyonun hareketi içindedir. Çiçek bir formdur ve koku, renk ve güzellik onun bütünüdür. Gerçekte ya da şifahen onu parçalarına ayırırsanız, o zaman çiçek diye bir şey olmaz. Sadece olanın hatırası olur ki bu asla çiçek değildir. Meditasyon, solan ve yaşayan güzeller güzeli o çiçeğin bütünüdür.

6.

Güneş sabahın erken saatlerinde, trafiğin her zaman ki kükreyişi henüz başlamamışken yüzünü bulutların arasından göstermeye başlamıştı; yağmur yağıyordu ve gökyüzü mat griydi. Küçük terasa yağmur damlıyordu ve esinti taptazeydi. Sundurmanın altında durmuş nehri ve sonbahar yapraklarını izlerken, ani bir ışık huzmesi gibi o başkalık geldi ve bir daha gitmeden önce bir süre kaldı. O kadar yoğun ve gerçek olması çok garip. Yüzlerce bacası olan bu çatılar kadar gerçektir. Onda garip bir kuvvet var. Çünkü saflığı yüzünden güçlü; hiçbir şeyin bozamayacağı bir masumiyetin gücü bu. Ve bu bir bereket.

Bilgi keşif için yıkıcı bir şeydir. Bilgi her daim zamandadır, geçmiştedir; asla özgürlüğü getiremez. Fakat hareket etmek, düşünmek için bilgi gereklidir ve eylem olmadan var olmak mümkün değildir. Ama eylem ne kadar yüce, doğru ve asil olursa olsun gerçeğe giden kapıları açmaz. Hakikate giden yol yoktur; herhangi bir eylem ya da düşüncelerin iyileştirilmesi aracılığıyla satın alınamaz. Düzensiz bir dünyadaki tek düzen erdemdir ve çatışmasızlığın eylemi olan erdem var olmalıdır.

Ancak bunların hiçbir bu sonsuzluğa kapı aralamaz. Bilincin tamamı kendini bilgilerinden, eylemlerinden ve erdeminden temizlemelidir; ancak bir amaç için, kazanmak, fark etmek, olmak için yapmamalıdır bunu. Düşünce ve eylem günlük işlevlerini yerine getirirken bile boş kalmalıdır. Düşünce ve eylem bu boşluktan gelmelidir. Ne bir kapı olmalıdır ne de ona ulaşmak için bir girişimde bulunulmalıdır. Bu boşluğun hiçbir ölçümü olmadığından bir merkezi de olmamalıdır; ölçen, tartan hesaplayan işte tam da bu merkezdir. Bu boşluk ise zaman ve mekânın ötesindedir; düşünce ve duygunun ötesindedir.

O sevgi kadar sessizce ve dikkat çekmeden gelir; ne başlangıcı ne de bitimi vardır. Değişmez ve ölçülmez bir şekilde oradadır.

7.

Uzun bir süre bir yerde kalmak vücut için ne kadar da önemli; bu sürekli seyahatler, iklim değişimi, ev değişimi bedenimi etkiliyor. Bedenimin sürekli bir yerlere uyum sağlaması gerekiyor ve uyum süresinde çok “ciddi” bir şey gerçekleşemez. Uyum sağladıktan sonra da tekrar ayrılmam gerekiyor. Bütün bunlar beden üstüne uygulanan bir deneme. Ama bu sabah güneş doğmadan, şafak çoktan çökmüşken bedenimin durumuna rağmen yoğunluğuyla birlikte o kuvvet geldi. Bedenimin ona verdiği tepki çok garip; genelde yorgun olmasına rağmen asla tembel davranmıyor. Bu sabah hava soğuk olmasına rağmen bedenim aktifti ya da daha çok öyle olmak istiyordu. Sadece beyin dinginken, uykulu ya da miskinken değil, hassas ve tetikte iken “başkalık” ortaya çıkıyor. Bedenim hâlâ yeni çevreye ayak uydur-

maya çalışırken bu sabah olanların tümü beklenmeyen bir şeydi.

Güneş berrak bir gökyüzünde belirdi; önünde çok fazla baca olduğu için onu göremezdiniz ama ışıkları göğü dolduruyordu. Küçük terastaki çiçekler canlanmış gibi görünüyordlardı ve renkleri daha muhteşem ve yoğun bir hal aldı. Işıkla dolu muhteşem bir sabahtı ve gökyüzü inanılmaz bir maviye dönüşmüştü. Meditasyon bu maviyi ve o çiçekleri içeriyordu; onlar da meditasyonun birer parçasıydı; onun içinden geçiyorlardı; dikkat dağıtıcı değillerdi. Meditasyon hariç tutma, koparma, bir direniş ve dahası bir çatışma olan konsantasyon olmadığı için, dikkat dağınıklığı da yoktu. Medite olmuş bir akıl konsantre olabilir. Ancak o zaman bu bir hariç tutma, bir direniş değildir ama konsantre olmuş bir akıl medite olamaz. Meditasyonun bu kadar önemli olması ilginçtir; ne başı ne sonu vardır. Tıpkı bir yağmur damlası gibidir. Bu damlada bütün dereler, büyük nehirler, denizler ve şelaleler mevcuttur; bu damla yeryüzünü ve insanoğlunu besler; o olmadan yeryüzü çöle döner.

Meditasyon olmazsa kalp de çöle, boş bir araziye döner. Meditasyonun kendine has eylemleri vardır; onu yönlendiremez, şekillendiremez ya da zorlayamazsınız. Eğer bunu yaparsanız meditasyon olmaktan çıkar. Eğer sadece bir gözlemci, bir deneyimci olursanız bu eylem yok olur. Meditasyon gözlemci ve deneyimciyi ortadan kaldıran eylemdir; bütün sembollerin, duygu ve düşüncelerin ötesinde bir eylemdir. Onun sürati ölçülemez.

Gökyüzünü bulutlar kaplıyordu. Rüzgârla aralarında bir savaş vardı ve rüzgâr kazanıyordu. Genişleyen bir mavi vardı. Gökyüzü o kadar mavi ve bulutlar o ka-

dar fazlaydı ki! Işık ve karanlıkla doluydular, kuzey yönündekiler zamanı unutmuş gibi görünüyordlardı ama boşluk onlara aitti. Parkta (The Camp de Mars) yerler sonbahar yapraklarıyla kaplıydı ve kaldırımlar onlarla doluydu. Aydınlık, taptaze bir gündü ve çiçekler yaz renkleri içinde inanılmazdılar. Devasa, uzun açık kulenin (Eiffel Kulesi) ilerisinde asıl dikkat çeken bir cenazenin alayının geçiydi. Tabut ve çiçeklerle süslenmiş cenaze arabası birçok araba tarafından takip ediliyordu. Ölümde bile çok önemli olmak isteriz, gösterişimizin ve oyunlarımızın sonu yoktur. Herkes önemli biri olmak ister ya da önemli olan biriyle bağlantılı olmak. Güç ve başarı sahibi, küçük veya büyük, tanınmışlık açısından önemli biri olmak. Tanınmışlık olmadan varlıklarının hiçbir önemi yoktur; çoğunluk ya da baskın çıkılan kişi tarafından tanınmak. Güç her zaman saygı duyulan bir şeydir ve bu yüzden saygıdeğer kılınır. Güç daima kötüdür, politikacı ya da bir aziz tarafından insanlar üstünde, bir eş tarafından diğer eş üstünde kullanılır. Ne kadar kötü olursa olsun herkes onun için can atar ve ona sahip olanlar her zaman daha fazlasını ister. O şen çiçeklerle dolu cenaze arabası çok uzaklarda görünüyor. Başka birinde illa ki devam ettiği için, ölüm bile gücü sonlandırmaz. O nesilden nesle devam eden kötülük meşalesidir. Çok azımız açıkça ve isteyerek, hiç ardına bakmadan onu bir kenara atabilir. Ödül başarıdır, tanınma halesidir. Bütün mücadeleler ve çatışmalar yok olduğunda tanınmazlık, çoktan unutulmuş başarısız biri, hiç kimse olmak... İşte o zaman tapınaklardan ya da insanoğlunun tanrılarından gelmeyen bir kutsallık baş gösterir.

Çocuklar bağırıyordu. Cenaze arabası geçerken,

ona bir kez bile bakmadan oyunlar oynuyor, kendilerini tamamen oyuna ve neşelerine veriyorlardı.

8.

İyi ışıklandırılmış bu şehirde yıldızlar bile görünebilirdi. Trafik gürültüsünden başka bir ses vardı: mırıldanan güvercin ve cıvı cıvı serçe sesleri. Monoksit gazı kokusundan başka kokular da vardı: sonbahar yaprakları ve çiçek kokuları. Bu sabah erken saatlerde gökyüzünde birkaç tane yıldız ve yumuşacık bulutlar vardı. Onlarla birlikte bilinmeyen derinliklerine doğru o yoğun etki de geldi. Beyin çok dingindi. O kadar dingindi ki en küçük sesleri bile duyabiliyordu. Dingin ve müdahale etmeye gücü yetmeyecek durumdayken, hiçbir yerden başlamayan bir hareket vardı ve beyin aracılığıyla, kelimelerin anlamını yitirdiği, bilinmeyen derinliklere doğru devam etti. Hızla beyne yayılıp zaman ve mekânın ötesine ilerledi. Bir hayali, bir rüyayı, bir yanılsamayı anlatmıyorum. Meydana gelen bir gerçeği anlatıyorum ama olan şey bir söz ya da bir açıklama değil. Yanan bir enerji, patlayan ani bir canlılık vardı ve onunla birlikte bu insanın içine işleyen hareket geldi. Güçlü bir rüzgâr gibiydi, güç topluyordu ve hızla ilerlerken hiddetleniyor, yok ediyor, arındırıyor, engin bir boşluk bırakıyordu. Bütün bu şey hakkında tam anlamıyla bir farkındalık söz konusuydu ve büyük bir kuvvet ve güzellik vardı; sonradan oluşturulan bir kuvvet ve güzellik değildi bu, tümüyle saf ve bozulmaz bir şeydi. Saate göre on dakika kadar sürdü fakat hesaplanabilir bir şey değildi.

Güneş, bulutların görkeminin tam ortasından doğdu; garip bir biçimde canlı ve yoğun renkliydi. Şehrin

gürültüsü henüz başlamamıştı ve güvercinlerle serçeler sokaktaydılar. Tuhaf bir şekilde beyin sığıdı; düşünce ne kadar incelikli ve derin olsa da bu sığılıktan doğar. Düşünce zamana bağlıdır ve zaman önemsizdir; “görme” eylemini yanlış yola sokan bu önemsizliktir. Görme, anlama gibi anlıktır ve zaman tarafından oluşturulan beyin görmeyi hem engeller hem de yolundan saptırır. Zaman ve düşünce ayrılmaz bir ikilidir; birine son verirseniz diğerini de sonlandırmış olursunuz. İrade, harekete geçmiş düşünce olduğu için, düşünceyi yok edemez. Düşünce başka şeydir, düşüncenin belirlediği merkez başka bir şey. Düşünce kelimedir ve kelime hatıranın, tecrübenin birikimidir. Kelime olmadan düşünce olur mu? Kelime ve düşünceye ait olmayan bir eylem vardır. Bu eylem düşünce tarafından tarif edilebilir ancak düşünceye ait değildir. Bu eylem, beyin dingin fakat aktif olduğunda gelir ve düşünce bu eylemi asla ortaya çıkaramaz.

Düşünce hatıradır ve hatıra birikmiş tepkilerdir. Bu yüzden düşünce her ne kadar özgür olduğunu hayal etse de koşullanmıştır. Düşünce mekaniktir ve kendi bilgisinin merkezine bağımlıdır. Düşüncelerin gidebileceği mesafeler ancak bilgiye bağlıdır ve bilgi her zaman dünün, geçmiş bitmiş eylemin kalıntılarıdır. Düşünce kendini geleceğe yansıtabilir fakat sıkı sıkıya düne bağlıdır. Düşünce, gelecekte ya da geçmişte de olsa, yaldızlı ya da sade de olsa, kendi hapishanesini inşa eder ve onun içinde yaşar. Düşünce asla dingin olamaz. Doğası gereği huzursuzdur, her zaman iter ve geri çekilir. Düşünce mekanizması hep hareket halindedir, gürültülü ya da sessiz, yüzeyde ya da gizli... Kendi kendini yıpratamaz. Düşünce kendini iyileştirebilir, gezintileri-

ni kontrol edebilir; kendi yolunu seçebilir ve çevreye uyum sağlayabilir.

Düşünce kendisinin ötesine geçemez; dar veya geniş alanlarda işlev gösterebilir ancak her zaman hatıraların sınırları içinde kalacaktır ve hatıra her zaman sınırlıdır. Hatıra içsel, psikolojik olarak ölmelidir fakat yalnızca dışsal olarak işlev görmelidir. İçsel açıdan ölüm olmalı, dışsal açıdan ise her meydan okumaya ve tepkiye karşı hassas olmalıdır. Düşünceye duyulan içsel ilgi, eylemi yanlış yola sürükler.

9.

Böyle güzel bir günü şehirde geçirmek bir kayıp gibi geliyor; gökyüzünde tek bir bulut bile yok, güneş sımsıcak ve güvercinler çatıların üstünde kendilerini ısıtıyorlar. Ama şehrin o kuru gürültüsü hiç merhamet göstermeden devam ediyor. Ağaçlar sonbahar havasını hissediyor ve yaprakları hiçbir şeyi umursamadan, ayıla bayıla, yavaşça renk değiştiriyor. Sokaklar dükkânlara bakan insanlarla dolup taşıyor. Çok azı başını kaldırıp göğe bakıyor. Birbirlerinin yanından geçerken birbirlerini görüyorlar ama sadece kendileriyle, nasıl göründükleriyle, nasıl bir etki bıraktıklarıyla alakadarlar; makyajlarına, süslü püslü görüntülerine rağmen kıskançlık ve korku hep orada. İşçiler çok yorgun argın ve şikâyetçiler. Ve bir müzenin duvarına yaslanan ağaçlar onlara yeterli geliyor; betona hapsolmuş nehir ve taşlar onlar için sıra dışı değil. Kendilerine has bir ağırbaşlılığa sahip olan güvercinlerden bol bol var. Ve sokakta, ofiste bir gün böyle geçiyor. Sonradan geçecek olan neşesiyle, bu bir sıradanlık ve ümitsizlik dünyası... Akşamları anıtlar, sokaklar aydınlatılıyor ama büyük bir boşluk ve dayanılmaz bir acı hâkim.

Kaldırımında henüz düşmüş sarı bir yaprak vardı; hâlâ yazla dolup taşıyordu ve ölümden bile hâlâ güzeldi; tek bir parçası bile bozulmamıştı, hâlâ ilkbaharın şekline ve zarafetine sahipti. Ama sarı renkteydi ve akşam doğru solup gidecekti. Sabahın erken saatlerinde, güneş yüzünü berrak gökyüzünde gösterdiği zaman, bütün bolluğu ve güzelliğiyle ani başkalık ışığı belirdi. Aklın kavrayıp yakalayabileceği bir şey değildi ancak bilinçaltısında izini bıraktı. Düşünce her zaman parçalar halindedir ve tuttuğu şey, hatıra gibi kısımdır. Bütünü gözlemleyemez; parça bütünü göremez ve bereketin izi kelimeler veya herhangi bir sembol aracılığıyla ifade edilebilen sözsel ve bulaşıcı bir şey değildir. Düşünce her zaman, zaman ve mekânın ötesinde olan kendi keşfetme, tecrübe etme girişiminde başarısız olur. Zihin ve düşüncenin mekanizması dingin olabilir; aslında aktif bir zihin dingin olabilir; mekanizması çok yavaş çalışabilir. Yoğun bir biçimde hassas da olsa, zihnin dinginliği esastır; ancak o zaman düşünce çözülebilir ve bir son bulur. Düşüncenin son bulması ölüm demek değildir; ancak o zaman düşünceye masumiyet, tazelik, yeni bir nitelik katılabilir. Keder ve ümitsizliğe son verecek olan tam da bu niteliktir.

10.

Tek bir bulut bile olmayan bir sabahtı; güneş bütün bulutları manzaradan sürgüne yollamış gibi görünüyordu. Pazar günü olmasına rağmen trafik gürültüsünün dışında her şey huzur vericiydi. Güvercinler kendilerini çinko çatıların üstünde ısıtıyordu ve neredeyse çatılarla aynı renkteydiler. Hava serin ve temiz olmasına rağmen nefes alınamıyordu.

Düşünce ve duyguların ötesinde huzur vardı. Bir politikacının ya da bir din adamının ya da onu arayanların huzuru değildi bu. Aranılacak bir şey değildi. Aranılan şey çok bilinen şeydir ve bilinen hiçbir zaman gerçek olamaz. Huzur, bir teoride uzmanlaşmış bir inanan, bir filozof için değildir. O şiddete karşı bir tepki, ters bir cevap değildir. Onun zıddı yoktur; bütün zıtlıklar, çatışmanın ikiliği ortadan kaybolmalıdır. Aydınlik ve karanlık, kadın ve erkek gibi ikilikler vardır ancak zıtlıkların arasındaki çatışma her şekilde gereksizdir. Zıtlıklar arasındaki çatışma yalnızca ihtiyaç, tamamlanma baskısı, seks gereksinimi, psikolojik açıdan güvende olma talebi olduğunda ortaya çıkar. Bu durumda sadece zıtlıklar arasında çatışma olur; zıtlıklardan kurtulma, bağıllık ve ayrılma o zaman kilise ve kanunlar aracılığıyla huzur bulma arayışına döner. Kanunlar yüzeysel düzeni sağlayabilir ve sağlarlar; kilise ve tapınakların sunduğu huzur ise karışmış bir aklın kaçabileceği bir hayal, bir mittir. Ancak bu huzur değildir. Sembol, kelime yok edilmelidir; huzur bulmak için değil, anlamaya engel oldukları için tarumar edilmelidir. Huzur satılık, değiş tokuş yapılacak bir eşya değildir. Her türdeki çatışma sona ermelidir ve belki o zaman huzur var olabilir. Arz ve talepte tümüyle reddetme ve sona erme olmalıdır; çatışma yalnızca o zaman son bulur. Boşlukta doğum vardır. Direnme ve güvenliğin bütün içsel yapıları yıkılıp dökülmelidir; yalnızca o zaman boşluk var olur. Yalnızca erdeminin ne bir kıymeti ne de bir çıkarı olan bu boşlukta huzur vardır.

Sabahın erken saatlerinde oradaydı, açık, mat bir gökyüzündeki güneşle birlikte geldi; muhteşem güzellikte bir şeydi; ne bir kurban, ne disiplin, ne erdem, ne

gece yarısı saatleri, hiçbir şey istemeyen bir bereketti. Bütün bolluğuyla oradaydı ve ancak bolluk içindeki bir zihin ve bir kalp onu anlayabilirdi. Bütün ölçülerin ötesindeydi.

11.

Park kalabalıktı; her yerde insanlar, çocuklar, hemşireler, farklı ırklar konuşuyor, bağırıyor, oyun oynuyorlardı ve çeşmelerden su akıyordu. Baş bahçıvan zevkli bir adam olmalıydı; etrafta birçok çiçek vardı ve birçok renk birbirleriyle karıştırılmıştı. Oldukça muhteşimdi ve sanki bir bayram havası hâkimdi. Güzel bir öğle vaktiydi ve herkes en güzel kıyafetleriyle sokaklara dökülmüş gibi görünüyordu. Parkın içinden geçip, işlek bir caddeye indiğimde, ağaçlarla ve eski evlerle dolu, bakımlı sakin sokak çıktı karşıma. Güneş henüz batıyordu, bulutları ve nehri ateşe veriyordu. Yarın da güzel bir gün olacağı belliydi ve bu sabah, erken sabah güneşi birkaç bulutu yakalayıp onları açık pembe ve gül rengine çeviriyordu. Dinginleşmek ve meditasyon yapmak için güzel bir saatti. Uyuşukluk ve dingin olmak aynı şey değildir. Dingin olmak için yoğunluk ve meditasyon olmalıdır, o zaman o uyuşukça sallanma değil de aktif ve etkin bir şey olur. Meditasyon bir düşünceyi ya da bir fikri takip etmek değildir; o bütün duygu ve düşüncelerin ötesinde olan, bütün düşüncelerin özüdür. Ayrıca bilinmeye doğru giden bir eylemdir.

Zekâ sadece tasarım, hatıra ve iletişim kapasitesi değildir, bundan çok daha fazlasıdır. İnsan varoluşun bir seviyesinde çok bilgili ve zeki, bazı diğer seviyelerde ise kalın kafalı olabilir.

Her ne kadar derin ve geniş olsa da sadece bilgi zekâ belirtisi değildir. Kapasite, zekâ değildir. Zekâ tüm ya-

şamın hassas farkındalığıdır; sorunları, çelişkileri, kederleri ve neşeleriyle tüm yaşamın. Seçim yapmadan ve seçim meselelerinden hiçbirine yakalanmadan bunların farkında olmak ve tüm yaşamın akışında olmak zekâdır. Bu zekâ etkinin ve çevrenin sonucu değildir; ikisinden birinin tutsağı değildir ve bu yüzden onları anlayabilir ve de onlardan kurtulabilir. Açık ya da kapalı olsa da bilinç sınırlıdır ve aktivitesi her ne kadar tetikte olursa olsun, zamanın sınırları içinde hapsolmuştur; oysa zekâ öyle değildir. Bu zekâ kazanmak ya da çıkar sağlamak için, kişisel veya toplu olarak kullanılamaz. Bu zekâ yıkımdır ve bu yüzden formun bir önemi yoktur, o zaman da reform bir yozlaşmaya dönüşür. Yıkım olmazsa, bütün değişimler sadece iyileştirilmiş devamlılık olur. Sadece dışsal değişim değil, bu psikolojik yıkımın tümü zekânın özüdür. Bu zekâ olmadan her eylem kedere ve karışıklığa dönüşür. Acı bu zekânın reddidir.

Cehalet bilgi yoksunluğu değildir, kendini bilme yoksunluğudur; kendini bilme olmadan zekâ olmaz. Kendini bilme bilgi gibi toplayıcı ve birikimci değildir; öğrenmek anbean gerçekleşir. Eklenebilir bir süreç değildir. Toplama, ekleme sürecinde bir merkez kurulur; bu merkez bilginin, deneyimin merkezidir. Bu süreçte, pozitif ya da negatif anlamda bir anlayış yoktur. Çünkü toplama ve direnme eğilimi olduğu sürece düşünce ve duygunun eylemi anlaşılmaz, kendini bilme olmaz. Kendini bilme olmadan zekâ da olmaz. Kendini bilmek şimdide aktiftir, bir yargı değildir; bütün kendini yargılamalar tecrübe ve bilginin merkezinden gelen birikim ve değerlendirmeyi gösterir. İşte tam da bu geçmiş, şimdideki aktifliği anlamayı engeller. Kendini bilme arayışında zekâ vardır.

12.

Bir şehir, ne kadar güzel bir şehir olsa da güzel bir yer değildir. Temiz nehir, açık alanlar, çiçekler, gürültü, kir ve yükselen kuleler, güvercinler ve insanlar, bütün bunlar ve gökyüzü güzel bir şehri oluşturuyorlar ama yine de bir taşra değil. Tarlalar, ormanlar ve temiz hava yok. Taşra hep güzeldir, trafiğin tozu ve dumanından çok uzaktır, çok uzaktır ve orada toprak vardır. O kadar bereketli ve o kadar zengindir ki!

Trafiğin dinmeyen gürültüsüyle beraber nehrin kenarında yürürken, nehir bütün yeryüzünü kapsıyormuş gibi görünüyordu; taşlar ve çimentolarla tutuluyor olsa da engindi, dağlardan ovalara inen bütün nehirlerin suyunu taşıyordu. Günbatımının rengini almıştı, gözün gördüğü her renk o kadar muhteşem ve kısa ömürlüydü ki... Akşam esintisi her şeyle oynuyordu ve sonbahar her yaprağa dokunuyordu. Gökyüzü çok yakındı, yeri kucaklıyordu ve inancın ötesinde bir huzur vardı. Ve yavaş yavaş gece oldu.

Bu sabah erken saatlerde, güneş ufuk çizgisinin altındayken ve şafak sökerken uyandığımda meditasyon, bereketi berraklık ve güç olan o başkalığa karşı koymadım. Dün gece yatmaya giderken de beklenmedik ve net bir şekilde oradaydı. Bir süredir benimle birlikte olamamıştı. Bedenim şehrin kurallarına uyum sağlamaya çalışıyordu ve bu yüzden o geldiğinde müthiş bir yoğunluk ve güzellik vardı. Sonra her şey sessizliğe büründü. Odayı dolduruyor ve odanın da ötesine geçiyordu. Rahat olmasına rağmen bedenimde belirli bir bükülmezlik, hayır, belirli bir hareketsizlik vardı. Uyandığım sırada şimdide aktif bir şekilde bulunduğu, odaya ve ötesine dolduğu için bütün gece boyunca sürmüş olma-

lıydı. Onun için yapılacak bütün betimlemeler önemsiz çünkü kelimeler onun güzelliğini ve sonsuzluğunu anlatmaya yetmez. O olduğunda her şey yok olur ve garip bir şekilde bütün tepkileri ve eylemleriyle beyin kendini bir anda ve gönüllü olarak, tek bir tepki, tek bir hatıra olmadan dingin bulur ve de olan bitenin hiçbir kaydı tutulmaz. Oldukça canlı ve son derece dingin. Bu, her şekilde toy ve sersem olan hayal gücü için çok engin bir durum. Gerçekte olan o kadar can alıcı ve önemli ki tüm hayal gücü ve yanılsamalar anlamlarını yitiriyor.

İhtiyacın anlaşılması çok önemlidir. Dışsal ihtiyaçlar vardır; bunlar yemek, kıyafet ve barınak gibi gerekli ve esastır. Peki, bunların ötesinde başka bir ihtiyaçlar var mıdır? Her biri içsel ihtiyaçların karmaşasına yakalansa da, gerekli midirler? Seks ihtiyacı, tamamlanma ihtiyacı, hırsın, kıskançlığın, aç gözlülüğün zorlayıcı dürtüsü, bunlar hayatın getirdiği şeyler midir? Bunların hepsi binlerce yıldır öyle süregelenlerdir; toplum ve kilise onlara saygı duyar ve onları onurlandırır. Herkes onları hayatın gerekleri olarak kabul etmiş ya da böyle bir hayata koşullandırılmıştır, bu yüzden ona uyar, faydasızca akıntıya karşı gelmeye çalışırız, sonra cesaretimiz kırılır ve kendimize çeşitli kaçışlar ararız. Ve kaçışlar gerçekten daha önemli bir hal alır. Psikolojik ihtiyaçlar daha önemli ve gerçek olan şeylere karşı bir savunma mekanizmasıdır. Tamamlanma, önemli olma ihtiyacı orada bulunan ancak tecrübe edilmemiş ve bilinmeyen şeylerin korkusundan kaynaklanır. İnsanın ülkesi ya da partisi ya da bazı tatmin edici inançları adına tamamlanma ve önemli olma arzusu, kişinin kendi hiçliğinden, boşluğundan, yalnızlığından, kişinin kendini izole eden aktivitelerinden kaçışlardır. Sonu yokmuş gibi görünen

içsel ihtiyaçlar katlanır, değişir ve devam eder. Bu çelişkinin ve yanıp tutuşan arzunun kaynağıdır.

Arzu her zaman vardır; arzunun nesneleri değişir, azalır veyahut çoğalır. Fakat o her zaman oradadır. Kontrol altına alınmış, işkence edilmiş, kabullenilmiş, bastırılmış, özgürce salıverilmiş veya kesilmiş olsun, güçlü ya da güçsüz olsun, her zaman vardır. Arzunun derdi nedir? Neden ona karşı sürekli bir savaş halindeyiz? Bu rahatsız edici, acı vericidir, karışıklığa ve üzüntüye yol açar ama yine de oradadır, kişi zengin ya da fakir olsun, her zaman vardır.

Onu tümüyle anlamak için –bastırmak ya da bütün teşhislerden disipline etmek değil– ihtiyacı anlamamız gerekir. Tamamlanma ve hayal kırıklığı gibi, ihtiyaç ve arzu da birliktedirler. Soylu ya da soysuz arzu yoktur, içinde her zaman çatışmayı barındıran tek bir arzu vardır. Münzevi kimse ya da parti başkanı onunla yanıp tutuşur. Ona farklı adlar takılır, ama o her şeyin kalbini yiyip bitirerek oradadır. İçsel ve dışsal olarak ihtiyacın tümü anlaşıldığı zaman arzu işkence olmaktan çıkar. İşte o zaman, düşüncenin içeriğinin çok ötesinde tamamen farklı bir anlam ve önem kazanır; hisleri, mitleri ve yanılsamalarıyla duygunun ötesine geçer. Arzu, ihtiyacı sadece nitelik ve nicelik açısından değil, tümüyle anlamakla bir aleve dönüşür ve işkence olmaktan çıkar. Bu alev olmadan yaşamın kendisi kayıptır. İşte bu alev ona yüklenen nesnesin önemsizliğini, sınırları, çitleri yakıp kül eder. Bundan sonra ona ne istiyorsanız onu deyin, sevgi, ölüm, güzellik... O zaman bir sonu olmadan var olur.

13.

Dün çok garip bir gündü. O başkalık dün bütün gün oradaydı. Kısa bir gezintide, dinlenirken ve özellikle sohbet esnasında çok yoğundu¹. Gecenin çoğunda ısrarla oradaydı. Ve bu sabah, erken saatlerde uyandığımda, kısa bir uykudan sonra da devam etti. Bedenim çok yorgun ve dinlenmeye ihtiyacı var. Garip bir şekilde bedenim oldukça sessiz, oldukça dingin ve hareketsiz oluyor ancak her bir zerresi oldukça canlı ve hassas.

Gözün alabildiğince küçük ve kısa bacalar vardı ve hava sıcak olduğundan dumanları tütüyordu; ufuk çok uzaktaydı, düzensiz ve karmakarışık; şehir sonsuza kadar uzanıyormuş gibi görünüyordu. Cadde boyunca uzanan ağaçlar vardı. Sonbahar zaten yavaş yavaş baş gösterdiği için, kışın gelmesini bekliyorlardı. Gökyüzü gümüş rengi, cilalı ve parlaktı ve esinti nehirde desenler oluşturuyordu. Güvercinler sabahın erken saatlerinde uyanmışlardı ve güneş çinko çatıları ısıtır ısıtmaz onlar da kendilerini ısıtacaklardı. İçinde beyin, düşünce, duygu ve üstü kapalı bütün hisler, hayal ürünü ve düşlerin olduğu akıl olağandışı bir şeydir. Onun bütün bileşenleri bir araya gelip akıllı oluşturamaz ve yine de o bileşenler olmadan akıl var olamaz; akıl bileşenlerinden çok daha fazlasıdır. Akıl olmadan bileşen olmaz; bileşenler o olduğu için var olurlar. Akıl bütünüyle boş olduğunda düşünce, duygu, bütün bilinç kendi varlıklarına sahiplerdir. Bir ağaç sadece kelime değildir, yaprak, dal ve kök de öyle; bütünü ağaçtır ve aynı zamanda bu şeylerin hiçbiridir de. Akıl da içinde aklın materyallerini barındıran ancak bu materyallerin akıl olmadığı bu boşluktur. Bu boşluk yüzünden zaman

1 Bu üçüncü sohbeti, özellikle çatışma ve bilinç üzerineydi.

ve mekân var olur. Fakat akıl ve aklın materyalleri varoluşun tüm yüzeyini kaplar; kendi çeşitli sorunlarıyla meşgul olur. Aklın doğasını kavrayamaz. Çünkü işlevleri sadece parçalar halindedir ve birçok parça bütünü oluşturmaz. Ve yine de bütünü oluşturmaları için çelişkili parçaları bir araya getirmekle uğraşır. Oysa bütün asla toplanıp bir araya getirilemez.

Eylem halindeki hafıza ve bilginin hareketi, zıt arzuların çatışması, özgürlük arayışı hâlâ beynin sınırları içindedir; beyin arzularını arıtabilir, genişletebilir ve biriktirebilir ama keder devam edecektir. Düşünce sadece hatıra ve tecrübenin tepkisi olmaya devam ettiği sürece acının sonu gelmez. Aklın tamamıyla boş olduğu durumdan doğan bir “düşünme” vardır; bu boşluğun bir merkezi yoktur ve bu yüzden de sonsuz hareket edebilme yetisine sahiptir. Yaratım bu boşluktan doğar, ama bu insanoğlunun parçaları bir araya getirip bir şeyleri var ettiği yaratım değildir. Bu boşluğun yaratısı sevgi ve ölümdür.

Yine garip bir gün oldu. O boşluk ben her neredeysem ve her ne yapıyorsam oradaydı. Sanki beynim onun içinde yaşıyormuş gibiydi; uykuya dalmadan önce zihnim oldukça dingin, hassas ve tetikteydi. Sonsuz bir derinlikten izliyormuşum hissi vardı. Bedenim yorgun olsa da garip bir dikkatlilik vardı. Durmadan yanan bir alevdi.

14.

Bütün gece yağmur yağdı. Haftalardır havanın sıcak ve etrafın tozlu olmasından sonra bu memnuniyet verici bir şeydi. Toprak kurumuş, kavrulmuştu ve üstünde çatlaklar vardı; kalın bir toz tabakası yaprakların üstü-

nü kaplamıştı ve çimenler sulanıyordu. Kalabalık ve kirli bir şehirde uzun süren sıcaklar hiç iyi değildi, hava ağır olurdu ama şimdi birkaç saattir yağmur yağıyordu. Bu sadece güvercinlerin hoşuna gitmez; bulabildikleri yerlere sığınıyorlardı, canları sıkılmıştı ve mırıldanmayı bırakmışlardı. Papağanlar, su buldukları her yerde güvercinlerle birlikte yıkanıyorlardı ama şimdi bir yerlere saklanmışlardı; utangaç ve sabırsız bir şekilde terasa konuyorlardı. Akan sular yönetimi devralmıştı ve toprak ıslaktı.

Neredeyse gece boyunca o kutsallık, o başkalık oradaydı; uyuyor olmama rağmen oradaydı; uyandığımda onun gücünü, ısrarını ve aciliyetini hissetmiştim; buradaydı ve sanki bütün gece sürmüştü. Onuna birlikte imgelere, düşünce ve duygulara ait olmayan muhteşem bir güzellik her zaman var. Bu güzellik ne düşünce ne de duygu; onun hislerle ya da hassaslıkla hiçbir alakası yok.

Korku vardır. Korku asla bir gerçeklik değildir; o önce de sonra da aktif şimdidir. Aktif şimdide korku varsa, bu korku sayılır mı? Oradadır ve ondan kaçıp kurtulmak mümkün değildir. Orada, o gerçek anda, psikolojik ve fiziksel olarak tehlike anında tam bir dikkat vardır. Tam olarak dikkat kesilme durumunda korku olmaz. Fakat dikkatsizliğin asıl gerçeği korkuyu besler; korku gerçekten kaçınma, bir kaçış olduğu zaman ortaya çıkar; işte tam da o zaman kaçışın kendisi korku olur.

Korku ve türleri olan suç, endişe, umut, ümitsizlik ilişkinin her hareketinde vardır; her güvenlik arayışında oradadır; sözde sevgi ve ibadette oradadır; hırs ve başarıda oradadır; yaşam ve ölümdede oradadır; fiziksel

şeylerde ve psikolojik faktörlerde oradadır. Çok çeşitli şekillerde korku vardır ve bilincimizin her seviyesindedir. Savunma, direniş ve ret korkudan kaynaklanır. Korku güvende olma arzusuyla başlar ve biter; içsel ve dışsal güvenlik, kesin olma ve istikrara sahip olma arzusuyla. İstikrar devamlılığı her yönde, her ilişkide, eylemde, tecrübeye, bilgide, içsel ve dışsal şeylerde aranır. Onu bulmak ve güvende olmak bitmek bilmeyen bir feryattır. Korkuyu besleyen şey de tam olarak bu ısrarcı taleptir.

Peki, içsel ve dışsal bir istikrar var mıdır? Belki bir ölçüde dışsal istikrar olabilir ve hatta bu bile istikrarsızlıktır; savaşlar, devrimler, gelişmeler, kazalar ve depremler. Yiyecek, giyecek ve yatacak yer olmak zorundadır; bu her şey için esas ve gereklidir. Körü körüne ya da bir nedene dayanarak peşinde koşulsa da içsel bir kesinlik, içsel bir devamlılık, kalıcılık var mıdır? Hayır, yoktur. Bu gerçekten kaçmak korkudur. Bu gerçekle yüzleşme kapasitesi umut ve çaresizliğin her şeklini besler.

Düşüncenin bizzat kendisidir korkunun kaynağı. Düşünce zamandır; yarının düşüncesi zevk veya acıdır; eğer zevk veriyorsa düşünce son bulmasından korkarak onun peşinden gidecektir; eğer ki acı vericiyse de ondan uzak durmak zaten korkudur. Zevk de acı da korkuya neden olur. Düşünce ve duygu olarak zaman, korkuyu getirir. Düşüncenin anlaşılması, hatıra ve tecrübe mekanizmasının anlaşılması korkunu sonudur. Düşünce, açık veya gizli bilincin tüm sürecidir; düşünce sadece üzerinde düşünülen bir şey değildir, aynı zamanda kendisinin kaynağıdır. Düşünce sadece inanç, dogma ve fikir değil, aynı zamanda bütün bunların çıktığı merkezdir. Bu merkez bütün korkunun kaynağıdır. Fakat

korkunun tecrübesi ya da düşüncenin kaçtığı korkunun nedenlerinin farkındalığı var mıdır? Fiziksel açıdan kendini korumak makul, normal ve sağlıklıdır ancak içsel olarak kendini korumanın her çeşidi dirençtir ve bu her zaman korku olan kuvveti toplar ve oluşturur. Ancak bu içsel korku dışsal sınıf, itibar, güç güvenliğini oluşturur ve böylece rekabetçi bir acımasızlık var olur.

Düşüncenin, zamanın ve korkunun bütün bu süreci bir fikir, entelektüel bir formül gibi değil de gerçek anlamda görüldüğü zaman, bilinçli ya da bilinçsiz olarak korku tümüyle son bulur. Kendini anlama, korkunun uyanışı ve sonudur.

Ve korku yok olduğu zaman, umutları ve umutsuzluklarıyla birlikte yanılısamayı, miti, görüşü besleyen güç de yok olur. Ve o zaman düşünce ve duygu olan bilincin ötesine gitme başlar. Bu en içeride ve derinlerdeki gizli istekleri ve arzuları boşaltmadır. İşte o zaman bu boşluk olduğunda, kesin ve tam olarak hiçbir şey olmadığında, hiçbir etki, hiçbir değer, sınır, söz olmadığında, zaman-mekânın tüm dinginliğinde tarifi olmayan var olur.

15.

Güzel bir akşamdı, gökyüzü açıktı ve şehrin ışıklarına rağmen yıldızlar muhteşemdi; kulenin her yanından ışıklar fışkırmasına rağmen uzaklardaki ufku ve nehre vuran ışık huzmelerini görebiliyordum; trafiğin bitmek bilmeyen gürültüsüne rağmen huzurlu bir akşamdı. Meditasyon tıpkı kumları kaplayan bir dalga gibi üstüme yayılıyordu. Bu beynin kendi hatıralar ağına yakalandığı bir meditasyon değildi; bu tüm beynin direnç göstermeden teslim olduğu bir şeydi. Bu bütün

formüllerin ve metotların ötesine geçen bir meditasyondu; metot, formül ve tekrar, meditasyonu mahveder. O hareketinde her şeyi içine alır; yıldızları, gürültüyü, sessizliği ve suyun uzanışını. Fakat meditasyon yapan birisi yoktu; meditasyonun olması için meditasyon yapanın, gözlemcinin ortadan kalkması gerekmektedir. Meditasyon yapandan sıyrılmak da meditasyondur. Ancak meditasyon yapan kişi yok olduğunda tümüyle başka bir meditasyon şekli açığa çıkar.

Sabahın çok erken saatleriydi. Orion takımyıldızı ufukta belirliyordu ve Ülker takımyıldızı hemen yukarıdaydı. Şehrin gürültüsü dinmişti ve o saatte hiçbir pencereden ışık yükselmiyordu. Hoş, serin bir esinti vardı. Tümüyle dikkat halindeyken tecrübe olmaz. Dikkatsizlikte olur; tecrübeyi toparlayan, hatırayı çoğaltan, direnç duvarları ören bu dikkatsizliktir; benmerkezci aktiviteleri oluşturan, bu dikkatsizliktir. Dikkatsizlik; dışında bırakma, ayırma anlamına gelen yoğunlaşmadır; konsantrasyon kontrol ve disiplinin dikkat dağınıklığını ve bitmek bilmeyen çatışmasını bilir. Dikkatsizlik durumunda her meydan okumaya verilen tepki yetersizdir; bu yetersizlik tecrübedir. Tecrübe duyarsızlığa neden olur; düşünce mekanizmasını sersemletir; hatıranın duvarlarını zayıflatır; alışkanlık ve rutin bir standarda dönüşür. Tecrübe ve dikkatsizlik özgürleştirmez. Dikkatsizlik yavaş bir çürümedir.

Tam dikkat halinde deneyim yoktur; deneyimleyen ya da deneyimin yer aldığı bir dış sınır olan merkez yoktur. Dikkat, daraltan ve sınırlayan bir konsantrasyon değildir. Tam bir dikkat içerir, hiçbir şeyi dışarıda bırakmaz. Dikkatin yüzeyselliği dikkatsizliktir; tam dikkat yüzeysel ve gizli olanı, geçmiş ve onun geleceğe taşınan “şimdi” üstündeki etkisini kapsar. Tüm bilinç

kısmi ve sınırlıdır. Tam dikkat sınırlarıyla beraber bilinci kapsar ve bu yüzden sınırları, limitleri yıkma yetisi vardır. Bütün düşünce koşullanmıştır ve düşünce kendini koşullanmadan kurtaramaz. Düşünce zaman ve tecrübedir. Bu, temelde dikkatsizliğin sonucudur.

Tam dikkat durumunu oluşturan şey nedir? Bu durumu ne bir sistem ne de bir metot oluşturabilir; sistem veya metotlar ancak bir sonuç meydana getirirler. Ancak tıpkı sevginin de olmadığı gibi, tam dikkat hali de bir sonuç değildir; o teşvik edilemez, hiçbir eylem tarafından gerçekleştirilemez. Tam dikkat, dikkatsizliğin sonuçlarının olumsuzlamasıdır. Fakat bu olumsuzlama, bilgili dikkatin etkisi değildir. Yanlış olan reddedilmelidir; ancak zaten neyin doğru olduğunu bildiğiniz için değil, çünkü doğrunun ne olduğunu bilseydiniz yanlış diye bir şey olmazdı. Doğru yanlışın zıddı değildir, sevgi de nefretin. Nefreti bildiğinizden sevgiyi bilmezsiniz. Yanlış olanın reddi, dikkatsizliğin öğelerinin reddi tam olarak dikkatli olma durumunu başarmak için duyulan arzunun sonucu değildir. Yanlış yanlış, doğruyu doğru olarak ve yanlışın içindeki doğruyu görmek mukayesenin neticesi değildir. Yanlış yanlış olarak görmek dikkattir. Dikkatsizliğin sonuçları olan fikir, yargılama, değer biçme, bağlılık vs. varsa yanlış, yanlış olarak görülemez. Dikkatsizliğin tüm yapısını görmek tam dikkat halidir. Dikkat eden akıl boş bir akıldır.

Başkalığın saflığı onun engin ve anlaşılamaz gücüdür. Ve o bu sabah olağandışı bir dinginlikle oradaydı.

16.

Akşamleyin hava açıldı ve gökyüzünde tek bir bulut bile yoktu. O kadar güzeldi ki böyle bir akşamın bir şe-

hirde yaşanması şaşırtıcıydı. Ay, kulenin kemerlerinin arasında yükseliyordu ve tüm ortam yapay ve gerçekdışı gibi görünüyordu. Hava o kadar yumuşak ve güzeldi ki bir yaz akşamı olmalıydı. Balkona sessizlik hâkimdi ve bütün düşünceler dibe çökmüştü. Meditasyon, hiçbir yönü olmayan günlük bir hareketmiş gibi görünüyordu. Ama yine de oradaydı. Hiçbir yerden başlayarak, her şeyin özü olan engin ve dipsiz boşluğa doğru gidiyordu. Bu boşlukta bir genişleme ve patlama var ki onun tam da bu patlaması yaratım ve yıkımdır. Sevgi, bu yıkımın özüdür.

İster korku ister ondan kurtulma aracılığıyla arayalım, hiçbir dürtü olmadan arayışa gireriz. Bu arayış huzursuzluktan kaynaklanmaz. Duygu ve düşüncenin hiçbir çeşidinden tatmin olmama veya onların önemini anlama huzursuzluk değildir. Huzursuzluk, duygu ve düşünce bir şekilde sığınağa, başarıya, tatmin edici bir mertebeye, bir inanca vs. sahip olduğu zaman çok kolayca tatmin edilir. Huzursuzluk bu sığınak saldırıya uğradığında, sallandığında ya da yerle bir olduğunda tekrar canlanır. Çoğumuz bu döngüye aşinayızdır, umut ve çaresizlik. Güdüsü huzursuzluk olan arayış yalnızca bir çeşit yanılsamaya, kolektif ya da bireysel yanılsamaya, birçok cazibenin oluşturduğu hapishaneye yol açar. Ancak hiçbir güdüsü olmayan bir arayış da vardır; peki, o zaman bu bir arayış mıdır? Arayış zaten bilinen, hissedilen ya da formüle edilmiş bir amaç, bir son anlamına gelir, öyle değil mi? Eğer formüle edilmişse bu düşüncenin hesabı, bildiği ya da tecrübe ettiği her şeyi bir araya getirmesidir; metotlar ve sistemlerden sonra aranılanı bulmak planlanmış bir şeydir. Bu aslında bir arayış değildir; bu yalnızca memnun edici bir son

elde etmek ya da basitçe bir fanteziye dalmak veyahut bir teori ya da inancın vaadine ulaşmaya çalışmaktır. Bu arayış değildir. Korku, tatmin ve kaçış önemini yitirdiklerinde bir arayış olur mu?

Aramanın güdüsü kaybolduğunda huzursuzluk ve başarma dürtüsü ölür; arayış var mıdır? Arayış olmazsa bilinç çürür mü ya da söner mi? Tam tersine bir bağlanmadan bir başkasına, bir kiliseden diğerine gitmek, işte tam da bu arayışın anlaşılmasını sağlayacak esas enerjiyi zayıflatır. “Olan” hep yenidir; hiç olmamış ve hiç olmayacaktır. Bu enerjinin salınması yalnızca her türdeki arayışın son bulmasıyla mümkündür.

Bulutsuz bir sabahtı. Çok erkendi ve zaman durmuş gibi geliyordu. Saat dört buçuktu fakat zaman anlamını yitirmiş gibi görünüyordu. Sanki dün ya da yarın ya da bir sonraki an yokmuş gibiydi. Zaman durmuştu ve gölgesiz bir hayat devam ediyordu; duygu ve düşünce-siz hayat devam ediyordu. Bedenim orada, terastaydı, parlayan uyarı ışıklarıyla yüksek kule ve sayısız bacalar oradaydı; beynim bütün bunları görüyordu ama daha ileriye gitmiyordu. Ölçü olan, duygu ve düşünce olan zaman durmuştu. Zaman yoktu; tüm anlar durmuştu ama sabit olan hiçbir şey yoktu. Tam aksine olağandışı bir yoğunluk ve hassaslık, ısı ve renk olmadan yanan bir ateş vardı. Başımın üstünde Ülker ve doğu yönünde biraz daha aşağılarda Orion ve çatıların üstünde seher yıldızı vardı. Ve bu ateşle birlikte neşe, kutsallık vardı. Bu neşeli olduğum anlamına gelmiyordu ama bir coşku hüküm sürüyordu. Onunla özdeşleşme yoktu, zaman yok olduğu için olamazdı da. O ateş ne kendini herhangi bir şeyle özdeşleştirebilir ne de herhangi bir şey ile ilişkili olabilirdi. Zaman durduğu için oradaydı. Ve şa-

fak sökerken Orion ve Ülker solup gittiler. Kısa bir süre sonra seher yıldızı da yok oldu.

17.

Sıcak ve boğucu bir gündü. Güvercinler bile saklanıyordu ve hava çok sıcaktı. Şehirde böyle bir hava hiç de iç açıcı değildi. Akşam ise serindi ve görünen birkaç yıldız parlaktı, şehrin ışıkları bile onları söndüremiyordu. İnanılmaz bir yoğunlukla oradaydılar.

Bu bir başkalık günüydü; başkalık bütün gün devam etti. Alevlendiği her an çok yoğunlaşıyor ve sessizce devam etmek için tekrar dingin bir hal alıyordu.¹ Öyle bir yoğunlukta idi ki hareket etmek imkânsız bir hal aldı; oturmak zorunda kaldım. Gece yarısı uyandığımda yine büyük bir enerji ve güçle oradaydı. Terastayken şehrin gürültüsü o kadar da ısrarcı değildi. O anda meditasyonun her çeşidi yetersiz ve gereksiz hale geldi. Çünkü başkalık tüm gücüyle oradaydı. Bu bir bereketti ve her şey oldukça saçma ve çocukça görünüyordu. Bu durumlarda beyin her zaman dingindir fakat hiçbir şekilde uyku halinde değildir ve bütün beden hareketsiz kalır. Bu garip bir olay.

İnsan ne kadar az değişir! İçsel ve dışsal bazı zorunluluk, baskılar yoluyla değişiriz ki bu aslında bir uyum sağlama olayıdır. Bazı etkiler, bir söz, bir mimik, alışkanlıkların kalıbını değiştirir, fakat çok değil. Propaganda, bir gazete, bir olay ancak bir dereceye kadar hayatın rotasını değiştirebilir. Korku ve ödül sadece başka bir kalıba girmek için düşünce alışkanlığını kırar. Yeni bir buluş, yeni bir hırs, yeni bir inanç belli başlı değişiklikleri getirir. Fakat bütün bu değişimler suyun üstündeki

1 O sabah beşinci konuşmasını yaptı.

güçlü bir rüzgâr gibi yüzeydedir; esas, derin ve yıkıcı değillerdir. Güdü yoluyla gelen tüm değişiklikler aslında değişim değildir. Ekonomik veya sosyal devrim bir tepkidir ve tepki yoluyla oluşan hiçbir değişim radikal bir değişim değildir; bu sadece modeldeki bir değişimdir. Bu tarz değişim yalnızca uyum sağlamak, güvende ve rahat olmak için duyulan arzunun mekanik bir olgusu, basit bir fiziksel hayatta kalma çabasıdır.

Peki, temel bir değişimi meydana ne getirir? Açık ve gizli bilinç; düşüncenin, duygunun, tecrübenin tüm mekanizması zaman ve mekânın sınırları içindedir. Bu bölünmez bir bütündür; bilinçli ve gizli bölünme sadece iletişim elverişi olduğu için vardır ancak bölünme gerçekçi değildir. Bilincin üst seviyesi kendini modifiye edebilir ve eder de, uyum sağlar, kendini değiştirir, yeni bilgiler ve teknik edinir; kendini yeni bir sosyal ve ekonomik kalıba uydurabilir. Fakat bu değişimler yüzeyseldir ve çabuk kırılırlar. Bilinçdışı yani gizli olan, rüyalar yoluyla dürtülerini, isteklerini, biriktirdiği arzuları sezinleyip üstü kapalı bir şekilde anlatabilir. Rüyaların yorumlanması gerekir ancak yorumlayan her zaman koşullanmıştır. Uyanma esnasında içinde her geçici duygu ve düşüncenin anlaşıldığı seçkin bir farkındalık varsa rüyalara ihtiyaç yoktur; o zaman uyku tamamen farklı bir anlam kazanır. Gizli olanın analiz edilmesi gözlemci ve gözlenen, yargılayan ve yargılanan şeyi işaret eder. Böyle bir ikilikte yalnızca çatışma değil gözlemcinin kendisi de koşullanmıştır ve gözlemcinin değerlendirmesi, yorumu asla doğru olamaz; çarpık ve sapkın olur. Bu yüzden kendini analiz etme ya da her ne kadar profesyonel olsa da başkası tarafından yapılan analiz bazı yüzeysel değişimler, ilişkide uyum

sağlama vs. gibi şeylere neden olabilir. Ancak analiz bilincin radikal bir dönüşümüne neden olmaz. Analiz bilinci dönüştürmez.

18.

Geç öğlen güneşi nehrin ve uzun cadde boyunca sıralanmış, sonbaharı kucaklamış ağaçların kızıl kahve yapraklarının arasında parlıyordu. Renkler yoğun bir şekilde yanıyordu. O kadar çeşitli renkleri vardı ki! Dar nehrin suları alev alevdi. Tekne keyfini yaşamak için iskele boyunca uzun bir kuyruk oluşmuştu ve arabalar çok şiddetli bir gürültü yapıyorlardı. Sıcak bir günde bu koca şehir neredeyse dayanılmazdı; gökyüzü açıktı ve güneş hiç merhamet göstermiyordu. Ama bu sabah erken saatlerde Orion tepedeydi ve nehir boyundan sadece bir iki araba geçmişti. Terasta, kalbim ve aklım tam anlamıyla açıktı, ölüme yakınlaşmıştı; etrafta sessizlik ve meditasyon vardı. Tümüyle açık olmak, tümüyle savunmasız olmak ölümdür. O zaman ölümün sığınılacak bir köşesi yoktur; sadece gölgede, düşünce ve arzunun gizli bölgelerinde ölüm vardır. Fakat korku ve umutla kararmış bir kalp için her zaman ölüm vardır; düşüncenin bekleyip izlediği her yerdedir o. Parkta bir baykuş ötüyordu; sesi çok güzel ve duruydu. Saat çok erkendi. Baykuş belirli zamanlarda gelip gidiyordu ve galiba kendi sesini seviyordu çünkü kimse ona karşılık vermemişti.

Meditasyon bilincin sınırlarını yıkar; düşüncenin hayat bulduğu duygu ve düşüncele mekanizmasını yerle bir eder. Bir metoda, bir sisteme dayandırılan meditasyon sekteye uğrar ve enerjiyi hafifletir. Meditasyon bol olan enerjiyi salmaktır. Kontrol, disiplin ve baskı bu

enerjinin saflığını bozar. Meditasyon hiç kül bırakmadan kor halinde yanan bir alevdir. Kelimeler, duygu ve düşünceler her zaman küllerini bırakırlar ve bu küllere göre yaşamak dünyevi şeylerdir. Meditasyon her şeyi yok ettiği için bir tehlikedir. Geride tek bir şey bile bırakmaz, tek bir arzu fısıltısı bile bırakmaz ve bu enginlikte, bu dipsiz boşlukta yaratım ve sevgi vardır.

Devam etmek gerekirse, ister bireysel ister profesyonel olsun hiçbir analiz bilincin mutasyon geçirmesine neden olmaz. Hiçbir gayret onu dönüştüremez; gayret çatışmadır ve çatışma bilinci duvarlarını sağlamlaştırır. Her ne kadar zekice ya da basit de olsa hiçbir neden bilinci özgür kılamaz. Çünkü fikir etkiden, tecrübeden ve bilgiden yoğrulur ve bütün bunlar bilincin çocuklarıdır. Bütün bunlar yanlış olarak, mutasyon için yanlış bir yaklaşım olarak görüldüğünde, yanlışın reddi bilincin boşaltılmasıdır. Doğrunun da sevginin de zıddı yoktur; zıtlıkların peşine düşmek doğruya çıkarmaz, sadece zıtlığın reddini ortaya çıkarır. Eğer bu bir umudun ya da erişmenin neticesiyse, o bir ret olmaz. Ret yalnızca ödül ve değiş tokuş olmadığında vardır. Feragat etmenin eyleminde bir kazanç yoksa, ancak o zaman feragat olur. Yanlış olanın reddi pozitiften kaçıştır; zıtlıkları olan bir pozitiften. Pozitif; kabulü, benzerliği, taklidi ve bilgiye dayanan tecrübesiyle bir otoritedir.

Reddetmek yalnız kalmaktır; bütün etkilerden, geleneklerden ve bağımlılığı olan ihtiyaçlardan ayrılmaktır. Yalnız kalmak koşullanmayı ve arka planı reddetmektir. İçinde bilincin var olduğu ve kendi benliğine sahip olduğu çerçeve onun koşullanmasıdır; seçim olmadan bu koşullanmanın farkında olmak ve onu tümüyle reddetmek yalnız kalmaktır. Bu yalnızlık izole olmak,

yalnız kalmak, içine kapanma uğraşı değildir. Yalnızlık hayattan geri çekilme değildir. Tam tersine çatışma ve kederden, korku ve ölümden kurtulmaktır. Bu yalnızlık bilincin mutasyonu; olanın tümüyle dönüşmesidir. Bu yalnızlık boşluktur, ne var olmanın pozitif halidir ne de var olmadır. Boşluktur; bu boşluk ateşinde akıl gençleşir, tazelenir ve masumlaşır. Masumiyet tek başına zamansız, her zaman kendini yok eden yeniyi alabilir. Yıkım yaratmadır. Sevgi olmadan yıkım da olmaz.

Çok geniş bir alana yayılan bu şehrin ötesinde tarlalar, ormanlar ve tepeler vardı.

19.

Gelecek var mıdır? Çoktan planmış bir yarın var; yapılması gereken belli şeyler. Ayrıca yapılacak onca şeyi olan ertesi gün de var; gelecek hafta ve gelecek sene de öyle. Bu değişmez bir şeydir. Belki üstünde biraz oynanabilir ya da değiştirilebilir ama önümüzde birçok yarın durur; inkâr edilemezler. Ve buradan oraya, yakın ve uzak bir boşluk vardır; kilometrelerce uzayan bir boşluk; varlıklar arasındaki boşluk; düşüncenin bir anda kapladığı bir boşluk; nehrin diğer kıyısı ve uzaktaki Ay. Boşluğu, uzaklığı kaplayan zaman ve nehrin karşısına uzanan zaman, bu boşluğu kaplamak için gereklidir. Bu bir dakika, bir gün ya da bir yıl sürebilir. Bu zaman güneşe ve saate göredir; zaman, varmak için bir araçtır. Bu oldukça net ve basittir. Bu mekanik, kronolojik zamandan ayrı bir gelecek var mıdır peki? Bir varış var mıdır, zamanın gerekliliğinin bir sonu var mıdır?

Sabahın erken saatleriydi, güvercinler çatıdaydı; cıvıldaşıyorlar, tüylerini temizliyorlar ve birbirlerini takip ediyorlardı. Güneş henüz doğmamıştı ve gökyüzü-

nün dört bir yanına saçılmış birkaç buharlı bulut vardı. Günlük seslerin çıkmasına daha çok uzun bir süre vardı ve bütün bu duvarların arkasında bahçeler bulunuyordu. Dün akşam kimsenin, tabii ki güvercinler ve birkaç papağan hariç, basmalarına izin verilmeyen çimenler yemyeşildiler, şaşılacak derecede yeşildiler ve çiçekler parıl parıldı. Her yerde hareketli ve bitmek bilmez işleriyle insanlar vardı. Güçlü ve incelikli bir şekilde inşa edilmiş kule de oradaydı ve her an ışıklarla bezenmek üzereydi. Çimenler o kadar dayanıksız görünüyordu ki. Yakında çiçekler de solacaktı. Çünkü sonbahar her yerdeydi. Fakat güvercinler çatıya gelmeden çok önce, terasta meditasyon yapmak çok güzeldi. Bu neşe için hiçbir neden yoktu. Neşe için bir nedene sahip olmak onu neşe olmaktan çıkarır. Öylece oradaydı ve düşünce onu anlayamaz ve hatırasına atamazdı. Onunla oynayacak düşünce, duygu ve düşünceler oldukça sessiz ve sakin olduğundan meditasyon çok güçlüydü. Dalga dalga geldi. Hiçbir şeyin sınırlayamayacağı canlı bir varlıktı ve bu saadetle beraber bolluk da oradaydı. Bütün düşünce ve taleplerin o kadar ötesindeydi ki!

Bir varış var mıdır? Varmak acı içinde olmak ve korkunun gölgesinde olmak demektir. İçsel bir varış, ulaşılacak bir hedef, varılacak bir son var mıdır? Düşünce bir son, tanrı, başarı, erdem vs. üzerine yoğunlaşır. Fakat düşünce yalnızca bir tepki, hatıranın cevabıdır ve olan ile olması gereken arasındaki boşluğu doldurmayı besler. Olması gereken yani ideal sözseldir, teoriktir; hiçbir gerçekliği yoktur. Gerçeğin zamanı yoktur; varılacak bir sonu, gidecek uzun bir yolu yoktur. Hakikat vardır ve diğer hiçbir şey yoktur. İdeal, başarı ve son ölmedikçe hakikat olmaz; ideal, amaç hakikatten kaçıştır. Ha-

kikatin zamanı ve mekânı yoktur. Peki, öyleyse ölüm var mıdır? Solup gitmek vardır; fiziksel organizmanın düzeneği bozulur, yıpranır ki bu ölümdür. Ancak tıpkı bir kalemin ucunun tükenmesi gibi bu da kaçınılmazdır. Korkuya neden olan şey bu mudur? Ya da olma, kazanma, başarma dünyasının sonu mudur? O dünyanın hiçbir geçerliliği yoktur; hayal ürünlerinin ve kaçışların dünyasıdır.

İşin gerçeği, olan ve olması gereken tamamen farklı iki şeydir. Olması gereken zaman ve uzaklığı, acı ve korkuyu içerir. Şu yaprakların solması sadece hakikattir, olandır. Olanın geleceği yoktur; zamanı besleyen düşünce hakikati yönetemez; düşünce hakikati değiştiremez, yalnızca ondan kaçabilir ve kaçış için duyulan bütün dürtüler sona erdiğinde, o zaman hakikat muhteşem bir mutasyon geçirir. Fakat zaman anlamına gelen düşüncenin ölmesi gerekmektedir. Düşünce olarak zaman olmadığında hakikat, yani olan var olur mu? Düşünce gibi zamanın yıkımı olduğunda hiçbir yöne hareket, kaplanacak bir boşluk olmaz. Sadece boşluğun dinginliği olur. Bu, dün gibi, bugün gibi, yarın gibi, devamlılığın, olmanın hatırası gibi zamanın tümüyle yıkımıdır.

O zaman varoluş zamansızdır, sadece aktif şimdidir ancak bu şimdi, zamansal değildir. Düşüncenin ve duygunun sınırları olmaksızın var olan bir dikkat halidir. Kelimeler iletişim kurmak için kullanılır ve kelimelerin, sembollerin hiçbir şekilde kendi içlerinde bir önemi yoktur. Hayat her zaman aktif şimdidir; zaman daima düne ve aynı zamanda geleceğe aittir. Ve zamanın ölmesi şimdide yaşamaktır. Ölümsüz olan işte bu yaşamdır, bilinçte var olan yaşam değil. Zaman bilinç-

teki düşüncedir ve bilinç kendi çerçevesinin dışına çıkmaz. Duygu ve düşünce ağı içinde her zaman korku ve acı vardır. Acının sonu zamanın sonudur.

20.

Çok sıcak bir gün olmuştu ve büyük bir kalabalığın kapladığı sıcak salonun içi boğucuydu.¹ Fakat bütün bunlara ve yorgunluğa rağmen gece yarısı odadaki o boşlukla uyandım. Oldukça yoğun bir şekilde oradaydı. Sadece odayı ve ötesini doldurmuyor aynı zamanda beynimin derinliklerine de dalıyordu. O kadar derinlemesineydi ki bütün düşüncenin, zaman ve mekânın içinden geçip ötesine gidecekmiş gibi görünüyordu. İnanılmaz derecede güçlü ve enerji doluydu. Yatakta durmak imkânsızdı. Terastayken, taze ve serin esen rüzgârla birlikte yoğunluğu devam etti. Büyük bir güç ve akış ile yaklaşık olarak bir saat kadar sürdü; bütün sabah oradaydı. Bir hayal ürünü değildi, bir duyum veya bu heyecanın formunu alan arzu değildi; düşünce onu geçmiş olaylardan oluşturmamıştı; böyle bir başkalığı hiçbir hayal gücü formüle edemezdi. Garip bir şekilde gerçekleştiği her seferde, tamamıyla farklı, beklenmedik ve hızlı bir hal alıyor. Bunu deneyen düşünce, ne diğer zamanlarda olanları anımsayamadığını ne de bu sabah olanların hatıralarını canlandıramayacağını anlıyor. O bütün düşünce, arzu ve hayal gücünün ötesindedir. Düşünce ya da arzunun hayal oluşturabileceğinden çok daha engin bir şey; aklın sebep olabileceğinden çok daha sonsuzdur.

Bütün bunların en garip yanı kişinin bunlarla ilgilen-

1 Bir gün önceki konuşmasındaydı. Yedinci sohbetiydi ve çoğunlukla ölüm hakkındaydı. Sohbetin başlarında, dinleyicilerine kıbar bir şekilde, not almaktan kaçınmalarını rica etti.

miyor olmasıdır; eğer davet edilmeden gelirse oradadır ve gelmezse de kişi aldırış etmez. Güzelliği ve kuvveti oyun oynanacak bir şey değildir; daveti ya da reddi yoktur. İsteddiği gibi gelir ve gider.

Bu sabah erken saatlerde, gün doğmadan hemen önce, her tür çabanın çoktan yok olduğu meditasyon dinginleşti. Öyle bir dinginlik ki ne bir merkezi ne de bir sınırı vardı. Sadece dinginlikti. Bu sonsuz bir şekilde genişleyen bir harekete sahipti, zaman ve mekânla ölçülemezdi. Bu dinginlik sürekli hareket halinde olup patlıyordu. Ama bir merkezi yoktu; bir merkezi olsaydı eğer, o zaman dinginlik olmazdı, o zaman sönük bir çürüme olurdu; akıldaki karışıklıklarla hiçbir şekilde alakası yoktu. Aklın gerçekleştirdiği dinginliğin kalitesi bu sabah oluşan dinginlikten, her yönüyle tamamen farklı bir şeydir. Bir direnişi olmadığından, hiçbir şeyin bölemeyeceği bir dinlikti bu. Her şey onun içindeydi ve o her şeyin dışındaydı. Sabahın erken saatindeki trafikte kamyonlar şehre yiyecek ve başka şeyler taşıyordu. Ne o ne de yüksek kuleden yayılan döner ışıklar bu dinginliği rahatsız etmedi. Zamansız bir şekilde oradaydı.

Güneş doğarken devasa bir buluta yakalandı. Gök-yüzüne mavi ışık çizgileri saçıyordu. Işık karanlıkla oynuyordu ve oyun binlerce bacanın arkasına inene kadar sürdü. Ne kadar entelektüel bir şekilde eğitilmiş ve bilgili olursa olsun beynin önemsizliği ne kadar da tuhaftır! İsterse Ay'a veya daha da ötesine gidebilir, isterse yeryüzünün en derin noktalarına inebilir; yeni bilgisayarlar icat edebilen bilgisayarlar yapabilir, en karışık makineleri yaratabilir; kendini yok edip tekrardan var edebilir ama ne yaparsa yapsın her zaman önemsiz kalacaktır. Çünkü beyin yalnızca zaman ve mekânda işlev

gösterebilir; felsefeleri kendi koşullanmışlıklarının sınırları içindedir; teorileri ve spekülasyonları kendi kurnazlığından doğmuştur. Ne yaparsa yapsın kendinden kaçamaz. Bu yüzden tanrıları ve kurtarıcıları, üstatları ve liderleri de kendisi kadar önemsizdir. Eğer aptal ise, zeki olmaya çalışır ve bu zekiliği de başarı ile ölçülür. Sürekli kovalıyor veya kovalanıyordur. Gölgesi ise kendi hüznünden başkası değildir. Ne yaparsa yapsın, her zaman önemsiz kalır.

Eylemi kendini takip etmenin eylemsizliğidir; reformu ise her zaman bir sonraki reforma ihtiyaç duyan bir eylemdir. Kendi eylem ve eylemsizliğini destekler. Asla uyumaz ve rüyaları düşüncenin uyanışıdır. Ne kadar aktif, ne kadar üst ya da alt tabakada olursa olsun önemsizdir. Bu önemsizliğin sonu yoktur. Kendinden kaçamaz; erdemi ve ahlakı araçtır. Yapabileceği tek bir şey vardır: tam anlamıyla ve tümüyle dingin olmak. Bu dinginlik uyku ya da tembellik değildir. Akıl hassastır ve hassas kalmak için, bilindik öz-savunma tepkileri olmadan, alışlagelmiş yargılar, kınama ve kabul olmadan, yapabileceği tek şey tam olarak dingin olmaktır. Bu da olumsuzlama, kendini ve aktivitelerini reddetme halinde kalmaktır. Bu olumsuzlama halindeki akıl artık önemsiz değildir; o zaman artık başarmak, tamamlanmak ve olmak için bir şeyler biriktirmiyordur. O zaman sadece olduğu şeydir: mekanik, özgün, öz-savunmacı, hesaplayıcı. Kusursuz bir makine asla önemsiz olamaz ve o seviyede işlev gördüğünde muhteşem bir şeydir. Bütün makinalar gibi o da yıpranır ve bozulur. Ölçülebilir olmayan bilinmeyeni keşfetmeye devam ettikçe önemsizleşir. Bilinende işlev görür, bilinmeyende değil. Yaratımları bilinenin alanındadır ancak bilinmezini ya-

ratımını, ne resim ne yazıda, asla kavrayamaz; onun güzelliğini asla bilemez. Tek bir söz bile olmadan, tek bir mimik ya da hareket olmadan yalnızca dingin ve sessiz olduğunda, o sonsuzluk var olur.

21.

Akşam ışığı nehrin üstündeydi ve köprünün karşısındaki trafik hızlı ve öfkeliydi. Kaldırım bütün gün ofislerde çalışıp evlerine dönen insanlarla doluydu. Nehir parıldıyordu, dalgacıklar vardı, küçük olanlar büyük bir neşe içinde birbirlerini takip ediyorlardı. Onları neredeyse duyabilirdiniz ama trafiğin gürültüsü çok yüksekti. İleride nehrin alt kısımlarına doğru suya vuran ışık değişiyor, daha koyu bir hale bürünüyordu ve birazdan da kararacaktı. Ay devasa köprünün diğer yanındaydı, oldukça abes ve yapay görünüyordu; hiçbir gerçekliği yoktu ama yüksek çelik kulenin gerçekliği vardı. Kulenin üstünde insanlar duruyordu; yukarıdaki restoranlar ıslık ısıldı ve içine giren insan kalabalığını da görebiliyordunuz. Hava bulutlandığında döner ışık huzmeleri Ay'dan daha güçlü bir hal aldı. Kule hariç her şey çok uzak görünüyordu.

Kendi hakkımızda ne de az şey biliyoruz! Başka şeyleri, Ay'ın uzaklığını, Venüs'ün atmosferini, en olağandışı ve karışık elektronik beyinleri birleştirmeyi, atomu parçalamayı ve meselenin en ince ayrıntılarını biliyor gibi görünüyoruz. Ama kendi hakkımızda çok az şey biliyoruz. Ay'a gitmek kendi içimize inmekten çok daha heyecan verici; belki de tembel ya da korkağızdır veya hut para ve başarı açısından kendi derinliklerimize inmek uygun değildir. Bu Ay'a yapılan yolculuktan çok daha uzun bir yolculuktur; bu yolculuğa çıkacak hiçbir

makine yoktur. Ne bir kitap, ne bir teori, ne bir rehber; yardım edebilecek hiç kimse yoktur. Bunun için büyük bir makine icat etmek ya da parçalarını birleştirmekten daha fazla enerjiye sahip olmanız gerekir. Bu enerjiyi bir ilaç yoluyla, bir ilişkinin etkileşimiyle ya da kontrol ve ret yoluyla elde edemezsiniz. Hiçbir Tanrı, ayin, inanç, dua bunu size veremez. Tam aksine, bütün bunları bir yana bırakmakla, onların öneminin farkında olmakla, bu enerji bilince ve ötesine nüfuz eder.

Kendi hakkınızda biriktirdiğiniz bilgiler aracılığıyla bu enerjiyi satın alamazsınız. Her tür birikim ve ona bağıllık bu enerjiyi azaltır ve yolundan çıkarır. Kendiniz hakkındaki her bilgi sizi bağlar, tartar, özgürlüğünüzü kısıtlar; hareket özgürlüğünüz olmaz ve bu bilginin içinde dolaşır hareket edersiniz. Kendiniz hakkında bir şeyler öğrenmek, kendi hakkınızda bilgi biriktirmek ile asla aynı şey değildir. Öğrenmek aktif şimdi, bilgi ise geçmiştir; biriktirmek maksadıyla öğrenmeye kalkarsanız bu öğrenme olmaktan çıkar; bilgi sabittir, üstüne daha fazla eklenebilir ya da daha fazla çıkarılabilir. Fakat öğrenme aktiftir, üstüne ekleme yapıp çıkarmazsınız. Çünkü hiçbir zaman birikim yoktur. Kendin hakkında bilmenin, öğrenmenin başlangıcı da sonu da yoktur, hâlbuki bilgi öyle değildir. Bilgi sınırlıdır; öğrenme ve bilme ise sonsuz.

Her şeye karşı bir sonuç, bir birikim, birçok şeyi bir araya getirme faaliyetinden ibaret olan “kendini öğrenmek”, bu koşullanmayı öğrenmek, ondan kurtulmaktır. Öğrenme görmedir. Seçim olduğunda görme her zaman sevilen ve seilmeyen şeylere dayanır ve bu nedenle yolundan sapar. Bu durumda gerçek anlamda bir görme söz konusu değildir. Eğer görmede seçim var-

sa, gerçekte olanı, hakikati görme diye bir şey yoktur. Binlerce asırlar öncesinden beri gelen insanoğlunun birikmiş sonuçlarsınız; onun umutları ve arzuları, suçları ve endişeleri, inançları ve tanrıları, tamamlanmışlığı ve hayal kırıklıklarının birikimi. Siz bütün bunlar ve son zamanlarda eklenenlersiniz. Derinlerde ya da yüzeyde, bütün bunları öğrenmek sadece varılan sonuçların sözselsel ya da entelektüel ifadesi değildir. Öğrenme, bu gerçeklerin duygusal açıdan ve doğrudan tecrübe edilmesi ve onlarla teorik, sözel olarak değil, aç bir adam gibi gerçekten bağlantı kurmaktır.

Eğer bir öğrenen varsa öğrenme mümkün olmaz; öğrenen birikmiş, geçmiş ve bilgidir. Öğrenen ve öğrendiği şey arasında bir ayrışma vardır ve bu yüzden de aralarında çatışma olur. Bu çatışma, öğrenme ve bilincin tüm oluşumunun köküne inme enerjisini azaltır. Seçim çatışmadır ve görmeyi çarpıtır; aynı zamanda kınama ve yargılama da görmeyi çarpıtır. Bu gerçek, sözel ve teorik olarak değil, fakat fiilen gerçek olarak görüldüğünde öğrenme anbean bir olgu haline gelir. Ve öğrenmenin sonu yoktur; önemli olan tek şey odur; hatalar, başarılar ve başarısızlıklar değildir. Sadece görme vardır; gören ve görülen yoktur. Bilinç sınırlıdır; sınırlama onun doğasıdır; kendi varlığının –ki bu tecrübe, bilgi ve hatıradır– sınırları içinde işlev görür. Bu koşullanma hakkında bir şeyler öğrenme sınırları yerle bir eder. O zaman duygu ve düşünce kendi sınırlı işlevlerine sahip olur; yaşamın daha derin ve geniş sorunlarına müdahale edemez. Bütün gizli ve açık entrikalarıyla, kompulsif dürtü ve talepleri, neşe ve acılarıyla birlikte benliğin sona erdiği yerde zaman ve zamanın esaretinin ötesine geçen bir yaşam hareketi başlar.

22.

Nehrin üstünde sadece insanlar için yapılmış küçük bir köprü vardı; oldukça sakindi. Nehir ışıklarla bezenmişti ve sahillerden alınan kumlarla dolu büyük bir mavna vardı; iyi ve temiz bir kumdu bu. Parkta, muhtemelen çocukların oynaması için bir öbek vardı. Birkaç tane çocuk vardı; kumdan tüneller, etrafında bir hendek olan büyük bir kule yapıyorlardı ve çok eğleniyorlardı. Güzel bir gündü, yeteri kadar serindi. Güneş çok fazla yakmıyordu ve nem vardı. Giderek daha fazla ağaç kahverengi ve sarıya dönüyordu ve havada sonbahar kokusu vardı. Ağaçlar kışa hazırlanıyorlardı; çoğu dal çoktan çıplak kalmış, kararmış ve soluk gökyüzüne uzanıyordu. Her ağacın çeşitli kuvvette, kızıl kahveden açık sarıya kadar kendine has renkleri vardı. Ölümlük bile çok güzellerdi. Trafiğin gürültüsüne rağmen ışık ve huzur dolu güzel bir akşamdı.

Terasta az sayıda çiçek vardı ve bu sabah sarı olanlar önceki günlerden daha parlak ve sabırsızlardı. Sabahın erken ışıklarında komşularından daha canlı ve daha renkli görünüyorlardı. Doğu aydınlanmaya başlarken odada o başkalık vardı; birkaç saattir oradaydı. Gece yarısı uyandığımda da oradaydı; hiçbir düşünce ve hayal gücünün gerçekleştirilmesinin mümkün olmadığı, tümüyle tarafsız bir şeydi. Uyanırken, akıl gibi beden de hiçbir hareket olmaksızın yine dingindi. Akıl uyuşuk değildi. Daha ziyade uyanıktı ve hiçbir yorum yapmadan izliyordu. Şaşırtıcı bir enerjisi olan, yaklaşılamaz saflığın kuvvetiydi bu. Her zaman yeni, her zaman içe işleyen bir şekilde oradaydı. Sadece odanın dışında değil, hem içeride hem dışarıdaydı ama bölünme yoktu. Zihnin ve kalbin yakalandığı, zihnin ve kalbin yok olduğu bir şeydi.

Erdem diye bir şey yoktur, sadece alçakgönüllülük vardır. Onun olduğu yerde bütün erdemler var olur. Sosyal ahlak erdem değildir; sadece bir kalıba uymadır ve bu kalıp zaman ve iklime göre çeşitlilik gösterir ve değişir. Toplum ve organize dinler tarafından saygıdeğer bir hale sokulur. Fakat bu erdem değildir. Tapınaklar, toplum tarafından bilinen ahlak, erdem değildir; ahlak oluşturulur, uydurulur; öğretilip pratik yapılır; ödül ve ceza yoluyla, zorlama yoluyla meydana getirilebilir. Propaganda gibi etki de ahlakı şekillendirir. Toplumsal yapıda çeşitli derecelerde ve farklı şekillerde ahlak anlayışı mevcuttur. Ancak bu erdem değildir. Erdem zamana ve etkiye bağlı değildir, işlenemez; kontrol ve disiplin sonucunda olan bir şey değildir; hiçbir nedeni olmadığı gibi aslında bir sonuç da değildir. Saygıdeğer kılınamaz. Erdem iyilik, hayırseverlik, kardeşçe sevgi vs. gibi bölünebilir değildir. O çevresel, sosyal zenginliğin veya yoksulluğun ürünü değildir, manastırın veya bir dogmanın tekelinde değildir. O ne kurnaz akıldan doğmadır, ne duygu ve düşüncenin neticesidir ne de saygıdeğer sosyal ahlaka karşı bir başkaldırmadır. Başkaldırı bir tepkidir ve tepki de olmuş olanın modifiye edilmiş devamlılığıdır.

Tevazu işlenemez; işlendiğinde ise tevazunun pelesinini alan ve saygıdeğer bir hale dönüşen şey aslında gururdur. Nasıl sevgi nefret olamazsa, gösteriş de asla tevazu olamaz. Şiddet şiddetsizlik olamaz; şiddetin ortadan kalması gerekmektedir. Alçak gönüllük takip edilecek bir ideal değildir; ideallerin gerçekliği yoktur; sadece olan gerçekliğe sahiptir. Alçak gönüllülük gururun zıddı değildir; onun zıddı yoktur. Bütün zıtlıklar birbirleriyle ilişkilidir ve tevazunun gururla hiçbir

ilişkisi yoktur. Gurur son bulmalıdır. Ancak bir karar veya disiplin yoluyla, ya da bazı çıkarlar için değil. O yalnızca dikkat ateşinde yok olur, konsantrasyonun karışıklıkları ve çelişiklerinde değil. İçsel ve dışsal açıdan, çeşitli türlerinde gururu görmek onun sonudur. Gururu görmek için onun her ânına dikkat etmek gerekir; dikkatte seçim yoktur. Sadece aktif şimdide dikkat vardır; o eğitilemez; eğitilirse o zaman aklın başka bir kurnaz becerisine dönüşür ve tevazu onun ürünü değildir. Dikkat yalnızca beyin tümüyle dingin, canlı ve hassas ama dingin olduğunda var olur. Hariç tutmaları olan konsantrasyon bir merkeze sahipken, dikkatin iştirak edilecek bir merkezi yoktur. Gururun bütünü, tümüyle ve anlık olarak gören dikkat, gururu sonlandırır. Bu uyanmış “durum” tevazudur. İçinde iyilik ve hayırseverlik çiçek açtığı için, dikkat erdemdir. Tevazu olmadan erdem olamaz.

23.

Bahçelerde bile sıcak ve bunaltıcı bir hava vardı; uzun zamandır çok sıcaktı ve bu normal değildi. Güzel yağmur ve serin bir hava iyi gelirdi. Bahçelerde çimleri suluyorlardı, sığa ve yağmur olmamasına rağmen çimenler parlak ve canlıydılar. Çiçekler muhteşemdi; kısa bir zaman sonra kış geleceği için, mevsim dışı birkaç ağaçta çiçekler vardı. Her yerde güvercinler uçuyordu. Çekingen bir halde çocuklardan kaçınıyorlardı. Çünkü çocuklar eğlenmek için onları kovalıyorlardı ve güvercinler de bunu biliyorlardı. Donuk ve ağır gökyüzünde güneş kırmızıydı; çimler ve çiçekler dışında her yer renksizdi. Nehir mat ve uyuşuktu.

O saatte meditasyon özgürlüktü Güzellik ve dingin-

liğin bilinmeyen dünyasına girmek gibiydi; imge, sembol ya da kelimeleri, hatıranın dalgalarının olmadığı bir dünyaydı. Sevgi her ânın ölmesiydi ve her ölümden sevgi yenileniyordu. Bağlılık değildi, kökleri yoktu; nedensiz çiçek açıyordu ve bilincin sınırlarını, dikkatle örülmüş çitlerini yakıp kül eden bir alevdi. Duygu ve düşüncenin ötesinde bir güzellikti; kanvasa, ebruya ve kelimelere dökülemezdi. Meditasyon neşeydi ve onunla birlikte bir bereket de geldi.

Her birimizin güç peşinde koşması ne kadar tuhaf! Para, pozisyon, kapasite, bilgi gücü... Güç kazanmada çatışma, karışıklık ve keder vardır. Keşişler, politikacılar, ev hanımları ve biliminsanları onu ararlar. Onu elde etmek için birbirlerini öldürür ve yok ederler. Sofular feragat, kontrol ve baskı yoluyla bu gücü elde ederler, politikacılar ise sözleriyle, kapasiteleri ve zekâlarıyla. Bir kadın ya da adam eşinin üstündeki hâkimiyetiyle bu gücü hisseder; Tanrı'sından gelen sorumlulukları üstlenen sözde rahipler bu gücü bilirler. Herkes bu gücü arar, kutsal ve dünyevi güç ile bağlantılı olmayı ister. Güç otoriteyi besler ve bununla beraber çatışma, karışıklık ve keder baş gösterir. Otorite ona sahip olanı ve onun yakınında ve peşinde olanları kötü yola sürükler. Bir papaz ve ev hanımının, bir lider ve etkili bir idarecinin, bir azizin ve bir politikacının gücü kötüdür; güç ne kadar artarsa kötülük de o kadar artar. Bu her insanoğlunun yakalandığı, el üstünde tuttuğu ve taptığı bir hastalıktır. Fakat bununla birlikte her zaman sonsuz bir çatışma, karışıklık ve keder gelir. Fakat kimse onu reddetmez ve bir kenara bırakmaz.

Bu güçle birlikte hırs, başarı ve acımasızlık saygıdeğer ve de makul kılınır. Her toplum, tapınak ve kilise

ona rıza gösterir ve bu yüzden sevgi sapkın bir hal alır ve mahvolur. Kıskançlığa tapınılır ve rekabet ahlaki bir değer olur. Bütün hepsiyle beraber korku, savaş ve keder gelir ama yine de insanoğlu hiçbirine sırtını dönmez. Her çeşit gücü reddetmek erdemın başlangıcıdır; erdem duruluktur; çatışma ve kederi siler süpürür. Bitmek bilmeyen kurnaz eylemleri ile bu ayartıcı enerji her zaman kendi kaçınılmaz zararlarını ve ıstırabını getirir; bunun sonu yoktur; her ne kadar kanunlar ya da ahlaki kurallarla iyileştirilip çevrelenirse çevrelensin karanlık ve davetsiz bir şekilde çıkış yolunu bulur. Çünkü orada, insanın düşünce ve arzularının en kuytu köşelerinde saklanmıştı. Eğer çatışma, karışıklık ve keder olmayacaksa, önce bunlar incelenmeli ve anlaşılmalıdır. Her birimiz bunu yapmalıyız. Fakat bir başkası, bir ödül ya da ceza sistemiyle değil. Her birimiz kendi kişilik yapımızın farkında olmalıyız. Olanı görme bu şeyin sonudur.

Karışıklıkları, çatışmaları ve kederiyle beraber bu gücün tamamen son bulmasıyla her bir birey olduğu kişiyle, bir yığın hatıra ve derinleşen bir yalnızlıkla yüzleşir. Güç ve başarı arzusu bu yalnızlıktan ve hatıraların küllerinden kaçıtır. İlerlemek için kişi onları görmeli, onlarla yüzleşmeli ve ayıplayarak ya da olandan korkarak onlardan kaçınmamalıdır. Korku tam da hakikatten, olandan kaçış eyleminde ortaya çıkar. İnsan tümüyle ve tek kelimeyle, isteyerek ve kolay bir şekilde güç ve başarıyı bir yana bırakmalıdır. Ancak o zaman görme, yüzleşme eyleminde seçim yapmadan tamamen pasif bir farkındalığa sahip olduğunda, küller ve yalnızlık tümüyle başka bir öneme sahip olur. Bir şey ile yaşamak onu sevmektir, ona bağlı olmak değil. Yalnızlık küllerıyla yaşamak için büyük bir enerji olması gerekir ve bu

enerji korku olmadığında gelir.

Bu yalnızlıktan tıpkı bir kapıdan geçer gibi geçtiğiniz zaman sizin ve yalnızlığın bir olduğunu fark edersiniz. Siz artık kelimelerin ötesindeki o duyguyu izleyen bir gözlemci olmaktan çıkarsınız. Siz osunuzdur. Ve daha önce de yaptığınız gibi zekice yollarla ondan kaçamazsınız. Siz o yalnızlıksınız; hiçbir şekilde onu engelliyemezsiniz ve hiçbir şey onu örtemez ve dolduramaz. O zaman sadece onunla yaşıyor olursunuz; o sizin bir parçanız, bütününüzdür. Ne çaresizlik ne umut, ne herhangi bir kinik fikir, ne de entelektüel beceri onu def edemez. Siz o yalnızlık, bir zamanlar ateş olan küller olursunuz. Bu bütün eylemlerin ötesinde, geri dönüşü olmayan tam bir yalnızlıktır. Akıl artık kaçış yolları ve araçları geliştiremez; o, aralıksız kendini izole etme, savunma ve saldırı eylemleri yoluyla bu yalnızlığın yaratıcısı olur. Olumsuz yönde ve hiçbir seçim yapmadan bunun farkında olduğu zaman ölmeye, tamamıyla dinging olmaya can atar.

Bu yalnızlıktan, bu küllerden yeni bir hareket doğar. Bu yalnız olanın hareketidir. Bu bütün etkilerin, bütün dürtülerin, bütün arayış ve başarı türlerinin doğal olarak ve tümüyle durduğu bir durumdur. Bu, bilinenin ölmesidir. İşte o zaman saflığı yaratım olan güç ortaya çıkar.

24.¹

Çok iyi bakılmış çimenlik bir alan vardı, çok geniş değildi ve inanılmaz derecede yeşildi; demir bir parmaklığın arkasında, iyi sulanmış, özenle bakım yapılmış ve biçilmişti; müthiş bir şekilde canlıydı ve güzelli-

1 Bugün Paris'teki son konuşmasını yaptı.

ğiyle parıldıyordu. Birkaç yüzyıllık olmalıydı; üstünde tek bir sandalye bile yoktu, yüksek ve ince bir korkulukla izole edilmiş ve korunmuştu. Çimenliğin sonunda, üzerinde tam olarak açmış tek bir gül olan bir gül çalısı vardı. Yumuşak çimler ve o yalnız gül bir mucizeydi adeta; dünyanın tüm kargaşasından, gürültüsünden ve dertlerinden uzaktılar; insanların onları oraya koymalarına rağmen, müzelerden, kulelerden ve köprülerin zarif sıralarından çok daha ötesinde, dünyanın en güzel şeyiydiler. O muazzam yalnızlıklarında oldukça muazzamdılar. Neyseler oydu; çimen ve çiçek ve hiçbir şey. Üstlerinde olağanüstü bir güzellik ve sakinlik, sakinliğin ağırbaşlılığı vardı. Sıcak bir öğleydi; hiçbir esinti yoktu ve havada çok sayıdaki arabanın egzoz kokusu vardı. Fakat kendine has kokusu olan o çimler gerçekte ve neredeyse oradaki o yalnız çiçeğin kokusunu alabiliyordum.

Dolunay odanın içine dolarken, erken saatlerde uyanmışımda akıl farklı bir nitelikteydi. Ne uykuya dalmak üzereydi ne de derin bir uykudaydı; tamamen uyanıktı, izliyordu; kendini değil, kendisinden ötede bir şeyi izliyordu. Farkındaydı, aklın tüm eyleminin bir parçası olarak kendisinin farkındaydı. Akıl parçalanmada işlev görür; parçada, bölünmede işlev görür. Uzmanlaşır; asla bütün değildir; bütünü anlamaya ve kavramaya çalışır ama yapamaz. Doğası gereği düşünce her zaman tıpkı duygu gibi tamamlanmamıştır; hatıranın tepkisi olan düşünce yalnızca bilinen şeylerde işlev görür ya da bildiği şeylerden, bilgiden yorum çıkarır. Beyin özelleşmenin ürünüdür; kendisinin ötesine geçemez. Böler ve ayrıştırır: biliminsanı, sanatçı, papaz, avukat, teknisyen, çiftçi. İşleyişte kendi durumunu, ayrıcalıklarını, gücünü

ve prestijini yansıtır. İşlev ve statü birliktedirler. Çünkü beyin öz-korumacı bir organizmadır. Statü talebinden toplumdaki zıt ve karşıt elementler baş gösterir. Özelleşmiş olan, bütünü göremez.

ROMA
&
FLORANSA

25.

Meditasyon, anlayışın çiçeklenmesidir. Anlayış, zamanın sınırları içinde değildir, zaman asla anlayışı getirmez. Anlama, dikkat ve sabırla küçük küçük parçalar halinde toplanılan kademeli bir süreç değildir. Anlayış şimdi ya da asladır; yıkıcı bir şimşektir, uysal bir hadise değildir; insanın korktuğu ve bu yüzden de bile-rek ya da bilmeyerek sakındığı işte tam da bu yıkımdır. Anlayış insan hayatının rotasını, düşünme ve davranış şeklini değiştirebilir; memnun edici olabilir de olmaya-bilir de. Ancak anlama bütün ilişkiler için bir tehlikedir. Ama anlayış olmadan keder devam eder. Keder yalnızca kendini bilme, her duygu ve düşüncenin, bilincin ve saklı olanın tüm eylemlerin farkındalığıyla son bulur. Meditasyon, gizli ya da açık, bilincin ve bütün duygu ve düşüncelerin altında yatan eylemin anlaşılmasıdır.

Özelleşmiş olan bütünü kavrayamaz; onun cenneti özelleştiği ve üzerine uzmanlaştığı konudur. Ancak onun cenneti, beynin önemsiz bir uydurmasıdır, bir dinin ya da bir teknisyenin cennetidir. Kapasite, yetenek zarar vericidir. Çünkü benmerkezcilikte güçlenir; bölük pörçüktür ve bu yüzden çatışmayı besler. Kapasite yalnızca, beynin değil aklın alanında bulunan hayatın tam olarak kavranmasında önem teşkil eder. Kapasite ve işlevleri beynin sınırları içindedir ve bu yüzden hayatın tüm sürecine karşı acımasız ve kayıtsız olur. Kapasite gurur ve kıskançlığı besler ve tamamlanması her şeyden önemli bir hale gelir. Bu yüzden karışıklık, düşmanlık ve kedere neden olur; sadece hayatın bütün olarak farkındalığında anlamını kazanır. Hayat sadece para, seks, refah, hırs gibi parçalı bir seviyede değildir; parçalı değildir. O hale getirilir ise tamamıyla sonsuz

bir çaresizlik ve ıstırap meselesi olur. Beyin parçanın, kendini izole eden aktivitelerin uzmanlaşmasında işlev görür ve zamanın sınırlı alanın içindedir. Yaşamı bir bütün olarak görme yeteneğine sahip değildir; her ne kadar eğitilse de beyin bir parçadır; bütün değildir. Bütünü yalnızca akıl görür ve aklın çalışma alanında olan beyindir; beyin ne yaparsa yapsın akli kapsayamaz.

Olumsuzlamanın karşıtı yoktur. Beyin bütün bir görü için olumsuzlama durumunda olmalıdır; değerlendirmeye ve gerekçeleriyle, kınama ve savunmalarıyla müdahale etmemelidir. Dingin olmalıdır ancak herhangi bir zorlamayla değil. Çünkü o zaman sadece taklit eden ve uyum sağlayan ölü bir beyin olur. Olumsuzlama durumundayken seçim yapmadan dinginleşir. İşte yalnızca o zaman tam bir görü vardır. Bu tam görüde –ki bu aklın niteliğidir– gören yoktur, gözleyen yoktur, tecrübe eden yoktur. Sadece görme vardır. Akıl o zaman tam olarak uyanık olur. Bu tam uyanıklık durumunda gözlemci ve gözlenen yoktur; sadece ışık ve berraklık vardır. Düşünen ve düşünce arasındaki karşıtlık ve çatışma yok olur.

27.¹

En büyük bazilikaya bakan kaldırımında ve aşağıdaki çeşmeyle birçok renkteki çiçeklere inen o ünlü merdivenlerde yürürken, kalabalık meydandan geçip tek yönlü dar bir sokağa girdik (Margutta üzerinden). Sokak sakindi, çok fazla araç yoktu; üstünde birkaç tane modaya uygun dükkân bulunan bu loş sokakta, aniden ve hiç beklenmedik bir anda, o başkalık o kadar yoğun bir hassaslıkla ve güzellikle geldi ki bedenim ve beynim

1 Artık Roma'da. Buraya ayın 25'inde geldi.

hareketsiz kaldı. Şimdiye kadar bir süredir o engin varlığını hissettirmemişti; belli belirsiz bir şekilde, uzakta, bir fısıltı gibi duruyordu. Ama şimdi o enginlik keskince ve bekleyen bir sabırla kendini açığa vuruyordu. Düşünce ve konuşma gitmişti; tuhaf bir neşe ve berraklık vardı. Trafiğin gürültüsü ve aşırı kalabalık kaldırım hepimizi yutana kadar, uzun ve dar sokak boyunca bizi takip etti. Bu bütün imge ve düşüncelerin ötesinde bir bolluktu.

28.

Tuhaf ve beklenmedik anlarda, aniden ve durup dururken o başkalık geldi ve kendi yoluna gitti, hiçbir davet ve ihtiyaç olmaksızın. Onun var olması için bütün ihtiyaç ve taleplerin tümüyle yok olması gerekmektedir.

Sabahın erken ve sakin saatlerinde, hiçbir araba sesi yokken meydana çıkan meditasyon güzelliğinin etrafa yayılmasıydı. Bu ne sınırlı kapasitesi aracılığıyla keşif yapan düşünce ne de duygunun hassaslığıydı; bu kendini ifade eden içsel ya da dışsal bir cisim değildi; zamanın hareketi de değildi. Çünkü beyin dingindi. Bu bilinen her şeyin tam bir olumsuzlamasıydı. Bir tepki değil, hiçbir nedeni olmayan bir retti; tümüyle özgür olma durumundaki bir hareketti; öyle bir hareket ki ne bir yönü ne de bir boyutu vardı; bu harekette özünde dinginlik yatan sınırsız bir enerji vardı. Eyleminde tam bir eylemsizlik vardı ve bu eylemsizliğin özü de özgürlüktü. Düşüncenin dokunuşuyla çürüyen muhteşem bir kutsallık, muhteşem bir neşe vardı.

30.

Güneş Roma tepelerinin arkasındaki büyük renkli bulutlarda batıyordu; muhteşem bulutlardı. Gökyüzüne saçılmışlardı ve bütün yeryüzünü, hatta telefon direkleri ve uçsuz bucaksız dizilmiş evleri bile muhteşem bir hale getiriyorlardı. Hava yavaş yavaş kararıyor ve araba hızlanıyordu.¹ Tepeler yok oldu ve ülke düzleşti. Düşünce ile bakmak ve düşünce olmaksızın bakmak iki farklı şeydir. Yol kenarındaki o ağaçlara ve kurak alanların karşısındaki binalara düşünce ile bakmak, beyni kendi zaman, tecrübe ve hatıralarına bağlı tutar; düşünce düzeneği dinlenmeden, tazelenmeden, hiç durmadan çalışır durur; beyin iyileşme gücü olmadan sersemleşir, hissizleşir. Meydan okumalara durmadan cevap verir ve cevapları yetersiz, bayattır.

Düşünce ile bakmak beyni alışkanlık ve bilinirlik çizgisinde tutar; beyin yorgun ve tembel olur; kendi uydurduğu dar sınırlar içinde yaşar. Asla özgür değildir. Bu özgürlük düşünce bakmadığında meydana çıkar; düşünce olmadan bakmak boş bir gözlem, dikkat dağıtıcıların yokluğu anlamına gelmez. Düşünce bakmadığı zaman, tanıma ve karşılaştırmamanın, doğrulama ve kınamanın mekanik süreci olmadan, yalnızca gözlemlenebilir olur. Zamanın tüm mekanik süreci durduğu için bu görme beyni yormaz. Beyin tam olarak dinlenerek tepki vermeden cevaplamak, bozulmadan yaşamak, sorunların işkencesi olmadan ölmek için tazelenir. Düşünce olmadan bakmak zamanın, bilginin ve çatışmanın müdahalesi olmadan görmektir. Bu görme özgürlüğü, bir tepki değildir; bütün tepkilerin bir nedeni vardır; tepki

1 Circeo'ya giden yolda, Roma ve Nepal arasında denize yakın bir yerlerde.

olmadan bakmak kayıtsızlık, araya mesafe koyma ya da soğukkanlılıkla geri çekilme değildir. Düşünce mekanizması olmadan görmek, özellik ve bölünme olmadan tam görüdür. Bu özellik ve bölünme, ayrışma ve farklılığın olmadığı anlamına gelmez. Bir ağaç eve dönüşemez ya da bir ev ağaca. Düşünce olmadan bakmak beyni uyutmaz; tam tersine, beyin acı ve sürtüşme olmaksızın tümüyle uyanık ve dikkatlidir. Zamanın sınırları olmadan dikkat kesilme, meditasyonun çiçek açmasıdır.

3 Ekim

Bulutlar görkemliydi; ufuk onlarla doluydu. Ama batı tarafı hariç, orada gökyüzü açıktı. Bazıları fırtına ve yağmur yüküyle ağır ve karanlıktı; diğerleri bembeyaz, ışıkla dolu ve parıl parıldı. Her boyda ve şekilde, hassas, tehditkâr ve dalgalıydılar. Sonsuz bir güç ve güzellikle birbirlerinin üstlerine yığılmışlardı. Hareketsiz görünüyorlardı ama içlerinde vahşi bir hareket vardı ve hiçbir şey yıkıcı sonsuzluklarını dolduramazlardı. Batı yönünden hafif bir rüzgâr esiyor, bu engin ve kocaman bulutları tepelere doğru savuşturuyordu; tepeler de bulutlara şekil veriyorlar ve bu karanlık ve ışıklı bulutlarla birlikte hareket ediyorlardı. Eteklerine saçılmış köyle-riyle tepeler gelişi uzun zaman alan yağmuru bekliyordu; kısa bir süre içinde yine yeşerecekler ve ağaçlar yaklaşan kış mevsimi yüzünden yapraklarını dökceklerdi. İki tarafında şekilli ağaçlar olan yol düzdü ve araba muhteşem bir hızda yol tutuyordu, yoldaki çıkıntılarda bile. Araba hızlı gitmek ve yol tutmak için yapılmıştı ve o sabah gayet güzel bir performans sergiledi.¹ Hızlı

1 Üç gece Circeo'daki La Baia d'Argento otelinde kaldıktan sonra Roma'ya dönüş yolunda.

gitmesi için alçak tasarlanmıştı ve yolu kucaklıyordu. Yakın bir zamanda taşradan çıkıp şehre (Roma'ya) giriş yapacaktık. Fakat o bulutlar engin, hiddetli bir şekilde oradaydılar ve bekliyorlardı.

(Circeo'da) ormanlıktaki¹ küçük bir evde gece yarısı, ara sıra bir karşılık beklemeden öten baykuş hariç, her şey sessizdi. Düşüncenin çırpınışları ve bitmek bilmeyen kurnazlıkları olmadan meditasyon müthiş bir zevkti; sonu olmayan bir andı ve beynin her hareketi dingindi, boşluktan izliyordu. Hiçbir bileni tanımayan bir boşluktu; hiçbir mekânı bilmeyen bir boşluktu; zamandan yoksundu. Bütün görülerin, bilme ve var olmanın ötesinde boştu. Bu boşlukta hiddet vardı; bir fırtınanın hiddeti, patlayan evrenin hiddeti, hiçbir tabiri olmayan yaratımın hiddeti. Bütün yaşam, ölüm ve sevginin hiddetiydi. Ama yine de boştu, engindi ve asla dolmayan, dönüşmeyen ve örtülemeyen sınırsız bir boşluktu. Meditasyon bu boşluğun neşesi idi.

Aklın, beynin ve bedenın kurnazca karşılıklı ilişkisi hayatın karışık bir oyunudur. Biri diğeri üstünde baskın olduğunda keder oluşur ve akıl beyne ya da fiziksel organizmaya karşı baskın olamaz; ikisi arasında uyum olduğu zaman akıl da diğeri ikisine razı olmaya katlanabilir; birbirleri için birer oyuncak değillerdir. Bütün parçayı içerebilir ama küçük olan, parçalı olan asla bütünü formüle edemez. İkisi için tam bir uyum içinde, birbirlerini zorlamadan, seçmeden ve birbirleri üstünde baskı kurmadan beraber yaşamak inanılmaz derecede zordur. Zekâ bedeni yok edebilir, eder de ve bütün ağırlığı, hassaslığı ile beden zekâyı yanlış yola sürük-

1 Circeo'daki ormanlık bir alanda bulunan bir otele ait, küçük bir kır evinde. Orası çok sessizdi. Her evde iki yatak odası, bir banyo ve bir adet de oturma odası mevcuttu.

leyip zekânın bozulmasına neden olabilir. Talepkâr ve düşkün zevkleriyle, açlığıyla bedenini ihmal edilmesi bedeni hissizleştirebilir, ağırlaştırabilir ve aynı zamanda düşünceyi de sersemletebilir. Ve daha incelikli, daha kurnaz bir hale dönüşen düşünce bedenini isteklerini ihmal edebilir ve eder de ki bu da düşüncenin yoldan çıkmasını başlatır. Şişman, hantal beden düşüncenin incelikleriyle çatışabilir ve çatışmalardan ve çatışmanın beslediği sorunlardan kaçan düşünce bedeni sapkın bir şeye dönüştürebilir. Beden ve beyin hassas olmalı ve her zaman patlayıcı ve yıkıcı olan beynin inanılmaz incelikleriyle uyum içinde olmalıdır. Akıl, işlevi mekanik olan beynin oyuncağı değildir.

Beyin ve bedeninin tam olarak uyum içinde olmasının mutlak gerekliliği görüldüğü zaman, beyin bedene göz kulak olur ve tam da bu koruma beyni keskinleştirip bedeni hassaslaştırır. Bu görme hakikattir ve hakikat ile pazarlık yapılmaz; bir kenara atılıp, reddedilip, sakınılabılır ancak yine de hakikat olarak kalır. Hakikatin anlaşılması esastır, değerlendirilmesi değil. Hakikat görüldüğünde beyin bedeninin alışkanlıklarına, yozlaşmış etkenlerine dikkat kesilir. O zaman düşünce bedene ne bir disiplin dayatabilir ne de onu kontrol edebilir. Çünkü disiplin ve kontrol hissizliğe yol açar ve hissizliğin her çeşidi bozulma, solmadır.

Tepeye tırmanan hiçbir araba gürültüsü yokken, yakınlardaki küçük bir ormanın kokusu havaya yayılıyor¹ ve yağmur damlacıkları cama vuruyorken uyandığımda yine odayı dolduran o başkalık vardı; yoğun ve bir hiddet hissi vardı; bir fırtınanın, taşkın, kükreyen bir

1 Roma'da, trafiği az ve yeni bir yol olan via dei Colli della Farnesina'da kalıyordu; küçük orman da yolun karşısındaydı.

nehir, masumiyetin hiddeti idi. Öyle bir bollukla odaydı ki meditasyonun her çeşidi sona eriyordu ve beyin kendi boşluğundan bakıyor ve hissediyordu. Kendi yoğunluğunun hiddetine rağmen ya da bu hiddet yüzünden oldukça uzun bir süre devam etti. Beyin o boşlukla dolu olup, boş kalmayı sürdürdü. Düşündüğüm her şeyi, hissettiğim veya gördüğüm her şeyi paramparça etti; içinde hiçbir şeyin barınmadığı bir boşluktu bu. Tam bir yıkımdı.

4.

(Floransa'ya giden) Tren çok hızlı gidiyordu, saatte yüz kırk kilometreden fazla hız yapıyordu; tepelerdeki köyler tanıdıktı ve göl (Trasimenus) bir dost gibiydi. Zeytin ve servi ağaçlarıyla, yolu izleyen tren yoluyla, aşına bir olduğum memleketti. Yağmur yağıyordu ve toprak bu durumdan çok memnundu. Çünkü aylarca yağmur yağmamıştı. Ama şimdi yeşillenen yeni filizler baş gösteriyordu ve ırmaklar kahverengi, hızlı ve taşkın bir şekilde akıyorlardı. Tren vadileri dolaşıyor, dört yol ağzında bağıriyordu. Metal yol boyunca çalışan işçiler tren yavaşladığı zaman durup ona el sallıyorlardı. Güzel, serin bir gündü ve sonbahar çoğu yaprağı kahverengiyle sarıya döndürüyordu. İnsanlar kış için toprağı kazıp ekin ekiyorlardı ve tepeler dost canlısı görünüyorlardı; çok yüksek değillerdi, nazik ve yaşlıydılar. Trenin sürücüleri bizi karşıladılar ve yıllar içinde birkaç kez karşılaştığımız için bizi makinistlerin olduğu kapalı bölüme davet ettiler; tren çalışmaya başlamadan önce gidip görmemizi istiyorlardı; onlar da nehirler ve tepeler kadar dost canlısıydılar. Bulundukları kabinin camından arazi açık bir şekilde görünüyordu ve etek-

lerindeki kasabalarıyla tepeler ve takip ettiğimiz nehir trenin tanıdık seslerini duymak için bekliyor gibiydi. Güneş tepelerin birkaçına dokunuyordu ve toprağın yüzünde bir gülümseme vardı. Kuzeye doğru hızla yol aldıkça gökyüzü açılıyordu ve mavi göğe uzanan zeytin ve servi ağaçları kendi saltanatlarında kırılganlardı. Toprak her zamanki gibi güzeldi.

Meditasyon beynin boşluklarını ve ötesini doldurduğu zaman gecenin ilerleyen saatleriydi. Meditasyon bir çatışma değildir, olan ve olması gereken arasındaki bir savaş değildir. O anda ne kontrol ne de de dikkat dağınıklığı vardı. İkisi de var olmadığı için düşünen ve düşünce arasında hiçbir çelişki yoktu. Yalnızca gözlemci olmadan görme vardı; bu görme boşluktan geldi ve bu boşluğun hiçbir nedeni yoktu. Bütün nedenler eylemsizliği besler ki buna eylem denir.

Sevgi ne kadar gariptir ve ona ne kadar saygıdeğer anlamlar yüklenmiştir; Tanrı sevgisi, komşu sevgisi, aile sevgisi. Ne kadar düzgün bir şekilde adi ve kutsal olarak bölünmüştür; görev ve sorumluluk; itaate ve ölmeye, ölümü paylaştırmaya duyulan istek. Papazlar bundan bahseder, savaş planlayan generaller de; politikacılar ve ev hanımları durmadan bundan şikâyet ederler. Kıskançlık ve haset aşkı besler ve ilişki kendi hapisanesinde tutulur. Buna ekranlarda, dergilerde sahip olurlar ve her radyo ve televizyon kanalı bunu haykırırlar. Ölüm sevgiyi alıp götürdüğünde geriye bir çerçevedeki resim ya da hatıranın üzerinde sürekli değişiklikler yaptığı görüntü kalır ya da sevgi sıkı sıkıya inanca bağlanır. Bu nesilden nesle beslenir ve keder sonu olmadan sürer gider.

Sevgini devamlılığı keyif vericidir ve onunla birlikte

acı da gelir. Ancak bizler birini engellemeye çalışırken, bir diğerine tutunuruz. Bu devamlılık ilişkideki duraganlık ve güvenlidir. İlişki alışkanlık olduğu için, ilişkide bir değişim olmamalıdır. Alışkanlıkta güvenlik ve keder vardır. Zevk ve acının bu bitmek bilmez mekanizmasına tutunuruz ve bu şeye de sevgi deriz. Onun yorgunluğundan kaçmakta din ve romantizm bulunur. Her biriyle dünya değişir ve modifiye olur. Fakat romantizm zevk ve acıdan harika bir kaçış sunar. Ve tabii ki nihai sığınak ve umut da oldukça saygıdeğer ve yararlı olan Tanrı'dır.

Fakat tüm bunlar sevgi değildir. Sevginin devamlılığı yoktur; yarına taşınmaz; bir geleceği yoktur. Sahip olunan şey ancak bir hatıradır ve hatıralar ölmüş, görmülmüş olan her şeyin külleridir. Sevginin yarını yoktur; zamanda yakalanmaz ve saygıdeğer kılınmaz. Ne bir sözü ne de bir umudu vardır; umut çaresizliği besler. Bir Tanrı'ya ait değildir ve aynı zamanda düşünce ve duyguya da ait değildir. Akıl tarafından uydurulamaz. Her an, her saniye yaşar ve ölür. Sevgi yıkım olduğu için berbat bir şeydir. Yarınsız bir yıkımdır. Sevgi yıkımdır.

5.

Bahçede devasa, uzun bir ağaç vardı.¹ Kocaman bir gövdesi vardı ve gece boyunca kuru dalları sonbahar rüzgârıyla gürültü yapıyorlardı; bahçedeki bütün ağaçlar canlıydı ve hışırdıyorlardı; kış hâlâ çok uzaklardaydı; fısıldıyor, bağılıyorlardı ve rüzgâr kıpır kıpırdı. Ama o ağaç bahçeye hâkimdi; dört katlı bir evin üstün-

1 Bir çobanpüskülü. Floransa'nın kuzeyi, Fiesole'nin yukarısında Il Leccio'da bir villada kalıyordu.

de yükseliyordu ve nehir (Mugnone) onu beslemekteydi. O coşkun ve tehlikeli nehirlerden biri değildi; yaşamı ünlenmişti ve vadilerden kıvrılıyor, biraz uzaktaki denize akıyordu. Suyu her zaman boldu ve köprülerden sarkan, kıyısındaki banklarda oturan birçok balıkçı vardır. Gece küçük şelale çokça şikâyet ediyor ve gürültüsü havaya doluyordu; yaprakların hışırtısı, şelale ve kıpırdanan rüzgâr durmadan birbirleriyle konuşuyor gibi görünüyordular. Mavi bir gökyüzü ve etrafa saçılmış birkaç bulut kümesiyle muhteşem bir sabahtı; diğer hepsinin ötesinde göğe uzanan iki tane servi ağacı vardı.

Saat gece yarısını geçtiği vakit rüzgâr yine ağaçların arasında gürültü yapıyordu, meditasyon hiddetli bir patlamaya dönüşerek beyne ait her şeyi yok ediyordu. Her düşünce her cevabı şekillendiriyor ve hareketi sınırliyordu. Bir fikirden doğan eylem eylemsizliktir; böyle bir eylemsizlik çatışma ve kederi besler. Kuvvet, ancak meditasyonun dingin anlarında vardı.

Kuvvet iradenin parçalarından biri değildir. İrade dirençtir ve iradenin hareketi içten ve dıştan karışıklık ve kederi besler. Kuvvet zayıflığın zıddı değildir; bütün zıtlıklar kendi çelişkilerini içerir.

7.

Yağmur yağmaya başlamış ve gökyüzü bulutlarla ağırlaşmıştı; gökyüzü tümüyle kaplanmadan önce, koca bulutlar ufku doldurmuşlardı ve onları bu şekilde görebilmek müthiş bir şeydi. Kocaman ve huzur doluydular; olağanüstü bir gücün ve kuvvetin huzuruydu bu. Toskana tepeleri onlara çok yakındı, gazaplarını bekliyorlardı. Gece olduğunda geldi, rüzgâr ve hayatla

titreyen her bir yaprağı gösteren yıkıcı gök gürültüsü ve şimşek. Fırtına, hayat ve enginlikle dolu olağanüstü bir geceydi. Başkalık bütün öğle boyunca arabada ve sokaktayken geldi. Gecenin çoğunda ve bu sabah, şafak sökmeden çok önce, meditasyon bilinmeyen derinliklere ve yüksekliklere doğru yol alırken oradaydı; ısrarcı bir hiddet ile oradaydı. Meditasyon başkalığa teslim oldu. Bahçedeki o koca ağacın dallarıyla birlikte orada, odadaydı; o kadar inanılmaz bir güç ve yaşamla oradaydı ki onu iliklerime kadar hissettim; kişinin içine baskı yapıyor ve bedeni ve aklı tümüyle hareketsiz kılıyordu. Zarif ve nazik bir şekilde bütün gece orada kalmıştı ve uyku çok hafif bir olaya dönüşmüştü. Ama şafak yaklaşırken daha çarpıcı ve keskin bir hal aldı. Beden ve akıl tetikteydi, yaprakların hışırtısını dinliyor ve uzun, düz çam ağacının karanlık dalları arasından söken şafağı izliyordu. Öyle hassas, öyle güzeldi ki bütün duygu ve düşünceleri geçip ötesine gidiyordu. Oradaydı ve beraberinde bereket de vardı.

Kuvvet zayıflığın zıddı değildir; bütün zıtlıklar sonrakı zıtlıkları besler. Kuvvet iradenin olgusu değildir ve irade tezatlıktaki eylemdir. Hiçbir nedeni olmayan, çoklu kararlarla bir araya getirilmeyen bir kuvvet vardır. İşte bu, olumsuzlama ve rette var olan bir kuvvettir; işte bu, tam yalnızlıktan doğan bir kuvvettir. İşte bu, bütün çatışma ve çabaların tümüyle yok olduğu zaman var olan kuvvettir. Bütün duygu ve düşüncelerin son bulunduğu ve sadece görme olduğu zaman oradadır. Hırs, açgözlülük, kıskançlık hiçbir zorlama olmadan son bulunduğu oradadır; bunlar anlayışla solup giderler. Bu kuvvet sevgi ölümken ve ölüm yaşamken vardır. Bu kuvvetin özü tevazudur.

İlkbaharda yeni açan yaprak ne kadar güçlüdür, çok hassas ve bir o kadar da kolayca yok edilebilirdir! Hassaslık erdemin özüdür. Erdem asla güçlü değildir; saygıdeğerliğin ışıltısına ve zekânın gösterişine dayanamaz. Erdem alışkın bir fikrin, bir düşüncenin mekanik sürekliliği değildir. Erdemin kuvveti, yeni bir şey olarak tekrar doğmak üzere kolayca yok edilebilir olmasıdır. Kuvvet ve erdem her zaman beraberlerdir. Çünkü biri olmadan diğeri var olamaz. Sadece boşlukta hayatta kalabilirler.

8.

Bütün gün yağmur yağdı; caddeler sırlıskılandı. Nehirde daha fazla kahverengi su vardı ve şelalenin hafif akışı daha fazla gürültü çıkarıyordu. Sakin bir geceydi, sabahın erken saatlerine kadar hiç durmayan yağmurlar bir davetiyeydi adeta. Ve sonra birden güneş çıkageldi. Batı yönünde gökyüzü masmaviydi. Işık ve ihtişamla dolu o kocaman bulutlarla birlikte yağmur her şeyi yıkayıp temizledi. Güzel bir sabahı. Batıya, semanın çok yoğun bir mavi renkte olduğu yöne doğru bakarken, bütün duygu ve düşünceler kayboldu. Görme, boşluktan geliyordu.

Şafaktan önce meditasyon bilinmeyene açılan enginlikti. Bilinenin tam yıkımı hariç o kapıyı hiçbir şey açamaz. Meditasyon anlayıştaki patlamadır. Kendini bilme olmadan anlayış diye bir şey olmaz; kendin hakkında bir şeyler öğrenmek onunla ilgili bilgi toplamak değildir; bilgi toplama öğrenmeyi yanlış yola sokar; öğrenme çoğalan bir süreç değildir; öğrenme, tıpkı anlama gibi anbeandır. Öğrenmenin bu bütün süreci meditasyondaki patlamadır.

9.

Bu sabah erken saatlerde gökyüzünde tek bir bulut bile yoktu; güneş zeytin ağaçlarıyla, servilerle kararmış Toskana tepelerinin ardından yüzünü gösteriyordu. Nehrin üstünde hiç gölge yoktu ve titrek kavak ağacının yaprakları sakindi. Henüz göç etmemiş birkaç kuş cıvıldıyordu ve nehir hareketsiz görünüyordu; güneş nehrin arkasından vurduğunda dingin suyun¹ üstünde gölgeler uzadı. Ama tepelerin üstünden ve vadilerin içinden hafif bir esinti geliyordu; yaprakların arasında dolaşıyor, onları titretiyor ve üstlerine vuran sabah güneşiyle dans ettiriyordu. Uzun ve kısa gölgeler vardı, şişman ve küçük olanlar kahverengi parlayan suyun üstüne vuruyordu. Yalnız bir baca tütmeye başladı, gri dumanlar ağaçların üstlerine yayılıyordu. Cazibe ve güzellikle dolu muhteşem bir sabahtı; çok fazla gölge ve titreyen yaprak vardı. Havada bir parfüm kokusu duyuluyordu ve bir sonbahar güneşi olmasına rağmen ilkbaharın nefesi hissediliyordu. Tepeden yukarıya çıkan küçük bir araba çok kötü bir ses çıkarıyordu ama binlerce gölge hareketsizce durmaya devam etti. Müthiş bir sabahtı.

Dün öğle saatlerinde, gürültülü sokağa² bakan bir odanın içinde aniden başladı; başkalığın kuvveti ve güzelliği odadan trafiğin üstüne süzülüyor, bahçeleri geçip tepelerin ardına kadar yayılıyordu. Engin ve anlaşılmaz bir şekilde oradaydı. Öğlen boyunca devam etti ve gece tam yatağa yatmaya hazırlanırken hiddetli bir yoğunlukla o büyük kutsallığın bereketi belirdi. Her zaman farklı olduğu için ona alışmak söz konusu bile değildi; her zaman yeni bir şey, yeni bir nitelik, keskin

1 Bir ormanda fırtına yüzünden oluşan küçük bir gölet.

2 Floransa'da ziyaret ettiği bir apartman.

bir anlam, yeni bir ışık, daha önce görülmemiş bir şeydi. Depolanan bir şey değildi. Oradaydı ve tüm düşünceler dinginleşmişti.

Hayatın yoğun enerjisi gece gündüz hep oradadır. Sürtünmesiz, yönsüz, seçimsiz ve çabasızdır. Öyle bir yoğunlukla oradadır ki duygu ve düşünce onu kendi hayallerine, inançlarına, tecrübe ve isteklerine göre şekillendirmek amacıyla ele geçiremez. Öyle bir bereketle oradadır ki onu hiçbir şey eksiltemez. Fakat biz onu kullanmaya, ona yön vermeye, onu varoluşumuzun yapısı içinde ele geçirmeye çalışırız. Dolayısıyla kendi kalıplarımıza, tecrübelerimize ve bilgimize döndürürüz. Onun enerjisini daraltan kıskançlık, hırs, açgözlülüktür ve bu yüzden çatışma ve keder var olur; bireysel ya da kolektif hırsın zalimliği nefret, düşmanlık ve çatışmaya neden olarak onun yoğunluğunu bozar. Kıskançlığın her eylemi, huzursuzluk, ıstırap ve korkuya sebebiyet verip bu enerjiyi yolundan saptırır; korkuyla birlikte suç ve endişe, hiç bitmeyen karşılaştırma ve öfkenin ıstırapı vardır. Papazı, generali, politikacı ve hırsızı meydana getiren de tam da bu yanlış yöne sapmış enerjidir. Devamlılık ve güven arzumuzun yarım bıraktığı bu sınırsız enerji, çorak fikirlerin, rekabetin, zulüm ve savaşın yettiği topraklardır; insanla insan arasındaki bitmek tükenmek bilmeyen çatışmanın nedenidir.

Bütün bunlar rahatlıkla ve bir çaba göstermeden bir kenara bırakıldığında, sadece özgürlükte var olan ve çiçeklenen bu yoğun enerji ortaya çıkar. Yalnızca özgürlükte çatışma ve kedere neden olmaz; o zaman tek başına çoğalır ve son bulmaz. Hiçbir başlangıcı ve sonu olmayan şey hayattır; sevgi ve yıkım olan şeyse yaratımdır.

Tek bir yönde kullanılan enerji tek bir şeye neden olur; çatışma ve keder. Tüm hayatın ifadesi olan enerji, ölçülemeyen bir saadettir.

12.

Gökyüzü batan güneşle sarıya boyanmıştı. Koyu servi ve gri zeytin ağaçları muhteşem bir şekilde parlıyordu; aşağılarda dolanan nehir de altın rengindeydi. Işık ve sessizlikle dolu olağanüstü bir akşamdı. O yükseklikten¹ vadinin içindeki şehri, kubbeyi, o güzel çan kulesini ve şehrin etrafında kıvrılan nehri görebilirdiniz. Yokuştan, merdivenlerden aşağıya inerken akşamın o muhteşem güzelliğini hissettim; etrafta çok az insan vardı. Yerinde duramayan az sayıda turistler daha erken saatlerde geçmişlerdi. Sürekli konuşuyor, fotoğraf çekiyor ve zar zor görebiliyorlardı. Havada bir parfüm kokusu vardı ve güneş battığında sessizlik yoğun, zengin ve dipsizdi. Gerçekten görme, gerçekten dinleme sadece bu sessizlikte vardı ve bu sessizliğin içinden, küçük araba tümsekli ve kıvrılan yolda gürültülü bir şekilde ilerliyor olmasına rağmen muhteşem bir meditasyon çıkageldi. Sarıya dönen gökyüzüne doğru uzanan bir iki tane fıstık çamı vardı. Onları daha önce birçok kez görmüş olmama rağmen, sanki ilk defa görüyormuş gibiydim; hafif eğimli tepe gümüş rengindeydi; zeytin ve esrarengiz bir şekilde yalnız olan servi ağaçları her yerdeydiler. Meditasyon patlamaydı; dikkatlice planlanmış, başarılı ve belirli arayışlarla birleşen bir şey değildi. Meditasyon geçmişten tek bir kalıntı bile bırakmayan bir patlamaydı. Zamanı patlattı ve bir daha asla

1 Arno'bun güney tarafındaki S. Miniato al Monte. (Floransa'daki bir bazilika. Şehrin en yüksek tepesinde yer almaktadır.)

ihtiyaç duyulmayacak olan zaman durdu. Bu patlamada hiçbir şeyin gölgesi yoktu. Gölgeler olmadan görmek zamanın ötesini görmektir. Keyif ve boşluk dolu muhteşem bir akşamdı. Işıkları ve yavaş yavaş giden treniyle bu gürültülü şehir sessizliğe bürünmüştü ve güzelliği her yerdeydi.

Güneye (Roma'ya dönüşte) giden tren turistlerle ve işadamlarıyla doluydu; insanlar durmadan sigara içiyor, yemek servis edildiğinde ağır ağır yiyorlardı. Yağmurun yıkadığı bu ferah ülke çok güzeldi ve gökyüzünde tek bir bulut bile yoktu. Tepelerde eski duvarlarla çevrili kasabalar vardı ve birçok anıya ev sahipliği yapan kıpırtısız göl maviydi; zengin ülke fakirliğe teslim olmuştu ve kurak topraklarla çiftlikler daha az refah içindeymiş gibi görünüyordu. Tavuklar daha zayıftı, görünürlerde hiç inek yoktu ve birkaç tane de keçi vardı. Tren kaybettiği zamanı yakalamaya çalışır gibi hızla gidiyordu. Harika bir gündü ve nadiren başlarını kaldırıp dışarı bakan yolcularla dolu dumanlı bir kompartımanda o başkalık geldi. O gece boyunca öyle bir yoğunlukla oradaydı ki beyin bile baskını hissetmişti.

Sanki tüm varlıkların tam orta yerindeymiş gibiydi. Kendi saflığı ve enginliğinde işliyordu. Beyin, sanki önünde akıp giden bir manzarayı izliyormuş gibi izledi ve tam da bu eylemde kendi sınırlarının ötesine geçti. Ve gece boyunca tuhaf anlarda, meditasyon bir patlamanın alevi gibi devam etti.

13.

Gökyüzü açık, yolun karşısındaki küçük ormansa ışıklar ve gölgelerle doluydu. Sabahın erken saatlerinde, güneş tepelerin üstünden görünmeye başlamadan,

yeryüzünün üstünde şafak hâlâ yayılıyor ve tepelerden tırmanan hiçbir araç yokken, meditasyon bitmek tükenmek bilmiyordu. Düşünce her zaman sınırlıdır. Hatıradaki kök saldığı için çok uzağı gidemez ve gittiğı zaman da sadece kurgusal, hayal ürünü ve geçersiz olur. Düşünce, olanı bulamaz ve olan kendi zamanının ötesinde değildir; düşünce zamana bağılıdır. Düşüncenin kendisini, kendi kurduğı ağdan çözüp çıkarması meditasyonun tüm toplam eylemi değildir. Kendisi ile çatışma halinde olan düşünce meditasyon değildir; düşüncenin sonlanması ve yeni olanın başlamasıdır meditasyon. Güneş duvarda izler bırakıyor, araçlar tepeler tırmanıyordu ve hemen ardından işçiler yeni duvarın üstünde ısıkl çalışıyor ve şarkı söylüyorlardı.

Beyin kıpır kıpırdır, şaşılacak derecede hassas bir enstrümandır. Her zaman fikirler toplar, onları yorumlar ve depolar; asla dingin, uykulu ya da uyanık değildir. Endişesi, hayvani kalıtsal tepkiler olan hayatta kalma ve güvende olma çabalarıdır; tüm bunların temelinde, içerde ve dışarıda, beynin kurnaz yolları inşa edilir. Tanrıları, erdemleri, ahlakı onun savunmasıdır; hırsları, arzuları, baskı ve uyumu ise hayatta kalma ve güvenlik dürtüleridir. Yüksek seviyede hassas olan, düşünce mekanizmasıyla beyin zamanı, dünleri, bugünü, yarınları işlemeye başlar; bu ona erteleme ve tamamlanma verir; ideal ve tamamlanma kendisinin devamlılığıdır. Fakat bunda her zaman keder vardır; bundan inanca, dogmaya, eyleme ve dinsel ayinler de dâhil olmak üzere, eğlencenin çoklu türlerine yolculuk vardır. Ancak ölüm ve ölümün korkusu her zaman vardır; düşünce o zaman mantıklı ya da mantıksız inançlarda, umutlarda, sonuçlarda rahatı ve kağışı arar. Kelimeler

ve teoriler inanılmaz derecede önemli olur, bunlar üstüne yaşar ve varoluşunun tüm yapısını, kelimelerin ve sonuçların hayat bulduğu bu duyguların üstüne kurar. Düşünce ne kadar derin yolculuklar yapması gerektiğini umsa da, beyin ve düşünce oldukça yüzeysel bir seviyede işlev görür. Çünkü her ne kadar tecrübeli, her ne kadar zeki ve bilge olsa da düşünce yüzeyseldir. Beyin ve eylemleri hayatın toplamının bir parçasıdır; parça ve diğer parçalarla ilişkileri kendine tamamen önemli gelir. Bu parçalanma ve tezatlık varlığını besler; bütünü anlayamaz ve hayatın bütününe formüle etmeye kalkıştığında, sadece zıtlıklar ve çatışma, karışıklık ve sefaleti besleyen tepkiler açısından düşünür.

Düşünce hayatın bütününe asla anlayamaz ve formüle edemez. Yalnızca beyin ve düşüncesi tamamen dingin olduğunda, disiplin, baskı tarafından uyumuş ya da ilaçlanmış olmadığı veya hipnotize edilmediği zaman, bütünü farkındalığı baş gösterir. İnanılmaz derecede hassas olan beyin dingin olabilir, kendi hassaslığında dingin olabilir; geniş ve derin bir şekilde dikkatli ama tamamen sessiz. Yalnızca zaman ve ölçüsü yok olduğunda bütün, bilinemeyen var olur.

14.

Gürültülü ve kokan şehrin tam ortasındaki, sarı ve kahverengiye dönen uzun çamlar ve birçok ağacı barındıran bahçelerde (Villa Borghese’de) ve toprağın nemli kokusu eşliğinde kati bir ciddiyetle yürürken o başkallığın farkındalığı üzerime çöktü. Müthiş bir güzellik ve zarafet içinde oradaydı; onu düşünmüyordum –bu bütün düşünceleri engeller– ancak o kadar büyük bir bolluk içindeydi ki şaşkınlığa ve büyük bir keyfe neden

oldu. Düşüncenin ciddiyeti çok parçalı ve toydur. Ancak arzunun ürünü olmayan bir ciddiyet olması gerekmektedir. Doğası nüfuz etmek olan ışığın kalitesine sahip olan bir ciddiyet vardır; hiçbir gölgesi olmayan bir ışığın; bu ciddiyet sonsuz uysallıktadır ve bu sebeple şendir. Oradaydı ve tüm ağaçlar, tüm yapraklar, çimlerin ve çiçeklerin her yaprağı yoğun bir şekilde canlı ve olağanüstüydü; renk yoğun ve gökyüzü sınırsızdı. Toprak, nem ve dağınık yapraklar, hayattı.

15.

Güneş yolun diğer tarafındaki küçük ormanın üstünde parılıyor; sessiz, huzurlu bir sabah. Güneş çok sıcak değil ve hava ferah, serin. Rengârenk ağaçlar inanılmaz derece canlı ve etrafta çok fazla gölge var; hepsi çağırıyor ve bekliyor. Güneş doğmadan çok önce, tepeye tırmanan hiçbir arabanın olmadığı sessiz bir saatte, meditasyon bereketteki hareket olarak beliriverdi. Bu hareket berekete akıyordu. Çünkü o odanın içindeydi, onu doldurup taşıyordu, dışarıdan ve ötesinden, bir sonu olmaksızın. İçinde dipsiz bir derinlik vardı, son derece sınırsızdı. Huzur vardı. Bu huzur temas nedir bilmezdi, zaman ve düşünce tarafından kirletilmemişti. Nihai bir sonun huzuru değildi bu; son derece ve tehlikeli bir şekilde canlıydı. Ve savunmasızdı da. Taviz gibi direncin de her çeşidi şiddettir. Çatışmanın meydana getirdiği bir huzur değildi; bütün çatışmaların ve zıtlıklarının ötesindeydi. Tatmin ve içinde çürümenin tohumlarının olduğu huzursuzluğun meyvesi değildi.

16.

Şafaktan önceydi. Hiç gürültü yoktu ve şehir uyu-

maktaydı. O esnada uyanan beyin başkalık orada olduğu için sessizleşti. Gözlerde hâlâ uyku olduğu için o kadar sessiz ve tereddüt içinde geldi ki... Ama büyük bir sevinç vardı, muazzam bir sadeliğin ve berraklığın sevinci.

18.

Uçakta.¹ Gök gürültüsü ve yoğun bir sağanak yağışı vardı; (Roma'da) gece yarısı uyandırdı ve yağmur damlaları cama, yolun karşısındaki ağaçların arasına vuruyordu. Gün boyunca hava sıcak olmuştu ama şimdi oldukça serindi; şehir uykudaydı ve fırtına şehri ele geçirmişti. Yollar ıslaktı ve sabahın erken saatlerinde hemen hemen hiç trafik yoktu; gökyüzü hâlâ bulutlarla ağırdı ve şafak ülkenin üstüne yayılıyordu. Altın mozaikli kilise (Laterano'daki Aziz Giovanni) yapay ışıkla parlıyordu. Havaalanı² çok uzaktaydı ve güçlü araba müthiş bir şekilde çalışıyordu; bulutlarla yarışmaya çalışıyordu. Yol üstündeki birkaç aracı geçti ve yüksek hızda yolun her köşesini kavradı. Şehirde çok uzun süre kalmıştı, ama artık açık yoldaydı. Ve çok geçmeden havaalanı karşımızdaydı. Gökyüzünün kokusu ve toprağın nemi havaya yayılmıştı; sonbahar birkaç yaprağa dokunmuş olmasına rağmen, yeni sürülmüş tarlalar parıldayan ağaçlarla koyu ve yeşildi; rüzgâr batıdan esiyordu ve o gün boyunca ülkenin üstünde yükselen bir güneş olmayacaktı. Her yaprak yıkanıp temizlemişti ve yeryüzünde güzellik ve huzur vardı.

Gece yarısı, gök gürültüsü ve şimşeklerden sonra etraf sessizken, beyin tam olarak dingindi ve meditasyon

1 Ayın 20'sinde varacağı Bombay'a uçuyor. Ayın 19'u ile alakalı bir not yoktur.

2 Ciampino. Fiumicino'daki havaalanı henüz inşa edilmemişti.

ölçülemeyen bir boşluğa açılıyordu. Tam da beynin bu hassaslığı onu dingin kılıyordu; nedensizce dingindi. Nedeni olan dinginlik eylemi, dağılmadır. O kadar dingindi ki odanın sınırlı boşluğu ortadan kaybolmuş ve zaman durmuştu. Yalnızca uyanık bir dikkat vardı, bu dikkatin merkezi de dikkat halindeydi; şiddet olmadan, doğal bir yolla, kolayca düşüncenin kökeninin yok olduğu bir dikkatti. Yağmuru ve yan odadaki hareketleri duyabiliyordu; hiçbir yorum yapmadan dinliyor ve hiçbir bilgi olmadan izliyordu. Beden de aynı şekilde hareketsizdi. Meditasyon başkalığa teslim olmuştu; kırılan bir saflıktı. Saflığı hiçbir kalıntı bırakmıyordu; oradaydı, hepsi buydu ve hiçbir şey bulunmuyordu. Hiçbir şey olmadığında, o oldu. Bütün özlerin saflığıydı. Bu huzur ölçülemeyen boşluğun engin, sınırsız aralığıydı.

BOMBAY
&
RISHI VADISI

20.

Yaklaşık kırk bin fit aşağıdaki deniz dalgasız, oldukça sakin, oldukça engin ve herhangi bir hareketten yoksun görünüyordu. Çöl, yanan kızıl tepeler, ağaçlar güzel ve acımasızlardı. Deniz, bütün yolcuların ineceği şehrin uzaktaki ışıkları; bagrışlar, valizlerden oluşan dağlar, kontroller ve az aydınlatılmış sokakların ve sürekli artan nüfusla dolup taşan kaldırımların arasından uzun süren sürüşler. İnsanın içine işleyen kokular, tiz sesler, dekore edilmiş tapınaklar, çiçeklerle süslemiş arabalar vardı. Çünkü bir festival günüydü. Zengin evler, karanlık gecekondu mahalleleri ve bir yokuştan geçen araba durdu ve kapı açıldı.

Parlak yeşil renkteki yapraklarla dolu bir ağaç vardı, saflığıyla ve ağırbaşlılığıyla oldukça sessiz. Ne ona ne de onun tek bir yaprağına bile bakmayan insanlarla dolu evlerle çevrelenmişti. Ama insanlar para kazanıyor, ofislere gidiyor, içiyor, çocuk yapıyor ve sınırsızca yemek yiyorlardı. Dün gece üstüne ayışığı vuruyordu ve tüm muhteşemliğiyle o karanlık canlıydı. Şafağa doğru uyandığımda meditasyon bir ışık parıltısı gibiydi; başkalık orada, tanıdık olmayan odanın içindeydi. Yine an meselesi ve aciliyeti olan huzurdu; ne politikacıların, ne papazların ne de halinden memnun olanların huzuruydu; zaman ve mekân içinde zapt edilemeyecek, duygu ve düşünce tarafından formüle edilemeyecek kadar engindi. Yeryüzünün ve üstündeki şeylerin ağırlığıydı; gökyüzü ve ötesiydi. Onun var olması için insanın yok olması gerekmektedir.

Zaman daima zorluk ve sorunlarını tekrarlar; tepki ve cevaplar ise anlık olanla ilgilidir. Ani zorluklar ve ona ait ani cevaplarla meşgul oluruz. Kökleri zamana

bağlı olan fikirlerden doğan eylemleriyle entelektüel cevaplar, tüm o çözülemeyen sorunları ve ıstıraplarıyla birlikte, ani çağrıya verilen tüm ani cevaplar dünyevidir. Düşüncesiz, şaşkın insanoğlu bir şeyleri takip eder; propaganda ve inançların, iyi örgütlenmiş dinlerin rahipleri zorluklara ona öğretilenlere göre yanıt verir; geri kalanı da sevilen ve seilmeyen, önyargı ve fesatlıkların şablonlarını takip eder. Ve her iddia ve hareket acı, çaresizlik ve karışıklığın devamlılığıdır. Bunun sonu yoktur. Her şeyiyle ona sırt dönmek, bu eyleme başka isimler vermek onu sonlandırmak değildir. İnkâr etmeniz de etmeseniz de oradadır; ciddi bir şekilde analiz etmeniz de ya da tüm bu şeyin bir yanılsama, efsun olduğunu söylemeniz de o oradadır. O oradadır ve siz sürekli onu ölçüyorsunuzdur. İşte ani çağrılar dizisine verilen bu ani cevapların sonlanması gerekmektedir. Bu durumda zamanın ani taleplerine, zamansızlığın boşluğundan cevap verirsiniz ya da hiç cevap vermeyebilirsiniz de (ki bu en doğru tepki olabilir). Düşünce ve duygunun tüm yanıtları, cevabı olmayan problemlerin çaresizlik ve ıstırabını uzatır; nihai cevap ani olanın ötesindedir.

Ani olanda bütün umudunuz, gösterişiniz ve hırslınız vardır; bu acillik birçok yarınların geleceğine ya da şimdiye uzansa da. Bu ıstırabın yoludur. İstırabın son bulması asla zorluklara verilen tepki değildir. Son, bu hakikati görmede yatar.

21.

Palmiyeler denizden gelen batı rüzgârıyla büyük bir ağırbaşlılıkla sallanıyor, keyifle eğiliyorlardı; gürültülü ve kalabalık sokaktan çok uzaktaymış gibi görünüyordu. Karanlık gökyüzüne karşı karanlıktılar. Uzun göv-

deleri biçimliydi; yıllarca sabırla çalışmaktan incelmışti. Sanki avuçlarını uzatıp sizi pis sokaktan koparmak istiyorlarmış da, akşam esintisi hareketleriyle gökyüzünü doldurmaları için onları alıkoyuyormuş gibiydi. Sokak kalabalıktı; asla temiz olmazdı, üstüne bir sürü insan tükürürdü; duvarları son çıkan filmlerin afişleriyle kirletilmişti; kime oy vereceğinizi söyleyen parti sembolleriyle doluydu. Anacaddelerden biri olmasına rağmen çok pis bir caddeydi; yıkanmamış otobüsler kükrüyor, taksiler size korna çalıyor ve yanınızdan birçok köpek geçip gidiyordu. Biraz daha ileride batan güneş ve deniz vardı. Ateşten yuvarlak bir toptu, çok sıcak bir gün olmuştu; denizi ve birkaç adet bulutu kırmızıya boyuyordu. Denizde tek bir dalga bile yoktu ama kıpır kıpır ve hülyalıydı. Keyif verici bir gün olması için çok sıcaktı ve esintinin keyfi kaçmış gibi görünüyordu. O kirli sokak boyunca üstünüze üstünüze gelen insanlarla birlikte, meditasyon tam da yaşamın özüydü. Oldukça hassas ve dikkatli olan akıl dingindi. Yıldızları seyrediyordu; insanların, kokuların, köpek havlamalarının farkındaydı. Pis yolun üstüne tek bir sarı yaprak düştü ve yoldan geçen arabalar onu mahvetti; çok güzel ve renklerle doluydu ve çok da kolay bir şekilde yok oldu.

Birkaç palmiye ağacının olduğu yolda yürürken, başkalık saflaşmış ve güçlenmiş bir dalga gibi geldi; bir enginlik parfümü, nefesi gibi oradaydı. Ne bir his, ne yanılsama romansı, ne de düşüncenin kırılğanlığı vardı; herhangi anlaşılamayan olasılık olmadan, tereddütsüz ve kesin bir şekilde orada, keskin ve netti. Kutsal bir şeydi, oradaydı ve hiçbir şey ona dokunamazdı, katiyetini kimse bozamazdı. Beyin yoldan geçen otobüslerin yakınlığının, ıslak sokağın ve cıyaklayan frenlerin farkın-

daydı; bütün bunların ve ötesinin, denizin farkındaydı ama hiçbirleriyle en ufak bir ilgisi yoktu. Tamamen boştu, hiçbir kökene dayanmadan bu boşluktan görüyor, izliyordu. Başkalık keskin bir aciliyetle bastırıyordu. Bu bir his, bir duygu değildi fakat şurada bağırان adam kadar gerçektir. Değişen, çeşitlenen ve devam eden bir his değildi ve düşünce ona dokunamazdı. Hiçbir nedenin caydıramayacağı ölümün kesinliğiyle oradaydı. Hiçbir kökeni ve ilişkisi olmadığından hiçbir şey onu kirletmezdi; yıkılamazdı.

23.

Aklın tümüyle dingin olması olağandışı bir şeydir; yüksek seviyede hassas, dinamik, capcanlı, dışarıdan gelen her eylemin farkında ancak tümüyle dingin olması. Akıl hiçbir sınırlama, gizli arzular ve arayışlar olmadan tamamen açık olduğunda dingin olur. Temelde çelişkinin ifadesi olan çatışma olmadığına dingin olur. Boşlukta tümüyle dingindir; bu boşluk, hiçlik, yokluk demek değildir; bir merkezi, bir sınırı olmayan enerjidir.

Gürültülü bir şekilde geçip giden otobüslerle, pis ve kokan kalabalık sokakta yürürken beynim her şeyin farkındaydı ve bedenim kokulara, pislige, terleyen işçilere karşı hassas, canlıydı. Fakat seyretme, yönelme, sansürlemenin yer aldığı bir merkez yoktu. Tüm bu gidiş dönüş yolu boyunca beyin tıpkı duygu ve düşünceler gibi hareketsizdi. Beden yorulmaya başlıyordu, güneş batalı çok olmasına rağmen bu korkunç sıcağa ve neme alışkın değildi. Daha önce de birkaç kez gerçekleşmiş olmasına rağmen yine de garip bir olaydı. Bir alışkanlık ya da arzu olmadığı için kişi buna asla alışamazdı. Bittiği zaman hep şaşırtıcı oluyordu.

(Madras'a giden) Kalabalık uçak o yükseklikte, yaklaşık sekiz bin fitte bile çok sıcaktı ve hiç de serinleyecek gibi görünmüyordu. O sabah uçaktayken birden ve en beklenmedik şekilde o başkalık geldi. Hiçbir zaman aynı değil, her zaman yeni ve her zaman beklenmedik bir haldeydi; onunla alakalı en garip şey ise düşünce- nin onu tekrar tekrar gözden geçirememesi, üstüne düşünüp, onu yavaş yavaş inceleyememesiydi. Hatıranın onun içinde hiçbir anlamı yok. Çünkü her defasında tümüyle yeni ve beklenmedik olduğundan, ardında hiçbir hatıra bırakmaz. Bütün ve tam bir olay olduğu için ardında hatıra gibi bir kayıt bırakmaz. Bu yüzden her zaman yeni, genç ve beklenmediktir. Olağanüstü bir güzellikle geldi; bu ne bulutların inanılmaz şekilleri ve içindeki ışıklar ne de sonsuz bir mavilikte ve narin mavi gökyüzü yüzündendi. Bu inanılmaz güzellik için hiçbir neden ve sebep yoktu. İşte tam da bu yüzden böyle güzeldi. Bütün şeylerin özünün bir araya getirilip hissedilmesi ya da görülmesi demek değildi. Olmuş, olan ve olacak olan tüm yaşamın, zamansız yaşamın özüydü. Oradaydı ve güzelliğin hiddetiydi.

Küçük araba vadiye¹, şehirlerden ve insanlardan çok uzakta olan evine doğru yola çıktı; yoldaki tümseklerden, çukurlardan ve keskin dönemeçlerden gıcırdayarak ve inleyerek geçiyordu ama bir şekilde gidiyordu; eski bir araba değildi ama hor kullanılmıştı; petrol ve yağ kokuyordu ama asfaltlı ve asfaltsız yollardan yapabildiği kadar hızla evine doğru yarışyordu. Güzel bir taşraydı; son zamanlarda, bir gece önce yağmur yağmıştı. Demirhindi ve banyan ağaçları sayısız diğer

1 Rishi Vadisi, Madras'ın kuzeyinden yaklaşık olarak 274 kilometre uzaklıkta ve denizden 2,500 fit yüksekliktedir. Kaldığı yerde bir Krishnamurti Okulu vardır.

ağaçlar parlak ve yeşil yapraklarıyla capcanlıydı; aralarından bazılarının oldukça yaşlı olmasına rağmen o kadar diri, taze ve gençlerdi ki! Tepeler ve kırmızı toprak vardı; uğuldayan tepeler değillerdi, tam aksine kibar ve yaşlıydılar, yeryüzündeki en yaşlı şeylerden bazılarıydılar. Akşam ışıklarında, sadece bazı tepelerin sahip olduğu o antik mavilikle birlikte dinginlerdi. Bazıları taşlı ve çoraktı; bazılarının ise bodur çalılıkları ve birkaç tanesinin de az sayıda ağacı vardı. Fakat sanki tüm acıları görmüş geçirmişler gibi dost canlısıydılar. Ayaklarımın altındaki toprak kırmızıydı; yağmurlar onu iyice kızartmıştı; bu kırmızılık kan, güneş ya da insan yapımı boya kırmızılığı değildi; kırmızıydı, tüm kırmızıların rengiydi; üstünde bir berraklık ve saflık vardı ve onun yanında yeşil de daha göz alıcı oluyordu. Güzel bir akşamdı ve vadi belli bir yükseklikte olduğundan hava daha da serinlemişti.

Akşam ışığının ortasında, tepeler daha mavi ve kırmızı toprak daha da zenginleşirken başkalık, bereketiyle birlikte geldi. Her seferinde inanılmaz derecede yeni bir hal alıyordu ama yine de aynıydı. Kuvvetle, yıkım ve kırılğanlığın gücüyle uçsuz bucaksızdı. Öyle bir dolulukla gelip öyle ani bir şekilde gitti ki! An tüm zamanların ötesindeydi. Yorucu bir gündü ancak beynim garip bir şekilde tetikteydi, izleyen olmadan görüyordu; tecrübe ile değil, boşluktan görüyordu.

24.

Tepelerin ardından Ay henüz yüzünü gösteriyordu; yılan gibi kıvrımlı ve uzun bir buluta yakalanmıştı ve ona muhteşem bir şekil veriyordu. Devasa bir şeydi. Onun yanında tepeler, yeryüzü ve yeşil mera cüce

gibi kalıyordu; görüldüğü yerler daha berrak, daha az bulutluydu. Ama kısa bir süre içinde yağmur yüklü bulutlarına arkasında gözden kaybolacaktı. Yağmur çiselemeye başladı ve toprak bundan çok memnundu; buralarda çok fazla yağmur yağmaz ve her damlanın değeri vardır; büyük banyan, demirhindi ve mango ağaçları canla başla mücadele ederler ama küçük bitkiler ve çeltikler az bir yağmurda bile bayram sevinci yaşarlar. Fakat maalesef yağan birkaç damla yağmur da durdu ve birazdan Ay yüzünü açık gökyüzünde gösterdi. Kıyı kesimlerinde yağmur daha şiddetli bir şekilde yağıyordu ancak burada yağışa ihtiyaç olmasına rağmen yağmur yüklü bulutlar geçip gitti. Güzel bir akşamdı ve her yerde birçok desende derin gölgeler vardı. Ay oldukça parlak ve gölgeler de oldukça sakindi. Yıkanıp tertemiz olmuş yapraklar parıldıyordu. Yürüyüş ve sohbet esnasında meditasyon kelimelerin ve gecenin güzelliği altında devam ediyordu. Büyük bir derinlikte sürüyor ve içeriye ve dışarıya akıyordu; patlıyor ve genişliyordu. Onun farkındaydım; bu oluyordu. Onu deneyimlemiyordum çünkü deneyim sınırlayıcıdır; o öylece meydana geliyordu. Ona yönelik bir katılım yoktu; düşünce onu paylaşamazdı. Çünkü düşünce her durumda çok anlamsız ve mekanik bir şeydir. Aynı zamanda duygu da onunla karışamazdı; bu hem duygu hem de düşünce için rahatsız edici bir derecede aktifti. Hiçbir ölçüsü olmaya bilinmeyen bir derinlikte gerçekleşiyordu. Fakat büyük bir sessizlik de hâkimdi. Bu oldukça şaşırtıcı ve hiç de sıradan olmayan bir şeydi.

Karanlık yapraklar parıldıyordu ve Ay daha yükseklerle tırmanmıştı; batı yönündeydi ve odaya hücum ediyordu. Şafağın sökmesine saatler vardı ve etrafta

tek bir ses bile yoktu; hatta köydeki, normalde tiz seslerle gevezelik eden köpekler bile sessizdi. Uyanırken de tüm berraklık ve hassasiyetiyle oradaydı; o başkalık vardı ve uyanmak gerekliydi, uyumak değil. Olan şeyin farkında olmak, meydana gelen şeyin tamamen bilinçli bir şekilde farkında olmak kasti bir şeydi. Uykuluyken bu bir rüya, bilinçaltının bir iması, aklın bir hilesi olabilirdi. Fakat tamamen uyanırken bu tuhaf ve bilinmeyen başkalık gözler önündeki bir gerçek, bir hakikatti, bir yanılsama ya da hayal değil. Bir niteliği vardı, eğer bir kelime ile belirtilebilirse, ağırlıksız ve akıl sır ermez bir kuvvet niteliğindeydi. Kelimelerin belli bir önemi, sınırı ve ifade edilebilirliği var. Fakat bu başkalık kelimelere döküldüğü zaman, kelimeler tüm anlamlarını yitiriyor. Kelimeler sembollerdir fakat hiçbir sembol gerçekliğe nakledilemez. Ulaşılmaz olduğundan, hiçbir şeyin yok edemeyeceği bozulmaz bir güçle oradaydı. Aşına olduğunuz bir şeye yaklaşabilirsiniz, iletişim kurabilmeniz için aynı dili konuşmanız, sözlü ya da sözsüz bir çeşit düşünce sürecine girmeniz gerekir; hepsinden öte ortak bir tanınırlık olmalıdır. Hiçbiri yoktu. Kendi kendinize “Bu ya da şu niteliğe benzerdi,” diyebilirsiniz ama olayın olduğu esnada beyin, düşüncenin hiçbir hareketi olmadan tümüyle dingin olduğu için, sözlü bir ifade yoktu. Başkalık hiçbir şeyle ilişkili değildir ve tüm düşünce ve varlık bir sebep-sonuç ilişkisidir. Bu yüzden onu anlama ya da onunla ilişki kurma diye bir şey yoktur. O ulaşılamayan bir alevdi ve siz sadece aranızdaki mesafeyi koruyup ona bakabilirdiniz. Ve bu ani uyanma esnasında oradaydı. Onunla birlikte beklenmedik bir coşku, sebepsiz bir neşe de geldi. Aranılan ya da peşine düşülen bir şey olmadığından bir sebebi yoktu. Yine

her zamanki saatte uyandığımda bu coşku oradaydı; oradaydı ve uzun bir zaman zarfında devam etti.

25.

Bahçede yabani bir şekilde yetişen, uzun saplı bir ot türü vardı. Sarıya dönen, esintide parlayan sapsarı neredeyse kırılacak kadar sallanıyor ama şiddetli bir rüzgâr hariç, asla kırılmıyorlardı. Bu sarı-bej otlardan bir yığın vardı ve hafif bir rüzgâr estiğinde onları dans ettiriyordu; her gövdenin kendine has bir ritmi, parıltısı vardı ve hep birlikte hareket ettiklerinde bir dalgaya benziyorlardı. İşte öyle zamanlarda, akşam ışığıyla aldıkları renk tarif edilemezdi; günbatımının, toprağın ve altın tepelerle bulutların rengi. Yanlarında duran çiçeklerin renkleriye o kadar belirli ve çiğdi ki sanki onlara bakmanızı istiyor gibiydiler. Bu otların tuhaf bir narinliği vardı; üstlerinde hafif bir buğday ve antik zamanların kokusu vardı; sağlam ve saftılar, yaşamın bereketiyle doluydular. Güneş karanlık tepelerin ardından batarken, ışıkla dolu bir akşam bulutu geçip gidiyordu. Yağmur toprağa muhteşem bir koku salmıştı ve hava memnun edici bir şekilde serindi. Yağmurlar geliyordu ve toprakta umut vardı.

Odaya geri dönerken birdenbire oldu; hiç beklenmedik bir şekilde, her yeri saran bir karşılamayla oradaydı. Odaya girdiğim gibi tekrar dışarıya çıktım; havadan sudan konuşuyorduk, önemli bir şey değildi. Odada başkalığın bu samimi karşılamasıyla yüz yüze gelmek şok edici ve şaşırtıcıydı. O kadar açık bir davetle orada bekliyordu ki özür dilemek anlamsız gelmişti. Gezi parkında¹ buradan çok uzakta birkaç ağacın altında, birçok

1 Wimbledon Gezi Parkı. Londra'yı, mayıs ayında Wimbledon'da

insanın kullandığı kıvrımlı bir patika boyunca da bazı zamanlar beni bekliyor olurdu; orada, o ağaçların yanında, tamamen açık, savunmasız, nutkum tutulmuş ve hareketsiz bir biçimde donakalırdım. Bu bir hayal, kendini yansıtan bir yanılsama değildi; orada bulunan diğer kişi de bunu hissetti; birkaç kez o her şeyi kapsayan sevgi karşılaşmasıyla orada belirmişti ve oldukça inanılmazdı. Her defasında yeni bir niteliğe, yeni bir güzelliğe, yeni bir ciddiyete sahipti. Bu odanın içindeki, tamamen yeni ve tamamen beklenmeyen bir şey gibiydi. Tüm zihni dinginleştirip bedeni hareketsiz kılan bir güzellikti; zihni, beyni ve bedenimi yoğun bir şekilde dikkatli ve hassaslaştırdı; bedenimin ürpermesine neden oldu ve birkaç dakika içinde de geldiği yumuşaklıkla gitti. Ne bir düşünce ne de hayalperest duygu böyle bir olguyu uyduramazdı; ne isterseniz yapın düşünce değersizdir ve duygu aşırı derecede kırılğan ve hilebazdır; ikisi de en vahşi uğraşlarında bile böyle olguları oluşturamazlar. Onlar düşünce ya da duygu için ölçülemez şekilde muhteşem, güçlerinde ve saflıklarında aşırı sınırsızlardır; duygu ve düşüncenin kökleri vardır ama onların yoktur. Davet edilemez ya da zapt edilemezler; duygu-düşünce her tür zeki ve hayalci hileyi yapabilir ancak başkalığı icat edemez ya da kapsayamaz. O tek başınadır ve ona hiçbir şey dokunamaz.

Hassaslık zarafetten tamamen farklı bir şeydir; hassaslık tümel bir durumdur, zarafet ise tikeldir. Kişinin tüm varlığı ve bütün bilincinin durumu hassas olsa veya hassasiyet tümüyle eksik olsa bile, tikel bir hassaslık yoktur. Bu yavaş yavaş toplanacak bir şey değildir; işlenemez; tecrübe ve düşüncenin sonucu, bir duygusal

bir evde kaldığı zamanı hatırlıyor.

durum değildir. Kesinlik niteliğine sahiptir; ardında romantizm ve hayalperestlik gibi şeyler yatmaz. Yalnızca hassas olan kişi sonuçların, fikirlerin ve değerlendirmelerin her çeşidinden kaçılmadan hakikat ile yüzleşebilir. Yalnızca hassas olan kişi yalnız olabilir ve bu yalnızlık yıkıcıdır. Bu hassaslık tüm zevklerden sıyrılmıştır ve arzu ile iradenin değil, görme ve anlamamanın katılığına sahiptir. Zarafette zevk vardır; eğitim, kültür ve çevreyle alakalıdır. Zarafet yolu sonsuzdur; seçim, çatışma ve acının sonucudur ve her zaman bir seçen, düzelten, denetçi vardır. Bu yüzden her zaman tezatlık, çatışma ve acı olur. Zarafet tecride, kendini çevreleyen bir başınalığa, ayrılmaya neden olur ki bunları da zekâ ve bilgi besler. Zarafet, her ne kadar estetik ve ahlaki olarak aydınlanmış da olsa, ben-merkezli bir eylemdir. İncelik kazanma sürecinde büyük bir tatmin vardır ancak derinliğin neşesi yoktur; büyük bir önem teşkil etmeyen yüzeysel ve önemsiz bir şeydir. Hassaslık ve zarafet iki farklı şeydir; biri tecrit edilmiş ölüme, diğeri ise sonsuz bir yaşama götürür.

26.

Hemen verandanın karşısında geniş yaprakları ve çok sayıda geniş kırmızı çiçekleri olan bir ağaç vardı; göz alıcıydı ve son yağışların ardından yaprakların yeşil renkleri parlak ve güçlüydü. Çiçekler turuncumsu bir kırmızılıktaydılar; yeşil ve taşlı tepelerin karşısında duruyorlardı. Sanki toprağı kendilerine saklamış ve sabahın erken saatlerinin tüm boşluğunu kaplıyor gibi duruyorlardı. Güzel bir sabahtı; bulutluydu ve her rengi net ve güçlü kılan o ışık vardı. Tek bir yaprak bile kılmıdamıyordu ve hepsi birden daha fazla yağış bekliyor

ve umuyorlardı. Güneş kavuracak ve toprak daha fazla yağmura ihtiyaç duyulacaktı. Nehir yatakları yıllardır sessizdi; üstlerinde çalılar büyüyordu ve her yerde suya ihtiyaç vardı. Kuyulardaki suyu miktarı çok azdı ve köy halkı eğer daha fazla su olmazsa mağdur olacaktı. Tepelerin üstündeki bulutlar karaydı, yağmur sözüyle ağırlaşmışlardı. Bir gök gürültüsü patladı, uzakta bir şimşek çaktı ve az sonra da bardaktan boşanırcasına yağmur yağdı. Çok uzun sürmedi ama şimdilik bu kadarı yeterdi ve daha fazlasının sözü verilmişti.

Kırmızı kumlu kurumuş bir dere yatağının üstündeki köprüünün üstünden aşağı inen yolun batısındaki tepeler ağırlaşmış ve kararmışlardı ve akşam ışığında çekici görünen yeşil çeltik tarlaları inanılmaz güzellik-teydiler. Onların karşısında karanlık yeşil ağaçlar vardı ve kuzey yönündeki tepeler mordur; vadi göklere açılıyordu. O akşam o vadide görünen ya da görünmeyen her renk vardı; her rengin gizli ya da açık olan, kendine ait ahengi vardı ve her yaprak, çeltik tarlasının her bir yeşilliği bu renk cümbüşünde patlıyordu. Renk tanrıydı, yumuşak veya nazik değildi. Ağır ve kara bulutlar özellikle tepelerin üstünde toplanıyorlardı ve çakan şimşeklerin ışıkları görünüyordu. Şimşekler çok uzaklardaki tepelerin üstündeydi ve ses seda yoktu. Çoktan birkaç damla düşmeye başlamıştı; bulutlar tepelerin arasındaydı ve çok yakında buraya geleceklerdi. Açlıktan ölen bir ülkeye bir nimetti bu.

Hafif bir akşam yemeğinden sonra okulla ilgili, şu ya da bunun ne kadar gerekli olduğunu, iyi öğretmenler bulmanın zorluklarını, yağmurlara ne kadar ihtiyaç duyulduğunu vs. konuşuyorduk. Onlar konuşmaya devam ettiler ve orada, birden ve beklenmedik bir şekil-

de, o başkalık göründü; öyle bir sonsuzluk ve coşkulu bir güçle geldi ki tamamen sessizleştirdim; gözlerim onu gördü, bedenim hissetti ve beynim düşünce olmaksızın tetikteydi. Konuşma çok ciddi değildi ve bu günlük atmosferin tam ortasında muazzam bir şey meydana geliyordu. Onunla beraber uyumaya gittim; gece boyunca bir fısıltı gibi devam etti. Bunun hiçbir açıklaması yoktu; orada öylece hiddet ve bereketle duruyordu. Tecrübe etmek için bir tecrübe eden olmalıdır fakat ikisi de yoktu, bu tümüyle farklı bir olaydı. Onu ne kabullenme ne de reddetme vardı; öylece oradaydı, tıpkı bir gerçek gibiydi. Bu gerçeğin hiçbir şeyle, ne geçmişte ne de gelecekte, ilgisi yoktu ve düşünce onunla hiçbir şekilde bir iletişim sağlayamazdı. Çıkar ve fayda açısından hiçbir değeri yoktu, ondan hiçbir kazanç sağlanamazdı. Ama oradaydı ve tam da bu varlığı sayesinde sevgi, güzellik ve sınırsızlık vardı. O olmadan hiçbir şey olmaz. Yağmur olmazsa toprak kuruyup gider.

Zaman bir yanılsamadır. Yarın vardır ve birçok dünler de oldu; yanılsama olan şey bu zaman değil. İçsel bir değişim, bir psikolojik değişim oluşturmak için zamanı bir araç olarak kullanan düşünce, değişmez peşindedir. Çünkü böyle bir değişim sadece olanın modifiye edilmiş devamlılığıdır; böyle bir düşünce tembel, erteler, kademeliliğin yanılsamalarına, fikirlere ve zamana sığınır. Zaman vasıtasıyla dönüşüm mümkün değildir. Tam da zamanın reddi dönüşümdür. Dönüşüm, zamanın var ettiği, alışkanlık, gelenek, reform ve ideallerin reddedildiği şeylerde meydana gelir. Zamanı redderseniz ve dönüşüm, tam bir dönüşüm gerçekleşir. Bu dönüşüm ne kalıplardaki bir değişiklik ne de bir kalıbın yerine başka bir kalıp koymaktır. Fakat bilgi edin-

mek, teknik öğrenmek, reddedilemeyen ve edilmemesi gereken bir zaman gerektirir; bunlar var olmak için esas olan şeylerdir. Buradan oraya gitme zamanı yanılısama değildir, ancak zamanın diğer bütün türleri yanılısama-
dır.

Bu dönüşümde dikkat vardır ve bu dikkatten de tümüyle farklı bir eylem çeşidi çıkar. Böyle bir eylem bir alışkanlık, bir algının, bir tecrübenin, beyni sersemleten ve bir dönüşüme karşı hissizleştiren bilginin tekrarı değildir. Erdem o zaman daha iyi bir alışkanlık, daha iyi bir davranış olmaktan çıkar; onun bir kalıbı, bir sınırı yoktur; saygıdeğerlik damgası yoktur; o zaman takip edilen, zamanla bir araya getirilen bir ideal değildir. Erdem o zaman bir tehlike olur, toplumun evcilleştirdiği bir şey olmaktan çıkar. İşte o zaman sevmek yıkımdır; sevmek sosyal ve ekonomik bir devrim değil, tüm bilincin devrimidir.

27.

Birkaçımız şarkılar türküler söylüyor, yeni türküler ve şarkılar öğreniyordu. Oda, çok az su olduğundan büyük bir sıkıntı yaşayan bahçeye bakıyordu; çiçekler ve çalılıklar aslında gazyağı tenekelerinden ibaret olan küçük kovalarla sulanıyordu. Birçok çiçeğe sahip güzel bir bahçeydi ama bahçeye ağaçlar hâkimdi. Bu ağaçlar şekilli, geniş bir alana yayılmışlardı ve belli mevsimlerde çiçeklerle dolu oluyorlardı; şimdi ise sadece tek bir ağaç çiçeklenmişti; geniş taç yaprakları olan turuncumsu kırmızı çiçekleri bolluk içindeydi. İyi durumda ve küçük narin yaprakları olan mimozaya benzeyen bir iki tane ağaç da vardı ama daha çok yapraktan ibaretlerdi. Çok sayıda kuş gelmişti ama şimdi iki büyük duştan son-

ra darmadağın, iliklerine kadar ıslanmış ve sırlıklam görünüyordı. Siyak kanatlı ve sarı gagalı bir kuş vardı; sığırıktan daha iriydi, neredeyse karatavuk büyüklüğündeydi. Koyu yeşil yaprakların içinde sarı gagası çok parlaktı ve parlak gözleri her şeyi izliyordu, yaprakların arasındaki en ufak bir hareketlenmeyi, kuşların gelip gitmelerini, her şeyi. Kargadan daha küçük olan iki tane daha siyah kuş vardı. Tüyleri sırlıklam olmuş, aynı ağacın üstünde, sarı olanın yanında oturuyorlardı; uzun tüylerini açıp rüzgârda kurumaları için çırpıyorlardı. Aynı ağaca farklı boylarda birkaç kuş daha geldi; hepsi birbirleriyle huzur içindeydi ve hepsi de dikkatli bir şekilde etrafı izliyorlardı. Vadinin çok ciddi bir şekilde yağmura ihtiyacı vardı ve her yağmur damlası samimi bir şekilde karşılanıyordu; kuyular çok alçaktı, büyük kent tankları boştu ve bu yağmurlar dolmalarına yardımcı olacaktı. Bu tanklar yıllardır boştu ama artık umut vardı. Vadi çok güzelleşmişti, yağmurla yıkanmış ve yeşilin çeşitli renkleriyle dolmuştu. Kayalar temizlenmiş ve sıcaklıklarını kaybetmişlerdi. Tepelerdeki kayaların arasında yetişen bodur çalılıklar hallerinden memnun görünüyordı ve kurumuş dere yatakları yeniden şarkılar söylüyordu. Ülke yeniden gülüyordu.

Oldukça çıplak olan odada türküler devam ediyordu. Hiç eşya yoktu ve yerde oturmak normal ve rahattı. Bir şarkının ortasında birden ve beklenmedik şekilde başkalık göründü; diğerleri şarkıya devam ettiler fakat aslında sessizliklerinin farkında olmadan onlar da sessizleşmişlerdi. Başkalık, bir bolluk eşliğinde oradaydı ve yeryüzüyle gökyüzü arasında boşluğu dolduruyordu. Sıradan şeyler hakkında belirli bir noktaya kadar iletişim kurmak kelimelerle mümkündür; kelimelerin

önemi vardır ancak söze dökülemeyen olaylarla iletişime geçtiğimizde kelimeler sınırlı önemlerini yitirirler. Sevgi bir kelime değildir. Olan ve olmayanın tüm sözlü ifadeleri ve saçma ayrımı yok olduğunda sevgi tümüyle farklı bir şeydir. Bu olay bir tecrübe değildir, düşünceye ait olan bir şey değildir, dün yaşanmış bir şeyin bilinmesi değildir, hangi derinlikte olursa olsun bilincin bir ürünü değildir. Zaman tarafından kirletilmiş bir şey de değildir. Tüm bunların ötesinde ve üzerinde bir şeydir.

Başkalık oradaydı ve yeryüzü ile gökyüzü için bu kadarı yeterliydi.

Her dua bir ricadır; berraklık ve yükünden arınmış bir kalp varsa isteme diye bir şey olmaz. Başımız dertten bu dertten, ağrıdan kurtulmak ya da bir avantaj sağlamak için içgüdüsel olarak dilimizin ucuna bir çeşit rica gelir. Aklın uydurduğu Tanrı ya da tanrıların tatmin edici olarak cevap vereceği umudu vardır ve bazen şans eseri veya garip tesadüfler zinciri sayesinde dua cevaplanır. O zaman Tanrı cevap vermiş ve inanç da haklı çıkmış olur. İnsanoğlunun tanrıları, yalnızca gerçek tanrılar, insanlığı rahatlatmak, onlara sığınacak bir yer sağlamak ve onların tüm değerli ve değersiz taleplerini gerçekleştirmek için vardır. Böyle tanrılar çeşitlidir, her kilise, her tapınak ve her cami bu çeşit tanrılara sahiptir. Fakat insan her çeşit dua ve yakarışa rağmen acı çekmeye devam eder. Acı sadece anlayışın hiddetiyle son bulur. Ama diğer yol daha kolay, daha saygıdeğerdir ve daha az talepkârdır. Acı akli ve bedeni yıpratır, onu sersemletir, duyarsız ve yorgun kılar. Anlayış kendini bilmeyi gerektirir ki bu anın konusu değildir; kişinin kendisi hakkında öğrenmesinin sonu yoktur ve bunun güzelliği ve büyüklüğü aslında sonsuzdur. Ancak ken-

dini bilme anbeandır; bu kendini bilme sadece aktif şimdide olur; bilgi gibi devamlılığı yoktur. Devamlılığı olan şey alışkanlıktır, düşüncenin mekanik sürecidir. Anlayışın devamlılığı yoktur.

28.

Yeşil yaprakların arasında kırmızı bir çiçek var ve verandadan baktığınızda sadece onu görüyorsunuz. Tepeler, kırmızı topraklı dere yatakları, büyük ve yüksek banyan ağacı ve birçok da demirhindi ağacı var. Fakat sadece o çiçeği görüyorsunuz; o kadar neşeli, o kadar renkli ki! Sanki başka renk yokmuş gibi; mavi gökyüzü parçaları, ışıkla yanan bulutlar, mor tepeler, yeşil açısından zengin olan çeltik tarlaları, tüm bunlar solup gidiyor ve sadece bu çiçeğin o muhteşem rengi kalıyor. Tüm göğü ve vadiyi dolduruyor; solacak ve kuruyup gidecek; o yok olacak ama tepeler varlığını sürdürecektir.

Bu sabah tüm duygu ve düşüncelerin ötesinde sonsuzdu; tüm sevgi ve neşeyi barındırıyordu; içinde ne romantik ve duygusal saçmalıklar vardı ne de başka bir şeyin sembolüydü. Yalnızca kendisiydi, akşama ölecekti ama tüm yaşamı içinde saklıyordu. Ne akıl süzgecinizden geçirebileceğiniz bir şeydi, ne anlamsız bir şey, ne de bir çeşit romantik fanteziydi. Şuradaki tepeler ve birbirlerine seslenmeleri kadar gerçektir. Yaşamın bütüncül meditasyonuydu bu. Yanılsama, yalnızca gerçeğin etkisi yok olduğunda ortaya çıkar. O ışıklarla dolu bulut gerçekliktir; güzelliği alışkanlık, etki ve bitmek bilmeyen güven duygusuyla duyarsızlaşmış ve sersemlemiş bir aklın üstünde hiçbir şiddetli etkiye sahip değildir. Şöhret, ilişki, bilgideki güvenlik, hassaslığı yok eder ve bozulmayı başlatır. O çiçek, şu tepeler ve kıpır

kıpır olan mavi deniz, tıpkı nükleer bombalar gibi, yaşamın bir meydan okumasıdır ve yalnızca hassas bir beyin tüm bunlara tam olarak tepki verebilir. Sadece tam tepki, arkasında hiçbir çatışma izi bırakmaz, çatışma kısmi tepkiyi gösterir.

Sözde azizler ve *sannyasiler* zihninin sersemleşmesine ve hassaslığın yok olmasına katkıda bulunurlar. İnanç ve dogmalarla, duyusal tepkiler güçlendirilen her alışkanlık, tekrar, ayin iyileştirilebilir ve iyileştirilir de, fakat atik farkındalık, hassaslık tamamen farklı bir konudur. Hassaslık, derinlemesine bakmak için kesinlikle esastır; bu içlere dalma eylemi dıştan gelene bir tepki değildir; dışarıdaki ve içerideki aynı eylemdir, ayrı değildir. Bu eylemi içerideki ve dışarıdaki olarak ayırtırmak duyarsızlığı besler. İçeriye dalma dışsal olanın doğal akışıdır; içsel eylemin kendine ait, dışsal olarak ifade edilen bir hareketi vardır ama bu dışsal olanın tepkisi değildir. Tüm bu eylemin farkındalığı hassaslıktır.

29.

Gerçekten de oldukça olağanüstü güzellikte bir akşamdı. Tüm gün yağmur çiseleyip durdu. Bütün gün eve kapandım; bir sohbet-münazara vardı, insanlarla görüştüm vs. Birkaç saat yağmur durdu ve dışarı çıkmak iyi geldi. Batıya doğru bulutlar koyu, neredeyse karaydılar, yağmur ve gök gürültüsüyle ağırlaşmışlardı; tepelerin üstünde asılı durup onları koyu mor, fevkalade ağır ve tehditkâr bir hale getiriyorlardı. Güneş bulutların gürültücü hiddetinde batıyordu. Doğuya doğru sayısı artan bulutlar akşam ışığıyla dolup taşıyordu; her biri farklı boyutlardaydı ve her birinin kendilerine has ışıkları vardı. Tepelerin üstünde, uçsuz

bucaksız, yıkıcı bir şekilde canlı yüksek göklerde asılı duruyorlardı. Mavi gökyüzünden parçalar görünüyordu, yoğun bir mavilikteydi, zarıf bir yeşillik patlayan bulutların beyaz ışıklarında beliriyordu. Tepeler sonsuz zamanın ağırbaşlılığıyla yontulmuştu; diğerlerinden daha parlak, saydam ve garip bir şekilde hassas ve tümüyle yapay görünen bir tanesi vardı; bir diğeri granitten yontulmuş, dünya üstündeki tüm tapınakların şekline sahip ve karanlık bir şekilde yalnızdı. Tüm tepeler canlı, hareketle dolu ve zamanın derinliğiyle kendi hallerindeydiler. Güzelliklerle, sessizlikle ve ışıkla dolu muhteşem bir geceydi.

Hepimiz birlikte yürüyüşe çıkmıştık ama şimdi sessiz ve ayrı yürüyorduk; her birimizin arasında biraz mesafe vardı. Yağmur suyuyla ince ince akan kurumuş, kırmızı dere yataklarının üstünden vadinin diğeri ucuna giden yol çok zorluydu. Yol kıvrılıp doğruya dönüyordu. Vadinin aşağısında ağaçlarla sarılmış küçük beyaz bir çiftlik evi vardı ve tek bir koca ağaç hepsini kaplıyordu. Huzur dolu bir manzaraydı ve ülke neşeli görünüyordu. Yeşil ve çekici çeltik tarlaları arasındaki ev bir üç buçuk kilometre uzaklıktaydı ve sessizdi. Yol vadinin girişine ve çıkışına kadar devam ettiğinden onu sık sık görüyordum; vadideki arabayla ya da yürüyerek gidilen tek yol orasıydı. Birkaç ağacın arasında kalan beyaz ev birkaç yıldır oradaydı ve her zaman müthiş bir manzara olmuştu. Fakat onu, o akşam yol kıvrıldığında görmek tümüyle farklı bir güzellik ve histi. Çünkü başkalık oradaydı ve vadiden yukarı doğru geliyordu; bir yağmur bulutu gibiydi ama yağmur yoktu; bir esinti gibi hafif ve yumuşak bir şekilde geliyordu; içeride ve dışarıdaydı. Düşünce değildi, duygu, bir hayal ya da akla

ait bir şey de değildi. Onun o saf kuvveti ve sınırsızlığı her seferinde o kadar yeni ve inanılmazdı ki etrafa her seferinde bir şaşkınlık ve neşe hâkim oluyordu. Tümüy- le bilinmeyen bir şeyi ve bilinenin onunla hiçbir teması yoktu. Onun var olabilmesi için bilinenin tamamen yok olması gerekmektedir. Tüm deneyimler bir toyluk du- rumudur. Deneyim zaten bildiğiniz bir şey olduğundan sadece deneyimler ve fark edersiniz. Fakat bu deneyim- lenebilen, bilinebilen bir şey değildir; her türden duygu ve düşünce yok olmalıdır. Çünkü hepsi bilinendir, bi- linebilirdir; beynin ve bilincin tümü bilinenden kurtul- muş ve hiçbir çaba göstermeden boş olmalıdır. Orada, içerde ve dışarıdaydı; onun içinde ve onunla birlikte yürüyordum. Tepeler, yeryüzü ve toprak onunla birlik- teydi.

Sabahın çok erken saatleriydi ve hava hâlâ karan- lıktı. Gece gök gürültülü ve yağışlı geçti; camlar hızla çarpmış ve yağmur suyu odaya girmişti. Tek bir yıldız bile görünmüyordu, gökyüzü ve tepeler bulutlarla kap- lıydı ve şiddetli, gürültülü bir şekilde yağıyordu. Uyan- dığımda yağmur dinmişti ve hava hâlâ karanlıktı. Me- ditasyon bir uygulama, bir sistemi izlemek, bir metot değildir. Bunlar yalnızca zihnin kararmasına yol açar ve her zaman bilinenin sınırları içinde yer alan bir hareket- tir; eylemlerinde çaresizlik ve yanılsama vardır. Sabah erken saatlerde etraf oldukça sessizdi ve ne bir kuş ne de bir yaprak kımıldıyordu. Bilinmeyen derinliklerde başlayan ve artan bir yoğunlukla devam eden ve hızla yayılan meditasyon aklımı tam bir dinginliğe sürük- le- di. Düşüncenin derinliklerinde çukur açıyor, duygunun kökünü kazıyor ve akli bilinenden ve onun gölgesinden temizliyordu. Bir ameliyattı ve ne bir cerrah ne bir dok-

tor vardı; bir cerrahın kanserin tekrar yayılmaması için bozulmuş her dokuyu kesip çıkarması gibi devam ediyordu. Bu meditasyon bir saat kadar sürdü. Meditasyon yapan kişi olmaksızın gerçekleşen bir meditasyondur. Meditasyon yapan bir kişi varsa, aptallığı ve gösterişi, hırsları ve açgözlülüğüyle meditasyona müdahale eder. Meditasyon yapan, bu çatışmalardan ve yaralanmalardan beslenen düşüncedir ve meditasyonda düşünce tümüyle yok olmalıdır. Bu, meditasyonun kaynağıdır.

30.

Her yerde sessizlik vardı; tepeler hareketsiz, ağaçlar sessiz ve dere yatakları boştu; kuşlar geceyi geçirmek için sığınak bulmuşlardı ve her şey sessizdi, hatta köydeki köpekler bile. Yağmur yağmıyordu ve bulutlar hareketsizdi. Sessizlik büyüdü ve yoğunlaştı, daha geniş ve derin bir hal aldı. Dışarıda olan şimdi içerideydi; tepelerin, tarlaların ve ağaçlığın sessizliğini dinleyen beyin şimdi sessizleşmişti; artık kendini dinlemiyordu; bunu atlatmış ve hiçbir zorlama olmadan, doğal bir şekilde sessizleşmişti. Dingindi ve kendini âna bırakmaya hazır. Dingindi, kendi içindeki derinliklerdeydi; kanatlarını kapatan bir kuş gibi o da kendi içine kapanmıştı; uykulu ya da tembel değildi ama kendi içine kapanmış, kendisinin ötesindeki derinliklere dalmıştı. Beyin temelde yüzeyseldir; eylemleri yüzeysel, neredeyse mekaniktir. Eylemleri ve tepkileri anidir; bu aniliğin gelecek olarak yorumlanmasına rağmen. Geleceğin uzak noktalarına ve geçmişe kadar düşünüp hissedebilmesine rağmen, duyguları ve düşünceleri yüzeydedir. Tüm tecrübe ve hatıralar yalnızca kendi sınırlı kapasitelerini genişletmek için derinleşir. Fakat dingin ve kendi içine

döner bir akıl artık dışsal ve içsel tecrübe yaşamaz. Bilinçlilik, geçmiş ve geleceğin birçok tecrübesi, dürtüsü, korkusu, umutları ve çaresizlikleri, yarışma halinin ilişkileri ve kendi ben-merkezcil eylemleri yoktu; orada değildi. Tüm varlık tamamen dingindi; yoğunlaşması daha az ya da daha çok değildi; yoğunu sadece. Duygu, düşünce ve bilincin giremediği, var olan bir derinliğe giriş yaptı. Beynin kavrayamadığı veya anlayamadığı bir boyuttu. Ve bu derinliğe şahit olan bir gözlemci de yoktu. Tüm benliğimin her bir zerresi dikkatli, hassas ve yoğun bir şekilde dingindi. Bu yeni, bu derinlik genişliyor, patlıyor, uzaklaşıyor, kendi patlamalarında geliyordu ama zamanın dışında ve zaman-mekânın ötesindeydi.

31.

Güzel bir akşamdı; hava temiz, tepeler mavi, leylak ve koyu mordu; çeltik tarlalarında bolca su vardı ve açık yeşilden metaliğe, metalikten koyu parlak yeşile kadar yeşilin her çeşidine sahipti; bazı ağaçlar gece, karanlık ve sessizlik için çoktan geri çekilmişlerdi ve diğerleri ise ortadaydılar ve günün ışığını yakalıyorlardı. Batıdaki tepelerin üstünde duran bulutlar karaydı ve kuzeydoğuda koyu mor tepelerin ardında batan akşam ışığıyla (yansımasıyla) doluydular. Yolda kimse yoktu, geçen az sayıdaki insanlar da sessizdi ve gökyüzünde bir parça mavilik bile görünmüyordu, bulutlar gece için toplanıyorlardı. Her şey; kayalar, kuru dere yatakları ve çalılıklar solan ışıktaki uyanık görünüyorlardı. O sessiz ve ıssız yolda meditasyon tepelerdeki hafif yağmur gibi geldi; yaklaşan gece gibi kolay ve doğal bir şekilde geldi. Konsantrasyon ve dikkat dağınıklığıyla ilgili hiçbir şekilde

aba ya da kontrol yoktu; hiçbir buyurma ve arayış yoktu; meditasyonda ne bir ret, kabullenme ne de hatıranın devamlılığı vardı. Beynim kendi çevresinin farkındaydı; tepkisiz ve sessizdi; etkilenmiyor, sadece tepki vermeden farkında oluyordu. Çok sessizdi ve kelimeler düşünceyle birlikte solup gitmişti. Tuhaf bir enerji vardı; isterseniz buna başka bir şey deyin, hiçbir önemi yok zaten. Nesne ve amaç olmaksızın derin bir şekilde aktıftı; kanvas ve boya olmadan ortaya çıkan bir yaratımdı ve yıkıcıydı; insan beynine, ifadeye ve çürümeye ait bir şey değildi. Sınıflandırılmak ve analiz edilmek için yanına yaklaşılamazdı; duygu ve düşünce onun anlaşılmasına alet değildi. O tamamen her şeyle ilişkisizdi; enginliğinde ve sonsuzluğunda tamamen yalnızdı. O kararan yol boyunca yürürken imkânsızlığın neşesi vardı; başarının, ulaşmanın ve tüm bu olgunlaşmamış taleplerin ve tepkilerin değil, imkânsızlığın yalnızlığı vardı. Mümkün olan mekaniktir ve mümkünatsız olan önceden tahmin edilebilir, denenebilir ve belki başarılıdır ki bunların hepsi de sırasıyla mekanik olur. Ancak o neşenin hiçbir sebebi, neden yoktu. Basitçe oradaydı, bir tecrübe gibi değil, kabul ya da reddedilmeyecek, üstünde tartışılıp bölünmeyecek bir gerçek gibi oradaydı. Ona giden bir yol olmadığından, ardına düşülecek bir şey de değildi. Onun var olması için her şeyin ölmesi gerekmektedir; ölüm, yıkım sevgidir.

Yırtık pırtık kirli kıyafetleriyle fakir, bitkin bir işçi bir deri bir kemik kalmış ineğiyile birlikte evine dönüyordu.

1 Kasım

Gökyüzü fantastik bir renkle, inanılmaz ateş parlamalarıyla yanıyordu; gökyüzünün güney tarafı patla-

yan renklere bürünmüş bulutlarla alev alevdi ve her bulut bir diğerinden daha yoğun bir şekilde hiddetliydi. Güneş sfenks şekilli tepenin ardında batmıştı ama orada hiç ışık yoktu, güzel bir akşamın huzuru olmadan bomboştu. Oysa doğu ve güney yönleri biten bir günün tüm ihtişamını ellerinde tutuyorlardı. Doğuya doğru uzanan gökyüzü maviydi; dokunulduğunda tüm narinliği, saydam taç yaprakları kırılacak narinlikte bir çiçeğin, bir gündüzsefasının maviliğindeydi; içinde açık yeşil, mor ve beyazın keskinliğini barındıran inanılmaz ışıklar barındırıyordu. Gökyüzünde doğudan batıya bu inanılmaz mavi ışıkları yayıyordu. Güney ise asla söndürülemeyecek olan muazzam ateşlerin eviydi. Yeşil zengini çeltik tarlalarının karşısında çiçeklenen bir şeker kamışı uzamıştı; tüylü, açık mor, açık bej bir güvercin hassaslığındaydı; nefis çeltik tarları boyunca, tarladan geçip tepelere giden akşam ışığında uzanıyordu ve o tepelerle neredeyse aynı renkteydi. Tepeler çiçekle, kıvil toprakla ve kararan gökyüzüyle müttefikti ve o akşam neşeyle haykırıyorlardı. Çünkü bu onların sevincinin akşamıydı. Yıldızlar görünüyordu ve az sonra tek bir bulut bile kalmadı. Her yıldız yağmurla yıkanmış gökyüzünde inanılmaz bir göz alıcılıkla parılıyordu. Sabahın bu erken saatlerinde, şafağın sökmesine daha çok varken Orion gökyüzündeydi ve tepeler sessizdi. Sadece vadinin bir ucundan bir ucuna seslenen kalın sesli bir baykuş, ince sesli bir kuşun daha tiz perdeden sesiyle cevap buldu; temiz ve sakin havada sesleri uzaklara kadar yankılandı. Ağaçların arasından görüne kadar yaklaştılar; sonra ritmik olarak birbirlerine seslenmeye devam ettiler, biri diğerinden daha düşük bir tondaydı. Bir adam bağırana ve bir köpek havlayana

kadar ötüşmeyi sürdürdüler.

Boşluktaki, sınırı olmayan bir boşluktaki meditasyondu. Düşünce onu takip edemezdi; zamanın başladığı yerde bırakılmıştı. Sevgiye başka bir anlam verecek bir duygu yoktu. Bu mesafe olmayan bir boşluktu. Beyin bu meditasyona hiçbir şekilde iştirak edemiyordu; tamamen durgundu ve bu durgunlukta kendi içine ve dışına gidiyordu ama hiçbir şekilde bu engin boşlukla paylaşımda bulunmuyordu. Aklın bütünü olanı anlıyor, algılıyor ya da farkına varıyordu ve yine de kendinin dışında değildi, dışarıdan gelen, yabancı bir şeydi. Düşünce meditasyon için ayak bağıdır, sadece meditasyon sayesinde bu ayak bağı çözülür. Çünkü düşünce enerjiyi yok eder ve enerjinin özü düşünce ve duygudan kurtulmaktır.

2.

Çok bulutluydu; bulutlar tüm tepeleri ağırlaştırmıştı ve her yönde birikmişlerdi. Yağmur serpiştiriyordu ve gökyüzünde tek bir mavilik bile görünmüyordu; güneş karanlıkta batmıştı ve ağaçlar mesafeli ve uzaktı. Kararan gökyüzüne karşı gelen yaşlı bir palmiye ağacı vardı ve ışık her nereden geliyorsa onun tarafından tutuluyordu; nehir yatakları sessiz, kırmızı kumlar nemliydi. Fakat etrafta çınlayan hiçbir şarkı yoktu; kuşlar sessizleşmiş, kalın yaprakların altına sığınmışlardı. Kuzeydoğudan bir esinti geliyordu ve bu esintiyle beraber daha fazla kara bulut ve yağmur geldi. Şakası yoktu, daha sonra birikmiş bir hiddetle gelecekti. Ön taraftaki yol boştu; kırmızı, engebeli ve kumluydu; karanlık tepeler ona bakıyordu; çok az araba geçen hoş bir yoldu. Köylüler kağnılarıyla bir köyden diğerine gidiyorlardı; kir-

liyidiler, zayıflıktan kemikleri sayılıyordu, karınları çekilmiş bir halde, paçavralar içindeydiler ama dayanıklı ve sabırlıydılar. Yüzyıllardır bu şekilde yaşamışlardı ve hiçbir devlet bir gecede bunu düzeltmeyecekti. Fakat bu insanların gözleri yorgun olmasına rağmen yüzlerinde bir gülümseme vardı. Ağır geçen bir iş gününün ardından dans edebilirlerdi. İçlerinde bir ateş vardı, umutsuz bir şekilde yenik düşmemişlerdi. Yıllardır ülkede düzgün bir yağış olmamıştı ve belki de bu, onlara daha fazla yiyecek ve zayıf öküzleri için yem getirecek olan şanslı yıllardan biri olabilirdi. Yol devam edip vadinin ağzındaki, üzerinde birkaç otobüs ve araba olan büyük bir yolla birleşiyordu. Bu yolun ötesinde, uzaklarda kirliliği, sanayisi, zengin evleri, tapınakları ve boş akılları olan şehirler vardı. Ancak burada, bu açık yolda tek başınalık, yıllar ve ilgisizlikle dolu tepeler vardı.

Duygu ve düşünce enerjiyi yok ettiği için, meditasyon zihninin tüm düşüncelerden arınmasıdır; duygu ve düşünce tekrarlıdır, varoluşun gerekli bir parçası olan mekanik eylemleri üretirler. Fakat sadece ufak parçalarıdır ve hayatın sonsuzluğu içine giremezler. Tamamen farklı bir yaklaşım gereklidir; alışkanlıkların, birliğin ve bilinenin yolu değil. Bunlardan kurtulmak gerekmektedir. Meditasyon zihninin bilinenden arınması demektir. Bu ne düşünce, ne düşüncenin saklı telkinleriyle, ne dua formundaki arzuyla, ne de kelimelerin, imgelerin, umutların ve gösterişlerin kendini arka planda tutan hipnotizmasıyla yapılır. Tüm bunlar kolayca, hiçbir çaba ve seçim göstermeden, farkındalık ateşinde sona ermelidir.

Orada, o yolda yürürken beynim tamamen boştu ve aklım tüm tecrübelerden, binlerce dün olmasına rağmen

men, dünün bilinirliğinden kurtulmuştu. Düşüncenin bir elemanı olan zaman durdu; gerçekten de öncesinde ve sonrasında hiç hareket yoktu; gidiş, varma ya da öylece durma yoktu. Uzaklık ve mesafe yoktu; tepeler ve çalılıklar vardı ama alçak ya da yüksek olarak değil. Hiçbir şeyle ilişki yoktu ama köprünün ve yoldan geçenlerin farkındaydı. İçinde düşünceleri ve duyguları olan beyni barındıran zihnin bütünü boştu. Ve o boş olduğu için bir enerji vardı, ölçüsüz bir şekilde derinleşen ve genişleyen bir enerji. Tüm kıyaslamalar, ölçümler düşünceye ve bu yüzden de zamana aittir. Başkalık zamansız akıldı; masumiyet ve sınırsızlık nefesiydi. Kelimeler gerçeklik değildir; sadece iletişim aracıdır ancak masumiyet değildirler, ölçülmez değildirler. Boşluk yalnızdır.

3.

Donuk ve ağır bir gündü; bulutlar bastırıyordu ve şiddetli bir yağmur yağdı. Nehir yataklarında biraz su vardı ama su havzalarının, tankların ve kuyuların dolması için ülkenin daha fazla yağışa ihtiyacı vardı; birkaç ay boyunca hiç yağış olmayacaktı ve sıcak güneş ülkeyi yakacaktı. Ülkenin bu kısmında acil olarak yağışa ihtiyaç duyuluyordu ve her damla memnuniyetle karşılanacaktı. Tüm gün evde kalmıştım ve dışarı çıkmak bana iyi gelecekti. Yollardan sular akıyordu, sağanak yağış olmuştu ve her ağacın altında su birikintisi vardı, ağaçlardan sular damlıyordu. Hava kararıyordu; tepeler sadece gökyüzüne uzanan karartılar gibi görünüyordu, bulutların renklerini almışlardı; ağaçlar sessiz ve hareketsizlerdi, düşüncelerinde kaybolmuşlardı; geri çekilmiş ve iletişim kurmayı reddetmişlerdi. Birden o

garip başkalığın farkına vardım; oradaydı. Sohbetlerin, insanlarla görüşmenin arasında bedenim bu garipliğin farkına varamayacak kadar yorgundu. Fakat dışarı çıktığımda oradaydı ve ancak o zaman orada olduğunun farkına vardım. Güzelliğin özü olan o yoğunlukla birlikte beklenmedik ve aniydi. Bir tecrübe, gözlenip incelenebilecek, hatırlanacak bir şey olarak değil, farklı bir şey olarak onunla birlikte yolda yürüdüm. Bunlar düşüncenin yöntemleriydi ama düşünce yoktu ve bu yüzden onu tecrübe etmek de yoktu. Bütün tecrübe ayrıştırıcı ve bozucudur, düşünce mekanizmasının bir parçasıdır ve tüm mekanik süreçler bozulur. Her seferinde tamamıyla yeni bir şeydi ve bu yeni olanın bilinenle, geçmişle hiçbir ilgisi yoktu. Bütün duygu ve düşüncelerin ötesinde bir güzellik vardı.

Sessiz vadinin karşı yakasında hiç baykuş sesi yoktu; çok erkendi; güneş daha birkaç saat boyunca doğmayacaktı. Gökyüzü bulutluydu ve hiç yıldız görünmüyordu; gökyüzü açık olsaydı Orion evin olduğu tarafta, batıda olurdu. Ama her yerde karanlık ve sessizlik vardı. Alışkanlık ve meditasyon birbirleriyle asla uyumlu olamazlar; meditasyon, alışkanlığı şekillendiren düşünce tarafından belirlenen şablonları asla takip edemez. Meditasyon düşüncenin yıkımıdır ve kendi karışıklıklarına, görüşlerine ve kendi boş arayışlarına kapılan düşünce değildir. Kendini, kendi hiçliğine karşı parçalayan düşünce, meditasyon patlamasıdır. Bu meditasyonun kendine özel hareketleri, kontrolsüzlüğü ve de nedensizliği vardır. Ve o odada, bulutlar alçalmış, neredeyse ağaçların tepelerine dokunacakken, o garip sessizlikte meditasyon içinde beynin boşaldığı ve dingin kaldığı bir hareketti. Boşluktaki bir akıl bütünlüğünün

hareketiydi; zamansızlık vardı.

Düşünce, zamanın sınırları içinde tutulan bir şeydir; asla özgür, asla yeni değildir; her tecrübe sadece esareti güçlendirir ve bu yüzden keder var olur. Tecrübe asla düşünceden kurtulamaz; onu daha kurnaz yapar. Yapılan düzeltmeler kederin sonu değildir. Ne kadar cin fikirli, ne kadar tecrübeli olursa olsun düşünce asla kederi sonlandıramaz. Düşünceye ve onun tanrılarına, ideallerine, inançlarına, dogmalarına son verebilen kimse yoktur. İster bilgece ister basit olsun her düşünce yaşamın sınırsızlığının mücadelesine karşı verilen tepkiyi şekillendirir ve bu zaman tepkisi kederi besler. Düşünce mekaniktir ve bu yüzden asla özgür olamaz; ancak özgürlükte keder bulunmaz. Düşüncenin sonlanması kederin sonlanması demektir.

4.

Yağmur tehdidi vardı ama hiç yağmadı; mavi tepeler bulutlarla ağırlaşmıştı; her zaman değişiyor, bir tepeden başka bir tepeye doğru hareket ediyorlardı. Ufuktaki birçok tepenin üstüne uzanan gri-beyaz bir bulut vardı, doğudaki tepelerden birinden yükseliyordu. Oradan, tepenin yanından başlıyormuş gibi görünüyordu ve yuvarlanan bir hareketle batıya doğru devam ediyordu; batan güneşin ışıklarıyla canlı gibiydi. Beyaz ve gri renkтейdi ama derinliklerinde açık mor ve leylak tonları da vardı; gittiği yolda sanki tepeleri taşıyor gibiydi. Batıdaki boşlukta öfkeli bulutların arasında batıyor, tepeler giderek kararıp grileşiyordu. Ağaçlar sessizlikle ağırlaşmışlardı. Yolun kenarında kocaman, rahatsız edilmemiş ve oldukça yaşlı bir banyan ağacı vardı; gerçekten devasa, muhteşem, canlı ve aldırışsızdı ve o ak-

şam tepelerin, yeryüzünün ve akarsuların efendisiydi; büyük bir ihtişam içindeydi ve yıldızlar onun yanında çok küçük görünüyorlardı. O yol boyunca bir köylü ile karısı yürüyorlardı; biri diğerinin arkasındaydı; adam önde kadın da arkada gidiyordu. Yolda karşılaştığım diğer köylülerden biraz daha zengin bir halleri vardı. Bizi geçtiler, kadın bize hiç bakmadı, adam da uzakta-ki köye doğru bakıyordu. Kadına yetiştik; minyon bir kadındı, gözlerini yerden hiç kaldırmıyordu; çok temiz değildi; üstünde kirli yeşil bir sari, bir de üzerinde ter lekeleri olan somon renginde bir bluz vardı. Yağlı saçlarına bir çiçek takmıştı ve yalınayaktı. Yüzü karanlıktı ve üstüne büyük bir hüznün çökmüş gibiydi. Yürüyüşünde belli bir sertlik ve gösteriş vardı ki bu hiçbir şekilde hüznünü etkilemiyordu. Her ikisi de kendi yaşamını sürüyordu; bağımsız, hayati ve alakasız. Ama büyük bir keder vardı ve bunu anında hissedebiliyordunuz. Tedavisi olmayan bir hüzündü; bundan kaçış, bunu yumuşatma, bir değişime neden olma yolu yoktu. Oradaydı ve orada olacaktı. Kadın yolun karşısında, birkaç adım ötedeydi ve ona hiçbir şey dokunamazdı. Bir süre yan yana yürüdük, sonra döndü ve kırmızı kumlu nehir yatağından geçip kendi köyüne doğru devam etti. Kocasını başı çekiyor, asla arkasına bakmıyordu ve kadın da onu takip ediyordu. Dönmeden önce tuhaf bir şey meydana geldi. Aramızdaki birkaç adımlık yol ortadan kayboldu ve onuna birlikte iki varlık da kayboldu; sadece anlaşılmasız hüznüyle yürüyen o kadın vardı. Bu onunla özdeşleşme değildi, aşırı sempati duyma ve etkilenme de değildi; bunlar da vardı elbette ama bu olayın nedeni değillerdi. Ne kadar derin olsa da kendini bir başkasıyla özdeşleştirme yine de ayrılığı ve bölünmeyi devam etti-

rir; etkilenme ya da nefret etme yoluyla birinin diğeriyle özdeşleştiği iki varlık hâlen vardır; bilinçli ya da bilinçsiz bir süreçtir ve bu süreçte gizli ya da açık olarak bir çeşit çaba vardır. Ama burada bunların hiçbir yoktu. O kadın sadece o yolda mevcut olan tek insan evladıydı. O vardı ama diğeri yoktu. Bu bir hayal ya da yanılsama değildi; basit bir gerçektir ve zekice bir muhakeme ve ince açıklamalar bu gerçeği değiştiremezdi. Kadın yoldan döndüğü ve uzaklaştığı zaman bile, diğeri (kendisinden bahsediyor) o düz yol üstünde değildi. Diğeri kendini kırık taş yığınları yanında yürürken bulduğunda biraz zaman geçmişti, yolu değiştirmeye hazırdı.

O yol boyunca, güney tepelerindeki boşlukta başkalık öyle bir yoğunluk ve güçle geldi ki ayakta durup yürümeye devam etmem çok zordu. Öfkeli bir fırtına gibiydi ama rüzgâr ve gürültü yoktu ve yoğunluğu eziyordu. Garip bir şekilde her gelişinde her zaman yeni bir şey oluyor; hiçbir zaman aynı olmuyor ve her zaman beklenmedik oluyor. Bu başkalık olağandışı bir şey, gizemli bir enerji değil. Fakat bu histeki gizem, zaman ve düşüncenin ötesinde bir şey. Zaman ve düşünceye yakalan bir akıl bunu asla idrak edemez. Sevginin analiz edilip anlaşılamayacağı gibi, o da anlaşılabilecek bir şey değil. Ama bu sonsuzluk olmadan güç, enerji, yaşam ve her seviyedeki bütün var oluş önemsiz ve hüznölüdür. Onda bir kesinlik var, bir sona erme değil. O mutlak bir enerjidir; nedensiz bir şekilde kendiliğinden olandır; bütün enerjinin kendisi olduğu için nihai, son enerji de değildir. Enerji ve eylemin her çeşidi onun var olması için yok olmalıdır. Fakat onun içinde tüm eylem vardır. Sevin ve ne isterseniz yapın. Onun var olması için ölüm ve bütün bir yıkım olmalıdır; dışsal şeylerin devrimi

değil, tüm sığınakların ve varoluşun işlendiği bilinenin tam yıkımı. Tam bir boşluk olmalıdır. Ancak o zaman o başkalık, zamansız olan gelir. Ancak bu boşluk işlenemez, ne alınan ve satılan bir sonuçtur ne de zamanın ve evrimsel sürecin neticesidir. Zaman yalnızca daha çok zaman doğurur. Zamanın yıkımı bir süreç değildir; tüm metotlar ve süreçler zamanı uzatır. Zamanın son bulması tüm duygu ve düşüncelerin son bulmasıdır.

5.

Güzellik asla kişisel bir değildir. Tepeler koyu maviydi ve akşam ışığını taşıyorlardı. Yağmur yağmıştı ve şimdi mavinin büyük bir bölümü görünmekteydi; mavi onu çevreleyen beyaz bulutlarla ıslıl ıslıldı; unutulmuş yaşlarla gözleri ısıtan bir maviydi; bebeklik ve masumiyet mavisiydi. Ve bu mavi ilkbaharın yeni açan yapraklarının açık yeşiline dönüyordu ve ötesinde ateş kırmızısı, karanlık, ağır ve hareketsiz bulutlar vardı; bu bulutlar batıdaki tepelere doğru birikmişti ve güneş bulutlarla tepelerin arasında kalmıştı. Yerler sıırılsıklamdı, kırmızı ve temizdi. Her ağaç ve çalılık nemliydi; çoktan yeni yapraklar belirmişti; mango ağacının uzun, hassas ve kızıl-kahve yaprakları, demirhindinin açık sarı ve küçük yaprakları, sarısalkımın da birkaç adet taze açık yeşil budağı vardı. Kavurucu sıcakların ardından uzun süre bekledikten sonra yağmur yeryüzüne rahatlık getirmişti; vadi gülümsüyordu. Yoksulluk fışkıran köy pis ve kokuluydu. Birçok çocuk oyun oynuyor, bağırsıp gülüşüyorlardı; oyunları dışında hiçbir şey umurlarında değilmiş gibi görünüyordu. Ebeveynleri o kadar yorgun argın ve unutulmuş görünüyorlardı ki! Bir gün bile dinlenmek, temizlenmek rahat etmek nedir

bilmemişlerdi; açlık, iş ve daha çok açlık. Yeterince kolaylıkla gülseler bile mutsuzdular, gözleri anımsamanın ötesinde ümitsiz ve üzgündü. Her yerde güzellik vardı, çimenler, tepeler ve kalabalık gökyüzünde, her yerde. Kuşlar ötüşüyor ve yükseklerde bir kartal daireler çiziyordu. Tepelerde, yetişen ne varsa midesine indiren cıvıllı keçiler vardı; doyumsuz bir şekilde açlardı ve küçük olanlar bir kayadan bir kayaya hopluyorlardı. Dokunulmayacak kadar yumuşaklardı, tüyleri parlıyordu, temiz ve sağlıklıydılar. Onlara göz kulak olan oğlan, kayanın üstünde oturup bir şarkı tutturmıştı ve arada sırada keçilere sesleniyordu.

Güzellik hazzının bireysel olarak biriktirilmesi benmerkezcil bir aktivitedir; duyarsızlığa yol açar.

6.

Güzel bir akşamdı, hava açıktı, her yıldız ışıltılı ve vadi sessizlikle dolup taşıyordu. Tepeler karanlıktı, gökyüzünden bile karanlıktı ve serin havada yağmur, yaprak ve çiçeklenmiş yaseminlerin keskin kokusu vardı. Her şey uykudaydı, her yaprak sakindi ve sabahın güzelliği bir sihir gibiydi; yeryüzünün, gökyüzünün, insanların, uyuyan kuşların, kuru bir nehir yatağındaki bir akıntının güzelliği; bunun kişisel olmaması inanılmazdı. Onda işlenmemiş, kesin bir ciddiyet vardı; korku ve reddin eylemleri olan biriktirilmiş, inşa edilmiş bir ciddiyet değil, tamamlanmışlığın ciddiyeti. O kadar tamamdı ki bozulma nedir bilmiyordu. Batıda duran Orion ile birlikte, verandada güzelliğin hiddeti zamanın savunmalarını silip süpürdü. Orada, zamanın sınırları ötesinde meditasyon yapmak, yıldızlarla ışıldayan gökyüzünü ve yeryüzünü sessizce görmek... Güzellik

hazzın, bir araya getirilmiş veya bilinen şeylerin ya da duygu ve düşünceleri olan beynin bilinmeyen imgelelerinin ve imgelemlerinin kişisel arayışı değildir. Güzelliğin duygu veya düşünceyle veya bir konser izlerken, bir resme bakarken ya da bir futbol maçı seyrederken içinizde yükselen keyif hissiyle hiçbir alakası yoktur; konserin, şiirlerin hazzı belki futboldan çok daha iyidir ama hepsi de bir kilise veya Hindu tapınağında yapılan ayinlerle aynı alandadır. Bu, zaman ve düşüncenin acıları ile hazlarının ötesinde olan bir güzelliştir. Duygu ve düşünce enerjiyi boşa harcar ve bu yüzden güzellik asla görülmez. Bu yoğunlukta bir enerji güzelliği görmek için gereklidir. Bir gören ve gözlemleyen varsa, o zaman güzellik yoktur.

Şafağın sökmesin daha çok varken ve ağaçlar sessizken o parfüm kokan veranda olan şey güzelliğin özüdür. Ancak bu öz tecrübe edilemez; tecrübe yalnızca bilineni güçlendirdiği için ortadan kalkmalıdır. Bilinen asla öz değildir. Meditasyon asla deneyimleme değildir; o sadece büyük ya da küçük zorluklara tepki olan deneyimin sonu değil, aynı zamanda öze ve ateşi arkasında hiç kül bırakmadan tamamıyla yok eden bir fıına açılan kapıdır; hiçbir kül ve artık yoktur. Bizler artık olanlarız, binlerce dünün evetçileriyiz, sonsuz hatıraların, seçimin ve çaresizliğin devam eden serileriyiz. Büyük benlik ve küçük benlik varoluşun şablonlarıdır. Varoluş düşünce, düşünce de bitmek bilmeyen kederle varoluştur. Meditasyon ateşinde düşünce ve onunla beraber duygu da biter. Çünkü ikisi de sevgi değildir. Sevgi olmadan öz de olmaz; o olmadan sadece varoluşumuzun dayandığı küller vardır. Sevgi boşluktur.

7.

Baykuşlar bu sabah birbirlerine seslenmeye çok erken saatte başladılar. Başta vadinin farklı kısımlarındaydılar; biri batı yönünde diğeri ise kuzeydeydi; sakın havada sesleri çok netti ve uzaklara ulaşıyordu. Önce birbirlerinden oldukça uzak bir mesafedeydiler ve yavaş yavaş yaklaştılar. Yakınlaştıkça sesleri boğuklaştı ve derinleşti; çok uzun sürmüyordu, daha kısa ve daha ısrarcı bir hal almıştı. Yaklaştıkça birbirlerine daha sık aralıklarla seslenmeye devam ettiler; büyük kuşlar olmalıydılar. Oldukça yakında bulunan aynı ağaca geldiklerinde bile etraf çok karanlık olduğundan onları göremedim. Çıkardıkları seslerin tonu ve niteliği değişti; birbirleriyle o kadar derinden konuşuyorlardı ki sesleri zar zor duyuluyordu. Hatırı sayılır bir süre boyunca, şafak sökene kadar orada kaldılar. Sonra yavaş yavaş bir gürültü serisi başladı; bir köpek havladı, biri seslendi, bir fişek patladı –çünkü iki gündür bir çeşit festival vardı– bir kapı açıldı ve hava aydınlandıkça günün tüm sesleri başladı.

Reddetmek esastır. Yarının ne getireceğini bilmeden bugünü reddetmek uyanık kalmaktır. Sosyal, ekonomik ve dini kalıpları reddetmek yalnız olmaktır ki bu da hassas olmak demektir. Tam olarak reddedememek bayağılıktır. Hırsı ve onun tüm yollarını reddedememek çatışma, karışıklık ve kederi besleyen varoluş normlarını kabul etmek demektir. Politikacıları ve dolayısıyla da içlerimizdeki politikacıları, ani olana tepkiyi reddetmek, kısa görüşle yaşamak korkudan kurtulmaktır. Bütün bir ret olumlu olanın, taklit edici dürtünün ve uymacılığın olumsuzlamasıdır. Ancak bir tepki olmadığından bu reddin kendisi olumludur. Standart güzelli-

ğın kabulünü, geçmiş ya da şimdiyi reddetmek duygu ve düşüncenin ötesindeki güzelliği keşfetmektir. Fakat bunu keşfetmek için enerji gereklidir. Bu enerji çatışma, karşıtlık olmadığında gelir ve eylem artık tikel değildir.

8.

Tevazu erdemin özüdür. Ne tevazu ne de erdem işlenebilir. Herhangi bir toplumun saygıdeğer ahlâkı sadece sosyal, ekonomik, dini çevreler tarafından oluşturulan kalıplara uyum sağlamaktır. Ancak bu koşullara göre değişen uyumun ahlâkı erdem değildir. Ahlâk denen uymacılık ve taklitçi güvenlik kaygısı erdemi reddetmektir. Düzen asla kalıcı değildir; tıpkı bir odanın her gün temizlenmesi gibi anbean devam ettirilmesi gerekir. Bu düzen kişisel değildir; sevilen ve seilmeyene, zevk ve acıya verilen koşullanmış tepkilerin kalıplarına gösterilen bireysel uyum değildir. Bu düzen kederden kurtulmak için bir araç da değildir; kederin anlaşılması ve kederin son bulması düzeni meydana getiren erdemdir. Düzen kendi içinde bir son değildir; kendi içinde bir son olarak düzen bozulma ve çürüme anlamına gelen saygıdeğerlik çıkmazına yol açar. Tevazunun asıl özü öğrenmedir, herkesten ve her şeyden öğrenme. Öğrenmede bir hiyerarşi yoktur. Otorite öğrenmeyi reddeder ve bir takipçi de hiçbir zaman öğrenmeyecektir.

Doğudaki tepelerin ardında batan güneşle alev alev yanan tek bir bulut vardı; hiçbir hayal gücü böyle bir bulutu uyduramazdı. Tüm şekillerin şekliydi; hiçbir mimar böyle bir yapı tasarlayamazdı. Birçok rüzgârın, birçok güneşin ve gecenin, basınç ve gerilimin eseri idi. Diğer bulutlar ışıksız ve karanlıktı; hiçbir derinlikleri ya da uzunlukları yoktu, ama bu tek bulut boşluğu parça-

lara ayırıyordu. Bulutun arkasındaki tepenin hayatı ve gücü çekilmiş gibi görünüyordu; her zamanki itibarını ve saflık çizgisini kaybetmişti. Bulut tepelerin tüm özelliklerini, yüceliklerini ve sessizliklerini içine çekmişti. Yüksek bulutun altında yeşil ve yağmurla yıkanmış vadi uzanıyor; yağmur yağdığında bu antik vadide çok güzel bir şey oluyor; göz alıcı bir şekilde parlak ve yeşili yeşilin her tonu oluyor ve toprak daha da kırmızılaşıyordu. Hava temizdi ve tepedeki büyük kayalar da parlak kırmızı, mavi, yeşil ve açık mordu.

Odada birkaç insan vardı. Bazıları yerde bazıları da sandalyede oturuyorlardı; minnettarlık ve keyfin sükûneti çökmüştü üzerlerine. Bir adam sekiz telli bir enstrüman çalıyordu. Gözleri kapalıydı ve az sayıdaki seyirciden memnundu. Temiz bir sesti ve bu seste çok uzaklara ve derinlere daldım; her ses beni daha derinlere götürdü. O enstrümanın çıkardığı sesin özelliği yolculuğu sonsuz kıldı; adamın ona dokunduğu andan çalmayı bıraktığı âna kadar. Mesele enstrüman, çalan adam veya seyirciler değil, o sesti. Diğer bütün sesleri, hatta çocukların patlattığı fişeklerin sesini bile örtme gibi bir etkiye sahipti. Kırıp dökme seslerini duyuyordunuz ama bu da sesin bir parçasıydı ve ses her şeydi: şarkı söyleyen ağustos böcekleri, çocukların gülüşmeleri, küçük bir kızın seslenişi ve sessizliğin sesi. Bir buçuk saatten fazla bir süre çalmış olmalı. Bu esnada uzak ve derin yolculuk periyodu devam etti. Düşüncenin kanatlarında, duyguların coşkusunda, hayal gücünde geçen bir yolculuk değildi bu. Böyle bazı anlama sahip ya da zevk veren yolculuklar kısa sürer; oysa bunda hiçbir anlam ve zevk yoktu. Sadece ses vardı, ne düşünce, ne duygu vardı; yolculuktan başka hiçbir şey yoktu. O ses

beni zamanın içinden ötesine götürdü ve sessizce geri dönüşü olmayan o muazzam sonsuz boşluğa doğru devam etti. Geri dönen tek şey her zaman hatıradır, olan bir şeydir, fakat orada hatıra da yoktu, tecrübe de.

Hakikatin gölgesi, hatırası yoktur.

9.

Güneş tepelerin ardından batarken gökyüzünde tek bir bulut bile yoktu; hava dingindi ve tek yaprak kıpırdamıyordu. Bulutsuz gökyüzünün ışığında her şey oldukları yere sıkıca tutunuyor gibiydi. Yol kenarındaki küçük su birikintisine vuran akşam ışığının yansıması insanı mutlu eden bir enerjiyle doluydu; o küçük yaban çiçeği tüm yaşamdı. Antik ve yaşlanmayan o tapınaklardan birine benzeyen bir tepe vardı; mordu, leylaktan daha koyuydu; yoğun ve inanılmaz bir şekilde umursamazdı. Gölge yaratmayan, içten gelen bir ışıkla capcanlıydı ve bütün kayalarla çalılıklar neşeyle bağıırıyordu. İki öküzün sürdüğü, saman taşıyan bir kağı arabası yoldan geçiyordu; bir çocuk samanların üstüne oturmuştu, bir adam da çok ses çıkaran arabayı sürüyordu. Açık gökyüzünün altında göze çarpıyorlardı, özellikle çocuğun yüz hatları; eli yüzü düzgün ve inceydi; hiç eğitim almamış ve muhtemelen de almayacak bir insan yüzüydü; henüz zorlu şartlar altında çalışmadığı ve herhangi bir sorumluluk almadığından yüzü bozulmamıştı; güleç bir yüzdü. Açık gökyüzü onun yüzüne yansıyor. O yol boyunca yürürken meditasyon en doğal şeymiş gibiydi; bir şevk ve netlik vardı ve koşullar da bu duruma uyuyordu. Düşünce de duygu gibi enerjinin boşa harcanmasıdır. Duygu ve düşünce dikkat dağınıklığını davet eder ve konsantrasyon savunmacı bir kendi-

ni vermeye dönüşür, tıpkı kendini oyuncağına kaptıran bir çocuk gibi. Oyuncak büyüleyicidir ve çocuk onda kaybolur; oyuncağını elinden aldığınızda huzursuz olur. Yetişkinler için de aynısı geçerlidir; onların oyuncakları da çok sayıdaki kaçışlarıdır. Orada, yol üstünde, düşüncenin ve yarattığı duyguların hiçbir absorbe etme gücü yoktu; kendi kendine ürettiği enerji yoktu ve bu yüzden sona erdi. Hiç esinti olmadığı zaman, suların dinginleşmesi gibi beyin de dinginleşti. Bu, yaratım olmadan önceki sakinlikti. Hemen yakındaki tepede bir baykuş hafif hafif ötmeye başladı, ama birden durdu. O kahverengi kartallardan biri vadiden geçiyordu. Asıl önemi olan şey, sessizliğin niteliğidir; uyarılmış sakinlik durgunluktur; satın alınan bir dinginlik hiçbir değeri olmayan bir maldır; kontrol, disiplin veya baskının sonucunda gelen dinginlik çaresizlikle gelen yaygaradır. Ne vadide ne de zihinde çıt çıkmıyordu. Ancak zihin vadinin ve zamanın ötesine ilerlemişti. Ve gitmemiş olduğundan, dönüşü de yoktu. Sessizlik, boşluğun derinliğidir.

Yol kıvrıldığı yerden aşağıya doğru, kurumuş nehir yataklarının üstündeki bir çift köprüden geçerek vadinin diğer tarafına uzanıyordu. Kağnı arabası bu yoldan geçmişti; birkaç tane köylü, utangaç ve sessiz bir şekilde yukarıya doğru yürüyordu; nehir yatağındaki çocuklar oyun oynuyor ve bir kuş sürekli ötüyordu. Yol doğuya döner dönmez o başkalık geldi. Bir bereket sağanağı gibi, muhteşem ve sonsuzdu. Sanki gökyüzü açılmış ve bu sonsuzluktan ifade edilemeyen o şey gelmişti. Tüm gün boyunca oradaydı. Onu birdenbire fark ettim. Onun izole edilmiş bir olay değil de şu anda meydana gelen bir şey olmasının, devam etmekte olan

şeyin doruk noktası olmasının, onu asıl olağandışı kılan şey olduğunu şimdi diğerlerinin biraz uzağında yalnız başıma yürürken fark ediyordum. Batan güneşe ya da güçlü bir yapay lambaya ait olmayan bir ışık vardı; diğer ışıklar gölge oluşturur ama gölgesi olmayan bir ışık vardı ve bu, o ışıktı.

10.

Tepelerde boğuk sesli bir baykuş ötüyordu; bu derin ses odaya hücum edip duymayı hızlandırdı. Bu ötmeler dışında her şey sessizdi; ne bir kurbağa vıraklaması ne de geçip giden bir hayvan hışırtısı. Sessizlik güneydeki tepelerden gelen ötüşmelerin arasında yoğunlaşıyordu; vadi ve tepeler bu sesle doluyor ve hava bu çağırışla titreyordu. Uzun bir süre bir cevap bulamadı ve geldiğinde, vadinin batı yönünde aşağı taraftaydı; aralarında gecenin sessizliği ve güzelliğini barındırıyorlardı. Kısa zamanda şafak sökecekti ama şimdi karanlıktı; tepenin ve devasa banyan ağacının dış hatlarını seçebilirdiniz. Açık ve bulutsuz gökyüzünde Ülker ve Orion sönüyordu; kısa süren bir sağanakla hava tazelenmişti; yaşlı ağaçlar, yağmur, çiçekler ve antik tepelerden gelen güzel bir koku vardı. Gerçekten de müthiş bir sabahtı. Dışarıda olan içeride de oluyordu ve meditasyon, ikisinin bölünmemiş hareketiydi. Birçok meditasyon sistemi akla muhteşem kaçışlar ve hisler sunarak onu sadece şablonların tuzağına düşürür. Onlarla oynayan, onlardan birçok tatmin sağlayan, sadece olgunlaşmamış olandır. Kendini bilme olmadan tüm meditasyon aldanmaya ve gerçek veya hayali, türlü kendin kandırmalara yol açar. Çatışmanın asla bilemeyeceği o enerjinin, o yoğun enerjinin hareketiydi. İdealler ve uymacılık gibi, çatışma da

enerjiyi yolundan saptırıp boşa harcar.

Düşünce gitmişti, onunla beraber duygu da, ama beyin tamamen canlı ve tam anlamıyla hassastı. Güdüsü olan her hareket, her eylem eylemsizliktir; enerjiyi yolundan saptıran da bu eylemsizliktir. Sevginin var olabilmesi için güdülü sevginin yok olması gerekir; sevgi güdü olmadığında vardır. Beden tümüyle hareketsizdi, beyin tamamen dingindi ve ikisi de aslında her şeyin farkındaydılar. Fakat ne düşünce ne de hareket vardı. Bir hipnoz çeşidi, bir uyarılma hali değildi. Çünkü onun sayesinde kazanılacak hiçbir şey yoktu; ne bir görü, ne his, ne de tüm bu saçma şeyler. Bu bir gerçektir ve gerçeğin zevki ya da acısı olmaz. Bu hareketin tanınması imkânsızdı; o bilinen değildi.

Şafak söküyordu ve onunla birlikte esasında meditasyonun parçası olan başkalık da geldi. Bir köpek havladı ve gün başladı.

11.

Sadece gerçekler vardır; daha büyük ya da küçük gerçekler değil. Hakikat, olan, ona fikirlerle ya da yargılarla yaklaşıldığında anlaşılamaz; o zaman fikirler ve yargılar hakikate dönüşür ve bu hakikat sizin anlamayı istediğiniz hakikat değildir. Hakikatin peşinde koşarken, onu, olanı izlerken hakikat size öğretir ve onun öğretileri asla mekanik değildir. Öğretilerini takip etmek için dinleme, gözlemlleme keskin olmalıdır; gözlem keskin olmalıdır. Dinleme için bir güdü varsa, bu dikkat reddedilir. Güdü enerjiyi boşa harcar, yolundan saptırır. Bir güdüsü olan eylem eylemsizliktir, karışıklığa ve kedere yol açar. Keder düşünce tarafından oluşturulur ve kendini besleyen düşünce “ben” ve “bana”yı şekil-

lendirir. Bir makinanın yaşamı olması gibi, “ben” ve “bana”nın da duygu ve düşünce ile beslenen bir yaşamı olur. Hakikat, bu mekanizmayı yok eder.

İdealler gibi inanç da oldukça gereksizdir. İkisi de hakikati, olanı çözümlemek için gerekli olan enerjiyi boşa harcar. İdealler gibi inançlar da hakikatten kaçıştır ve kaçışlarda kederin bir sonu yoktur. Kederin son bulması, hakikatin anbean anlaşılmasıdır. Anlayışı getiren hiçbir metot ya da sistem yoktur, sadece hakikatin seçimsiz farkındalığı bunu sağlayabilir. Bir sisteme göre yapılan meditasyon kim olduğunuz gerçeğinden sakınmaktır. Bu, Tanrı’yı bulmak, görüye, hissiyata ve diğer eğlence türlerine sahip olmak için meditasyon yapmanın, kendinizi anlamaktan, kendiniz hakkındaki sabit değişimler hakkındaki gerçekleri anlamaktan daha önemlidir.

Bir karga ötüyordu; kalın yapraklı bir dalın üstünde duruyordu. Görünmüyordu; diğer kargalar gelip gittiler ama o, keskin ve delici gaklamasına de devam etti; ya birilerine kızmıştı ya da bir şey hakkında sızlanıyordu. Etrafındaki yapraklar sallanıyordu ve birkaç yağmur damlası bile onu durduramamıştı. Rahatsızlık duyduğu şey her ne ise, ona o kadar dalmıştı ki... Bulunduğu yerden çıkıp silkelendi ve uçup gitti, kaldığı yerden kulak tırmalayan şikâyetlerine devam etti. Biraz sonra yoruldu ve dinlemeye koyuldu. Ve aynı kargadan, aynı yerden farklı bir ses; yumuşak, dostça ve davetkâr bir gaklama gelmeye başladı. Ağaçta başka kuşlar da vardı; bir Hint guguk kuşu, siyak kanatlı açık sarı bir kuş, gümüş renkli şişman bir kuş ve ağacın dibinde eşinen birçokları. Küçük çizgili sincaplardan biri çıkageldi ve ağaca tırmandı. Hepsi o ağacın üstündeydi ve en çok çı-

kan ve ısrarcı ses karganındıydı. Güneş, bulutların arasından çıktı ve üç ağacın gölgesi uzadı. Küçük ve dar yokuşun karşısından flüt sesleri geliyordu, garip bir biçimde hareket halindeydi.

12.

Bütün gün bulutluydu, gökyüzünde ağır ve kara bulutlar vardı. Ama yağmur getirmediler ve birkaç saat şiddetli bir yağmur yağmazsa insan yokluk çekecek, toprak boş kalacak ve nehir yataklarından çıt çıkmayacaktı. Güneş ülkeyi kavuruyordu, bu birkaç haftalık yeşillik kaybolacak ve toprak çıplak kalacaktı. Bu bir felaket olurdu ve civarda tüm köyler yokluk çekerdi. Onlar sefalet, yokluğa, az yemekle yaşamaya alışkindılar. Yağmur rahmetti ve şimdi yağmazsa önümüzdeki altı ay boyunca hiç yağmayacaktı ve toprak kuru, kumlu ve taşlı kalacaktı. Çeltik tarlaları kuyulardan sulanırdı ve kuyuların da kuruma tehlikesi vardı. Var olmak zor, şiddetli ve çok az keyifli bir şeydi. Tepeler aldırışsızdı; nesillerden beri kedere şahit olmuşlardı; tüm sefalet türlerini, gelenleri ve gidenleri görmüşlerdi. Çünkü dünyadaki en antik tepelerden bazılarıydılar, biliyorlardı ve çok fazla bir şey yapamazlardı. İnsanlar yakacak odun için onların ormanlarını, ağaçlarını kestiler; keçileri çalışlıklarını yok etti. İnsanların yaşamaları gerekmişti. Ama tepeler aldırış etmiyorlardı; keder asla onlara gelmezdi; kendi hallerindeydiler; çok yakın olmalarına rağmen çok uzaktılar. O sabah mavi renkteydiler, bazıları ise mor ve griydi. Çok kolay, çok doğal bir şekilde gelen o derin, köksüz huzur hissiyle son derece güçlü ve güzel olmalarına rağmen insanlara yardım eli uzatamazlardı. Fakat yağmur yağmazsa ortada ne huzur ne de

bolluk olacaktı. İnsanın mutluluğunun yağmura bağlı olması çok kötü bir şeydi; nehirler ve sulama kanalları çok uzaktaydı. Hükümet politikayla ve düzenlemelerle çok meşguldü. Işıkla canlı bir şekilde ve yorulmak bilmeden dans eden suya ihtiyaç vardı, kelimelere ya da umutlara değil.

Yağmur çiseliyordu ve tepelerin aşağılarında beliren gökkuşağı o kadar narin ve düşşeldi ki! Sadece ağaçların etrafında ve kuzeydeki tepelerin karşısında çember oluşturunuyordu. Çiseleme kısa sürdüğü için o da fazla kalmadı ama yakınlarda bulunan ağacın mimozaya benzeyen yapraklarının üstünde birçok damla bıraktı. Bu yaprakların üstünde kargalar duş alıyor, kanatlarının alt kısımlarının ve gövdelerinin de su alması için gri siyah kanatlarını çırpıyorlardı. Birbirlerine sesleniyorlardı ve seslerinde bir memnuniyet vardı. Parlak gözleriyle gözlerinizin içine bakıyorlardı; simsiyah gagaları keskindi. Yakınlardaki nehir yatağından akan az miktarda su ve sızdırıp kuşlar için havuz oluşturan bir musluk vardı. Onlar hep oradaydı ama şu üç karga sabah duşlarını serin, canlandırıcı yaprakların arasında yapmaktan zevk alıyor olmalıydılar. Geniş bir alana yayılan bir ağaçtı, güzel bir şekli vardı ve öğle vakti sığınmak için ona birçok kuş gelirdi. Üstünde her zaman öten, sohbet eden ya da azarlayan birkaç tane kuş oluyordu. Ağaçlar yaşarken de ölürken de çok güzeldir; yaşarlar ve ölümü asla düşünmezler; her zaman kendilerini yenilerler.

Bozulmak ne kadar da kolaydır, her şekilde bozulmak; bedeninin ziyan olmasına izin vermek, tembel bir şekilde şişmanlamak; duyguların solup gitmesine göz yummak; aklın kendini sığlaştırmaması, önemsizleştirmesi ve köreltmesi. Zeki bir akıl sığ bir akıldır ve kendini ye-

nileyemez. Bu yüzden kendi hoşnutsuzluğunda solup gider. Kendi kırılğan keskinliğinin uygulamaları, kendi düşünceleri yüzünden çürür. Her düşünce, akli bilinenin yapısıyla şekillendirir; ne kadar iyileştirilmiş olsa da her duygu, her his müsrif ve boş bir hal alır; duygu ve düşünceden beslenen beden hassaslığını yitirir. Gerekliliğine rağmen, yıpratıcı sersemliği delip geçen fiziksel enerji değildir; kişinin tüm varlığının hassaslığını meydana getiren coşku ya da duyarlılık değildir; coşku ve duyarlılık yozlaştırır. Parçalama etkeni düşüncedir. Çünkü düşüncenin kökeni bilinendedir. Düşünce ve onun eylemlerine dayanan bir hayat mekanik olur; ne kadar sorunsuzca çalışsa da yine de mekanik bir eylemdir. Güdülü eylem enerjiyi boşa harcar ve dağılma başlar. Bilinçli ya da bilinçsiz, bütün güdüler bilinenden meydana gelir. Bilinmeyen olarak geleceğe yansımaya rağmen, bilinenin yaşamı çürüktür; o yaşamda yenileme yoktur. Düşünce asla masumiyet ve tevazu getirmez. Ve tam da masumiyet ve alçakgönüllülük zihni hassas, bozulmaz ve genç tutar. Bilinenden kurtulma düşüncenin sonudur. Çürümeye son veren şey de bu ölümdür.

13.

Güney tepelerinden kendini gösteren devasa bir kaya var; saat başı rengini değiştirir. Rengi kırmızı, fazla cilalanmış mermer kırmızısı, mat bir tuğla kırmızısı, yağmurda yıkanmış, güneşte pişmiş kızıl toprak, yosun yeşili, birçok renkte çiçeği ve bazen de hiçbir yaşam belirtisi olmayan bir kaya parçası. Bu sabah şafak henüz bulutları griye döndürürken bu kaya bir ateşti, yeşil çalılıkların arasındaki bir alevdi; şımartılan biri gibi kaprisliydi ve mizacı asla karanlık ve tehditkâr değildi.

Her zaman renkliydi, tantanalı ya da sessiz, bağırır ya da gülerdi, hoş karşılar ya da geri çekilirdi. Tapınılan tanrılardan biri olmalıydı ama yine de renkli ve ağırbaşlı bir kayaydı. Bütün bu tepelerin her biri özel bir şeylere sahip gibiydi, hiçbiri çok yüksek değildi, sert iklimde onlar da sert, yontulmuş ve patlıyor gibi görünüyordular. Vadiye uyum sağlıyor gibiydiler, çok geniş değildiler, şehirden ve kasabadan çok uzaktılar ve yağmur yağdığında yeşil ama kurak oluyorlardı. Vadinin güzelliği yeşil çeltik tarlalarının içindeki ağaçlardan geliyordu. Ağaçlardan bazıları kocaman, büyük gövde-liydiler ve büyük dallara, inanılmaz şekillere sahiptiler; bazıları ümitle yağmuru bekliyordu, bodurdular ama yavaş yavaş büyüyorlardı; bazıları yaprak ve gölgeyle dolup taşıyordu. Onlardan çok yoktu ama hayatta kalanlar gerçekten de çok güzellerdi. Toprak kıızıl, ağaçlar yeşildi ve çalılıklar kıızıl toprağa çok yakındılar. Birçok ay boyunca yağmursuz geçen kavurucu sıcaklardan sağ salim çıkıyorlardı. Yağmur yağdığında ise neşeleri vadinin sessizliğini yerle bir ediyordu; her ağaç, her çalılık yaşamla bağırıyor ve yeşil yaprak inanılmaz oluyordu; tepeler de bu sevince katılıyor ve tüm yeryüzü cennete dönüşüyordu.

Vadiden çıt çıkmıyordu; karanlıkta ve tek bir yaprak bile kıpırdamıyordu; şafak bir iki saat içinde sökecekti. Meditasyon kelimelerle ya da düşünceyle, tekrarlar ya da imgeyle kendini hipnotize etmek değildir. Yanılsamaya yol açtığından her çeşit hayal gücü bir kenara konmalıdır. Meditasyon teoriler, sonuç arayışları ve onlara uyum sağlama, görülerin işlenmesi değil gerçeklerin anlaşılmasıdır. Tüm bunlar bir kenara bırakılmalıdır. Meditasyon bu gerçeklerin anlaşılması ve onların

ötesine geçmez. Kendini bilme meditasyonun başlangıcıdır; öteki türlü sözde meditasyon her çeşit toyluğa ve sersemliğe yol açar. Erkendi ve vadi uykudaydı. Uyandığımda meditasyon olmakta olanın devamıydı; bedende tek bir hareket yoktu; dinginleştirilmemişti ama dingindi; düşünce yoktu ama beyin hiçbir his olmaksızın dikkatliydi; ne duygu ne düşünce vardı. Ve zamansız hareket başladı. Kelime zamandır, boşluğu gösterir; kelime geçmişe ya da geleceğe aittir. Fakat aktif şimdinin kelimesi yoktur. Ölü olan kelimelere dökülebilir ama diri olan asla. Beynin duvarları içinden ve arasından geçen bir hareketti. Fakat beyin onunla hiçbir teması yoktu; takip etmek ya da tanımaktan acizdi. Bu hareket bilinenden doğan bir şey değildi; beyin bilineni tanıdığı için onu takip edebilirdi ancak burada herhangi bir şekilde tanıma mümkün değildi. Bir hareketin yönü vardır ama bunun yoktu; durağan değildi. Çünkü yönsüzdü, eylemin özüydü. Tüm yönler etki ya da tepkinindir. Ancak tepki, itme ya da çekmenin sonucu olmayan eylem total enerjidir. Bu enerji, yani sevgi kendi hareketine sahiptir. Fakat sevgi kelimesi, yani bilinen, sevgi değildir. Onda sadece bilinenden kaçış vardır. Meditasyon gerçeğin patlamasıdır.

Sorunlarımız katlanarak çoğalır; bir sorunun devamlılığı zihni yolundan saptırır ve böler. Sorunlar çatışmadır, anlaşılmamış bir meseledir; böyle sorunlar izler bırakır ve masumiyet yok olur. Tüm çatışmanın anlaşılması ve sone ermesi gerekmektedir. Çürüme etkenlerinden bir tanesi de bir sorunun devam eden yaşamıdır; her sorun bir başka sorunu besler ve sorunlarla yanmış bir akıl, bireysel ya da kolektif olsun, sosyal ya da ekonomik olsun, bir çürüme durumudur.

14.

Hassaslık ve duyumsama iki farklı şeydir. Duyum-samalar, hisler, duygular her zaman bir kalıntı bırakır; birikimleri sersemletir ve yoldan saptırır. Duyumsamalar her zaman çelişkili ve de çatışmacıdır; çatışma akli sersemletir, algıyı bozar. Duyumsama, sevmek ya da sevmemek açısından güzelliğin takdiri veya kavranması değildir; algı yalnızca güzel ve çirkin olarak ayırabilir. Ancak ayırma, güzellik değildir. Çünkü duyumsama, yani duygular çatışmayı besler. Çatışmayı engellemek için disiplin, kontrol, baskı savunulur. Fakat bu sadece direnç oluşturur ve de çatışmayı artırıp daha büyük sersemliğe ve duyarsızlığa neden olur. Kutsal kontrol ve baskı oldukça saygı gören kutsal duyarsızlık ve acımasız bir sersemliktir. Zihni daha ahmak ve donuk hale getirmek için fikirler ve sonuçlar icat edilir ve etrafa saçılır. Her ne kadar iyi ya da kötü olursa olsun, duyumsamanın her çeşidi direnişe ve yitip gitmeye neden olur. Hassaslık duyumsamanın tüm kalıntılarının yok olmasıdır; tümüyle ve yoğun bir şekilde, bir çiçeğe, bir insana, bir gülümsemeye karşı hassas olmak hiçbir hatıra izi taşımamaktır. Çünkü her iz hassaslığı yok eder. Anbean, seçim yapmadan duyumsama, duygu ve ortaya çıkan düşüncenin farkında olmak izlerden kurtulmak, tek bir izin bile oluşmasına izin vermemektir. Duyum-samalar, duygular, düşünceler kısmi, tikel ve yıkıcıdır. Hassaslık beden, aklın ve kalbin tümüdür.

Bilgi mekanik ve işlevseldir; statü edinmeye alışık bilgi ve kapasite çatışmayı, düşmanlığı ve kıskançlığı besler. Aşçı ve hâkim işlevlerdir ve ikisinden de statüleri alındığı zaman tartışmaya, züppelik yapmaya,

pozisyona, işleve ve güce tapmaya başlarlar. Güç her zaman kötüdür ve toplumu bozan da bu kötülüğün ta kendisidir. İşlevin psikolojik önemi statü hiyerarşisini besler. Hiyerarşiyi inkâr etmek statüyü inkâr etmektir; statünün değil işlevin hiyerarşisi vardır. Kelimeler çok az öneme sahiptir. Fakat gerçeğin sonsuz bir önemi vardır. Gerçek asla üzüntü getirmez ama gerçeği örten kelimeler ve ondan kaçışlar söylenmemiş çatışma ve kederi besler.

Yeşil alanda bir grup inek otluyordu; hepsi farklı boyutlarda ve kahverengiydi; birlikte hareket ettiklerinde sanki yer yerinden oynuyor gibiydi. Oldukça iri, uyusuktular ve sineklerle başları dertteydi; bunlar köy ineklerinin aksine özellikle iyi bakılmış, iyi beslenmişlerdi. Köy inekleri ise bir deri bir kemiklerdi, çok az kazanç sağlıyorlar, fazla kokuyor ve karınları sonsuza kadar açmış gibi görünüyordular. Hayvanların yanında her zaman onlara bağırın, onlarla konuşan, onları çağıran bir oğlan ya da küçük bir kız çocuğu olurdu. Hayat her yerde zordu, hastalık ve ölüm vardı. Her gün yoldan geçen, küçük bir süt kabı ya da bir çeşit yemek taşıyan yaşlı bir kadın vardı; dişleri yoktu, utangaç bir hali vardı; kıyafetleri kirliydi ve yüzünde bir keder vardı; ara sıra gülümserdi ama zorla. Köyün yakınlarındandı ve her zaman yalınayaktı. Garip bir şekilde küçük ve sert ayakları vardı ama içinde bir ateş de vardı; dayanıklı yaşlı bir kadındı. Kibar yürüyüşü aslında hiç de kibar değildi. Her yerde keder ve zorla gülümsemeler vardı. Tapınakların dışında hiçbir yerde tanrılar yoktu ve ülkenin güçlü kişileri de bu kadına hiç iyi bakmıyordu. Ama yağmur yağmıştı, uzun ve şiddetli bir düş yağdıran bulutlar tepeleri tutuyordu. Ağaçlar bulutları takip

ediyor ve tepeler de onların ardına düşüyordu, ama insan oğlu arkada kalıyordu.

15.

Şafak vaktiydi; tepeler bulutların içindeydi ve her kuş şakıyor, ötüşüyor ve cıvıldıyordu; bir öküz böğürüyor ve bir köpek havlıyordu. Güzel bir sabahtı, ılık hafifti ve güneş tepelerin ve bulutların arkasındaydı. Ve yaşlı, büyük banyan ağacının altından bir flüt sesi geliyordu ve flüte küçük bir davul eşlik ediyordu. Flütün sesi davulunkini bastırıp havaya doldu; çok yumuşak, narin sesi iliklerinize kadar işliyordu; diğer seslerin de gelmesine rağmen onu dinliyordunuz; davulun farklı tonlarda çalınması flütün sesinin dalgalarıyla size ulaşıyordu ve karganın kalın sesi de davulla beraber geliyordu. Her ses insanın içine işler, bazılarını direnir bazılarını da hoş karşılırsınız, memnu edici ya da tam tersi ve de kaybedersiniz. Davulla gelen karganın sesi, flütün muhteşem sesiyle gelen davulun sesi ve seslerin bütünü tüm direniş ve memnuniyetin ötesine geçme yetisine sahipti. Ve bunda duygu ve düşüncenin bilmediği o müthiş güzellik vardı. Ve bu sesle patlayan meditasyon geldi; bu meditasyonda flüt, çarpan davul, karganın kalın sesi ve yeryüzündeki her şey katılıyordu ve dolayısıyla patlamaya derinlik ve enginlik kazandırıyor-
du. Patlama yıkıcıdır; yıkım tıpkı sevgi gibi yeryüzü ve yaşamdır. Eğer izin verirsiniz, flütün o notası yıkıcıdır. Fakat vermezsiniz çünkü güvenli, korunaklı bir yaşam istersiniz ve bu yüzden yaşam sıkıcı bir olay olur çıkar; yaşamı sıkıcı bir hale soktuktan sonra abes bir güzelliğe sahip çirkinliğe önem ve amaç yüklemeye çalışırsınız. Ve bu yüzden müzik de tıpkı futbol ve dini ayinler gibi

eğlenecek, içinizde birçok hissi uyandıracak bir şeydir. Duygu, his müsriftir ve çok kolay bir şekilde nefrete dönüşür. Ama sevgi bir duyumsama, duygu tarafından kavranacak bir şey değildir. Direnç göstermeden, hiçbir sınır koymadan tam anlamıyla dinlemek patlamanın mucizesidir, bilineni paramparça eder. Ve nedensiz, yönsüz bir şekilde bu patlamayı dinlemek zamanın, düşüncenin takip edemeyeceği bir yere girmektir.

Vadi en dar noktasında, tepelerin bir araya geldikleri yerde muhtemelen bir buçuk kilometre genişliğinde. Bir iki tanesi özgürce yayılmalarına engel olsa da, tepeler doğuya ve batıya uzanıyor; batıya gidiyorlar; güneşin geldiği yer açık, art arda tepeler sıralı. O tepeler keskin ve uzun bir halde ufka doğru açılıyorlar; sonsuz yaşlılıktan ve güneşten gelen o garip mavi-leylak rengine sahipler. Akşamları bu tepeler batan güneş ışığını yakalıyorlar ve işte o zaman renkleri konusunda tam anlamıyla gerçekdışı, olağanüstü bir hal alıyorlar; sonra doğudaki tepeler bütün batan güneş ışığını alıyorlar, öyle ki güneş orada batıyor sanabilirsiniz.

Açık pembe ve kara bulutların akşamıydı. Bir başkasıyla tamamen farklı bir şeyden bahsederken adımımı dışarı attığım anda o başkalık, o bilinmezlik oradaydı. Ciddi bir konuşmanın tam ortasında olduğum için hiç beklemiyordum; oysa başkalık büyük bir aciliyetle oradaydı. Tüm konuşma çok kolay ve doğal bir şekilde sona erdi. Diğer ortamın niteliğindeki değişikliği fark etmedi ve cevap gerektirmeyen bir şeyler söylemeyi sürdürdü. Tüm o yolu tek bir kelime etmeden yürüdük ve o başkalıkla, onun içinde ve altında yürüdük. Gelip gitmesine rağmen atam olarak bilinmeyen; tanıma yine bilinenin usulü olduğundan bütün tanımlar son bul-

muştı. Her defasında “daha büyük” bir güzellik, yoğunluk ve anlaşılmaz güç var. Bu aynı zamanda sevginin doğasıdır.

16.

Çok sessiz bir akşamdı. Bulutlar gitmiş ve batan güneşin etrafında toplanıyorlardı. Esinti yüzünden kıpırdanan ağaçlar sakinleşiyorlardı, onlar da sessizleşmişti. Kuşlar kalın yapraklı ağaçlara konup geceyi geçirmek için ağaçlara sığınıyorlardı. Tellerin üstünde gözlerini kırpmadan bakıp oturan iki küçük baykuş vardı. Ve her zamanki gibi tepeler her tür rahatsızlıktan uzak tek başlarına ve kendi hallerindeydiler. Gün boyunca vadideki gürültülere katlanmak zorunda kalmışlardı ve şimdi kendilerini bütün iletişimlerden geri çekmişlerdi ve ayın güçsüz ışığına rağmen karanlık, üstlerine çöküyordu. Ayın etrafında bulutlardan buğulu bir hale vardı; her şey uyumaya hazırlanıp tepeleri kurtarmaya hazırlanıyordu. Onlar asla uyumazlardı; her zaman gözetler, bekler, bakar ve kendi aralarında durmadan konuşurlardı. Telin üstündeki iki baykuş metal bir kutunun içindeki taşlar gibi tıkırdama sesleri çıkarıyordu; tıkırdamaları büyük bir yumruk gibi, kendi küçük bedenlerinden daha büyüktü. Gece bir ağaçtan diğerine uçtuklarını duyabilirdiniz. Uçuşları büyüklerinki kadar sessizdi. Tellerden kalkıp alçakta uçuyorlardı şimdi, hemen çalılıkların üstünden bir ağacın alttaki dallarına doğru. Ve güvenli bir uzaklıktan etrafı seyredip sonra da ilgilerini kaybediyorlardı. İlerideki eğri bir telefon direğinin üstünde büyük bir baykuş duruyordu; kocaman gözlü, kahverengiydi ve o koca gözlerin arasından keskin bir gaga fırlıyordu. Birkaç kanat çırpmaıyla hava-

landı. O kadar sessiz ve hızlı havalandı ki o muhteşem kanatların yapısını ve gücünü merak etmenize neden oluyordu; tepelere doğru uçuştu ve karanlıkta gözden kayboldu. Bu önceki gece boğuk sesli arkadaşıyla birlikte birbirlerine seslenen baykuş olmalıydı. Geçen gece tepelerin arkasındaki diğer vadilere gitmiş olmalıydılar; geri döneceklerdi. Çünkü evleri kuzeydeki tepelerden birindeydi. Eğer sessizce oralardan geçerseniz sabahın erken saatlerinde birbirlerine seslenmelerini duyabilirsiniz. Bu tepelerin arkasında daha verimli, yeşili bol topraklar ve enfes çelik tarlaları vardı.

Sorgulama sadece olana karşı bir başkaldırı, bir tepkidir ve tepkilerin önemi çok azdır. Komünistler kapitalistlere karşı başkaldırırlar, oğul da babaya karşı; sosyal normları kabullenmenin, ekonomik ve sınıfsal esareti kırmanın reddetme olarak. Belki de bu başkaldırılar gereklidir fakat yine de çok derin değildir; eskisi yerine yeni bir kalıp tekrarlanır ve tam da eskinin yıkılmasıyla yeni var olur, beyni kuşatıp onu mahveder. Hapishane içindeki bu bitmeyen başkaldırı acil olanın tepkisini sorgulamadır ve hapishane duvarlarının yeniden şekillendirilmesi ve yeniden dekore edilmesi bize öyle bir tatmin duygusu verir gibi görünür ki asla bu duvarları yıkmayız. Sorgulama tedirginliği duvarların içindedir ve bu bize fazla uzağa götürmez; sizi Ay'a ve nötron bombalarına götürür ancak bu yine kedere dâhildir. Fakat kederin yapısının sorgulanması ve ötesine geçilmesi tepkiden kurtulma değildir. Sorgulama Ay'a ya da tapınağa gitmekten çok daha acildir; tanrıları ve kurtarıcıları, ekonomistleri ve liderleri olan yeni ve daha pahalı bir hapishane duvarlarını değil, yapıyı yıkan işte tam da bu sorgulamadır. Sorgulamaz düşünce mekanizmasını

yok eder düşüncenin, sonuçların ve teorilerin birbiri yerine geçmesini değil. Bu sorgulama otoriteyi, tecrübe, söz ve en saygı duyulan kötülüğü, gücü yıkar. Tepkiden, seçimden ve dürtüden doğmayan bu sorgulama ahlakı, saygıdeğer ben merkezci eylemi patlatır; her zaman yenilenen ve asla parçalanmayan işte bu eylemdir. Bu bitmek bilmez yenileme bitmek bilmez kederdir. Sebebi ve güdüsü olan kaçınılmaz olarak düşmanlığı ve çaresizliği besler.

Biz bilinenin, benin temelinin, bana ve benimün tümünden yıkımından korkarız; bilinen bilinmeyenden daha iyidir, çatışmaları, karışıklıkları ve sefaleti olan bilinen; bu bilinenden kurtulmak sevgi, ilişki, neşe vesaire dediğimiz şeyleri yok eder. Bilinenden kurtulma, tepki değil patlayıcı sorgulama kedere son verir ve bu yüzden sevgi duygu ve düşüncenin ölçemeyeceği bir şey olur.

Yaşamlarımız da bu şekilde sığırdır. Çatışma ve sefaletle örülmüş önemsiz düşünceler ve önemsiz eylemlerden ibarettir ve psikolojik olarak güvenlik isteyerek durmadan bir bilinenden diğerine seyahat eder. İnsan ne kadar istese de bilinende güvenlik yoktur. Güvenlik zamandır ve psikolojik bir zaman yoktur; bu korkuyu besleyen bir mit ve yanılsamadır. Şimdi, ileride ya da gelecekte kalıcı hiçbir şey yoktur. Doğru sorgulama ve dinlemeyle duygu ve düşünde tarafından şekillendirilmiş kalıplar, bilinenin kalıpları parçalanır. Kendini bilme, duygu ve düşünce yollarını bilme, duygu ve düşüncenin her anını dinleme bilineni sonlandırır. Bilinen kederi besler ve sevgi bilinenden kurtuluştur.

17.

Yeryüzü gökyüzü rengindeydi; tepeler, olgunlaşan çeltik tarlaları, ağaçlar, kumlu nehir yatakları gökyüzü

rengindeydi; tepelerdeki her taş, büyük kayalar bulutlar ve bulutlar da kayalardı. Gökyüzü yeryüzü, yeryüzü de gökyüzüydü. Ve her şey canlıydı. Renk patlaması vardı ve renk Tanrı'ydı ama insanoğlunun tanrısı değildi. Tepeler saydamlaşmıştı, bütün taşların ve kayaların ağırlıkları yok olmuş, renklere doğru süzülüyorlardı. Uzaklardaki tepeler maviydi, bütün denizlerin ve her mevsimin gökyüzünün mavisiydi. Olgunlaşan çeltik tarlaları koyu pembe ve yeşildi, birden dikkat çeken bir alandı. Vadiyi geçen yol ise mavi ve beyazdı. O kadar canlıydı ki gökyüzünde yarışan ışıklardan biri gibiydi. Ne bir gölgesi, ne bir kökü ve sözü olan yanan, patlayan, hiddetli o ışıktınız. Ve güneş iyice batmaya başladığında renkler daha şiddetli, daha yoğun bir hal alıyordu ve tüm anımsamaların ötesinde, tümüyle kayboluyordunuz. Hiçbir hatırası olmayan bir akşamdı.

Tüm duygu ve düşüncelerin yaşayıp ölmesi için çiçeklenmesi gerekir; içinizdeki her şeyin hırsın, açgözlülüğün, nefretin, neşenin, tutkunun çiçeklenmesi; çiçeklenmede bunların ölümleri ve özgürlük vardır. Her şeyin gelişimi sadece özgürlüktedir; baskı, kontrol ve disiplinde değil; bunlar sadece yoldan çıkarır, yozlaştırır. Çiçeklenme ve özgürlük iyilik ve tüm erdemlerdir. Kıskançlığın çiçeklenmesine izin vermek kolay değildir; ayıplanır ya da el üstünde tutulur ama asla özgürlük getirmez. Kıskançlık hakikati sadece özgürlükte rengini, şeklini, derinliğini, önemsizliğini açığa vurur. Eğer bastırılırsa kendini tam olarak ve özgürce belli etmez. Kendini tümüyle gösterdiği zaman, yalnızca başka bir gerçeği, boşluğu, yalnızlığı, korkuyu açığa çıkarmak için son bulur. Ve özgürlükte, onun bütünlüğünde her hakikatin çiçeklenmesine izin verilirse gözlenen ve gözlemci

arasındaki çatışma sona erer; artık bir denetçi olmaz, sadece gözlem, sadece görme var olur. Özgürlük yalnızca tamamlanmada vardır; tekrarlama, baskı ya da düşünce kalıplarına itaat etmede değil. Sadece çiçeklenme ve ölmeden tamamlanma vardır; bir son yoksa çiçeklenme de olmaz. Devamlılığı olan bir süre sonra düşünce olur. Düşüncenin çiçeklenmesi düşüncenin son bulmasıdır. Çünkü sadece ölümden yeni olan vardır. Bilinenden kurtuluş olmazsa yeni de olmaz. Düşünce, eski olan yeniyi oluşturamaz; yenin var olabilmesi için onun ölmesi gerekmektedir. Çiçeklenen şey son bulmalıdır; bir tohumu olmadığı için bir geleceği de yoktur.

20.

Çok karanlıktı; bulutsuz gökyüzünde yıldızlar muhteşemdiler ve dağ havası serin ve tazeydi. Arabaların farları uzun kaktüslere vuruyordu ve kaktüsler gümüş rengini alıyorlardı; üstlerinde çiy yağmıştı ve parlıyorlardı. Çiyle birlikte küçük bitkiler de parlaktı. Farlar yeşilin parıldamasına neden oluyordu. Bütün ağaçlar sessiz, gizemli, hayalci ve yaklaşılamazdı. Orion ve Ülker karanlık tepelerin ardında batıyordu. Baykuşlar bile uzakta ve sessizdiler. Araba gürültüsünün dışında bütün yeryüzü uyumaktaydı. Parlayan kırmızı gözleriyle farlara yakalanmış çobanaldatan vardı sadece. Yolda durmuş bize bakıyordu ve kanatlarını çırparak uçup gitti. Çok erken bir saatti, köy halkı uyuyordu ve yol üstünde her yerini sarmış, sadece yüzü görünen az sayıda insan vardı. Bir köyden bir diğerin yorgun argın yürümekteydiler; sanki tüm gece yürümüş gibi görünüyorlardı. Gölgeleleri yola yansıyan birkaç bir ateşin etrafında toplanmıştı. Bir köpek yol ortasında kendini kaşıyordu; yerinden kıpırdamadı ve araba onun etrafından geçmek

zorunda kaldı. Sonra birden sabahyıldızı kendini gösterdi; bir çay tabağı büyüklüğünde, göz alıcı bir parlaklıktaydı ve sanki tüm doğuya hükmediyormuş gibiydi. O yükseldiğinde Merkür görüldü, hemen onun altında, soluk ve baskındı. Hafif bir parlaklık vardı ve uzaklarda şafak sökmek üzereydi. Yol neredeyse iç düzleşmeden, içe ve dışa kıvrılıyordu. Yolun iki tarafındaki ağaçlar ise tarlalara dalmaması için onu tutuyordu. Su azaldığı zaman sulama amaçlı kullanmak için geniş alanlar vardı. Bir iki tanesi hariç kuşlar da uykudaydı ve şafak yaklaştıkça kargalar, kerkenezle ve bir sürü küçük kuş uyanmaya başladı. Yukarı doğru tırmanıp uzun ağaçlıklı bir alana çıktık. Yolda hiç vahşi hayvan yoktu. Ama büyük bir demirhindi gövdesinin altında oturan büyük bir maymun topluluğu vardı. Biz geçerken diğerleri her tarafa sıçrarken o hiç kıpırdamadı. Küçük bir maymun vardı. Birkaç günlük olmalıydı. Olan bitenden memnun değilmiş gibi görünen annesinin karnına tutunuyordu. Şafak yerini güne bırakıyordu ve sabahlayan kamyonlar ışıklarını söndürdüler. Ve artık köyler uyandı. İnsanlar kapılarının önlerindeki basamakları süpürüp pisliklerini yolun ortasına fırlatıyorlardı. Uyuz köpekler de hâlâ yolun ortasında uyuyorlardı. Yolun tam ortasını tercih ediyorlarmış gibiydiler. Kamyonlar onların, arabaların ve insanların etraflarından dolanıyordu. Arkalarından gelen küçük çocuklarla kadınlar kuyudan su taşıyorlardı. Güneş giderek daha sıcak ve parlak bir alıyordu. Tepeler sertti ve daha az ağaç vardı. Dağlardan ayrılıp düz ve açık bir ülkedeki denize doğru gidiyorduk; hava nemli ve sıcaktı ve büyük, kalabalık, kirli şehre¹ yaklaşı-

1 Madras. Adyar Nehri'nin kuzey kıyısında yaklaşık üç hektarlık bir evde kalmaya gitti. Bu nehir Madras'ın güneyindeki Bengal Körfezi'ne dökülür.

yor ve tepeleri arkamızda bırakıyorduk.

Araba oldukça hızlı gidiyordu ve meditasyon yapmak için iyi bir yerdi. (Meditasyon) Kelimelerden kurtulmak ve onlara çok fazla önem vermemek; Asıl meselenin kelime ve meselenin de kelime olmadığını anlamak; kelimelerin ima ettikleri şeye takılmamak ve yine de onları dikkat ve anlayarak kullanmak; kelimelelere karşı hassas olmak ve onların altında ezilmemek; sözsel sınırları yıkmak ve gerçeği düşünmek; kelimelerin zehrinden uzak durmak ve kelimelerin güzelliğini hissetmek; tüm özdeşleştirmeleri bir kenara bırakmak ve onları incelemektir. Çünkü kelimeler birer tuzak ve kapandır. Kelimeler sembollerdir gerçekler değil. Kelimelerin siperi tembeller, düşüncesizler ve aldanan akıllar için bir sığınak rolü oynar. Kelimenin kölesi olmak başta eylem gibi görünebilen eylemsizliğin başlangıcıdır. Her kelime, düşünce akli şekillendirir ve bütün düşünceler anlaşılmadığı zaman akıl kelimelerin kölesi haline gelir ve keder başlar. Sonuçlar ve açıklamalar kedere son vermez.

Meditasyon bir sona varmak için kullanılan bir araç değildir; ne bir son, ne bir varış vardır; o zamanın içinde ve dışında bir harekettir. Bütün sistemler, metotlar düşünceyi zamana bağlar. Fakat her duygu ve düşüncenin seçimsiz farkındalığı, dürtülerinin, mekanizmalarının anlaşılması ve çiçeklenmelerine izin vermek meditasyonun başlangıcıdır. Duygu ve düşünce çiçeklenip öldüğünde meditasyon zamanın ötesinde bir eylem olur. Bu eylemde coşku vardır; tam boşlukta sevgi ve sevgi ile beraber yıkım ve yaratım vardır.

MADRAS

21.

Bütün varoluş seçimdir; sadece yalnızlıkta seçim yoktur. Her türdeki seçim çatışmadır. Karşıtlık seçimde kaçınılmazdır; bu içsel ve dışsal karşıtlık karışıklığı ve sefaleti besler. Bu sefaletten, tanrılardan, inançlardan, milliyetçilikten, çeşitli eylem kalıplarına bağlanmaktan kurtulmak zorunlu gereklilikler haline gelmektedir. Kurtulunca da önemli olan tek şey onlar olur ve kurtulma bir çeşit yanılsamadır; sonrasında ise korku ve endişe baş gösterir. Çaresizlik ve acı bir seçim türüdür ve acının sonu yoktur. Seçen, zevk ve kederin birikmiş hatırası olduğu sürece seçim, eleme de var olmalıdır ve her seçim tecrübesi, tepkisi duygu ve düşünceye dönüşen hatırayı güçlendirir. Hatıra mekanik olarak tepki vermek için kısmi bir önem teşkil eder; bu tepki seçimdir. Seçimde özgürlük yoktur. Yetiştirildiğiniz çevreye, sosyal, ekonomik ve dini koşullanmalarınıza göre seçim yaparsınız. Seçim aynı şekilde bu koşullanmayı güçlendirir; bu koşullanmadan kaçış yoktur, o sadece daha fazla acı çekişi besler.

Güneşin etrafında toplanan birkaç bulut vardı; ufkun alt kısımlarındaydılar ve alev alevdiler. Yanan gökyüzüne doğru uzanan palmiyeler vardı; altın-yeşil çeltik tarlalarının içinden ufka kadar uzanıyorlardı. Sarımsı yeşil tarlada tek başına duran bir tanesi vardı ki oldukça kimsesiz ve uzak görünmesine rağmen öyle değildi. Denizden hafif bir esinti geliyordu ve bulutlar esintiden daha hızlı bir şekilde birbirlerini takip ediyordu. Alevler sönüyor ve ay gölgeleri güçlendiriyordu. Her yerde sessizce birbirine fısıldayan gölgeler vardı. Ay henüz tepedeydi ve yolun karşısında gölgeler koyu ve yanıltıcıydı. Bir su yılanı yoldan geçiyor, sessizce

karşıya sürünüyor ve bir kurbağanın peşine düşmüş olabilir. Çeltik tarlalarında su vardı ve kurbağalar neredeyse ritmik bir şekilde vıraklıyorlardı. Yolun yanında uzanan suyun içinde, başları dışarıda birbirlerini takip ediyorlardı; suyun altına giriyor ve tekrar gözden kaybolmak üzere su üstüne çıkıyorlardı. Su açık gümüş renginde, parlıyordu. Dokunulamayacak kadar sıcak ve gizemli seslerle doluydu. Kağnılar geçiyor, kasabaya yakacak odun taşıyorlardı; bir bisiklet zili çaldı, göz kamaştıran parlak ışıklı bir kamyon geçecek bir alan bulmak için acı bir çığlık attı ve gölgeler hareketsiz kaldı. Güzel bir akşamdı ve orada, kasabaya çok yakın olan o yolda derin bir sessizlik hâkimdi ve ne ay, ne kamyon bu sessizliği tek bir ses bile bozamıyordu. Bu sessizlik ne düşüncenin, ne de kelimenin dokunabileceği bir sessizlikti; kurbağalar ve bisikletler ile uyum içindeki bir sessizlik, sizi takip eden bir sessizlikti. İçinde yürüyor, içinize çekiyor ve onu görüyordunuz. Utangaç değildi, ısrarla ve hoş bir karşılamayla oradaydı. Sizin ötenizdeki engin sonsuzluğa gidiyordu ve duygu ve düşünceleriniz tam anlamıyla dinginse, kendilerini unutuyor ve sudaki kurbağalarla kendini kaybediyorlarsa onu takip edebiliyordunuz. Onların hiçbir önemi yoktu ve istendiği zaman toplanmak üzere kolayca kendilerini kaybedebiliyorlardı. Netlik ve hızlı solan gülümsemeye dolu büyüleyici bir akşamdı.

Seçim her zaman sefaleti besliyor. Onu izlerseniz gizlendiğini, istediğini, ısrar ettiğini ve yalvardığını görürsünüz. Nerede olduğunuzu anlamadan önce kendinizi onun kaçıışı olmayan görevler, sorumluluklar ve çaresizlikler ağında bulursunuz. İzlerseniz gerçeğin farkına varırsınız. Gerçeğin farkında olun; gerçeği değiştire-

mezsiniz; üstünü kapatabilirsiniz, ondan kaçabilirsiniz ama onu değiştiremezsiniz. Oradadır. Eğer onu yalnız bırakır, fikirleriniz ve umutlarınızla, korku ve çaresizliğinizle, hesaplı ve kurnaz yargılarınızla ona müdahale etmezseniz çiçeklenir ve size bütün karışıklıklarını, zor yollarını –ki çok fazladır– görünüşteki önemini ve etiğini, gizli dürtü ve düşlerini gösterir. Eğer hakikati yalnız bırakırsanız size bunları ve daha fazlasını gösterir. Fakat seçimsiz bir şekilde onun farkında olmalı, yavaşça ilerlemelisiniz. Sonra bu çiçeklenen seçimin öldüğünü ve özgürlüğün var olduğunu göreceksiniz; kendi özgürlüğünüz değil, özgürlüğün var olduğunu göreceksiniz. Siz seçimi yaparsınız; seçim yapmak için yok olursunuz. Seçecek hiçbir şey yoktur. Bu seçimsiz durumdan yalnızlık çiçeklenir. Asla son bulmayan şey ölümdür. Tüm seçimler bilinenin sınırları içindedir; bu sınırlar içindeki eylem kederi besler. Kederin sonu yalnızlıkta yatar.

22.¹

Yaprak yığınlarının boş alanında üç taç yapraklı pembe bir çiçek vardı; yeşilliğin içine gömülmüştü ve kendi bile güzelliği karşısında hayrete düşüyor olmalıydı. Uzun bir çalılığın üstünde büyümüş ve yeşilliklerin arasında hayatta kalmaya çalışıyordu; tepesinde dikilen devasa bir ağaç ve birkaç başka çalı daha vardı, hepsi de yaşam savaşı veriyorlardı. Bu çalının üstünde başka çiçekler de vardı ama pembe olan hiçbirisiyle arkadaşlık etmiyordu; yapayalnız ve bir o kadar da göz alıcıydı. Yaprakların arasında hafif bir esinti vardı ama bu çiçeğe

1 O sabah 17 Aralık tarihine kadar sürecek olan sekiz konuşmasından ilkinin gerçekleştiği.

ulaşamıyordu; hareketsiz ve yalnızdı ve yalnız olduğu için, tıpkı çıplak gökyüzündeki bir yıldız gibi, garip bir güzelliğe sahipti. Ve yeşil yaprakların arkasında siyah bir palmiye gövdesi vardı; gerçekten de siyah değildi ama bir filin hortumuna benziyordu. Ve ona baktıkça siyah çiçeklenen bir pembeye dönüşüyordu; akşam güneşi üstündeydi ve bütün ağaçların tepeleri alev alev ve hareketsizdi. Esinti dinmiş ve batan güneşin ışıkları yaprakların üstüne vuruyordu. Bir dalın üstüne konan küçük bir kuş tüylerini temizliyordu. Etrafına bakmak için durdu ve hemen sonra da güneşe doğru uçup gitti. Biz de batan güneşe doğru bakan müzisyenlere doğru oturuyorduk. Çok az kişiydik ve davul muhteşem bir yetenek ve keyifle çalınıyordu; o parmakların yaptığı şeyler olağandışıydı. Davulu çalan kişi asla parmaklarına bakmıyordu; kendilerine ait bir yaşamları varmış gibi görünüyor, muhteşem bir hız ve sertlikle hareket ediyor, gergin deriye dikkatle vuruyorlardı; hiçbir tereddüt yoktu. Sol el başka bir ritim tutturduğundan sağ elin yaptığı şeyi hiç bilmiyordu ama her zaman bir uyum içindeydi. Çalgıcı oldukça genç, ıslıl ıslıl gözleriyle vakur bir delikanlıydı; yetenekliydi ve bu küçük ve memnun seyirciye çalmaktan da keyif alıyordu. Sonra telli bir çalgı katıldı ve küçük davul onu takip etti. Artık yalnız değildi.

Güneş batmış ve gökyüzünde dolanan birkaç bulut da soluk pembeye dönüyordu; bu enlemde hiç alacakaranlık olmaz ve neredeyse dolunay halindeki ay bulutsuz bir gökyüzünde net bir şekilde görünüyordu. Suya vuran bu ay ışığı ve bir sürü kurbağa vıraklaması arasında o yolda yürümek kutsal bir şeydi. Dünyanın ne kadar uzakta olduğu ve kişinin nasıl büyük derinliğin

içine doğru seyahat ettiği çok garip. Telefon direkleri, otobüsler, kağnılar ve tükenmiş köylüler yanınızdaydı ama siz çok uzaktaydınız; o kadar derinlerdeydiniz ki hiçbir düşünce sizi takip edemezdi; tüm duygular uzakta kaldı. Etrafınızda olup biten her şeyin farkında olarak yürüyordunuz; ayın bulut kütleleri yüzünden kararmasının, bisiklet ziline uyarısının, her şeyin farkındaydınız ama çok uzaklardaydınız; siz değil büyük ve engin derinlik uzaklardaydı. Bu derinlik zamanı ve zamanın sınırlarını geçip kendi içinde çok daha derinlere devam etti. Hatıra onu takip edemedi; hatıra bağlıdır ama bu öyle değildi. Kökeni ve yönü olmayan tam bir özgürlüktü. Ve derinlerde, düşünceden çok uzaklarda patlayan bir enerji vardı. Bu enerji coşku, düşünce için keyif verici bir öneme sahip olan bir kelimeydi fakat düşünce onu asla kavrayamaz ya da ardına düşmek için mesafesiz uzaklıkta yol alamazdı. Düşünce boştur ve zamansız olanı asla takip edemez ve onunla iletişim kuramaz. Gürültülü ve gözleri kör eden ışığı olan otobüs kişiyi neredeyse yoldan çıkıp ve onun dans eden suların içine düşmesine neden oluyordu.

Kontrolün özü baskıdır. Saf görü her türdeki baskıya son verir; görme kontrolden çok daha zor anlaşılırdır. Kontrol oldukça kolaydır, çok fazla anlayış gerektirmez; bir kalıba uyum sağlamak, var olan bir otoriteye itaat etmek, geleneklere göre doğru şeyi yapıyor olmama korkusu, başarı arzusu, işte bütün bunlar olanın baskısına ya da olanın süblimasyonuna neden olur. Gerçek ne olursa olsun, gerçeği görmenin saf eylemi kendi anlayışını getirir ve bundan da mutasyon meydana gelir.

25.

Güneş bulutların arkasındaydı ve düz topraklar sarı kahve ve kırmızıya dönen ufuklara kadar uzanıyordu; çeltik tarlalarının arasından geçen yolun altında küçük bir kanal vardı. Yolun iki yanına, denizin ve batan güneşin doğusuna ve batısına yayılmışlardı, altın sarısı ve yeşildiler. İnsanın içine işleyen bir şeyler vardı ve çeltik tarlaları arasından, yanan güneşe doğru siyah bir şekilde uzanan palmiye ağaçlarını görmek çok güzeldi; romantik ya da duygusal bir manzara veya posta kartlarına benzeyen bir resim gibi değildi. Muhtemelen bunların hepsiydi ama bir yoğunluk, geniş bir enginlik ve yeryüzünün kendinde, her gün yanından geçip gittiğim genel şeylerde bir coşku vardı. Uzun, dar bir su şeridi olan kanal çeltik tarlalarının arasından geçip kuzeye gidiyordu, sessiz ve yalnızdı. Üstünde çok trafik yoktu; kabaca yapılmış dubalarla yuvarlak ve üç köşeli yelkenliler vardı. Yakacak odun ya da kum taşıyorlardı ve insanlar birbirlerine sokularak oturuyorlar, oldukça ciddi görünüyorlardı. Palmiye ağaçları geniş yeşil yeryüzüne egemendi; her boyda ve her şekildeydiler. Rüzgârlarla süpürülmüş, güneş ışığıyla yanmış, bağımsız ve kaygısızlardı. Tarlalar altın sarısına dönüyordu ve üstlerindeyse büyük bir beyaz kuş topluluğu vardı; şimdi günbatımına doğru uçuyorlar, uzun ayakları arkalarında uzanıyor ve kanatlarıyla tembel bir şekilde havayı dövüyorlardı. Kasabaya demir ağacından odunlar taşıyan kağnılar geçiyordu, uzun bir sıra oluşturmuşlardı ve adamlar konuşuyorlardı. Yükleri ağırdı. Akşamı büyümlü kılan her zamanki manzaralardan biriydi; solan akşamın tüm parçalarıydılar; gürültülü otobüsler, sessiz bisikletler, kurbağaların vıraklaması, akşamın koku-

su... Derin ve genişleyen bir yoğunluk, nüfuz edilemeyen gücü ve saflığıyla yaklaşan o başkalığın berraklığı mevcuttu. Güzel olan şimdi görkeminde abartılıydı; her şey onun içinde giydirilmişti; sadece derinlerde değil, palmiye ve çeltik tarlalarında da coşku ve sevinç vardı. Sevgi genel bir şey değildir ancak orada, gaz lambasıyla aydınlanan o barakanın da içinde sevgi vardı; başının üstünde ağır bir şey taşıyan o yaşlı kadınla, parıltılar çıkaran bir parça sicimin, odun parçalarının üstünde sallanan çıplak çocukla beraberdi. Çünkü bunlar onun hâvai fişekleriydi. Her yerdeydi; o kadar geneldi ki onu ölü bir yaprağın altından ya da o eski, yıkılmak üzere olan evin yanındaki yaseminin içinden tutup çıkarabilirdiniz. Fakat herkes meşguldü; yoğun ve kaybolmuş. Kalbinizi, aklınızı ve gökyüzünü dolduruyordu; varlığını sürdürüyordu ve sizi asla terk etmezdi. Yalnızca hiçbir kök olmadan, tek bir gözyaşı bile dökmeden her şeye karşı ölü olmanız gerekirdi. Sonra o size gelir, eğer şanslıysanız ve yalvararak, umarak ve ağlayarak peşinden gitmek için yok olursanız. Ona karşı kayıtsız bir şekilde ama keder olmadan ve düşünceyi arkanızda bıraktığınızda gelir. Ve o tozlu, karanlık yolda var olur.

Meditasyonun çiçeklenmesi iyiliktir. O, zaman boşluğunda gıdım gıdım toplanan bir erdem değildir; ne toplum tarafından saygıdeğer kılınan ahlak, ne de otoritenin yaptırımıdır. Çiçeklenmesine kokusunu veren şey meditasyonun güzelliğidir. Arzu ve acının gönlünü yapan şey olursa meditasyonda nasıl neşe olabilir; onu kontrol, baskı ve fedakârlık yoluyla ararken nasıl çiçeklenebilir; korkunun karanlığında ya da yozlaşan hırsta veya başarının kokusunda nasıl çiçek açabilir; umut ve çaresizliğin gölgesinde nasıl çiçek verir? Pişmanlık duy-

madan, kolay ve doğal bir şekilde bütün bunları geride bırakmalısınız. Anlaşıldığı üzere meditasyon direnme ya da solup gitmeye karşı savunma geliştirme değildir; herhangi bir sistemin sürdürülebilir pratiğinden şekillenmez. Bütün sistemler kaçınılmaz olarak düşünceyi bir kalıba göre şekillendirirler ve uyum meditasyonun çiçeklenmesini yok eder. O sadece özgürlükte çiçek açar ve solması olandır. Özgürlük olmadan kendini bilme olmaz ve kendini bilme olmadan da meditasyon olmaz. Bilgiyi arayışta ne kadar uzaklara giderse gitsin düşünce her zaman boş ve önemsizdir; genişleyen bir bilgi birikimi meditasyon değildir. Meditasyon sadece bilinenden kaçışta çiçeklenir ve bilinende solar.

26.

Çeltik tarlalarının ortasında yapayalnız duran bir palmiye var; artık genç değil ve sadece birkaç tane palmiye ağacı var. Çok uzun ve düzgün bir ağaç; saygınlığın yaygarasını koparmadan duran bir dürüstlüğe sahip. Orada ve yalnız. Başka hiçbir şey bilmez ve ölene ya da yok edilene kadar da bu şekilde olacak. Yol kıvrıldığında aniden karşınıza çıkar ve zengin çeltik tarlaları ve akan suyun arasında onu gördüğünüzde irkilirsiniz. Eski zamanlardan beri yaptıkları gibi su ve yeşil tarlalar birbirlerine mırıldanıyorlardı ve bu hafif mırıltılar asla palmiyeye ulaşmıyordu; yüksek gökler ve ışık saçan bulutlarla birlikte yalnızdı. Tamamlanmış, kendi halinde ve tek başınaydı ve başka bir şey de olmayacaktı. Su akşam güneşiyle parılıyordu ve yoldan uzakta, batıya doğru palmiye ağacı ve onun arkasında da daha çok çeltik tarlası vardı. Onunla karşılaşmadan önce gürültülü, tozlu, kirli, çocuklar, keçiler ve ineklerle

dolu birkaç sokaktan geçmek zorundaydınız. Otobüsler kimsenin umursamadığı bir toz bulutu oluşturuyorlardı ve sokaklar uyuz köpeklerle dolup taşıyordu. Araba birçok küçük ev ve bahçeler, çeltik tarlalarını geçen işlek bir caddeyi kesti. Sola döndü ve birkaç tane şatafatlı geçitten geçti ve biraz ileride, açık alanda otlayan geyikler vardı. Bir iki düzine kadar olmalıydılar; bazılarının uzun ve ağır boynuzu vardı ve genç olanlardan bazıları ise keskin bir şekilde neye dönüşeceklerini çoktan belli ediyorlardı; birçoğunda beyaz benekler vardı; gerginlerdi, kulakları ani bir şekilde bir o yana bir bu yana hareket ediyordu ama otlamaya da devam ediyorlardı. Birçoğu açıklığa giden kırmızı yoldan karşıya geçtiler ve orada çalılıkların arasında durmuş, olacakları görmeyi bekleyen başkaları vardı. Küçük araba durdu ve sonra hepsi karşıya geçip diğerlerine katıldılar. Gökyüzü açıktı ve yıldızlar parlak ve net bir şekilde ortaya çıkıyordu; ağaçlar gece için geri çekiliyordu ve kuşların sabırsız sohbetleri son bulmuştu. Akşam ışığı suya vuruyordu.

O akşam ışığında, o dar yol boyunca hazzın yoğunluğu artmaktaydı ve bunun için hiçbir neden yoktu. Sineklerin üstüne şaşırtıcı bir hızla atlayıp onları sıkıca tutan küçük bir örümceği izlerken başlamıştı; diğerleri sakinken çırpınıp duran tek bir yaprağı izlerken başlamıştı; bir onu bir bunu azarlayıp duran çizgili küçük sincabı izlerken başlamıştı, uzun kuyruğu alçalıp yükseliyordu. Bu keyfin bir sebebi yoktu ve bunun sonucu olarak ortaya çıkan neşe bir şekilde önemsiz ve değişimle değişmektedir. Bu garip ve beklenmedik keyif kendi yoğunluğunda arttı ve yoğun olan bir şey asla kaba olmaz; yumuşak bir özelliğe sahip fakat yine 📱

yoğunluğunu korumakta. Yoğunlaşmış olan enerjinin bütün enerjilerin yoğunluğu değil; bir fikri izleyen ya da kendisiyle meşgul olan düşüncenin meydan getirdiği bir şey de değil; coşkun bir duygu da değil. Çünkü tüm bunlar güdülere ve amaçlara sahiptirler. Bu yoğunluğun hiçbir nedeni, sonu yoktu. Ne de total enerjinin uyanmasını kısıtlayan konsantrasyon yoluyla oluşmamıştı. Onunla alâkalı hiçbir şey yapılmaksızın yükseldi; sizin dışınızdaki bir şeymiş gibi, hiçbir kontrolünüz olmadan sona erdi; konuyla alâkalı söyleyecek bir şeyiniz yoktu. İşte tam da yoğunluğun artmasında yumuşaklık vardı. Bu kelime yanlış kullanılır; zayıflığı, sersemliği, kararsızlığı, belirsizliği, utangaç bir geri çekilmeyi, kesin bir korkuyu vs. belirtir. Fakat o bunlardan hiçbiri değildi; savunma olmadan hayati, güçlü ve yoğundu. İsteseniz onu işleyemezsiniz; zayıf ve güçlü kategorilerine ait değildi. Sevgi gibi savunmasızdı. Yumuşaklığıyla gelen keyif yoğunlukta arttı. Onun dışında hiçbir şey yoktu. Gelip giden insanlar, araba sürüşü ve sohbet, geyik ve palmye ağacı, yıldızlar ve çeltik tarlaları güzellikleri ve tazelikleriyle oradaydılar. Ama hepsi de o yoğunluğun içinde ve dışındaydılar. Bir alevın şekli ve çizgisi vardır fakat oradaki alevın içinde de şekilsiz ve çizgisiz, sadece yoğun sıcaklık vardır.

27.

Güneybatı yönünde toplanan bulutlar güçlü bir rüzgârla sürükleniyordu; hiddet ve boşlukla dolu, kocaman, büyük dalgalı bulutlardı; beyaz ve koyu gri renkte, yağmur yüklü bulutlardı ve gökyüzünü dolduruyorlardı. Yaşlı ağaçlar onlara ve rüzgâra çok kızgındılar. Yağmur istemelerine rağmen yalnız kalmak istiyor-

lardı; onları tekrar tertemiz yapacaklardı, üstlerindeki tüm tozu kiri söküp atacaklardı ve yaprakları yeniden parlayacaktı ama tıpkı yaşlı insanlar gibi onlar da rahatsız edilmekten hoşlanmıyorlardı. Bahçede bir sürü çiçek, bir sürü renk vardı ve her çiçek bir dans ediyor, hoplayıp zıplıyorlardı ve bütün yapraklar heyecan içindeydi. Çimenlikte en ufak çimler bile sallanıyordu. Ve iki tane yaşlı kadın onun zararlı otlarını temizliyorlardı; iki yaşlı kadın, zamanından çok önce yaşlanan zayıf ve bitkin iki kadın; çimenliğe eğilmiş, sohbet ediyorlar ve acele etmeden otları temizliyorlardı; tam olarak orada değillerdi, başka bir yerdeydiler. Otları temizleyip konuşuyor olmalarına rağmen düşünceleri onlar başka bir yerlere götürüyordu. Zeki bir halleri vardı, gözleri parlıyordu. Fakat belki de çok fazla çocuk sahibi olmak ve iyi beslenememek onları böyle yaşlı ve bitkin kılmıştı. Siz onlara dönüşüyordunuz, onlar siz, çimler ve bulutlardı. Acıma ya da belirsiz, tanıdık olmayan bir çeşit hisler üstünü çizdiğiniz sözsel bir köprü değildi bu; hiç düşünmüyordunuz aslında ve de duygularınız karmaşık değildi. Siz onlar, onlar da sizdi; mesafe ve zaman ortadan kaybolmuştu. Şoför gelen bir araba o dünyaya daldı. Utangaç gülümseyişi ve selam verşi sizinkiler gibiydi ve kime gülümsediğini ve kimi selamladığını merak ediyordunuz. Kendini biraz tuhaf hissediyordu; birlikte olma hissine pek de alışkın değildi. O kadınlar ve o şoför siz, siz de onlardınız; kurdukları bariyerler gitmişti ve tepedeki bulutlar dağıldıkça sanki hepsi birçok şeyi, tozlu yolları, muhteşem gökyüzünü ve yoldan gelip geçenleri kapsayan genişleyen bir çemberin bir parçasıymış gibi göründü. Bunun düşünce ile hiçbir ilgisi yoktu; düşünce zaten alçak bir şeydir ve duygu

da buna dahil olmamıştı. Ardında iz ve kül bırakmadan her şeyle yollarını yakıp kül eden bir alev gibiydi. Tekrar edilecek hatıralarıyla bir tecrübe değildi. Siz onlar, onlar da sizdiniz; zihinle birlikte düşünce de ölmüştü.

Gösteriş yapma ya da biri olma arzusu çok gariptir. Kıskançlık nefrettir ve gösteriş yoldan çıkarır. Basit olmak, olduğunuz kişi olmak ve başka biriymiş gibi davranmamak mümkün olmayan bir şekilde zor gelir. Çok da zor olmayan bir şey olmaya çalışmadan kendin olmak kendi içinde çok zahmetli bir iştir. Her zaman rol kesebilir, bir maske takabilirsiniz ancak kendiniz olmak oldukça karmaşık bir meseledir. Çünkü her zaman değişiyorsunuz; asla aynı olmuyorsunuz ve her an yeni bir yan, yeni bir derinlik, yeni bir yüzey ortaya çıkıyor. Her bir an kendi değişimini getirdiği için aynı anda bunların hepsi olamazsınız. Yani eğer zekiyseniz herhangi bir şey olmayı bırakırsınız. Çok hassas olduğunuzu düşünürsünüz ve bir olay, geçici bir düşünce size öyle olmadığı gösterir; akıllı, tahsilli, artistik ve ahlaklı olduğunuzu düşünürsünüz. Fakat köşeyi döndüğünüzde bunların hiçbirisi olmadığını ama aşırı derecede hırslı, kıskanç, yetersiz, gaddar ve endişeli anlarsınız. Sırasıyla bunların hepsi olursunuz ve devamlı, kalıcı olmak istersiniz, tabii ki kazanç sağlanabilen ve keyif veren şeylerdir bunlar. Bu yüzden bunun peşinden koşarsınız ve diğer başka sizler de yollarını bulmak, tamamlanmak için velvele koparırlar. Böylece savaş alanına ve genellikle bütün zevkleri, acıları, kazanımları, kıskançlık ve korkularıyla hırsla dönüşürsünüz. Saygınlığın hatırına ve aileyi bir arada tutmak için sevgi sözcüğü de buna eklenir. Fakat siz kendi sorumluluklarınıza ve eylemlerinize yoğunlaşıp izole olur, tanınırlık ve ün için, ken-

diniz ve ülkeniz için, kendiniz ve partiniz için, kendiniz ve rahatlatan tanrınız için bağırp çağırırsınız.

Bu yüzden olduğunuz kişi olmak oldukça zahmetli bir iştir; eğer gerçekten uyanırsanız tüm bu şeyleri ve getirdiği acıları da bilirsiniz. Ama kendinizi işlerinize, inançlarınıza, fantastik idealle ve meditasyonlarınıza kaptırıyorsunuz. Ve böylece içsel olarak çoktan ölmediyseniz, yaşlanıp mezara girmeye hazır bir şekilde bekliyorsunuz. Karışıklıkları ve artan kederiyle tüm bunları bir kenara bırakıp hiçbir şey olmamak yapılacak en doğal ve akıllıca şeydir. Ancak hiçbir şey olmadan önce gizli kalan ne varsa su üstüne çıkarmalı, onları patlatmalı ve de anlamalısınız. Bu gizli dürtüleri ve baskıları anlamanız için öncelikle, tıpkı ölümdede olduğu gibi, seçimsiz bir şekilde onların farkında olmalısınız. Sonrasında görmenin saf eyleminde solup giderler. Siz de kederinizden arınır ve de hiçbir şey olursunuz. Hiçbir şey olmamak olumsuz bir durum değildir; tam da olduğunuz her şeyin reddi eylemsizlik olan olumlu tepki değil, en olumlu eylemdir; kedere neden olan bu eylemsizliktir. Bu ret ise özgürlüktür. Bu olumlu eylem enerji verir ve basit fikirler enerjiyi boşa harcar. Fikir zamandır ve zamanda yaşamak parçalanma ve kederdir.

28.

Sessiz yolun kenarında sık ve birbirine yakın dikilmiş demir ağacı korusunda geniş bir açıklık vardı; akşama doğru karanlık, ıssız oluyordu ve açıklık gökyüzünü davet ediyordu. İleride, yolun aşağısında palmiye yapraklarından yapılmış çatısı ve ince duvarları olan bir baraka vardı; barakadan loş bir ışık yükseliyordu. Bir çay tabağı yağın içinde bir fitil yanıyordu ve iki insan,

bir kadın ve bir erkek yerde oturmuş akşam yemeklerini yiyorlar, az rastlanan bir neşeyle sohbet ediyorlardı. İki adam dar bir yoldaki çeltik tarlalarını yarararak geliyorlardı. Akıcı bir şekilde konuşuyorlar ve kafalarını üstünde bir şey taşıyorlardı. Cırtlak sesleriyle gülen bir grup köylü vardı ve büyük jestlerle birbirlerine bir şey açıklıyorlardı. Bir kadın birkaç günlük buzağıyı tutuyor ve annesi de yavaşça bebeğe güven veriyordu. Uzun bacaklı beyaz bir kuş sürüsü kuzeye doğru uçuyor, kanatları yavaş ve ritmik bir şekilde havaya çarpıyordu. Açık gökyüzünde güneş batmıştı ve pembe renkli ışınlar neredeyse bir uçtan bir uca gökyüzüne vuruyordu. Oldukça sakin bir akşamdı ve şehrin ışıkları çok uzaktaydı. Oradan yürüyüp geçtiğimde olağandışı sessizliğin farkına vardım; tüm o ışıklar ve günün ihtişamı ve insanların koşuşturmaları unutulmuştu. Şimdi her yer sessiz, karanlık ağaçlar ve hızla solan ışıkla çevrilmişti. Sadece sessiz değil aynı zamanda bir neşe, sonsuz yalnızlığın neşesi de vardı ve kişi onu geçtiğinde, tıpkı bir dalga gibi, güzelliği ve netliğinde zihni ve kalbi kaplayan o her zaman garip olan başkalık da geldi. Tüm zaman durdu, bir sonraki anın başlangıcı yoktu. Bu boşluktan yalnızca sevgi var olur.

Meditasyon hayal gücünün bir oyunu değildir. Her çeşit imge, kelime, söz meditasyonun çiçeklenmesi için son bulmalıdır. Zihin kelimelere ve onların tepkilerine karşı olan köleliğini kaybetmelidir. Düşünce zamandır ve her ne kadar antik ve önemli de olsa düşünceden elini çekmelidir. O zaman düşüncenin devamlılığı olmaz; o zaman sadece anbean olur ve böylece mekanik ısrarcılığını kaybeder; düşünce o zaman zihni şekillendirip onu fikirler çerçevesinde kuşatamaz ve içinde yaşadığı

kültüre ve topluma göre koşullayamaz. Özgürlük toplumdan değil fikirdendir; o zaman ilişki, toplum zihni koşullamaz. Bilincin bütünü artıktır, değişir, modifiye olur, uyum sağlar ve mutasyon sadece fikir ve zaman son bulduğunda mümkün olabilir. Sona erme bir sonuç, yok edilecek bir kelime, kabul ya da reddedilecek bir fikir değildir. Son, kendini bilme yoluyla anlaşılır; bilme öğrenme değildir; bilme öğrenmeyi engelleyen tanıma ve birikimdir. Benlik, ben her zaman değiştiği ve asla sabit olmadığından öğrenme anbeandır. Birikim ve bilgi öğrenmeyi yolundan çıkarır ve ona bir son verir. Ne kadar sınırlarını genişletse de bilgi toplamak mekanik bir hal alır ve mekanik bir akıl özgür değildir. Kendini bilme zihni bilinenden özgür kılar; tüm hayatı bilinenin eyleminde yaşamak bitmeyen çatışma ve sefaleti besler. Meditasyon bireysel bir başarı ya da gerçekliği arayış değildir; sistemler ve metotlarla sınırlandırılırsa öyle olur ve dolayısıyla aldanma ve yanılsamalar beslenir. Meditasyon akli sürekli genişleyen, zamansız hayatın dar ve sınırlı varlığından özgür kılar.

29.

Hassaslık olmadan etkileme de olmaz; bireysel tepki hassaslığı ifade etmez. Aileniz, başarılarınız, statünüz ve kapasiteniz ile ilgili hassas olabilirsiniz. Bu türdeki bir hassaslık dar, sınırlı bir tepki ve bozunumdur. Hassaslık beğeni değildir. Çünkü beğeni bireyseldir ve bireysel tepkiden kurtulma güzelliğin farkındalığıdır. Güzelliğin takdiri ve onun hassas farkındalığı olmadan sevgi olmaz. Doğanın, nehirlerin, gökyüzünün, insanların, tozlu yolların bu hassas farkındalığı ilgidir. İlginin özü hassaslıktır. Fakat insanların çoğu hassas olmaktan

korkarlar; onlara göre hassas olmak incinmektir ve bu yüzden kendilerini sertleştirir ve kederlerini muhafaza ederler. Ya da her çeşit eğlenceye; kiliseye, tapınağa, dedikoduya, sinemaya ve sosyal reforma sığınır. Ancak hassas olmak bireysel değildir. Öyle olduğunda sefaletle yol açar. Bu bireysel tepkiyi kırıp geçmek sevmektir ve sevgi herkes için geçerlidir; bir ya da birçoklarıyla sınırlandırılmaz. Hassas olmak için bütün hislerin tamamen canlı ve aktif olması gerekmektedir ve hislerin kölesi olmanın korkusu yalnızca doğal gerçekten sakınmadır. Gerçeğin farkındalığı köleliğe yol açmaz; esarete neden olan şey gerçekten korkmadır. Düşünce hislere aittir ve düşünce sınırlara neden olur. Ama yine de düşünceden korkmazsınız. Tam aksine düşünce saygınlıkla yüceleştirilir ve kibirle kutsallaştırılır. Düşüncenin, duygunun, etrafınızda dönen dünyanın, ofisinizin ve doğanın hassas bir şekilde farkında olmak ilgidaki anbean patlamadır. İlgi olmadan her eylem külfetli ve mekanik bir hal alır ve çürümeye sebebiyet verir.

Yağmurlu bir sabahı ve gökyüzü bulutlarla ağır, karanlık ve dalgalı bir hâl almıştı; çok erken saatlerde yağmaya başlamıştı ve yaprakların arasından sesini duyabiliyordunuz. Küçük çim alanda bir sürü kuş vardı; büyük, küçük, açık gri, kahverengi ve sarı gözlü, büyük ve küçük siyah kargalar, papağanlardan daha küçükler; eşeleniyorlar, sürünüyorlar, şakıyorlar ve kıpırtılı bir şekilde şikâyet edip keyifleniyorlardı. Yağmur çiseliyordu ama umursamıyormuş gibi görünüyorlardı. Ancak yağış daha da şiddetlendiğinde gürültüyle şikâyet uçup gittiler. Ama çalılar ve büyük, yaşlı ağaçlar neşelen; yaprakları uzun günlerin tozundan ve toprağından temizleniyordu. Su damlaları yaprakların uçlarına tutu-

nuyordu; bir damla düştüğünde bir diğer düşmek için hazırlanıyordu; her damla yağmur, nehir ve denizdi. Her damla pırıl pırıl ve parlaktı; tüm elmaslardan daha zengin ve daha güzeldi. Bir damlaya toplandı, güzelliğini sürdürdü ve hiçbir iz bırakmadan yere düştüğünde de gözden kayboldu. Zamanı ötesinde hiç bitmeyen bir geçit töreniydi. Şimdi yağmur yağıyordu ve toprak günler sürecek sıcaklık için kendini dolduruyordu. Güneş yoğun bulutların arkasındaydı ve yeryüzü de sıcaklıktan uzakta dinleniyordu. Yol çok kötüydü, kahverengi sularla dolu derin çukurlarla doluydu. Küçük araba aralarından geçiyor, bazen onlardan hızla kaçıyor ama yoluna devam ediyordu. Dikenli teller boyunca ağaçlara tırmanan pembe çiçekler vardı; çalıların üstünde vahşi bir şekilde yetişiyorlardı ve yağmur aralarındaydı, renklerini daha yumuşak ve hafif bir hale büründürüyordu. Her yerdeydiler ve gözden kaçırılmazlardı. Yol tozlu dükkânları ve tozlu restoranları olan tozlu bir köyden geçti ve kıvrıldığı yerde palmiye ağaçlarının etrafını sardığı bir çeltik tarlası vardı. İnsanlar ona zarar vermesin diye neredeyse onu kuşatmışlardı. Çeltik tarlası palmyelerin kıvrıldığı yere kadar devam ediyordu ve onun ilerisinde geniş ve parlak yaprakları palmiye ağaçlarının arasından görünen muz bahçesi vardı. O çeltik tarlası büyülüydü; şaşılacak derecede yeşil, çok zengin ve muhteşemdi; inanılmazdı, aklınızı ve kalbinizi alıp götürüyordu. Bakıyor ve bir daha asla aynı olmamak üzere kayboluyordunuz. O renk Tanrı'ydı, müzikti, toprağın sevgisiydi; gökyüzü palmyelere geliyor ve toprağı kaplıyordu. Ama o çeltik tarlası sonsuzluğun kutsallığıydı. Ve o yol denize devam ediyordu; o deniz kumlu bir sahile vuran kocaman dalgalarıyla açık

yeşildi; öldürücü dalgaları ve birçok fırtınanın bastırılmış hiddetiyle kızgındılar. Deniz kızgın bir şekilde sakın görünüyordu ve dalgalar onun tehlikesini gösteriyorlardı. Denizin üstünde botlar vardı, o gevşek katamaranlar birbirlerine çok kabaca bir iple bağlanmıştı; bütün balıkçılar sahilde, denize çok yakın bir yerde, palmiye ağaçlarından yapılmış karanlık kulübelerdeydiler. Ve bulutlar sizin hissedemediğiniz bir rüzgârla yuvarlanarak sürükleniyorlardı. Ve memnun eden bir sevinçle tekrar yağmur ağacaktı.

Sözde sofuya göre hassas olmak günah işlemektir, dünyevi şeyler için saklanmış kötülüktür; sofulara göre güzel direnilmesi gereken baştan çıkarıcı şeydir; reddedilmesi gereken kötü bir eğlencedir. İyi ameller sevginin yerine geçemez ve sevgi olmadan ister ulvi ister aşağılık olsun tüm eylemler kedere yol açar. İlginin özü hassaslıktır ve o olmadan tüm tapınmalar gerçekten kaçıştır. Keşişe, *sannyasiye* göre hisler acı çekme yollarıdır; koşullandıkları tanrıya adanacak olan düşünce hariç. Fakat düşünce hisse aittir. Zamanı birleştiren ve hassaslığı günahkâr kılan düşüncedir. Düşüncenin ötesine geçmek erdemdir ve o erdem, sevgi olan yüksek hassasiyettir. Sevin, günah yoktur; sevin ve ne isterseniz yapın. İşte o zaman keder uçar gider.

30.

Nehirsiz bir ülke kuraktır. Küçük bir nehir, tabii nehir denilebilirse ancak üstünde tuğla ve taştan yapılma yeterli genişlikte bir köprü¹ var; çok geniş değil. Otobüslerin ve arabaların yavaş geçmesi gerekiyor. Üstün-

1 Adyar Nehri'nin üstündeki Elphinstone Köprüsü. Kaldığı ev, köprünün kuzeybatısındaydı.

de her zaman insanlar ve kaçınılmaz olarak bisikletler olur. Bir nehirmiş gibi davranıyor; yağmur yağdığı zaman derin ve taşkın bir nehir gibi görünüyor ancak yağmurlar kesilmeye başladığında ortasında bir sürü otobüs olan büyük adalı geniş bir su örtüsüne benziyor. Büyük bir hareketlilik ve neşeyle doğuya doğru, denize uzanıyor. Ama şimdi sadece geniş bir kum yığının-dan ibaret ve bir sonraki yağmur mevsiminin gelmesini bekliyor. İnekler sudan geçip adaya gidiyorlar ve yeni balıkçılar birkaç balık tutmaya çalışıyorlardı; balıklar hep küçüklerdi, yaklaşık orta parmak uzunluğundaydılar ve ağaçların altında satılığa çıkarıldıkları zaman berbat kokuyorlardı. Ve o akşam, sakın sularda büyük bir balıkçıl vardı, tek kelimeyle donmuş ve hareketsizdi. Nehirdeki tek kuştı; akşamları kargalar ve diğer kuşlar uçuşuyor olurlardı ama bu akşam oradaki tek balıkçıl haricinde hiç kuş yoktu. Ona bakmaktan kendinizi alamıyordunuz; aydınlık havada bembeyaz ve hareketsizdi. Sarı güneş ve açık yeşil deniz biraz uzaktı ve toprak onlara doğru ilerledikçe üç tane palmiye ağacı nehir ve denizle yüz yüze geliyordu. Akşam güneşi üstlerinde ve kıpır kıpır, tehlikeli ve güzel bir mavi renkteki deniz de ötelerindeydi. Köprünün üstünden gökyüzü uçsuz bucaksız, çok yakın ve el değmemiş görünüyordu; havaalanından çok uzaktı. Fakat o akşam o yalnız balıkçıl ve üç palmiye ağacın tüm yeryüzü, geçmiş ve şimdi ve geçmişi olmayan bir hayattı. Meditasyon kökü olmayan çiçeklenme ve de solmaydı. Olumsuzlama yaşamın müthiş bir anıdır ve olumlu olan yalnızca yaşamın bir tepkisi ve direnişidir. Direnişle ölüm değil korku var olur; korku bir sonraki korkuyu ve yozlaşmayı besler. Ölüm yeni olanın çiçeklenmesi, meditasyon ise bilinenin ölmesidir.

İnsanların hiçbir zaman “Bilmiyorum,” diyememesi çok gariptir. Bunu gerçekten söylemek ve hissetmek için tevazu olmalıdır. Fakat insan asla bilmediği gerçeğini itiraf etmez; akli bilgiyle besleyen gösteriştir. Gösteriş her zaman umutlu ve üzgün garip bir hastalıktır. Ancak bilmediği kabul etmek bilmenin mekanik sürecini durdurmaktadır. Bilmiyorum demenin çeşitli yolları vardır: birilerini etkilemek, bir tür önem kazanmak vs. için numara yapmak ve numaracılığın tüm kurnazca metotlarını kullanmak gibi mesela. Gerçekten de zamanı çözmek için işaretleme olan “Bilmiyorum,” ve bilmek üzere araştırmamak olan “Bilmiyorum,” vardır. İlk durum asla öğrenmez, her zaman toplar ve bu yüzden asla öğrenmez. Sonraki ise hiç biriktirmeden her zaman öğrenme durumundadır. Öğrenmeden kurtulmak gerekir, böylece zihin genç ve masum kalabilir; birikim zihni bozar, yaşlandırır ve yiyip gitmesine neden olur. Masumiyet tecrübe yoksunluğu değildir fakat tecrübeden kurtulmaktır; bu kurtuluş her tecrübeye karşı ölme ve onun zenginleşen beynin topraklarında kök salmasına izin vermemektir. Tecrübesiz yaşam olmaz ancak yaşam toprak köklerle doluyken yaşam değildir. Fakat tevazu bilineni bilinçli olarak temizleme değildir; bu başarının gösterişidir. Ancak ölen ise bu bütün bilmemedir. Ölüm korkusu sadece bilmededir, bilmemede değil. Bilinmeyenin korkusu yoktur, sadece bilinenin sonunda, bilinenin değişimde vardır.

Fakat kelime alışkanlığı, kelimenin duygusal içeriği, kelimenin gizli sonuçları kelimeden kurtuluşu engeller. Bu kurtuluş olmadan kelimelerin, fikirlerin ve sonuçların kölesi olursunuz. Birçoklarının da yaptığı gibi, eğer kelimelere bağlı yaşarsanız içsel açlık asla doyuma

ulaşmaz; sürekli toprağı sürer, asla tohum ekmez. İşte o zaman gerçekdişi, uydurma ve hiçbir anlamı olmayan keder dünyasında yaşarsınız. İnanç bir kelime, düşün-
cenin sonucu ve kelimelerden ibaret olan bir şeydir ve
tam da bu zihnin güzelliğini bozar ve mahveder. Keli-
meyi yok etmek için, hiçbir şekilde gerçekliği olmayan
içsel güvenlik yapısını yıkmak gerekmektedir. Güven-
liksiz olmak –ki bu güvenlikten şiddetle ayrılmak de-
ęildir– çeşitli şekillerde hastalığa neden olur. Ancak
güvenliğin çiçeklenmesinden gelen bu güvenli olmama
hali tevazu ve kibirli olanın asla bilemeyeceği bir güce
sahip olan masumiyettir.

1 Aralık, 1961

Derin tekerlek izleriyle ve insanlarla dolu olan çamurlu bir yoldu; şehrin dışındaydı ve yavaş yavaş bir kenar mahalle inşa ediliyordu ama şu anda inanılmaz derecede pis, deliklerle, köpeklerle, keçiler, etrafta do-laşan inekler, otobüs, bisiklet, arabalarla ve daha çok insanla dolup taşıyordu. Renkli içecekler, kıyafetler, yakacak odun satan dükkânlar, bir banka, bir bisiklet tamircisi, daha fazla yiyecek, keçi ve daha fazla insan vardı. Yolun iki yanında hâlâ kırsal kesim, palmiye ağaçları, çeltik tarlaları ve büyük su birikintileri vardı. Bulutların arasında, palmiyelerin arkasında duran güneş renklerle ve derin gölgelerle coşuyordu; havuzlar parıl parıldı ve bütün çalılıklar ve ağaçlar gökyüzünün sonsuzluğu karşısında şaşkındı. Keçiler otlarını yiyor, kadınlar bir muslukta kıyafetlerini yıkıyor, çocuklar da oyun oynamaya devam ediyorlardı. Her yerde bir hareketlilik vardı ve hiç kimse başını kaldırıp gökyüzüne, o renk veren bulutlara bakmıyordu bile. Birazdan

bir daha görünmemek üzere gözden kaybolacak bir akşamdı ve hiç kimse bunu önemseymiş gibi görünüyordu. Önemli olan tek şey şu andı, manzaranın ötesinde geleceğe uzanan şu andı. Otobüs, gürültüsüyle kendinden emin, bir santimlik bile boş alan bırakmadan gürültüsüyle birlikte geldi. Herkes ona yol veriyordu. Ama ağır manda onu durdurdu. Yolun tam ortasında duruyordu. Kendi yavaş yürüyüşünde ilerliyor ve kornalara aldırılmıyordu. Korna hiddetle sustu. Kalbinde herkes birer politikacıdır. Anlık olanla ilgilenir ve tüm yaşamı “hemen” olmaya zorlar. Ve sonra keder var olur. Aciliyetin ilacı, alkolü, tapınağı ve ailesi vardı. Bir şeye tutkuyla inansaydınız her şeyi sonlandırabilirdiniz ya da kendinizi işe verir ya da bir çeşit düşünce kalıbına adayabilirdiniz. Ama tüm bunları denediniz; tıpkı kalbiniz gibi aklınız da çoraktı. Ve yolun karşısına geçip şimdide kayboldunuz. Gökyüzündeki bulutlar ağırdı ve sadece güneşin bulunduğu yerde bir renk parçası vardı. Yol devam ediyordu, palmye ve demir ağaçlarını, çeltik tarlalarını, barakaları geçip durdu. Aniden ve her zamanki gibi beklenmedik bir anda, hiçbir düşünce ya da çılgınlığın formüle edemeyeceği o başkalık saflığı ve kuvvetiyle geldi. Oradaydı ve sanki kalbiniz coşkuyla boş gökyüzüne doğru patlayacak gibiydi. Zihin tamamen dingin, hareketsiz ama hassastı, izliyordu. Boşluğa doğru gidemezdi; zamana aitti fakat zaman durmuştu ve tecrübe edemezdi. Tecrübe tanımadır ve tanınan şey zamandır. Bu yüzden hareketsiz, sadece durgundu; soru sormuyor, aramıyordu. Ve bu sevgi bütünlüğü ya da ne derseniz, kelimeler önemli değil, her şeyin içine dalıp kayboldu. Her şeyin bir alanı, bir yeri vardı. Fakat bunun hiçbir şeyi yoktu ve bu yüzden de bulunamaz-

dı; ne isterseniz yapın ama onu bulamazsınız. O ne bir markette ne de bir tapınaktadır; her şeyin yok edilmesi, her şeyin denenmesi, hiçbir kaynağa dayanılmaması gerekmektedir. Fakat o zaman bile bu boşluk tek bir damla gözyaşı olmaksızın var olmalıdır. Belki o zaman bilinemeyen geçip gidebilir. Oradaydı ve güzellikti.

Değişimin tüm kalıpları değişimsizliktir. Değişimin güdüsü, amacı, yönü vardır ve bu yüzden o sadece olanın iyileştirilmiş bir devamlılığıdır. Böyle bir değişim boşunadır; bu oyuncak bir bebeğin kıyafetlerini değiştirmek gibidir ama bu değişim kırılıp bir köşeye fırlatılmak üzere mekanik, cansız ve hassas kalmaya devam eder. Ölüm değişimin kaçınılmaz sonudur; ekonomik ve sosyal devrim değişim kalıbındaki ölümdür. Aslında devrim değildir; olanın iyileştirilmiş bir devamlılığıdır. Mutasyon, total devrim sadece değişim, zamanın kalıbı yanlış olarak görüldüğünde meydana gelir ve değişimin tamamen terk edilmesinde mutasyon yer alır.

2.

Deniz uzaklardan gelen şiddetli dalgalarla çok haşındı. Yakınlarda geniş, derin bir göletin ve yıkık dökük bir tapınağın etrafına kurulu bir köy vardı. Göletteki suyun rengi açık yeşildi ve her yönden ona doğru inen merdivenler vardı. Bakımsız, pis bir köydü. Neredeyse hiç yol yoktu. Göletin etrafında evler, bir yanında ise eski, virane bir tapınak ve diğerine kıyasla yeni sayılacak bir tapınak daha vardı. Evler yıkık döküktü ama köyün samimi ve dostane bir havası vardı. Denize giden yolun kenarında kadınlar en yüksek sesleriyle pazarlık ediyorlardı; herkes her şey için heyecanlı görünüyordu. Aynı zamanda kahkahalar attıklarından, bu onların ak-

şam eğlencesiydi. Ve yolun çer çöpü köşede bir yığın halinde duruyordu. Uyuz köpekler bu yığını burunlarıyla eşeliyorlardı ve ona yakın bir dükkânda yiyecek içecek satılıyordu. Kucağında bebeği olan fakir bir kadının dükkânın kapısında dileniyordu. Gürültü koparan zalim deniz yakınlardaydı; leziz ve yeşil çeltik tarlaları köyün ilerisindeydi; akşam ışığında huzur verici ve vaatlerle doluydu. Denizin üstünden, üzerlerine vuran güneş ışığıyla hiç acele etmeden bulutlar geliyordu. Her yerde bir hareketlilik vardı ve hiç kimse gökyüzüne bakmıyordu. Ölü balık, gürültü grup, o derin göletteki yeşil sular, tapınağın kırmızı çizgili duvarlar batan güneşi zapt ediyorlarmış gibi görünüyordu. O kanalın karşındaki, çeltik tarlalarının ve demir ağaçlarının yanındaki yol boyunca yürürseniz yoldan geçen herkesi tanırırsınız. Dost canlısılar, sizi yolda durdurup sizinle konuşurlar, size gelip onlarla birlikte yaşamınızı ve size bakacaklarını söylerler. Gökyüzü kararıyor, çeltik tarlaları gözden kayboluyor ve yıldızlar çok parıl parıl.

Şehrin ışıklarının vurduğu bulutlarla karanlıkta o yolda yürürken, o dokunulamaz kuvvet öyle bir bereket ve netlikle geldi ki gerçekten de nefesinizi kesiyordu. Tüm yaşam bu kuvvetti. Ne dikkatle oluşturulmuş iradenin, ne de birçok savunma ve direncin kuvvetiydi. Ne cesaretin, ne de kıskançlık ve ölümün kuvvetiydi. Hiçbir niteliği yoktu ve hiçbir açıklama onu kapsayamazdı. Yine de o karanlık tepeler ve yolun kenarındaki o ağaçlar gibi oradaydı. Düşüncenin oluşturamayacağı ya da üstüne kafa yoramayacağı kadar engindi. Hiçbir nedeni olmayan bir kuvvetti ve bu yüzden bir şey eklenemez ya da ondan bir şey alınamazdı. Bilinen olmaz; bir şekli ya da yapısı yok ve yaklaşılamaz. Bilme

tanımadır ama o her zaman yeni, zamanda ölçülemez bir şeydir. Bir fısıltı gibi tedirgin ve ısrar etmeden tüm gün oradaydı. Fakat şimdi bir aciliyetle ve öyle bir bereketle orada ki ondan başka hiçbir şey yok. Kelimeler anlamlarından çıkartılır ve genelleştirilir; sevgi sözcüğü piyasadadır ama o boş yolda yürüyen, bu kelime tamamen farklı bir anlama sahipti. Anlaşılmaz bir kuvvetle gelmişti; ikisi tıpkı bir taçyaprağın rengi gibi ayrılmazdı. Beyin, kalp ve akıl tamamen onun tarafından tüketilmişti ve geriye ondan başka hiçbir şey kalmamıştı. Ama yine de otobüsler tıngırdıyor, köylüler yüksek sesle konuşuyor ve Ülker ufukta beliriyordu. Tek başına ve diğerleriyle yürürken devam etti ve tüm gece boyunca, güneş palmiye ağaçlarının arsından belirinceye kadar sürdü. Fakat yaprakların arasındaki bir fısıltı gibiydi.

Meditasyon ne kadar da olağandışı bir şeydir. Düşüncenin uydurabileceği, taklit edebileceği herhangi bir türde baskı veya çaba varsa, o zaman çok ağır bir yük olur. Arzulanan sessizliğin aydınlatmak için ortadan kalkması gerekir. Eğer görü ve tecrübe arayışıysa, o zaman yanılısamaya ve kendi kendini hipnoz etmeye dönüşür. Meditasyon yalnızca düşüncenin çiçeklenmesinde ve solmasında önem taşır. Düşünce bilginin sürekli genişleyen kalıplarında değil, özgürlükte çiçeklenebilir. Bilgi daha büyük algıların yeni tecrübelerini sunabilir. Fakat herhangi bir tecrübe arayışında olan bir akıl olgunlaşmamıştır. Olgunluk tüm tecrübelerden kurtulmaktır; o artık olmak ya da olmamanın etkisi altında değildir. Meditasyondaki olgunlaşma zihnin düşünceden kurtulmasıdır. Çünkü düşünce tüm tecrübeleri şekillendirir ve kontrol eder. Kendisinin ışığı olan bir akıl tecrübeye ihtiyaç duymaz. Olgunlaşmama daha büyük

ve geniş tecrübeler için can atmaktır. Meditasyon bilginin dünyasında gezinip ondan kurtularak bilinmeyene dalmaktır.

3.

O güzel yol üstünde, gaz lambasıyla aydınlanan o küçük kulübede tartışıyorlardı; tiz ve cırtlak sesli bir kadın para hakkında bir şeyler bağırıyordu, pirinç almaya yetecek kadar paraları yoktu. Adam düşük ve sinmiş bir sesle bir homurdanıyordu. Kadının sesini çok uzaklardan bile duyabilirdiniz ve onu sadece kalabalık otobüsün sesi bastırmıştı. Palmiyeler sakindi, demir ağaçlarının tüylü tepelerindeki o kibar hareketlenmeler bile durmuştu. Ay yoktu ve etraf karanlıktı, güneş bir süre önce, toplanan bulutların arasında batmıştı. Otobüsler ve arabalar vızır vızırdı. Bir sürü insan vardı. Çünkü hepsi deniz kenarındaki eski bir tapınağı görmeye gitmişlerdi. Ve yol tekrar sessizleşti, ıssızlaştı ve uzaklaştı. Yoğun bir iş gününün ardında yorgun birkaç işçi sessizce konuşarak yoldan geçiyorlardı. O garip enginlik geliyordu ve inanılmaz bir yumuşaklık ve etkiyle oradaydı. Tıpkı ilkbahardaki kolayca yok edilebilecek hassas, yeni bir yaprak gibi, tamamen savunmasız ve de ebediyen yok edilemez bir şekilde oradaydı. Bütün duygu ve düşünceler ortadan kayboldu ve tanıma yok oldu.

Paranın hem veren hem de alan, güçlü ve fakir bir insan için bu kadar önemli olması çok tuhaftır. Sonsuza kadar para hakkında konuşurlar ya da kötü bir şey olduğundan ondan bahsetmekten sakınırlar ama paranın bilincindedirler. İyi işler yapmak için para, parti için para, tapınak için para ve pirinç almak için para... Eğer

paranız varsa sefilsinizdir, paranız yoksa da zaten sefalet içindesiniz. Pozisyonundan ve aldığı derecelerden, zekiliğinden, kapasitesinden ve ne kadar para kazandığından bahsederlerken aslında size ederinin ne kadar olduğunu söylerler. Zenginin ve fakirin kıskançlığı, gösteriş, bilgi, kıyafet ve konuşmadaki görkem yarışı. Herkes birini etkilemek ister, kalabalık ne kadar çoksa o kadar iyidir. Fakat para her şeyden önemlidir, güç hariç. Bu iki şey muhteşem bir ikilidir; parası olmamasına rağmen bir aziz güçlüdür ve zengini de fakiri de etkiler. En tepeye gelmek, orada olmak için politikacılar ülkeyi, azizler de tanrıları kullanırlar ve size hırsın saçmalığından ve gücün zalimliğinden bahsederler. Güç ve paranın sonu yoktur; ne kadar fazlasına sahipseniz o kadar fazlasını istersiniz ve bunun bir sonu yoktur. Ancak para ve gücün arkasında, inkâr edilemeyecek bir keder yatar; onu bir kenara atıp unutmaya çalışabilirsiniz ama o hep oradadır; olmadığını savunamazsınız; o hiçbir şeyin iyileştiremeyeceği derin bir yara olarak her zaman oradadır.

Kimse ondan kurtulmak istemez, kederi anlamak çok karmaşıktır; kitaplarda hepsi yazılıdır ve kitaplar, kelimeler, sonuçlar önemli olmaya başlar ve fikirlerle kaplanmış keder hâlâ oradadır. Ve kaçış değerli olur; kaçış farklı derinliklere sahip olsa da yüzeyselliğin özüdür. Ancak keder o kadar da kolay kandırılamaz. Onu sonlandırmanız için kalbinin derinliklerine inmeniz gereklidir; üstü açılmamış tek bir köşe bile bırakmadan, kendinizi en derinlere kadar kazmalısınız. Baskı ve seçim olmaksızın, kurnaz düşünceyi, her şey hakkındaki her duyguyu, her eylemin her hareketini tümüyle anlamalısınız. Bu bir nehri kaynağına kadar takip etmedir;

nehir sizi oraya götürecektir. Kederin kalbine giden her zinciri, her ipucunu takip etmelisiniz. Yalnızca izlemeli, görmeli ve dinlemelisiniz; tüm açıklığı ve netliğiyle oradadır. Ay'a ya da tanrılara değil kendinize doğru yolculuk yapmalısınız. Kendinize doğru hızlı bir adım atabilirsiniz ve kederi hızla sonlandırabilir ya da haylaz, tembel ve sakın kalarak yolculuğunuzu uzatabilirsiniz. Kedere son vermek için tutkulu olmanız gerekmektedir ve tutku kaçışla elde edilemez. Kaçmayı bıraktığınız zaman var olur.

4.

Ağaçların altı çok sakindi; bağırان, çağırان şarkı söyleyen, sürekli kıpır kıpır olan birçok kuş vardı. Ağaçların dalları kocaman, güzelce şekillenmiş, parlak ve hassastı ve onları görmek şaşırtıcıydı. Gözlerinizi yarıştıran ve yeryüzündeki şeyler karşısında sizi hayrete düşüren kıvrımlara ve zarafete sahiptiler. Yeryüzünde ağaçlardan daha güzel bir şey yoktu ve öldüğünde bile güzellerdi; gökyüzüne uzanan bütün dallar çıplak ve açıktı, güneşten solmuşlardı ve çıplaklığının üstünde dinlenen kuşlar olurdu. Orada baykuşların sığınması için derin delikler vardı; parlak ve cırtlak papağanalar o dalın üstlerindeki deliğe yuva yaparlardı; başlarının tepesinde kırmızı tüyleri olan ağaçkakanlar birkaç delik kakmak için gelirlerdi. Ve tabii ki sürekli şikâyet eden ve her zaman meraklı olan, dalların üstünde oradan oraya koşuşturan çizgili sincaplar da olurdu. En üstteki dalda ise ağırbaşlı ve yalnız bir şekilde etrafı inceleyen beyaz bir kartal da vardı. Bir kısmı hızla yukarı doğru tırmana ve bir kısmı da aşağı inen kırmızı ve siyah, bir sürü karınca vardı ve ısırıkları çok acılı olurdu. Fa-

kat şimdi ağaç canlı ve muhteşemdi. Ve etrafta birçok gölge vardı; bu yüzden güneş size asla dokunamazdı. Saatlerce orada oturup içeride ve dışarıda ölü ve diri olan her şeyi görüp dinleyebilirsiniz. İçeriye doğru bir gezinti yapmadan dışarıyı görüp dinleyemezsiniz. Gerçekten de iç dış, dış da iç taraftır ve ikisini ayırmak zor, neredeyse imkânsızdır. Bu olağanüstü ağaca bakıp kimin kimi izlediğini merak ediyorsunuz ve kısa bir süre sonra ortada bir izleyen kalmıyor. Her şey o kadar canlı ki... Ve sadece hayat var; izleyen şu yaprak kadar ölü. Ağaç, kuşlar, gölgede oturan adam ve verimli toprakları ayıran bir çizgi yoktu. Erdem düşünce olmadan oradaydı ve düzen vardı; düzen kalıcı değildir; sadece anbean oradadır ve o sonsuzluk batan güneşle beraber çok sıradan ve özgürce karşılar bir şekilde gelmekte. Hava kararmaya başladığı için kuşlar da sessizleşti ve her şey yavaşça sessizleşiyor, geceye hazırlanıyor. Beyin, o muhteşem, hassas, canlı şey tamamen dingin; tepki vermeden, kaydetmeden ve tecrübe etmeden sadece izliyor ve dinliyor. Bu sonsuzlukla sevgi ve yıkım var ve bu yıkım yaklaşılamayan bir kuvvet. Tüm bunlar şu ölmüş ağaç gibi sadece kelimelerdir, olmuşun ve asla olmayanın bir sembolüdür. Gitmişti, kelimedden uzağa gitti; o coşkulu hiçliği asla kavrayamayacak olan kelime ölüdür. Yalnızca bu sonsuz boşluktan masumiyetiyle beraber sevgi var olur. Fazla aktif, kalabalık, bilgi ve tecrübeyle sınırlı beyin o sevgiyi nasıl anlayabilir? Onun var olabilmesi için her şeyin reddedilmesi gerekmektedir.

Ne kadar pratik olursa olsun alışkanlık hassaslığın yıkımıdır; alışkanlık güvenlik hissi verir. Alışkanlık işlendiğinde uyanıklık ve hassaslık nasıl var olabilir;

güvensizlik uyanık farkındalığı getirmez. Her şey ne de çabuk alışkanlık haline gelir, zevk kadar keder de. Sonra can sıkıntısı ve boş vakit denilen o tuhaf şey başlar. Kırk yıldır çalışan alışkanlıktan sonra veya günün sonunda boş vaktiniz olur. Alışkanlık sırasını savdı ve şimdi ise tekrar alışkanlığa dönüşen boş zamanın sırasıdır. Hassaslık olmadan etki ve çelişkili varlığın kararlı tepkisi olmayan o bütünlük olmaz. Alışkanlığın mekanizması her zaman güvenlik ve asla rahatsız edilmeyen bir rahatlama durumu arayan düşüncedir. İşte tam da bu kalıcılık arayışı hassaslığı reddeden şeydir. Hassas olmak asla can yakmaz, sadece sığınak olarak gördüğünüz şeyler acıya neden olur. Tamamıyla hassas olmak tümüyle canlı olmak demektir ve bu sevgidir. Ama düşünce fazlasıyla kurnazdır; arayandan kurtulacaktır ki bu başka bir düşüncedir; düşünce başka bir düşünceyi takip edemez. Sadece düşüncenin çiçeklenmesi görülebilir ve dinlenebilir ve özgürlükte çiçeklenen son bulur, hiçbir iz bırakmadan ölür.

5.

Bu guguk kuşu şafaktan beri şakıyordu; bir kargadan daha küçük, daha gri, uzun kuyruklu ve parlak kırmızı gözleri vardı. Küçük bir palmyeye hafifçe saklanmış bir şekilde tünemişti, net ve yumuşak bir tonda ötüyordu. Kuyruğu ve kafası görünüyordu, o küçük ağaçta eşi vardı. Eşi daha küçük, daha utangaç ve daha çok saklanmıştı; erkek olan açık bir dalın üstüne konan dişinin yanına uçtu; orada durdular, erkek olan ötüyordu ve hemen sonra da uçup gittiler. Gökyüzünde bulutlar vardı ve yaprakların arasında hafif bir esinti dolanıyordu. Büyük palmyeler sakindi; gün içinde, akşama doğru ağır danslarını yapma zamanları gelecekti ama

şimdi sakın, uyuşuk ve kayıtsızlardı. Gece boyunca yağmur yağmış olmalıydı, toprak ıslak, kumlar da kırılıyordu. Günün sıcaklığı henüz başlamadığından bahçeye huzur hâkimdi; büyük ağaçlar uyuklarken küçük olanların hepsi uyanıktı ve iki küçük sincap dalların arasında bir aşağı bir yukarı koşturup oyun oynuyorlardı. Erken şafağın bulutları yerlerini gündüz bulutlarına bırakıyorlardı ve demir ağacı sallanıyordu.

Meditasyonun her hareketi birbirinden farklıdır; her zaman yeni bir soluk, yeni bir yıkım vardır. Bir başkasının yapısı, eski olanın yeni bir kapsamı olmadığından yıkılacak bir kalıp yoktur. Ne kadar yakın bir zamanda edinilmiş olsa da tüm alışkanlıklar eskidir; eskiden şekillenirler fakat meditasyon yeni bir kalıbın var olması için eski olanın yıkılması değildir. Yeni ve yıkıcıydı; eskinin alanında değildi, yeniydi; o alana hiç girmemişti. Eskiye hiç bilmediğinden yeniydi; kendi içinde yıkılıyordu. Bir şeyi kırmıyordu ama bizzat kendisi yıkımdı. Yok ediyordu ve bu yüzden yeniydi ve yaratım vardı. Meditasyonda sizi kendinizden alan ya da kendinizi kaptıracağınız bir oyuncak yoktu. Meditasyona çıkan tüm oyuncakların, görülerin, fikirlerin, tecrübelerin yıkımıydı. Doğru meditasyon için temeli sağlam atmanız gerekmektedir. Yoksa yanılsamaların çeşitli türlerine yakalanırsınız. Meditasyon en saf olumsuzlamadır. Bu öyle bir olumsuzlamadır ki tepkinin sonucu değildir. Reddetmek ve olumsuzlaşmada reddi sürdürmek güdüsü olmayan bir eylemdir ve bu da sevgidir.

6.

Gri noktalı bir kuş vardı, neredeyse bir karga boyundaydı; utangaç değildi ve istediğiniz kadar onu seyredebilirdiniz. Yeşil ve gümüş renkli ağır salkımlarda ası-

lı olan yemişleri dikkatle seçip yiyordu. Sonra iki kuş daha yanına geldi; hemen hemen onunla aynı boydaydılar. Gelip diğerk salkımlara kondular. Dünkü guguk kuşları vardı; bu defa yumuşak sesli ötüşmeler yoktu, hepsi yemekle meşguldüler. Genelde bu guguk kuşları utangalardır. Fakat birkaç adım ötelerinde, birini onlara bu kadar yakın durup onları izlemesini dert etmiyorlardı. Daha sonra çizgili sincap onlara katıldı ama üç kuş da kanatlanıp uçtu ve sincap yemeye koyuldu. Bir karga gaklayarak yanında geldiğinde aç kurtlar gibi yemek yiyordu. Bu karga sincabın boyundan büyüktü ve sincap hızla oradan uzaklaştı. Karga yemişlerin hiçbirine dokunmadı ama muhtemelen diğerklerinin keyif çatmasından hoşlanmamıştı. Serin bir sabahtı ve güneş kalın ağaçların ardından yavaş yavaş yüzünü gösteriyordu; uzun gölgeler ve çimlerin üstünde hâlâ hafif bir çiy ve küçük gölette orta kısımları sarı olan iki mavi nilüfer vardı; açık sarıydı ve mavileri ise ilkbahar göğünün rengine ve alt kısımları da yuvarlak ve çok yeşildi. Bir tanesinin üstünde oturan kurbağ a hareketsizdi ve boş boş bakıyordu. Büyük ağaçlar onlara yukarıdan bakıyor olsalar bile bu iki nilüfer tüm bahçenin neşesiydi; kendi göletlerinde hassas, yumuşak ve sessizdiler. Onlara baktığınızda tüm tepkileriniz yok oluyor, duygu ve düşünceleriniz solup gidiyor ve kendi güzelliikleri ve sessizlikleriyle yalnızca onlar kalıyorlardı. Durmandan kendisiyle meşgul olan insanoğlu hariç, tıpkı yaşan her canlı gibi yoğundular. Bu ikisini izlerken dünya değışiyordu; bu değışim daha fazla özgür ve daha az zorbalık olan veya yoksulluğun kalktığı daha iyi bir sosyal düzende değıldi. Fakat ne acı, ne keder, endişe iniş çıkışları ve can sıkıntısının zahmeti yoktu; dünya değışmişti

Çünkü bu sarı kalpli mavi çiçekler oradaydı. Bu g zelliğ n mucizesiydi.

O yol Şimdi hepimize tanıdıktı; köylüler, her birinin yanında yürüyen adamlarla o uzun kağnı sırası, uzun bir sırada on beş yirmi tane vardı, köpekler, keçiler ve olgunlaşan eltik tarlaları ve o akşam hava açık bir Şekilde gülümsüyordu ve gökyüzü çok yakındı. Karanlıktı ve yol göğün ışıklarıyla aydınlanıyordu ve gece çöküyordu. Meditasyon bir çaba sonucu olan bir Şey değildir; her çaba çelişki ve direnç yaratır; çaba ve seçim her zaman çatışmayı besler ve o zaman meditasyon hakikatten, olandan kaçış olur. Fakat o yolda, meditasyon o baŐkalığ  teslim oldu, zaten sessiz olan beyni tümüyle susturdu. Beyin sadece o sınırsıza açılan bir geitti; iki dik kıyı arasındaki derin ve büyük bir nehir gibi bu garip başkalık yönü ve zamanı olmaksızın hareket ediyordu.

7.

Pencereden baktığınızda genç bir palmiye ve yeşil dalların arasında büyük, pembe ta yapraklı çiçeklerle bezenmiş bir ağ  görebiliyordunuz. Palmiye ağ ları ağır ağır, hantal bir Şekilde her yöne doğru sallanıyordu ve çiçekler hareketsizdi. Çok uzaklarda deniz vardı ve bütün gece onun derin ve ie işleyen sesini duyabiliyordunuz; sürekli dalgalanıp duran ağır sesini asla değifmiyordu; sesinde bir tehdit, huzursuzluk ve zalim bir g  vardı. Şafakla birlikte denizin gürültüsü dindi ve diğ r sesler baş gösterdi; kuşlar, arabalar ve davul. Meditasyon tüm zamanı ve uzaklığı, başarıyı ve tecrübeyi yakıp k l eden bir alevdi. Sadece o engin ve sınır tanımayan boşluk vardı. Fakat bu boŐluğ n içinde ha-

reket ve yaratım da vardı. Düşünce yaratıcı olamaz; bir kanvas tabloda, kelimelerde, bir taşta ya da inanılmaz bir rokette bir şeyleri birleştirebilir. Düşünce her ne kadar süslü, ne kadar zekice olursa olsun zamanın sınırları içindedir; sadece boşluğu kapsayabilir; kendisinin ötesine geçemez. Eğer kendisini engellemezse sadece çiçeklenir ve ölür. Tüm duygular histir ve tecrübe onun ürünüdür ve düşünce olmadan duygu zamanın sınırlarını inşa eder.

9.

Uzun bir yoldan denizin durmadan dalgalandığını ve gürüldediğini duyabiliyordunuz; bunlar zarar verici dalgalar değillerdi ama tehlikeli, öfkeli ve merhametsizlerdi. Deniz sakın, hayalci ve sabırlı görünüyordu ancak dalgalar kocaman, yüksek ve korkutucuydu. İnsanlar sürükleniyor, boğuluyorlardı ve kuvvetli bir akıntı vardı. Dalgalar asla nazik değillerdi, yüksek kıvrımları görkemliydi. Uzaktan izlemek muhteşemdi ama zalim bir kuvvet ve merhametsizlik vardı. Derme çatma katamaranların üstünde esmer ve zayıf adamlar o dalgaların içinden umursamaz, dikkatsiz ve tek bir korku belirtisi göstermeden geçiyorlardı. Ufka kadar yelken açabilirlerdi ve muhtemelen avladıkları büyük balıkla da akşama doğru geri dönerlerdi. O akşamki dalgalar bilhassa hiddetli, oldukça sabırsızlardı ve sahile vururken çıkarttıkları sesler kulakları sağır ediyordu; sahil kuzeye ve güneye doğru uzanıyordu ve yıkanmış temiz kumlar sarımsı, güneşten yanmış görünüyordu. Güneş de hiç nazik değildi. Her zaman sıcaktı ve yakıyordu. Yalnızca sabahın erken saatlerinde denizin üstünde yükselirken ya da bir araya toplanmış bulut-

ların arkasında batarken yumuşak ve güzel oluyordu. Öfkeli deniz ve yakıcı güneş ülkeye işkence ediyordu ve insanlar fakir, zayıf ve her zaman açlardı. Orada her zamana sefalet vardı ve ölmek çok kolay, doğmaktan çok daha kolaydı, kayıtsızlığı ve çürümeyi besliyordu. Hali vakti yerinde olanlar da kayıtsız ve boşlular; tabii para kazanmak veya güç peşinde koşmak veyahut bir köprü yapmak dışında. Bu tarz şeylerde, her zaman daha fazlasını elde etme konusunda –daha çok bilgi, daha çok kapasite– ama her zaman kaybediyorlardı ve ölüm her zaman vardır. O kadar nihaidir ki! Aldatılamazdır. Ne kadar zekice ve kurnazca olsa da hiçbir tartışma etkisini azaltmaz; o hep oradadır. Ölüme karşı duvarlar öremezsiniz ama yaşama öğrebilirsiniz; onu kandırabilir, ondan kaçabilir, tapınağa gider, kurtarıcılara inanır, aya gidebilirsiniz; hayatla istediğinizi yapabilirsiniz ve keder ve ölüm orada olur. Kederden saklanabilirsiniz ama ölümden asla. Bu uzaklıktan bile dalgaların gürültüsünü duyabiliyordunuz ve palmye ağaçları kırmızı akşam göğüne doğru uzanıyordu. Havuzlar ve kanallar batan güneşle birlikte ışıldıyordu.

Her çeşit güdü bizi iter, her eylemin bir güdüsü vardır ve bu yüzden içimizde hiç sevgi olmaz. Ne de yaptığımız şeyi severiz. Güdüsüz hareket edemeyeceğimizi, olamayacağımızı ve yaşayamayacağımızı düşünür ve yaşamlarımızı boş ve önemsiz bir şeye dönüştürürüz. Statü kazanmak için işlevi kullanırız; işlev sadece başka bir şeye giden bir araçtır. Bir nesnenin kendisi için duyulan sevgi var olmaz ve her şey değersizleşir ve ilişki korkunç bir hâl alır. Bağlılık kendi sığlığını, yalnızlığını ve yetersizliğini kapamak için kullandığınız bir araçtır; nefreti sadece kıskançlık besler. Sevginin gü-

düsü yoktur ve sevgi olmadığından her çeşit güdü sü-
zülerek içeri girer. Olmadan yaşamak zor değildir; bu
fikirlere ve inançlara uyumu değil bütünlüğü gerekti-
rir. Bütünlüğe sahip olmak öz eleştiri yaparak farkında
olmak, anbean kişin ne olduğunun farkında olmaktır.

10.

Palmiye ağaçlarının arasında asılmış gibi görünen
çok genç bir aydı; dün orada değildi; utangaç ve sakınır
bir halde bulutların arasına saklanmış olmalıydı. Çün-
kü güzel altın kıvrımlı bir çizgi gibiydi. Palmiye ağaçla-
rının arasında karanlık ve vakur, bir haz mucizesiydi.
Bulutlar onu saklamak için toplanıyorlardı fakat orta-
da, körpe ve çok yakındı. Palmiyeler sessiz, ciddi, sertti
ve çeltik tarlaları olgunlukla sarıya dönüyordu. Akşam
yaprakların arasındaki konuşmalarla dolup taşıyordu
ve deniz birkaç kilometre ileride gürüldüyordu. Köy-
lüler akşamın güzelliğinden bihaber diler; bu güzelliğe
alışmışlardı; her şeyi kabul ediyorlardı; yoksullukları-
nı, açlıklarını, pası kiri ve toplanan bulutları. İnsan her
şeye alışır, kedere ve mutluga alışır; eğer bir şeylere
alışmasaydınız daha sefil ve daha rahatsız olurdunuz.
Daha fazla sorunu davet etmemek için hissiz ve duygu-
suz olmak daha iyidir; yavaş yavaş ölmek, bu yol daha
kolaydır. Tüm bunlar için sosyal ve psikolojik neden-
ler bulabilirsiniz ama hakikat varlığını sürdürmeye de-
vam eder. Tuzu kuru olanlar ve fakirler için önlerindeki
otuz yıl boyunca bazı şeylere, ofise, fabrikaya gitmeye,
sıkıcılığa ve bunun tüm gereksizliğine alışmak daha ko-
laydır. Ancak insanın yaşamak zorundadır, insanın so-
rumlulukları vardır ve bu yüzden her şeye alışmak en
güvenli iştir. Sevgiye, korkuya ve ölüme alışınız. Alış-

kanlık ihsan ve erdeme ve hatta kaçışlara ve tanrılara dönüşür. Alışkanlıklarla dolu bir zihin boş, sersem bir zihindir.

11.

Şafak ağır ağır söküyordu; yıldızlar hâlâ parlaktı ve ağaçlar da geri çekilmişti; hiç kuş ötmüyordu ve hatta ağaçtan ağaca çene çalan küçük baykuşlardan da ses çıkmıyordu. Denizin kükremesi dışında her yer garip bir şekilde sessizdi. Etrafta birçok çiçek, çürüyen yaprak ve yerdeki nem kokusu vardı; hava çok sakindi ve koku her yere yayılıyordu. Toprak şafağın sökmesini ve günün doğmasını bekliyordu; beklenti, sabır ve garip bir hastalık vardı. Meditasyon bu sakinlikle devam etti ve bu sakinlik sevgiydi; bir şeye ya da birine, bir imgeye ve sembole, bir kelime ya da resme duyulan sevgi değildi. Basit bir şekilde sevgiydi ne his, ne de duygu vardı. Hiçbir kökeni ve yönü olmayan, kendi içinde tamam, çıplak, yoğun bir şeydi. Uzaklarda ötüşen kuşların sesiydi bu sevgi; yön ve uzaklıktı, zamansız ve sözsüz bir biçimde oradaydı. Solup giden ve zalim olan bir his değildi; sembol, kelime değiştirilebilir ama b öyle bir şey değildi. Çıplak haldeyken, tümüyle savunmasız ve aynı zamanda da yıkılmazdı. Ağaçların arasından ve denizin ötesinden gelen o başkalık ve bilinmezin yaklaşılamaz gücüne sahipti. Meditasyon o boşluktan öten o kuşun sesi ve sahilde gürleyen denizin gürültüsüydü. Sevgi sadece tam boşlukta var olabilir. Grileşen şafak uzaklarda duruyordu ve karanlık ağaçlar daha da kara ve yoğundular. Meditasyonda tekrar, bir alışkanlığın devam yoktur; bilinen her şeyin ölümü ve bilinmeyenin çiçeklenmesi vardır. Yıldızlar soluyor ve bulutlar açan

güneşle canlanıyordu.

Tecrübe netliği ve anlayışı yok eder. Tecrübe histir, çeşitli türlerdeki uyarıcılar verilen tepkidir ve her tecrübe, tecrübeyi her ne kadar genişletip büyütse de, çevreleyen duvarları güçlendirir. Bilgi birikimi mekaniktir, tüm eklenebilir süreçler de öyle ve mekanik varlık için gereklidir de. Fakat bilgi zamana bağlıdır. Tüm duygular gibi tecrübe ihtirası da sonsuzdur. Hırsın zalimliği tecrübenin ilerlemesi, güç hissi ve kapasitenin katılaşmasıdır. Tecrübe erdemin özü olan tevazuyu oluşturmaz. Tevazunun içinde sadece öğrenme vardır ve öğrenme bilgi kazanımı değildir.

Bir karga sabaha başladı ve bahçedeki bütün kuşlar ona katıldı. Birden her şey uyandı. Yaprakların arasında bir esinti ve bir görkem vardı.

13.

Yağmurla yüklü uzun bir kara bulut dizisi vardı; bir uçtan bir uca, kuzeyden güneye uzanıyordu ve beyaz olanlar ise şalterlerdi. Kuzeyde yağmur yağıyordu ve yavaş yavaş güneye doğru geliyordu. Nehrin üstündeki köprüden siyah gökyüzüne karşı uzun beyaz bir dalga sırası görünüyordu. Otobüsler, arabalar, bisikletler ve çıplak ayaklar köprüünün karşısına doğru yol alıyordu ve yağmur tüm hiddetiyle gelmekteydi. Nehir genelde de olduğu gibi bu saatlerde boştu ve sular da gökyüzü kadar karaydı; hatta o sevimli balıkçıl bile yoktu, tamamen ıssızdı. Köprüünün karşısında koca şehrin bir kısmı vardı; gürültülü, kalabalık, gösterişli. Ve biraz ileride solda kerpiçten evler, yıkık dökük binalar, küçük, temizlenmemiş dükkânlar vardı ve otobüsler ve arabalar etrafından dolanıyordu. Batıya doğru parlak ve kırmızı

şeritler vardı ama onlar da yağmurla kaplanmıştı. Polis merkezini ve dar bir köprüden geçtikten sona yol güne, çeltik tarlalarının arasına uzanıyordu ve pis ve gürültülü şehirden uzaktı. Sonra yağmur yağmaya başladı, sert bir sağanak bir saniyede yolda su birikintileri oluşturdu ve kuru toprak olan yere doğru su akıyordu; şiddetli bir yağıştı, toprağı yıkayan, paklayan, arındıran bir yağış patlamasıydı. Köylüler iliklerine kadar ıslanmışlardı ama bunu hiç dert ediyormuş gibi görünmüyorlardı. Sohbetlerine ve gülüşmelerine devam ettiler, çıplak ayakları su birikintilerinin içindeydi. Gaz lambalı küçük kulübe su alıyor, otobüsler gürültüyle geçip herkesi ıslatıyor ve güçsüz ışıklı bisikletler sağanak yağışın altında gıcırdıyordu.

Her şey yıkanıp paklanmıştı, geçmiş de gelecek de; ne bir zaman ne bir gelecek vardı. Her adım zamansızdı ve zamana ait olan düşünde durmuştu; artık ne daha ileri gidebilir ne de geri dönebilirdi, yoktu. Ve o hiddetli yağmurun her damlası nehir, deniz ve erimeyen kardı. Tüm ve bütün boşluk vardı ve bu boşluğun içinde ise yaratım, sevgi ve ölüm vardı ve ayrılmazlardı. Adımınıza dikkat etmeniz gerekirdi, otobüsler neredeyse size dokunacak kadar yakından geçiyordu.

15.

Güzel bir akşamdı; batan güneşin etrafında birkaç tane bulut toplanmıştı; yanan renklerle ağırlaşmış gezinip duran birkaç bulut da vardı ve genç ay onların arasında kalmıştı. Demir ve palmye ağaçlarının arasından denizin gürlemesi duyuluyordu; ağaçlar hiddetini yumuşatıyorlardı. Uzun, düz palmyeler parlak ve kırmızı göğe doğru uzanıyordu ve bir grup beyaz su kuşu

kuzeye doğru uçuyordu; gruplar halinde ilerliyorlardı; ince ayakları arkalarından uzanıyor ve kanatları yavaşça hareket ediyordu. Ve gıcırdayan uzun bir kağıt arabası dizisi şehre doğru yol alıyordu; devrilmiş demir ağaçlarından elde edilen yakacak odunla doluydular. Yol bir süre çok kalabalık oldu ama sonra biraz daha ilerleyince ve hava karardıkça neredeyse terk edilmişti. Güneş batar batmaz, sessizce çevreye garip bir huzur hissi, bir suhulet, bir arınma yayılıyor. Bu bir tepki değil; tüm gürültüsü, sefaleti, koşturmacaları ve insanlarıyla şehrin içindeydi. Yeryüzünün ihmal edilmiş o küçük kısmındaydı; dallarına rengârenk bir uçurtma takılmış o ağacın olduğu yerdeydi; tapınağın karşısındaki o boş yoldaydı; o her yerdeydi, yalnızca insanın günden yoksun olması gerekiyordu. Ve o akşam, o yol boyunca oradaydı ve yumuşak bir şekilde sizi ayartarak herkesten ve her şeyden uzaklaştırıyordu. Ve hava kararmaya başladığında daha yoğun ve güzel bir şekle bürünüyordu. Yıldızlar palmyelerin arasındaydı ve Orion da onlarla beraberdi. Ülker ise onların arkasında, yolculuğunun dörtte üçünü çoktan tamamlamıştı. Köylüler bizi tanımaya çalışıyor, bizimle konuşmak istiyor, onlarla birlikte yaşamamız için bize bir parça toprak satmaya çalışıyorlardı. Ve akşam ilerlediğinde o başkalık patlayan neşeyle geldi ve beyin tek bir yaprağı bile kımıldamayan o ağaçlar kadar dingindi. Her şey, her renk, her şekil daha yoğun bir hâl aldı ve o loş ay ışığında yol kenarındaki su birikintileri yaşamın sularıydı. Onu kavramamak için her şey gitmeli, silinmeli ama izlemek ve görmek için beyin tamamen dingin ve hassas olmalıdır. Kupkuru kalmış bir toprağı kaplayan bir sel gibi keyif ve netlikle geldi ve kaldı.

17.¹

Bir kuş tiz çığlığıyla geceyi bir anlığına uyandırdığında şafağın sökmesine çok vardı ve o çığlığın ışığı ortadan kayboldu. Ve ağaçlar karanlık, hareketsizliğini koruyup havaya karışıyorlardı; yumuşak, sessiz ve sonsuz bir şekilce canlı bir geceydi; uyanıktı, hareketliydi ve tam bir sessizlik içinde derin bir kıpırdanma hâkimdi. Hatta sürekli havlayan köpeklerle dolu olan komşu köy bile sessizdi. Son derece güçlü, yıkıcı bir şekilde canlı garip bir sessizlikti. O kadar canlı ve sessizdi ki hareket etmeye korkmuştunuz. Bu yüzden bedeniniz donakalmış ve kuşun tiz çığlığıyla uyanmış olan beyniniz yüksek bir hassasiyetle dinginleşmişti. Bulutsuz gökyüzündeki yıldızlarla birlikte muhteşem bir geceydi. Yıldızlar çok yakın görünüyordular ve Güneyhaçı² hemen ağaçların üstündeydi ve ılık havada parıldıyordu. Her şey çok sessizdi. Meditasyon asla zaman içinde değildir; zaman mutasyona neden olamaz; tıpkı tüm reformlar gibi, tekrar değiştirilmesi gereken değişikliklere neden olabilir; zamandan kaynaklanan meditasyon her zaman sınırlayıcıdır; onda özgürlük yoktur ve özgürlük yoksa her zaman seçim ve çatışma mevcuttur.

1 Sohbetlerinin son günü.

2 Sadece Güney yarıküreden görünen ve haçı andıran takımyıldız. (Çev.)

RAJGHAT,
BENARES

18.

Dağların tepesinde, tek bir ağaç ya da çalı olmayan verimsiz taşların arasında, devasa, yaklaşılmaması mümkün olmayan bir kayadan gelen küçük bir dere vardı; dere bile denemezdi, bir sızıntıydı. Aşağı doğru indikçe bir şelale oluşturunuyordu, sadece bir uğultu ve aşağılara, vadiye iniyordu ve artık gücünü haykırıyordu. Şehirlerden, vadilerden, ormanlardan ve açık alanlarda aldığı uzun bir yol vardı. Kıyılarını ezip geçen, yoluna devam ettikçe kendini arındıracak, kayalara çarpacak, uzak diyarlara sürüklenecek, sonsuz bir şekilde denize¹ dökülecek karşı konulmaz bir nehir olacaktı. Mesele denize dökülmek değildi, mesele çok geniş, çok derin, zengin ve olağanüstü bir nehir olmaktı; denize dökülecek ve engin ve dipsiz sularda gözden kaybolacaktı. Fakat deniz çok uzaktaydı, kilometrelerce uzakta ama buradan oraya kadar hayat, güzellik ve sonsuz bir şenlikti; kimse onu durduramazdı, ne fabrikalar ne de barajlar. Gerçekten de muhteşem bir nehirdi; geniş, derin, kıyılarında birçok şehir olan, umursamaz bir biçimde özgür ve asla kendini terk etmeyen bir nehir. Bütün hayat kıyılarındaydı; yeşil tarlalar, ormanlar, yalnız evler, ölüm, sevgi ve yıkım; üstünde güzel ve iyi kullanılmış uzun ve geniş köprüler vardı. Diğer dereler ve nehirler ona katılıyordu. Fakat o büyük küçük tüm nehirlerin anasıydı. Her zaman doluydu, sürekli kendini temizliyordu ve bir akşam, bulutlardaki renklerin koyulaştığı ve sularının sarardığı vakit onu seyretmek bir lütuftu. Ama sanki sadece onu meydana getirmeye odaklanmış olan o

1 Şu anda Benares'te ve daha önce de ziyaret ettiği Ganj Nehri'nin kaynağından bahsediyor. Benares'in hemen kuzeyinde ve Ganj'in kıyısında yer alan bir Krishnamurti Okulu olan Rajghat'ta kaldı. Hintliler Benares'e Banaras ya da Varanasi derler.

devasa kayaların arasındaki, o çok uzaklardaki küçük sızıntı hayatın başlangıcıydı ve sonu da kıyılarının ve denizlerin ötesindeydi.

Meditasyon da tıpkı bu nehir gibiydi; yalnızca onun ne bir başlangıcı, ne de bir sonu vardı. Başlıyordu ve sonu başlangıcıydı. Bir nedeni yoktu ve hareketi onun yenilenmesiydi. Her zaman yeniydi, eskimek için asla toplanmıyordu; zamanda hiçbir kökü olmadığından asla lekelenmiyordu. Zorlamadan ve herhangi bir çaba sarf etmeden meditasyon yapmak iyidir; bir sızıntıyla başlayıp duygu ve düşüncenin giremediği, varlığın olmadığı zaman ve mekanın ötesine geçerek meditasyon yapmak iyidir.

19.

Güzel bir sabahtı, yeteri kadar serindi ve şafağın sökmesine hâlâ biraz zaman vardı. Evin etrafındaki birkaç ağaç ve çalılık gece boyunca bir ormana dönüşmüş gibiydi ve birçok yılanı ve vahşi hayvanı saklıyorlardı. Ve binlerce gölgesi olan ay ışığı izlenimi derinleştiriyordu. Evin çok üstünde duran büyük ağaçlardı ve sessizlerdi, şafağı bekliyorlardı. Ve birden ağaçların arasından, arka taraftan bir şarkı yükseldi, adanmaya dair dini bir şarkı; ses çok zengindi ve şarkıcı tüm kalbiyle söylüyordu ve şarkı ayışığının aydınlattığı gecenin derinlerine kadar gitti. Şarkıyı dinledikçe sesin dalgasıyla birlikte siz de gidiyordunuz ve şarkının bir parçası oluyor ve şarkının, duygu ve düşüncenin ötesine gidiyordunuz. Bir enstrümana ait başka bir ses de vardı; çok hafif ama netti.

26.

Burada nehir geniş ve muhteşemdir; derin ve dalgasız bir göl kadar sakin. Çoğunlukla balıkçıların tekneleri ve bir de yırtık bir yelkeni olan büyük bir tekne var. Köprünün arkasında, şehre kum taşıyorlar. Asıl güzel olan denizin doğudan diğer kıyıya kadar uzanması; nehir, gökyüzüyle eşleşmek için söylenmemiş güzelliklerle ve boşlukla dolu kocaman bir göle benziyor. Düz bir yer, gökyüzü toprağa doluyor ve ağaçların arkasındaki ufuk çok uzaklarda. Yeni ekilmiş buğdayların arkasında, karşı kıyıda ağaçlar var; yeşil alanlar ve onların arkasında aralarında köyler kurulmuş ağaçlar var. Yağış zamanında nehir yükseliyor ve beraberinde zengin alüvyonunu da getiriyor ve nehir alçaldığında ise kış buğdayları ekiliyor; inanılmaz derece yeşil, oldukça zengin ve çeşitli; uzun ve geniş kıyı büyüleyici yeşil bir halı gibi. Nehrin bu kıyısından bakıldığında ağaçlar geçilmez bir orman gibi görünüyor. Fakat aralarına saklanmış köyler var. Ve bu yakanın tüm ihtişamına sahip olan, kökleri patlayan devasa bir ağaç var; altında da küçük beyaz bir tapınak var. Tapınağın tanrıları akıp giden nehir gibi ama ağaç yerinde duruyor. Uzun kuyruklu kalın yaprakları var ve kuşlar nehrin karşısından geceyi geçirmek için oraya geliyor; ağaçların tepesinde duruyor ve nehrin bu kısmında yürümeye önem verdiğiniz sürece onu görebiliyorsunuz. Üstünde bir güzellik, yalnızlığın getirdiği bir saygınlığı var. Ancak o köyler kalabalık, küçük ve tozlu ve insanoğlu etraflarındaki yeryüzünü kirletiyorlar. Bu taraftan ağaçların arasındaki köylerin beyaz duvarları yeni, hassas ve çok güzel görünüyordu. Güzellik insan yapımı değildir; insan yapımı şeyler duyguları, hisleri yükseltir ama bunların güzellikle ilgisi yoktur. Güzellik

bir araya getirilen, ne inşa edilen, ne de müzedeki bir şey değildir. İnsanın tüm bunların, tüm kişisel tat ve seçimlerin ötesine geçmesi tüm duygulardan arınması gerekmektedir. Çünkü sevgi güzelliştir. Nehir görkemli bir şekilde doğuya¹ doğru kıvrılıyor, köyleri, kasabaları ve hemen kasabanın ve köprüünün üstündeki dipsiz ormanı geçiyor; bu nehir ve karşı kıyısı tüm nehirlerin ve kıyıların özü. Her nehrin kendine özgü bir şarkısı, hazzı ve haylazlığı olur fakat burada sadece sessizlik hâkim, yeryüzünü ve gökyüzünü kapsıyor. Bu da tüm nehirler gibi kutsal ama tekrar ediyorum, uzun ve dolambaçlı nehrin bir parçası, sonsuz bir derinlik ve yıkımın nezaketi var. Şu anda ona bakıp olgun yaşımdan ve akışkanlığımdan büyüleniyor ve tüm yeryüzünü ve gökyüzünü kaybediyorsunuz. Bu tam sessizlikte o garip başkalık geldi ve meditasyon anlamını yitirdi. Çok uzaklardan gelen, geldiği zaman ivme kanıp sahile vuruyor ve ondan önceki her şeyi silip süpürüyordu. Sadece orada ne zaman, ne de uzaklık vardı; yıkıcı bir canlılık ve delinmez bir kuvvetle ve de sevgi olan güzelliğin özü oradaydı. Hiçbir hayal gücü tüm bunları uyduramaz, hiçbir derin ve saklı etki bu sonsuzluğu yansıtamaz. Bütün duygu ve düşünce, bütün arzu ve dürtüler tümüyle yok olmuştu. Bu bir deneyim değildi; deneyim tanıma, birikmiş bir merkez, hatıra ve bir devamlılık demektir. Bu bir deneyim değildi; sadece olgunlaşmamış olan tecrübe peşindedir ve bu nedenle yanılısamaya düşer; bu basit bir olay, olgu, hakikatti, tıpkı günbatımı gibi, ölüm ve kıvrılan nehir gibi. Hafıza onu kendi ağına düşürüp onu yakalayamaz ve bu yüzden onu yok edemezdi. Ne

1 Rajghat'ın Benares'in kuzeyinde olmasına rağmen akış bu yöndedir. Çünkü nehir bu noktada tekrar güneye akmadan önce kuzeydoğuya kıvrılır.

zaman ve hatıra onu tutabilir, ne de düşünce onu takip edebilirdi. Ardında hiçbir kül, hatıra bırakmayan, içinde bütün zaman ve sonsuzluğun tüketildiği anlık bir ışıktı. Meditasyon, almamak, kazanmamak, varmamak amacıyla beynin tamamen ve tümünden boşaltılması fakat dürtü olmadan bir soyulmaydı. Gerçekten de aklı, bilinçli ya da bilinçsiz, aklın bilinenden, tüm tecrübelerden, duygu ve düşüncelerden arınmasıydı. Olumsuzlama özgürlüğün özüdür; evetleme ve pozitif takip esarettir.

30.

İki karga kavga ediyordu, birbirlerine acımasız bir şekilde kızgındılar; seslerinde hiddet vardı; her ikisi de yerdeydi fakat biri, sert ve siyah gagasını diğeri üstünde kullanmada avantaj sahibiydi. Pencereden onlara bağırarak hiçbir fayda etmedi ve biri öldürülecekti. Oradan geçen başka bir karga yolunu değiştirip bağırarak ve yerdeki iki kargadan daha yüksek sesle gıklayarak yanlarına geldi ve siyah, parlak kanatlarını onlara doğru çırpıttı. Bir saniye içinde neredeyse bir düzine karga çıkageldi. Hepsi de hiddetle gıklıyor ve içlerinden birkaçı kanatları ve gagalarıyla birbirlerini öldürmeye kararlı olan iki kargayı ayırdılar. Birbirlerini, diğer şeyleri öldürebilirlerdi ama kendi cinsleri arasında bir cinayet olmayacaktı ve bu hepsinin sonu olurdu. İkisi hâlâ kavgaya tutuşmak istiyorlardı ama diğerleri onları azarladı ve sonra hepsi birden uçup gittiler. Ve nehrin kenarındaki ağaçların bulunduğu açık alanda sessizlik oldu. Öğleyn geç saatlerdi, güneş ağaçların ardındaydı ve gerçekten keskin olan esinti gitmişti ve bütün kuşlar tüm gün şarkı söyleyip, şakıdılar ve çıkarttıkları tüm o

güzel sesleri çıkarttılar. Papağanlar çılğınlar gibi gece için uçuyorlardı; biraz erkendi fakat geliyorlardı; büyük demirhindi ağacı çoğunu saklayabiliyordu; renkleri neredeyse yaprakların rengindeydi. Ancak onların yeşili daha yoğun, daha canlıydı. Eğer dikkatlice bakarsanız renklerdeki farklılığı ayırt edebilirdiniz ve ayrıca tırmanmak ve ısırarak için kullandıkları kıvrımlı kırmızı inanılmaz gagalarını görebilirdiniz; bir daldan diğerine giderken dalların arasında çok beceriksizdiler ama hareket halindeki göklerin ışıklarıydılar; sesleri sert ve keskindi ve uçuşları asla düz değildi. Ancak renkleri yeryüzünün ilkbaharı gibiydi. Bu sabah erken saatlerde o ağacın alacalı dallarından birinde, şans eseri, demir hindi ağacındaki deliklerinde çıktıklarını görürdünüz. Olağandışı bir şekilde keskin bir soğuk vardı ve iki sarı sinekçil soğuktan ölmüştü; biri erkek, biri dişiydi, çift olmalıydılar; aynı anda ölmüşlerdi ve hâlâ çok yumuşaklardı. Uzun ve kıvrımlı gagalarıyla oldukça sarı ve yeşil; o kadar narin ve bir o kadar da canlı görünüyordular. Renk çok gariptir; renk tanrıdır ve bu iki kuş ışığın ihtişamıydılar; yaşam mekanizması son bulsa da renk kalır. Renk kalpten daha dayanıklıydı; zaman ve kederin ötesindeydi.

Ancak düşünce kederin ağrısını asla çözemez. Etraflıca düşünüp taşınabilirsiniz ama o uzun ve karışık bir düşünce yolculuğundan sonra bile orada olur. Düşünce insan sorunlarını asla çözümleyemez; düşünce mekaniktir ama keder değildir. Keder sevgi kadar tuhaftır ancak sevgiyi uzak tutar. Kederi tamamen çözebilirsiniz ama tüm bunlar düşünceden silinmez. Düşünce düşüneni besler ve ikisinin arsında keder büyür. Kederin sonu bilinenden kurtulmaktır.

31.

Güneş batıya yöneldiğinde birçok balıkçı teknesi vardı ve nehir birden neşelenip yüksek sesle konuşmaya başladı. Yirmi üç tane tekne ve her teknede iki üç tane adam vardı. Burada nehir geniştir ve bu birkaç tekne suların sorumluluğunu üstlenmiş gibi görünüyordu. Oyun oynayan çocuklar gibi yarışıyor, bağrışıyor ve heyecanlı seslerle birbirlerine sesleniyorlardı; eski püskü kıyafetler içindeki çok fakir insanlardı. Ama şu anda hiçbir şey umurlarında değildi ve şen kahkahalar havaya doluyordu. Nehir parıldıyor ve hafif esinti suda şekiller oluşturunuyordu. Kargalar artık nehrin karşısından mesken tuttukları ağaçlara dönmeye başlamışlardı; kırlangıçlar alçaktan uçuyorlardı, neredeyse suya değişiyorlardı.

1 Ocak 1962¹

Nehre doğru yol alan kıvrımlı bir dere var; aklınıza gelebilecek her şeyle pisletilmiş, şehrin kirli bir bölümünden geliyor ve nehre neredeyse tükenmiş bir şekilde varıyor; büyük olanla birleştiği yere yakın bir yerde, bambu, halat parçaları ve hasırdan yapılmış titrek bir köprü var. Neredeyse yıkılacağı zaman derenin yumuşak yatağına bir direk, daha fazla hasır ve çamur koyup onu da çok kalın olmayan bir halatla bağlıyorlar ve halatta birçok düğüm var. Köprünün her yeri dökülüyor. Bir zamanlar çok düzgün olmalıydı ama şimdi alçaktaki yerleri neredeyse dereye değişiyor ve üstünde yürüdüğünüz zaman çamurların ve hasırların suya düşme sesini duyabiliyorsunuz. Ama bir şekilde yeteri kadar da güç-

1 Bugün Rajghat'taki yedi konuşmasının ilkinin yaptı.

l ; dar bir köprü ve karşı taraftan gelen başka birine dokunmadan geçmeniz oldukça zor. Süt kutularıyla dolu bisikletler üstünden mutlu bir şekilde geçiyor; kendileri ve diğerleri için en ufak bir endişe duymuyorlar.  r nleriyle  ehre giden ve ak am oldu mu köylerine dönen, bitkin, maçalar, uçurtmalar, ya , bir parça odun, ta  bir levha ve kendi köylerinde alamayacakları bir şeyler taşıyan köylülerle dolup taşıyor. Eski püskü, kirli kıyafetler içinde, hasta ve sonsuz bir sabra sahip olan bu köylüler kilometrelerce yolu yalınayak yürüyorlar. Bütün politikacılara karşı ayaklanmaya, onları ülkelerinden defetmeye yetecek enerjileri yok. Ancak i te o zaman onlar da sömürücü, kurnaz, güce elinde tutmak için araçlar ve yollar üreten, insanlığı yok eden k t l  e d n   yorlar. O köprüden büyük bir manda, birkaç bisiklet ve köylüyle birlikte geçtik; çökmeye hazır ı ama nasıl olduysa hepimiz karşıya geçtik ve tüm bunlar o hantal hayvanın hiç de umurunda de ilmi  gibi görünüyordu. Bakımlı kumlu bir yolu takip ederek kıyıya ulaşıp, antik bir kuyusu olan bir köyü geçtikten sonra açık ve düz bir araziye varıyordunuz. Mango, demirhindi ağaçları ve kışlık buğday tarlaları var. Sonsuz da lara ve eteklerindeki tepelere kadar kilometrelerce ve düz bir şekilde uzayan bir araziydi. Binlerce yıllık, darmaduman olmuş tapınakların olduğu ve hacıların üstünde y r d    antik bir patikaydı.¹ Yol kıvrıldığında uzaktaki ağaçların arasında kalan nehrin manzarasını görüyorsunuz.

Serin, sakin, güzel bir ak am ı ve gökyüzü uçsuz bucaksızdı, ne bir a a , ne de bir toprak kapsayamazdı. Her nasılsa, ufuk yoktu, ağaçlar ve sınırsız düz arazi ge-

1 Hacıların yolu Rahghat'tan geçerek Buda'nın aydınlanmasından sonraki ilk vaazını verdiği Sarnath ve Kashi ile birleşir.

nişleyen gökyüzünün içine karışıyordu. Uçuk, hoş bir maviydi ve günbatımı ufkun olması gereken yerde sarı bir pus bırakmıştı. Kuşları sığındıkları ağaçlarda ötüşüyor, bir keçi meliyor ve uzaklardan geçen bir tren ısıklık çalıyordu; hepsi kadınlardan oluşan birkaç köy ahalişi bir ateşin etrafında toplanmışlardı ve garip bir şekilde onlar da sessizdi. Hardallar sarı sarı çiçeklenmişlerdi ve tarlaların karşısındaki bir köyden havaya dumanlar yükseliyordu. Sessizlik tuhaf bir biçimde nüfuz ediyordu; içinizden geçip ötelere gidiyordu; hareketsiz ve dalgasızdı. İçinde yürüyor, onu hissediyor, içinize çekiyordunuz ve onun bir parçasıydınız. Bu aklın her zamanki hileleri ile meydana getirdiğiniz bir sessizlik değildi. Oradaydı ve onun parçasıydınız; onu tecrübe etmiyordunuz; tecrübe edebilecek, bir araya getirip toplayabilecek düşünce yoktu. Gözlemleyip analiz etmek için ondan ayrı değildiniz. Orada sadece o vardı, başka hiçbir şey yoktu. Saate göre, zaman ilerlemişti ve yine saate göre, bu sessizlik mucizesi yarım saat sürmüştü. Ancak ne süre, ne de zaman vardı. Sessizliğin içinde geri dönüyor, antik kuyuyu, köyü, köprünün üstünden geçip karanlık odaya giriyordunuz. Oradaydı ve beraberinde çok güçlü ve buyur eden o başkalık da vardı. Sevgi ne bir kelime, ne de bir duygudur; karşı konulamaz bir kuvvetle ve kolayca yok edilebilecek olan taze bir yaprağın hassaslığıyla oradaydı. Ülker hemen tepedeydi ve Orion ise ağaç tepelerindeydi. Ve en parlak yıldız suya vuruyordu.

2.

Köy çocuklar nehir kıyısı boyunca uçurtma uçuruyorlardı; avazları çıktığı kadar bağırıyorlar, gülüyorlar,

birbirlerini takip ediyorlar ve suya düşen uçurtmaları almak için nehre giriyorlardı; heyecanları bulaşıcıydı. Çünkü kıyının üstünde duran yaşlılar onları izliyor, onlara bağılıyor ve onlara cesaret veriyorlardı. Tüm köyün eğlendiği bir akşam olacakmış gibi görünüyordu. Açlıktan ölmek üzere olan, uyuz köpekler bile havlıyordu; herkes bu eğlence yer alıyordu. Hepsi yarı açlardı, araların tek bir şişman insan yoktu, yaşlılarda bile; ne kadar yaşlıysalar o kadar zayıftılar. Çocuklar bile çok zayıftı ama enerji dolu görünüyorlardı. Hepsinin üstünde yırtık pırtık, eski, farklı renklerde başka kumaşlarla yamalanmış kıyafetler vardı. Ve hasta ve yaşlılar da dâhil olmak üzere hepsi neşe içindeydi; kendi sefaletlerinin, çoğu ağır yükler taşıdığı için fiziksel zayıflıklarının farkında değillerdi; inanılmaz bir sabra sahiplerdi ve buna sahip olmak zorundalardı. Çünkü ölüm orada, çok yakındaydı. Ayrıca yaşamın ıstırapı, her şey aynı anda oradaydı; ölüm, doğum, seks, yoksulluk, açlık, heyecan, gözyaşı. Harabe tapınağa çok uzak olmayan, kıyıdan biraz yukarıdaki ağaçların altında ölülerini gömmek¹ için bir yerleri vardı. Açlığı, kirli bedenlerin ve ölümün kokusun bilen bir sürü bebek vardı. Fakat nehir her zaman oradaydı; bazen köyü tehdit ediyordu ama şimdi cılız ateşin rengine bürünmüş sulara degecekmiş gibi alçaktan uçan kırlangıçlarla sessiz ve dینگindi. Nehir her şeydi, bazen içinde yıkanıyor, kıyafetlerini ve zayıf bedenlerini yıkıyorlardı. Ona tapıyorlar ve çiçekleri olduğu zaman saygı göstermek için ona sunuyorlardı; ondan balık tutuyorlar ve onun yanında ölüyorlardı. Nehir onların neşelerine ve kederlerine o kadar kayıtsızdı ki! Çok derindi ve arkasında büyük

1 Köylüler Müslümandı.

bir güç ve kuvvet vardı; korkunç derece canlı ve bir o kadar da tehlikeliydi. Ama şimdi sakindi, üstünde tek bir dalgacık bile yoktu ve her bir kırlangıcın gölgesi vuruyordu. Çok uzağa uçmuyorlardı; otuz metre kadar gidip, hafifçe yükselip geri dönüyorlar ve tekrar alçalıp diğer yönde otuz metre kadar uçuyorlardı, ta ki karanlık çökene kadar. Kuyrukları aşağı yukarı oynayan, hızlı uçan başka su kuşları da vardı; daha büyüklerdi ve neredeyse nemli toprak rengine, gri kahveydiler ve suyun kenarından dalıp çıkıyorlardı. Ancak şaşkınlık veren şey uçsuz bucaksız ve ufku olmayan sınırsız gökyüzüydü. Öğleden sonrasının ışığı çok hafif, net ve narindi; gölgede kalan hiçbir şey yoktu ve bütün çalılıklar, ağaçlar ve kuşlar yalnızdı. Gün boyunca parlayan nehir şimdi gökyüzünün rengine, mest olmuş ve hayalciydi. Ve onun güzelliğinde ve sevgisinde kendini kaybetmişti. Bu ışıktaki her şey, ağlayan kalp ve kurnaz düşünce varlığına son vermişti; zevk ve keder ardında yalnızca şeffaf, hassas ve şefkatli bir ışık bırakarak gitmişti. Öyle bir ışıktı ki içinde duygu ve düşüncenin hiçbir zerresi yoktu, onlar asla ışık saçamazlardı; onlar orada değildi, sadece güneşin şehrin duvarlarının tam arkasında olduğu ve gökyüzünde tek bir bulut bile olmadığından çıkan bu ışık vardı. Meditasyonun zamansız hareketini bilmediğinizde bu ışığı göremezsiniz; düşüncenin sonu bu harekettir. Ancak sevgi duygu ve düşüncenin alanında değildir.

Çok sessizdi, tek bir yaprak bile kımıldamıyordu ve karanlıktı; nehri dolduracak tüm yıldızlar oradaydı ve gökyüzüne yayılmışlardı. Zihin tamamıyla dingin ancak oldukça canlı ve gözlemlenemedeydi; bir öğretmen, hiçbir merkezi olmadan gözlemliyordu. Ne de bir his

vardı. Kaybolmuş bir derinliğin içinde derin olan başkalık oradaydı; olmuş ve olandan tek bir iz bile bırakmadan her şey silip süpüren eylemdi. Ne sınır koyulacak bir boşluğu, ne de içinde düşüncenin kendisini şekillendirebilecek bir zamanı vardı.

3.

Tuhaf bir şekilde kırsal alanın derinliklerine doğru, birkaç bin yıldır hacılar tarafından kullanılan patika boyunca tek başına yürümek çok keyif verici bir şey; yol boyunca çok yaşlı ağaçlar var, demirhindi ve mango ağaçları ve birkaç köyün içinden geçiyor. Yeşil buğday tarlaları arasından geçiyor. Ayağınızın altındaki zemin yumuşak, iyi, kuru toz halinde ve ıslak mevsimde ağır kile dönüşüyor olmalı; yumuşak ve iyi durumdaki toprak çok fazla ayaklarınıza, burnunuza ve gözlerinize kaçmıyor. Antik kuyular, tapınaklar ve sönüp giden tanrılar var. Arazi avuç içi kadar düz ve eğer ufuk varsa ufka kadar uzanıyor. Patikada birçok dönemeç vardı, birkaç dakika içinde pusuladaki her yöne dönüyor. Gökyüzü bu açık ve dost canlısı patikayı takip ediyor gibi görünüyor. Her biri kendi çekiciliğine ve güzelliğine sahip olsa da dünyada böyle birkaç tane patika vardır. (Gstaad'ta) Bir tane var. Kış için ineklere verilmek üzere toplanan zengin otlaktan, vadinin içinden geçer. O vadi şimdi karlarla kaplı ama o zaman (orada olduğu vakit) çiçeklerle bezenmiş bir yaz sonuydu, karlı dağlar her yerdeydi ve vadiden geçen gürültücü bir dere vardı; o yol neredeyse bomboştu ve sessizlik içinde orada yürüyordunuz. Sonra Ojai'de de bir patika var; kuru, tozlu ve ufalanan dağın bir tarafında dik bir şekilde tırmanan bir patika. Bu yol taşlı, zorlu ve kaygandı; etrafta ne bir

ağaç, ne de bir çalılık vardı. Bir düzineden fazla yeni doğmuş civcivleri olana bir bildircin ve biraz ileride ise kıvrılmış, saldırmaya hazır fakat size açık bir gözdağı veren bir çingiraklı yılan vardı. Ancak şimdi bu patika diğerleri gibi değil; tozlu, insanlar tarafından kirletilmiş heykelleri olan harabeye dönmüş eski tapınaklar vardı; büyük bir boğa oradaki el değmemiş otlarla karnını doyuruyordu; maymunlar ve gökyüzünün renkleri papağanlar da vardı. Binlerce yıl binlerce insanın geçtiği bir yoldu. Üstünde yürüdükçe kayboluyordunuz; aklınızda tek bir düşünce bile olmadan yürüyordunuz ve o inanılmaz gökyüzü ve ağır yaprakları ve üstünde kuşlar olan o ağaçlar vardı. O yolun üstünde muhteşem bir mango ağacı var; o kadar çok yaprağı var ki dallarını göremiyorsunuz ve de çok yaşlı. Yürümeye devam ettikçe duygu da yok oluyor; düşünce de gitti ama güzellik var. Yeryüzünü ve gökleri, bürün yaprakları ve solan tüm çimlere doluyor. Her şeyi kaplayan bir şekilde orada ve siz de onun bir parçasısınız. Tüm bunlar size hissettirilmiyor ama siz olmadığınız için o orada, bir söz, bir eylem olmaksızın orada. Sessizlik ve cılız ışıpta geri dönüyorsunuz.

Her tecrübe ardında bir iz bırakır ve her iz tecrübeyi yolundan çıkarır. Bu yüzden olmayan bir tecrübe yoktur. Her şey eskidir, yeni olan hiçbir şey yok. Ancak bu böyle değil. Bütün tecrübelerin bütün izleri silinip gider; beyin, geçmişin deposu hiçbir tepki göstermeden tamamen dingin ve hareketsiz ama canlı ve hassas olur; sonra geçmişi kaybeder ve tekrar yenilenir.

O sonsuzluk oradaydı; ne geçmişi, ne de geleceği vardı; şimdiyi hiç bilemeden oradaydı. Tüm ölçülerin ötesine genişleyerek odaya doldu.

5.

Güneş ağaçların arasından doğar ve şehrin üstünden batar ve ağaçların ve şehrin arasında tüm yaşam, tüm zaman hüküm sürer. Derin, canlı ve sakın nehir ikisinin arasından geçer; nehrin üstünde bir aşağı bir yukarı birçok tekne gezinir; bazılarının geniş ve yuvarlak yelkenleri vardır ve odun, kum, kesme taş taşır ve bazen de kadınlar ve adamlar köylerine dönerler. Ama daha çok sıksa ve esmer adamların olduğu küçük balıkçı tekneleri olur. Hepsi eski püskü kıyafetler içinde, yiyecek çok az şeyleri ve kaçınılmaz bir şekilde birçok çocuğa sahip olsalar da çok mutlu görünen, birbirlerine seslenip bağırarak çenebaz adamlardır. Okuma- yazmaları yoktur; dışarıda bir eğlenceleri, sinema gibi, yoktur. Fakat kendilerini koro halinde, dini ilahiler söyleyerek ya da dini hikâyeler anlatarak neşelendirirler. Hepsi de çok fakir insanlar ve hayat çok zor, hastalık ve ölüm her zaman orada, tıpkı toprak ve nehir gibi. Ve o akşam her zamankinden çok bildirgin vardı. Alçaktan uçuyor, neredeyse suya değiyorlardı ve suyun rengi sönmek üzere olan ateşin rengindeydi. Her şey çok canlı ve çok yoğundu; dört beş tane şişman köpek yavrusu etrafta cılız, aç anneleriyle oynayıyordu; çok sayıda gruplar halindeki kargalar diğer kıyıya uçuyordu; papağanlar parlayan ve cırlak edalarıyla ağaçlarına geri dönüyorlardı; bir tren köprüden geçiyordu ve sesi nehrin aşağısından duyuluyordu. Ve bir kadın soğuk suda yıkanıyordu. Her şey yaşam mücadelesi, tam bir savaş veriyordu ve ölüm, yaşamın her anı mücadele verip sonra da ölmek her zaman vardır. Fakat güneşin doğması ve şehrin duvarlarının ardında batması arasındaki zaman tüm

yaşamı tüketiyordu; geçmiş ve şimdiki zaman insanın kalbini yiyip bitiriyor, insan zamanda var oluyor ve bu yüzden kederi biliyordu.

Fakat nehrin yanındaki dar patika boyunca sıra halinde yürüyen köylüler bir şekilde önde yürüyen adamın bir parçasıydılar; sekiz kişiydiler ve en arkadaki adam sürekli aksırıp tıksırıyor ve diğerleri de neredeyse hiç ses çıkarmadan yürüyorlardı. Öndeki adam onların farkındaydı, sessizliklerinin, öksürmelerin, uzun bir günün ardından yorgun düşmelerinin; tedirgin değillerdi, tam aksine neşeli ve sessizlerdi. Parıldayan nehrin, gökyüzünün narin ateşinin ve evlerine dönen kuşların farkında olduğu gibi onların da farkındaydı. Gördüğü, hissettiği, gözlemlediği şeyin merkezi yoktu; tüm bunlar kelime ve düşünce demektir. Düşünce yoktu sadece bu şeyler vardı. Hepsi hızlı yürüyorlardı ve zaman yok olmuştu; bu köylüler harabelerine dönüyorlardı ve adam da onlarla birlikte gidiyordu; adamlar onun parçasıydı ama adam onların parça olduklarından bihaberdi. Nehir ile birlikte akıyor, kuşlarla birlikte uçuyorlardı ve gökyüzü kadar açık ve genişlerdi. Bu bir hayal gücü değil gerçektir; hayal gücü değersiz bir şeydir ve hakikat yanan bir gerçekliktir. Tüm o dokuz kişi sonsuz bir şekilde yürüyorlar, ne bir yere gidiyorlar, ne de bir yerden geliyorlardı; sonsuz bir yaşam alayıydı. Zaman ve tüm kişiler garip bir şekilde yok olmuştu. Öndeki adam geriye doğru yürümek için döndüğünde sanki çok uzun zamandır arkadaşlarmış gibi bütün adamlar onu selamladı, özellikle çok yakınında olan yaşlı adam. Hava kararıyordu, kırlangıçlar gitmişti; uzun köprünün üstünde ışıklar vardı ve ağaçlar kendilerine çekiliyorlardı. Çok uzaklarda bir tapınak çanı çalıyordu.

7.

Yaklaşık olarak bir adım genişliğinde küçük bir kanal var ve bu kanal yeşil buğday tarlalarına gidiyor. Kanal boyunca uzanan bir patika var ve patika boyunca tek bir ruha bile rastlamadan uzun süre yürüyebilirsiniz. O akşam özellikle sessizdi; kanaldan su içen inanılmaz derecede parlak mavi kanatlı şişman bir alakarga vardı; parlayan mavi kanatlarıyla alaca renkli bir kuştı; o azarlayan kuşlardan biri değildi; ondan azar yemeden olabildiğine yakınına gidebilirdiniz. O size şaşkınlık içinde siz ise ona patlayan bir ilgiyle bakıyordunuz; şişman, rahat ve çok güzeldi. Ne yapacağınızı görmek için bekliyor ve hiçbir şey yapmadığınızda daha da sakinleşiyordu ve sonra da hiç ses çıkarmadan uçup gitti. O kuştta, var olan bütün kuşlarla karşılaşmıştınız; onu yapan bu patlamaydı. İyi planlanmış, kafa yorulmuş bir patlama değildi; bir yoğunluk ve etkisi tüm zamanı durduran bir hiddetle olmuştu. Ama o dar yol boyunca yürüdünüz ve bir tapınağın sembolü olmuş bir ağacı geçtiniz. Ağaç semboldü çünkü çiçekler ve kabaca boyanmış imgeler vardı ve tapınak da başka bir şeyin sembolüydü ve o başka bir şey de engin bir semboldü. Tıpkı bir bayrak gibi sözler, semboller çok korkutucu bir şekilde önem kazanır. Semboller akli besleyen küllerdi ve akıl verimsizdi ve düşünce bu sarfiyattan doğdu. Kurak hiçlikten çıkan bütün her şey gibi o da zeki, yaratıcıydı. Ama yapraklarla dolu olan ve bir sürü kuşa sığınak olan ağaç mükemmeldi; etrafındaki toprak süpürülmüş ve temiz tutulmuştu; ağacın etrafına çamurdan bir platform inşa edilmişti ve bu platformun üstünde de ağacın kalın gövdesine yaslanmış bir heykel vardı. Yapraklar kolayca çürüyordu ama taş heykele bir şey olmuyordu; varlığını sürdürüp zihinleri yok ediyordu.

8.

Sabahın erken saatlerindeki güneşin ışığı suya vuruyor, gözleri kör edercesine parılıyordu. Bir balıkçı teknesi o muhteşem patikadan geçiyordu ve nehrin karşı kıyısındaki ağaçların arasında hafif bir sis vardı. Nehir hiç durgun olmuyor, her zaman bir hareket, sayısız adımlardan oluşan bir dans oluyor ve bu sabah çok canlıydı. Ötüşen, şakıyan kuşlar ve cıyaklayan papağanlar hariç, ağaçları, çalıları ağırlaştırıp sersemletiyordu. Bu papağanlar evin yanındaki demir hindi ağacında yaşıyorlardı ve tüm gün gelip gidiyorlardı, uçuşları tedirgindi. Açık yeşil gövdeleri güneşte parlıyordu ve kıvrımlı kırmızı gagaları ışığın altında daha da parlak bir hâl alıyordu. Keskin ve hızlı uçuyorlardı. Eğer dikkatlice bakarsanız onları yeşil yaprakların arasında görebilirdiniz ve oraya vardıklarında hantallaşıyorlar, uçarken olduğu gibi gürültücü olmuyorlardı. Saat çok erkendi ancak tüm kuşlar suya vuran güneşten çok önce sığınaklarından çıkmışlardı. O saatte bile nehir gökyüzünün ışıklarıyla uyanmıştı ve meditasyon zihninin sonsuzluğunun keskinleşmesiydi. Zihin asla uykulu, asla tümüyle bihaber değildir. Onun parçaları arada sırada çatışma ve acı tarafından keskinleştirilip alışkanlık ve geçici tatminler tarafından anlamsızlaştırılır ve her zevk bir özlem izi bırakır. Ancak tüm bu karanlık geçitler zihninin bütünlüğü için hiç boş alan bırakmaz. Bunlar çok önemli bir alır ve her zaman daha acil önemleri besler ve sonsuzluk küçük, acil olan için bir kenara atılır. Aciliyet düşüncenin zamanıdır ve düşünce asla mekanik sorunlar dışındaki meseleleri çözemez. Fakat meditasyon makinenin olayı değildir; asla bir yere varmak amacıyla oluşturulamaz; karşı tarafa geçmek için kullanılan bir

tekne değildir. Ne bir sahili, ne de bir varışı vardır ve tıpkı sevgi gibi hiçbir güdüsü yoktur. Eylemi zamanda olana ancak zamana ait olmayan sonsuz bir harekettir. Acilin, zamanın tüm eylemleri kederin topraklarıdır; çatışma ve acı hariç üstünde hiçbir şey yetişmez. Fakat meditasyon bu toprakların farkında olmak ve seçimsiz bir şekilde, her ne kadar tatlı, her ne kadar acı da olsa, üstünde hiçbir tohumun kök salmasına izin vermemektir. Meditasyon tecrübenin ölmesidir. Ve işte o zaman kurtuluşu görmede olan netlik var olur. Meditasyon pazardan alınmayan bir keyiftir; hiçbir guru ya da disiplin onun bir parçası olamaz. Bir yaprağın toprağa düşmesi kadar kolay ve doğal bir şekilde tüm takipçilerin ve takip edilenlerin yok olması gerekmektedir.

Sonsuz oradaydı, hem küçük bir alanı hem de tüm alanı kaplıyordu; suyun üstünden gelen bir esinti gibi hafif bir şekilde geldi ama düşünce onu tutamazdı ve geçmişin, zamanın onu ölçebilme yetisi yoktu.

9.

Nehrin karşısında duman düz bir sütun halinde çıkıyordu; gökyüzüne doğru yükselen basit bir hareketti. Hiç hareket yoktu; ne nehirde bir dalgacık, ne de kıpırdayan bir yaprak vardı; tek gürültücü hareket açığa çıkan papağanlarındı. Küçük balıkçı teknesi bile suyu rahatsız etmedi. Duman haricinde sanki her şey sessizlikte donakalmış gibi görünüyordu. Düz bir şekilde gökyüzüne yükseliyor olsa da dumanda bir sevinç ve toplam eylemin özgürlüğü vardı. Ve köyden öte duman gecenin parıltısıydı. Serin bir gün olmuştu, gökyüzü açıktı ve binlerce kışın ışığı vardı; kısa ve engindi, insanın içine işliyordu; gittiğini her yere sizinle geliyor, pe-

şinizi bırakmıyordu. Tıpkı bir koku gibi hiç beklenmedik yerlerdeydi; kişinin benliğinin en saklı köşelerine girmiş gibiydi. Ardında gölge bırakmayan bir ışıktı ve bütün gölgeler derinliklerini kaybetmişti. Onun yüzünden tüm maddeler ağırlıklarını kaybetmişti. Sanki her şeyin içini, duvarın diğer tarafındaki ağacı, kendi benliğini görebiliyordunuz. Benliğiniz gökyüzü kadar mat ve açıktı. Yoğundu ve onunla birlikte olmak tutkulu olmaktı. Bu duygu ya da arzunun tutkusu değildi. Bu asla sönüp gitmeyecek ya da ölmeyecek bir tutkuydu. Bir ışıktı, her şey patlatıp savunmasız kılmıştı ve korunmasız olan şey sevgiydi. Olduğunuz kişi olamazdınız; siz ardınızda hiç kül bırakmadan yanıp kül olmuşsunuz ve beklenmedik bir şekilde orada o ışık dışında hiçbir şey yoktu.

12.

Bahçedeki bir direğe yaslanmış duran on on kik yaşlarında küçük bir kız çocuğu vardı; üstü başı kir içindeydi, saçları haftalardır yıkanmamıştı, karman çorman ve taranmamıştı. Kıyafetleri de yırtık pırtık, tıpkı kendisi gibi yıkanmamıştı. Boynunda uzun bir çaput bağlıydı ve verandada çay içenleri seyrediyordu. Etrafında olanlarla ilgili hiçbir duygu ve düşünce belirtisi göstermeden, tam bir kayıtsızlıkla bakıyordu. Gözleri alt kattaki grubun üstündeydi. Ne cıyaklayan papağanlar, ne de çok yakınında duran, yumuşak toprak renkli kumrular kızın üstünde bir etki yaratmıştı. Aç değildi. Mekâna aşına olduğundan ve gayet iyi beslenmiş görüldüğünden, muhtemelen hizmetlilerden birinin kızıydı. Kendinden oldukça emin görünen genç bir kadın edasıyla duruyordu ve tuhaf bir mesafesi vardı. Nehrin

ve ağaçların karşısında onu izlediğinizde sanki hissiz, düşüncesiz, her şeye karşı kayıtsız bir çay partisi izliyor gibiydiniz. Ve nehrin kenarındaki ağaçlara doğru yürüdüğünde ise sanki o yürüyen sizdiniz; kirli ve sert zemine oturan sizdiniz; yalnız, gülümsemeden ve asla umursamadan, bir çubuk parçası alıp onu kıyıya fırlatan sizdiniz. Ardından ayağa kalkıp evin etrafında geziniyordunuz. Ve tuhaf bir şekilde, kumrular, ağaçta koşuşturan sincap, yıkanmamış, kirli şoför ve sessiz sedasız akıp giden nehir sizdiniz. Sevgi ne kederdir ne de kıskançlık yüzünden uydurulmuştur. Ancak yok ettiği için tehlikelidir. Tuğlalar dışında insanoğlunun kendi etrafında kurduğu her şeyi yok eder. Ne tapınaklar inşa edebilir, ne de çürümüş bir toplumu yeniden şekillendirebilir; o hiçbir şey yapamaz ama o olmadan da istediğiniz her şeyi yapın, hiçbir şey yapılamaz. Bütün bilgisayarlar ve otomasyon nesnelerin şeklini değiştirip insanoğluna boş vakit sağlayabilir ki bu zaten çok fazla sorun olduğu halde başka bir sorun olacaktır. Sevginin sorunu yoktur ve bu yüzden fazla yıkıcı ve tehlikelidir. İnsanoğlu sorunlarla, o çözümlenmemiş ve devamlılığı olan şeylerle yaşar; onlar olmadan ne yapacağını bilemez; kaybolur ve bu kayboluşta hiçbir şey elde edemez. Bu yüzden sorunlar katlanarak çoğalır; bir sorunun çözülmesinde başka bir sorun ortaya çıkar. Fakat tabii ki ölüm yıkıcıdır; o sevgi değildir. Hiçbir bilgisayarın çözemediği ölüm, hastalık ve sorunlar ihtiyarlık dönemidir. O sevginin getirdiği yıkım değildir ve sevgiyi getiren de ölüm değildir. O, dikkatlice kurulmuş bir ateşin külü ve bozulmadan çalışan otomatik bir makinanın gürültüsüdür. Sevgi, ölüm ve yaratım ayrılmazdır; bunlar onu bulacağınız son yerlerdir. Fakat bakmaz ve tek

bir sorununuz bile yoksa belki o zaman siz başka bir tarafa bakarken çıkagelir.

O bilinmeyendir ve bildiğiniz her şey, ardında hiç kül bırakmadan yanıp kül olması gerekmektedir. Geçmiş, zengin ya da paragöz sıradan bir şekilde, kıyıya doğru bir çubuk fırlatan o kız çocuğu gibi hiçbir güdü olmadan terk edilmelidir. Uzaklarda, çok iyi olmasa da birileri flüt çalıyor ve güneş, şehrin duvarlarının arkasındaki devasa kırmızı top batmakta ve nehir hafif yanan ateş rengine ve kuşlar gece için geliyorlar.

13.

Şafak henüz söküyordu ve bütün kuşlar çoktan uyanmış gibi şakıyorlar, hiç durmadan bir iki notayı tekrar edip şarkı söylüyor gibiydiler; sesi en çok çıkan kargalardı. Sayıca çok fazlaydılar, birbirlerine gaklıyorlardı ve diğer kuşların seslerini duymak için kulak kesilmeniz gerekirdi. Kargalar uçarken, aniden göründüklerinde zaten cırlıyorlardı ve o soluk ışıktaki güzel yeşil renkleri zaten inanılmazdı. Tek bir yaprak bile kıpırdamıyordu ve nehir gümüş rengine, geniş, engin ve geceyle derinleşmiş bir şekilde akıyordu; gecenin ona bir şey yapmıştı; daha zenginleşmiş, toprakla birlikte daha derin ve ayrılmaz olmuşlardı; saflığında yıkıcı olan bir yoğunlukla canlıydı. Diğer kıyı hâlâ uyukuyordu. Ağaçlar ve geniş, yeşil buğday tarlaları hâlâ gizemli ve sessizdi ve çok uzaklarda bir tapınağın çanı müzik olmaksızın çalıyordu. Artık her şey uyanmaya, doğan güneşle bağırmaya başlıyordu. Artık tüm karga sesleri ve cıyıklamalar, bütün yaprakların ve çiçeklerin rengi daha sesliydi ve toprağın kokusu güçlüydü. Güneş ağaçların yapraklarının üstüne vuruyor ve nehrin

üstünde sarı bir yol oluşturunuyordu. Güzel bir sabahı ve güzelliği arta kalacaktı. Ancak anılarda değil, anılar değersizdir; ölüdür ve anı asla güzelliği ya da sevgiyi tutamaz. Onları yok eder. Mekaniktir, onun gereksinimini duyar ama güzellik hatıraya ait değildir. Güzellik her zaman yenidir. Ancak yeninin zamanla ilişkisi olan eski ile hiçbir ilgisi yoktur.

14.¹

Ayın çok erken vakitlerdi ama yine de gölgeler için yeterli ışığı sağlıyordu; çok fazla gölge vardı ve çok sessizlerdi. O dar patika boyunca bütün gölgeler canlı gibi görünüyor, kendi aralarında fısıldıyor ve bütün yapraklar yanındakiyle sohbet ediyor gibiydi. Yaprığın ve ağ gövdenin şekli yere çok net bir şekilde vuruyordu ve aşağıdaki nehir gümüş rengindeydi; geniş ve sessizdi ve yüzeyde hiç iz bırakmayan derin bir akıntı vardı. Öğlen esintisi bile son bulmuştu ve batan güneşin etrafında toplanan bulutlar da yoktu. Göğün yükseklerinde, gecenin içinde kaybolana kadar hareketsiz duran kırmızı bir bulut fısıltısı vardı. Tüm demir hindi ve mango ağaçları gece için geri çekilmişlerdi ve tüm kuşlar yaprakların derinlerine sığınıp sessizliğe bürünmüşlerdi. Küçük bir baykuş telgraf teline tünemişti ve hemen altına geldiğinizde o olağanüstü sessiz kanatlarıyla havalanmıştı. Sütleri teslim ettikten sonra bisikletliler geri dönüyordu ve boş süt tenekeleri tıngırdıyordu; çok fazlaydılar, tek başına ya da gruplar halindeydiler. Fakat tüm o sohbetleri ve gürültüleri sayesinde açık taşranın ve sonsuz gökyüzünün o tuhaf sessizliği devam ediyordu. O akşam bunu hiçbir şey bölemezdi, çelik köprüyü geçmek-

1 O sabah yedi sohbetinin sonuncusunu yapmıştır.

te olan mal yüklü trenler bile. Yeşil tarlaların tam ortasından geçen bir patika var ve her şeyden, yüzlerden, gözyaşlarından uzakta o patikada yürüdüğünüzde birden bir şeylerin olduğunun farkına varıyorsunuz. Sizi bir tür hayal gücü, fantezi ya da unutulmuş bir tecrübe ya da bir zevk ve umudun dirilişine götüren bir şey olmadığını biliyorsunuz; bunlardan hiç biri olmadığını çok iyi biliyorsunuz. Daha önce bu sınavdan geçtiniz ve hızlı bir jest ile tüm bunları bir kenara attınız ve bir şeyler olduğunun farkındasınız. Kararan havanın içinden çıkagelen o büyük boğa kadar beklenmedik. Hiçbir söz ya da sembolün yakalayamayacağı o başkalık ısrarla ve sonsuzlukla orada; yeryüzüne ve gökyüzüne ve içindeki her bir küçük şeye doluyor. Siz ve yanınızdan tek bir söz bile söylemeden geçip giden o küçük köylü onun bir parçasısınız. O zamansız zamanda, ne duygu, ne düşünce sadece o sonsuzluk var ve beyin tamamıyla dinging. Bütün hassaslık bitmiş, sadece o inanılmaz saflık orada. Bu kuvvetin, akıl almazın ve yaklaşılmaz olanın saflığıdır ve oradaydı. Her şey donakalmıştı, ne bir hareket, ne bir kıpırtı, hatta tren düdüğünün sesi bile bu sessizlikte yer almıyordu. Odanıza dönerken bile size eşlik ediyordu ve odanın da içindeydi. Çünkü sizi asla bırakmamıştı.

16.

Ağır yüklü deveyle birlikte hepimiz küçük derenin üstündeki yeni köprüden geçtik; bisikletliler, kasabadan dönen köylü kadınlar, uyuz bir köpek ve uzun beyaz sakallı mağrur yaşlı bir adam. Çökmek üzere olan eski köprü götürülmüştü ve ağır direkli, bambu, halat ve balçıktan yapılmış yenisi gelmişti. Sağlamdı ve deve üs-

tünden geçerken tereddüt etmedi; yaşı adamdan daha mağrurdu, başı havaya doğru kalkmış, kibirliydi ve çok kötü kokuyordu. Hepimiz köprünü üstünden geçtik ve köylülerin çoğu nehrin aşağısında giderken deve diğeryöne gitti. Tozlu, kuru kil bir topraktı ve deve ardında büyük, geniş izler bırakıyordu ve istediğinden daha hızlı yürümeye ikna edilemiyordu; tahıl çuvalları taşıyordu ve her şeye karşı inanılmaz derecede aldırıışsızdı. Antik kuyuyu ve harap olmuş tapınakları geçti. Deveyi süren kişı daha hızlı gitmesi için çıplak eliyle ona şaplak atıyor, elinden gelenin en iyisini yapmaya çalışıyordu. Sağa dönen, çiçeklenmiş sarı hardal, çiçeklenmiş bezelye ve zengin yeşil buğday tarlalarından geçen başka bir patika daha vardı; bu yol çok kullanılmıyordu ve orada yürümek keyif vericiydi. Hardalların hafif bir kokusu vardı ama bezelyelerinki biraz daha keskindi ve filizlenmeye başlayan buğdayların kendilerine has bir kokusu vardı. Bu üç ekinin birleşimi havayı çok yoğun olmayan ama hoş ve çok da hissedilmeyen bir kokuyla dolduruyordu. Güneşin ağaçların ardında battığı güzel bir akşamdı. Etrafa yayılmış birçok köy bulunmasına rağmen o yolda her yerden uzaktaydınız ve hiçbir şey yanınıza yaklaşılamazdı. Zaman, mekân ya da mesafede değildi; uzaktaydınız ve bunun bir ölçüsü yoktu. Derinlik anlaşılmazdı; yüksekliğı, çemberi olmayan bir derinlik vardı. Kasabadan aldığı birkaç yetersiz şeyi taşıyan sıradan bir köylü yanınızdan geçip gidiyordu ve neredeyse size dokunacakmış gibi yanınızdan geçtiğinde yanınıza yaklaşıymıyordu. Uzaktaydınız, bir boyutu olmayan bir tür bilinmez bir dünyadaydınız; bilmek isterseniz bile onu bilemezsiniz. Bilinenden çok uzaktaydı; bilinenle hiçbir ilişkisi yoktu. Tecrübe ettiğiniz bir şey değildi; tecrübe

edilecek bir şey değildi ve bunun yanı sıra tüm tecrübe her zaman bilinenin alanı içindedir, olan tarafından tanınır. Uzaktaydınız, ölçülemeyecek kadar uzakta fakat o ağaçlar, sarı çiçekler ve buğday başakları şaşırtıcı bir şekilde yakındılar, kendi düşüncelerinizden bile daha yakın ve asla solmayan yoğunluk ve güzellikle olağanüstü çalışıyorlar. Ölüm, yaratım ve sevgi oradaydı ve hangisinin hangisi olduğunu bilmiyordunuz ve bunun bir parçasıydınız. Ayrılmazları, birbirleriyle yakından ilişkiliydiler. Bu söz, eylem ve etkinin ilişkisi değildi. Düşünce onu şekillendiremez, duygu onu kaplayamazdı. Bunlar fazla mekanik, fazla yavaşlardı, kökleri bilinendeydi. Hayal gücü onların topraklarındaydı ve asla yakına gelemezdi. Sevgi, ölüm, yaratım birer gerçektir, hakiki bir gerçeklikti, tıpkı ağacın altındaki nehir kenarında yaktıkları beden gibi. Ağaç, beden ve gözyaşları gerçektir, inkâr edilemez bir hakikattir. Ancak bilinenin gerçeklikleri ve bilinenden kurtulmaydılar ve bu kurtuluşta bu üçü ayrılmazlardır. Fakat çok ama çok uzaklara gitmek ancak çok da yakında olmanız gerekmektedir.

Tıngırdayan boş süt tenekeleriyle şehirden dönen bisikletli adam kısık ve yorgun bir sesle şarkı söylüyordu; biriyle konuşmaya can atıyordu ve yanımızdan geçerken tereddüt içinde ve rahatlamış bir vaziyette bir şeyler söyledi ve yoluna devam etti. Ay artık gölgeleri uzatıyordu. Karanlık ve neredeyse saydam olan gölgeler ve gecenin kokusu yoğunlaşıyordu. Patikadaki dönemecin etrafında nehir uzanıyordu ve sanki içindeki binlerce mumla, kendi içinden aydınlanıyordu. Soluk gümüş ve altın rengindeki ışık hafif ve tamamen dingingi, ay tarafından büyülenmişti. Ülker tam tepede ve Orion ise gökyüzündeydi ve bir tren de puflayarak

köprüden geçiyordu. Zaman durmuştu. Güzellik sevgi ve ölümle beraber oradaydı. Ve yeni bambu köprüünün üstünde kimsecikler yoktu, tek bir köpek bile. Küçük dere yıldızlarla doluydu.

20.

Şafağın sökmesine çok vardı, yıldızlarla aydınlanan gökyüzü açıktı; nehrin üstünde hafif bir sis vardı ve diğer kıyı henüz görünmeye başlamıştı; tren köprüünün üstünden yavaş yavaş geçmekteydi. Bu bir yük treniydi; hızlı kısa ataklarla hemen köprüünün üstüne beliren yolculardan (trenlerden) farklı olarak bu trenler bayırdan her zaman özel bir şekilde, uzun, yavaş dumanlar üfleyerek geçerlerdi. Bu yük trenleri, o engin sessizlikte, zangırdayan bir gürültü çıkarıyorlardı. Her zamankinden çok daha gürültülüydüler ama tüm eylemlerin yok olduğu bu sessizliği hiçbir şey bozamayacak gibi görünüyordu. Anlaşılmaz bir sessizlikti, net, güçlü ve nüfuz ediyordu; hiçbir zamanın toplayamayacağı bir aciliyet vardı. Sönük yıldız netleşmiş ve uyuyan ağaçlar karanlıktı. Meditasyon tüm bu şeylerin farkındalığı ve tüm bunların ve zamanın ötesine geçmekti. Zamandaki hareket düşüncedir ve düşünce zamana karşı olan esaretinin ötesine geçip asla özgür olamaz. Şafak ağaçların ve nehrin üstünde sökmekteydi. Henüz daha soluk bir belirtiydi ama yıldızlar parlaklıklarını kaybediyordu ve çoktan sabahın çağrısı, yakınlardaki bir ağaçtan kuş sesi geliyordu. Ancak bu sonsuz sessizlik hâlâ ısrarcıydı ve kuşların ve insanların sesleri sürse de her zaman orada olacaktı.

YENİ DELHİ

21.¹

Soğuk çok şiddetliydi, eksilerin altında olmalıydı; çitler kahverengiye dönmüş, kahverengi yapraklar düşmüştü; çayırılar gri kahve, toprak rengindeydi; birkaç sarı menekşe ve gül dışında bahçe çıplak kalmıştı. Çok soğuk ve çoraktı, her zamanki gibi ıstırap ve ölüm vardı; nüfus patlaması yaşanıyordu ve insanlar ölüyordu. Üstlerinde tek bir şey, eski püskü elbiseler içinde onları titrerken görüyordunuz; yaşlı bir kadın tepeden tırnağa titriyor, kollarını kendine sarıyor, ağzındaki kalan birkaç dişi takırdıyordu. Genç bir kadın yırtık bir kıyafeti ve kendini soğuk nehirde (Jumna) yıkıyordu ve yaşlı kadın derinden ve şiddetli bir şekilde öksürüyordu. Çocuklar oyun oynuyor, gülüyor ve bağırıyorlardı. Olağandışı soğuk bir kış olduğunu söylediler ve çokları ölmekteydi. Kırmızı gül ve sarı menekşe yoğun bir şekilde canlıydılar ve renkle yanıyorlardı; gözlerinizi onlardan alamıyordunuz ve bu iki renk genişliyor ve boş bahçeyi dolduruyormuş gibi görünüyordu. Çocukların bağrıışmalarına rağmen o titreyen yaşlı kadın her yerdedi; inanılmaz kırmızı ve sarı ve kaçınılmaz ölüm her yerdedi. Renk tanrıydı ve ölüm tanrıların ötesindeydi. O her yerdedi, aynı şekilde renk de öyle. Bu ikisini birbirinden ayıramazdınız ve eğer ayırırsanız canlı hiçbir şey kalmazdı. Sevgiyi de ölümden ayıramazdınız ve eğer ayırsaydınız o artık güzellik olmazdı. Her renk farklı, çeşitlidir ama sadece renk vardır. Her farklı rengi tek bir renk olarak gördüğünüz zaman orada sadece renkteki görkem meydana çıkar. Kırmızı gül ve

1 Şimdi 21 Ocak'tan 14 Şubat'a kadar sürecek olan konuşmalarını yapmak için Yeni Delhi'ye gelmişti. Benares'ten Delhi'ye ayın 20'sinde uçakla gelmiş olmalı.

sarı menekşe farklı renkler değillerdi ama çıplak bahçeyi görkemle dolduran tek bir renkti. Gökyüzü açık maviydi, soğuk, yağmursuz bir rengi ancak tüm renklerin mavisiydi. Onu görüyor ve onun parçası oluyordunuz; şehrin gürültüsü zayıflıyordu ama renk bozulmadan varlığını sürdürüyordu.

Keder saygıdeğer kılınmakta; bununla ilgili binlerce açıklama yapılıyor; erdeme, aydınlanmaya giden bir yol olarak görülüp kiliselerde kutsallaştırılır ve tüm evlerde daha fazlası yapılır ve ona saygınlık verilir. Her yerde ona gözyaşları ve kutsamalarla sempati duyulmaktadır. Ve böylece ıstırap devam eder; tüm kalpler onu bilir, ona katlanır ya da ondan kaçır ki bu kalbi süslemek ya da karartmak için ona daha büyük bir kuvvet verir. Ancak ıstırap sonsuz hatıralarıyla bir çeşit kendine acımadır. İstırapın kökleri hatıradadır, dünün ölü şeylerindedir. Fakat dün her zaman çok önemlidir; o hayata önem katan mekanizmadır; bilinenin, sahip olunan şeylerin zenginliğidir. Düşüncenin kaynağı dündür, ıstırap dolu bir yaşama anlam katan dünlerdedir. İstırap aslında dündür ve zihin dünden temizlenmezse ıstırap her zaman var olur. Zihni dünden düşünce ile temizleyemezsiniz. Çünkü düşünce dünün devamıdır, aynı zamanda fikirler ve idealler de öyle. Dünün yokluğu kendin çımanın ve ıstırapın durgunluğunun başlamasıdır. İstırap düşünceyi şekillendirir ve düşünce ıstırapı besler. Düşünce hatıradır. Tüm bu sürecin öz-eleştirisel farkındalığı seçimsiz olarak zihni ıstıraptan kurtarır. Bu karışık hakikati fikir ve yargılama olmadan görmeden ıstırapın sonudur. Bilinmeyenin var olması için bilinenin çaba sarf etmeden sona ermesi gerekir.

22.

Dış görünüşü oldukça gösterişliydi; saçının her telinde, her kıvrımında çalışılmıştı, tüm jestler ve gülümsemesi sınırlıydı ve bütün hareketler aynanın önünde pratik edilmişti. Birkaç çocuğu vardı ve saçlarına griye dönüyordu; parası olmalıydı ve belli bir zarafet ve mesafe vardı. Araba da oldukça gösterişliydi; kromu parlaktı ve sabah güneşinde parılıyordu; beyaz şeritli lastikleri temizdi, üstünde tek bir iz bile yoktu ve koltuklar lekesizdi. İyi bir arabaydı, dönemeçleri iyi kavrayan ve hızlı giden bir arabaydı. Bu yoğun ve genişleyen bu seyir beraberinde güvenlik ve yüzeyselliği de getiriyordu. İstirap ve sevgi kolaylıkla açıklanıp sınırlanabilirdi ve her zaman farklı sakinleştiriciler, eskilerinin yerini alan farklı tanrılar ve mitler vardır. Açık ve soğuk bir sabahtı; hafif sis doğan güneşle ortadan kaybolmuştu ve sakin bir hava vardı. Sarımtırak ayaklı ve gagalı iri kuşlar dışarıda, küçük çimenlikte hallerinden memnun ve konuşmaya istekliydiler. Açık kahverengi gövdeli, siyah beyaz kanatları olan kuşlardı. İnanılmaz derecede neşeliydiler, hopluyor ve birbirlerini kovalıyorlardı. Sonra gri boyunlu kargalar geldi ve iri olanlar söylenerek uçup gittiler. Kargaların uzun, ağır gagaları ve siyah gövdeleri parlıyordu; yaptığınız her hareketi izliyorlardı ve gözlerinden hiçbir şey kaçmıyordu. Çitlerden gelen köpeği daha köpek onları fark etmeden görmüşlerdi ve gaklayarak havalandılar. Artık küçük çimenlik alan boş kalmıştı.

Zihin her zaman, ister ahmakça ister sözde önemli olsun, her zaman bir şeylerle meşguldür. Sürekli kıpırdanan, konuşan, bir şeyden başka bir şeye hareket eden ve çaresiz bir şekilde sessiz olmaya çalışan bir maymun

gibidir. Boş, tam anlamıyla boş olmak korkunç bir şey değildir; zihni zorlanmadan meşguliyetten kurtarmak, boşaltmak için gereklidir. Çünkü o zaman bilinmeyenin derinliklerine doğru ilerleyebilir. O kadınla ya da sözde bir azizle olsun, bütün uğraşlar gerçekten de oldukça yüzeyseldir. Meşgul bir zihin asla kendi derinliklerine, el değmemiş alanlarına nüfuz edemez. Zihne alan tanıyan işte bu boşluktur ve bu alana zaman giremez. Bu boşluktan sevgisi ölüm olan yaratma doğar.

21.

Ağaçlar çıplaktı, bütün yaprakları dökülmüştü, hat- ta ince ve hassas kökler bile kırılmıştı; soğuk onlara fazla gelmişti. Yapraklarını korumuş olan ağaçlar da vardı ama onlar da çok yeşil değillerdi, bazıları kahve- rengiye dönüyordu. Normalin dışında bir soğuk vardı; Himalayalar'ın alçak etekleri kalın karlarla kaplanmış ve birkaç yüz metre uzaktaki ovalarda hava oldukça soğuktu; yerde kalın bir don vardı ve çiçekler açmıyordu; çayırlar soğuktan yanmıştı. Renkleri küçük bahçeyi dolduran birkaç tane gül ve sarı menekşe vardı. Fakat yollarda ve halka açık yerlerde eski püskü, pis giysilere sarınmış, yalınayak, yüzleri görünmeyecek şekilde baş- ları sarılı fakir insanları görüyordunuz. Kadınların üstünde bütün renklerden oluşan kirli kıyafetler, ayak ve el bileklerinde gümüş bilezik ya da bir çeşit süsler vardı; mutlak bir zarafet içinde özgürce ve rahatlıkla yürüyor- lardı; kendilerine çok iyi bakmışlardı. Çoğu işçiydi ama akşam olup da evlerinde, aslında barakalarına, döndük- lerinde gülüşüyorlar, birbirlerine takılıyorlar, gençler yaşlılardan çok daha önce bağırıp gülüşürlerdi. Günün sonu gelmişti ve tüm gün ağır şartlar altında çalışmış-

lardı. Kendilerini çok çabuk yıpratıyorlardı ve asla yaşıyıp çalışamayacakları evler ofisler inşa ediyorlardı. Arabalarının içinde birçok önemli kişi geçiyordu ama bu fakir insanlar başlarını kaldırıp kimin geçtiğine bakmıyorlardı bile. Tüm gün var olan bir sisin içinde, güneş süslü birkaç binanın arkasında batmaktaydı; renksizdi, sıcaklığı yoktu, farklı ülkelerin bayrakları dalgalanıyordu; bu bayraklar da çok yıpranmıştı. Sadece renkli kumaşlardı ama onlara büyük bir önem yükleniyordu. Birkaç karga bir glckten su içiyordu ve başka kargalar da paylarına düşeni almak için geliyordu. Gökyüzü soluktu ve geceye hazırdı.

Bütün duygu ve düşünceler gitmiş, beyin tamamıyla dingindi; gece yarısını geçiyordu ve çok etraf çok sessizdi. Hava soğuktu ve pencerelerden birinden ayışı içeri süzülüyor, duvarda bir desen oluşturuyordu. Beyin uyanık, tetikte, tepki vermiyor ve tecrübe etmiyordu; içinde tek bir hareket bile yoktu ama kayıtsız ya da hatırlarla uyuşmuş değıldi. Ve birden o bilinmez sonsuzluk oradaydı; sadece odada değıl onun ötesinde ve hatta derinlerde, bir zamanlar zihin olan en gizli yerindeydi. Düşüncenin her tür tepkiden üreyen bir sınırı vardı ve bütün güdüler tüm duygular gibi onu şekillendirir. Tüm tecrübeler geçmişten ve bütün tanımlar bilinenden gelir. Ancak bu sınırsızlık hiç iz bırakmıyordu. Net, güçlü ve anlaşılmaz ve yoğunluğı ardında kl bırakmayan bir ateş olan yaklaşılamaz olarak oradaydı. Onunla birlikte kutsallık da oradaydı ve tecrübe olmadığından o da geride hatıra bırakmadı. Basit bir şekilde oradaydı, takip ve anımsama olmadan gelip gidiyordu.

Geçmiş ve bilinmeyen hiçbir noktada buluşmazlar; herhangi bir eylem tarafından bir araya getirilemezler.

Ona giden ne bir köprü ne de bir yol vardır. Bu ikisi asla buluşmazlar ve buluşmayacaklardır. Bilinmeyen, o sonsuzluk için geçmişin ortadan kalkması gerekir.

24. (Ocak, 1962)¹

Gökyüzü çok yoğun bir mavilikteydi, bu mavi bütün her şeye renk veriyordu; o sabah hiçbir yerde renk yoktu. Kuşlar, parlak kırmızı pantolonlu komşu çocukları, sariler, bahçedeki birkaç çiçek ve sarı hercailler. Bunlar olağandışıydı; kişi bunları her gün görüyor, zarafetleri ve açıklıkları karşısında büyüleniyordu. Fakat bu sabah bahçeyi kendi renkleriyle kaplamış gibi görünüyorlardı; kahverengi ya da yeşilimsi bir sarı değil gerçekten sarıydılar, saflıkları mavi gökyüzünün sevinciydi ve gözler renkle dolmuştu. Güzellik kişisel algının ötesindedir; algı olan bir tepki değildir; algı bir araya toplanan şeylerin alanındadır, tıpkı bilgi gibi işlenebilir. Şekillenip, arındırılabilir ancak güzellik ne düşüncenin oyuncağı, ne de herhangi bir hissin fantezisidir. Sevgi gibi güzellik de aklın saçmalıklarıyla bir araya getirilemez. Fakat o kısa anda, gökyüzü ve çiçekler buluştuğu vakit sonsuzluktu. Zaman tamamen yok olmuştu ve hiç mesafe kalmamıştı; onun dışında hiçbir şey yoktu ve o kısa an bilinmezdi. Hiçbir akıl onu ölçemez, formüle ya da hayal edemezdi ve onu anlatacak hiçbir söz yoktu. Siyah başlı ibikli kuş geçitte şakıyordu ve büyük kahverengi kartallar gökyüzünde daireler çiziyordu. Keskin çığlıkları yere kadar ulaşıyordu. Güzel bir sabahtı ve ufukta, ağaçların üstün bulutlar toplanmaktaydı.

1 Krishnamurti'nin Not Defteri'nin eksik sayfaları buradan başlanmaktadır.

Istırapın ötesinde olmak sevmektir. Istırap kendi etrafında duvarlar, direnç ve endişe duvarları ören boş bir aklın yalnızlığıdır. Kederi besleyen işte tam da bu yalnızlıktır; bu yalnızlığın sunduğu sempati ve önem kaçış eylemidir. Kendi içinde o zavallıdır ve sefaletten yeni bir şey çıkmaz. Ve sevgi yeni bir şeydir ve ıstırap onunla karşılaşamaz. Istırap korunak, bir kaçış, kelimelerin rahatlığı ve sevgi olmayan küllerin peşinden koşar. Sevgi tehlikeli, yıkıcı ve kelimeler de rahatlatıcıdır. Ve keder bahçedeki yabancı otlar gibi türemeye devam eder; büyür, kiliseler, tapınaklar ve tiranlar kurar. Kelimeler ve sonuçlar olmadan bütün hakikat ile yüzleşmek, düşünce ve duygu olmadan görmek, onu doğru bir şekilde görmek hayatın bütün hareketleriyle karşılaşmak için esas olan o enerjiyi oluşturur.

Sakin bir geceydi ve tuhaf başkalık sonsuzluğuyla birlikte oradaydı; hiç kül bırakmadan sönen bir alevdi.

25.

Hayvanat bahçesindeki aslanların, trafiğin kükreyişlerini ve gecenin sessiz seslerini duyabiliyordunuz. Batan güneşle birlikte yok olan hafif bir esinti vardı; gece ve gündüz uyanık gibi görünen çiçekler hariç, bütün ağaçlar ve çalılıklar sakindi, gece için çekiliyorlardı. Karanlık da ışık kadar gerekliydi ve kuşlar gece için yerlerini almışlardı. Trafik azalmış ve gece derinleşmekteydi; soğuk bir geceydi ve bir uçak iniş yapıyordu; büyük bir uçak olmalıydı, camları titretti. Ve tekrar sessizlik çöktü. Rahatsızlığın zıttı olmayan bir sessizlik var; bu sessizlikte zihin çok uzaklara, zamanın ötesine yolculuk edebilir. Seyahat etmekte özgür, hiçbir engeli, bariyeri, kendi kendine oluşturduğu sınırları yok. Bütün direnç-

ler bu yolculuğu engeller. Ancak direnç ve bağılıklar bu sessizliği meydana getirmez. Çünkü bu sessizlik özgürlükten, baştaki özgürlükten doğar. Tüm yetenekler, uzmanlıklar, hırslar bu özgürlüğü engeller ve özgürlüğün olmadığı yerde ölüm ve gerileme vardır. Direnişler ve bağılıklardan sonra geldiği söylenilen sözde özgürlükte özgürlük yoktur; bozuk ve disipline edilmiş bir zihin asla özgür olamaz. Gençliğini, masumiyetini kaybeder. Özgürlük baştadır, sonda değil. Bazı hayal kırıklıkları ve suçluluk duygularıyla hiçbir kalıba girmeden yaşamın içinde gezinmek o zaman kendini sürekli temizleyen bir nehir gibi derinleşir; onun tam da bu eylemi arınmadır. Özgürlük için çalışamazsınız. Çalışırsanız bu politik, beklenen, işlenen, bir araya getirilen bir şey olur ve bir araya getirilmiş olan ya da fethedilmiş olan şey her zaman yıkılabilir. Onu görmeni gerekir, onun için harekete geçmeniz değil. Onu görürseniz yıkılmaz ve asla bitmeyen bir şekilde orada olur; görmezseniz de hiçbir çaba, hiçbir işbirlikçi onu getirmez. Özgürlük orada, sadece onu görün.

Gece uzaklarda bir köpek havlamaya başladı; tuhaf bir havlamaydı, iki üç kısa havlamayla birlikte birkaç tane de kısa ve bir de uzun bitkin bir inilti şeklindeydi; diğer köpekler de ona katıldı ancak gür sesli havlamalar ritmini hiç değiştirmeden yarım saat kadar sürdü. Sesi-ne bakılırsa başıboş bir sokak köpeği değildi; arkasında bir aslan kükremesi gibi gelen bir güç, kuvvet vardı. Birkaç kez tekrarlanan derin bir kükremeydi ve köpek havlamaya devam etti. Bu seste yine çok uzaklara, zamanın ötesine gidiyordunuz.

Beyin tekrar durgunlaştı, bütün duygu ve düşünceler yok oldu. Çünkü o başkalık, o inanılmaz sonsuzluk

odaya ve duvarların ardındaki boşluğa doldu. Kutsallık vardı.

26.

Hafif ve pamuk gibi bulutlar sabah toplanmaya başladı; farklı yönlerden, çoğunlukla da güneybatıdan geliyorlardı; güneş onların arasında yarışıyordu ve yeryüzü gölgelerle kaplandı. Akşama doğru gökyüzü karanlık ve yağmurluydu. Evin yanındaki yol işlek bir cadde değildi, iki ana yolu birbirine bağlıyordu; o akşam orada pis, eski püskü kıyafetler, yırtık ayakkabılar içinde ya da yalınayak sayısız çocuk vardı. Bir iki tanesi gülümsüyordu ancak diğerleri gayet ciddi, soğuk ve mutsuzlardı; küçük bir çocuk küçük bir demir parçasıyla oynuyordu; üstünde birkaç düğüm olan bir ip bağlanmıştı; ipi tutup koşuyor ve küçük silindir de onun eşinden geliyordu. Arkasından gelip gelmediğini kontrol etmek için sürekli dönüp silindire bakıyordu ve her baktığında da arkasında olduğunu görünce seviniyordu. Gülümsüyor, onunla konuşuyor ve sonra tekrar koşturuyordu. Zayıf, esmer ve cılız bir çocuktu, başına sarılı kirli bir bez vardı. Gözleri çok uzaktaydı ve asla da geri dönmeyecekti. Her zaman çalışacak, her zaman fakir ve aç olacaklar; asla büyük orduda ve ulusal geçit töreninde selam çakmayacaklar; fazla direnç göstermeden ölecekler, sefalet içinde eğitimsiz ve kaybolmuş bir şekilde yaşayacaklardı. Hüküm süren ve dünyayı şekillendirdiklerini düşünen gazetelerdeki büyük adamlar onları hiç tanımayacaklardı; ne bir etkilenme, ne bir gözyaşı olacak ve gözyaşları sadece öldüğünüzde dökülecekti. Çok nadiren gülüyorlardı ve gözleri asla gülmezdi. Mutsuz bir dünyaydı ve yağmur çiselemeye

başladı. Her yeri kaplayan tozun üstüne yağıp yaprakları temizledi ve yağmur yağmış toprak kokusu getirdi. Bu hoş bir kokuydu ve kuşlar gece için sığınaklarına gitmişlerdi. Mandalar ıslanıyorlardı ve bu hiç de güzel bir koku değildi. Aniden iki şimşek çatalı karanlığı delip geçti ve bir saniyeliğine ağaçların çıplak dalları, elektrik direkleri ve bir ağacın altında çömelmiş olan adam çok net bir şekilde göründü. Şimdi gece boyunca yağacak olan yağmur başladı. Elinde çubuk olan küçük çocuk artık yolda değildi.

Dikkat, görmedir. Görmek de duymak gibi bir sanattır. Ancak insan neredeyse hiç görmek ve dinlemez; neşeleri, sorunları ve gözyaşlarıyla herkes yapılması gereken işlerle çok yoğun ve meşguldür. İnsanın görmeye zamanı yoktur. Fakat zaman size görme yetisi vermez; zaman görmeyi, dinlemeyi sınırlar. Zaman tecrübe etmek için bir boşluktur ve tecrübe sadece zihni ve kalbi sersemleştirir. Zihin dolu, kalp de başka bir taraf yönelmiştir ve bu yüzden görme olmaz. Bilgiyi görmek kitaplarda tutulmalıdır, akılda değil; bilgi yorumlar, seçer, renk ve fikir verir, ölçer, eleştirir ve o zaman görme olmaz. Zihin çok kalabalık ve kalp de acıyla sersemlediği vakit nasıl bir görme olabilir ki? Gördüğünüz şey kendi yansımanız, kendi arzularınız, kendi korkularınızdır. Ama olanı göremezsiniz. Olan geçip gider ve siz de kendi oyuncaklarınızla kaybolursunuz. Ancak gerçekten gördüğünüzde, dinlediğinizde o zaman bu eylem dönüşen, zihni ve kalbi geçmişten arındıran mucizedir. Hiçbir şey yapmanıza gerek yok, düşünce bu mucize karşısında acizdir. İşte o zaman bu görü tıpkı dinleme gibi sevgidir. Bunlarla çaba, disiplinin saçmalığı, pazarlık ne de cevaplanamaz soruların şoku yoluyla karşıla-

şamazsınız. Görmek, için boşluk, dinlemek için ise bir sessizlik gerekir.

Gece oldukça geç saatlerdi; şimşek ve yağmur şiddetli bir ses çıkartıyordu. Yine, beyin şimşeğin, cama vuran yağmurun farkında ancak hareketsiz, şaşırtıcı bir biçimde dingindi. Çünkü o sonsuzluk berraklık ve yaklaşılamayan kuvvet ile oradaydı.

27.

Sakin bir sabahtı; bulutluydu ve çıt çıkmıyordu; kuşlar ve insanlar için çok erkendi; her şey uykudaydı ve günün başlamasına birkaç saat vardı. Hava tüm gün bulutluydu ve ağır, karanlık ve yağmur dolu sonsuz bir bulut kümesi vardı. Oldukça büyük, tuhaf şekillere sahiplerdi ve gökyüzünde belirli bir amaç uğruna hareket ediyorlardı; hepsi de kuzeybatıya doğru gidiyorlardı. Bir an yeryüzünün hareket ettiği izlenimine kapılıyor-dunuz. Çünkü bulutlar dağlar, dereler, nehirler ve insanların kurduğu şehirlerdi; kuleler, tepeler ve mavi sular gibi görünüyörlerdi. Güneş bir mil uzunlukta mavi bir parçadan yüzünü göstermişti ve ihtişam belirdi. Bütün yapraklar tertemiz oldu, parlayan su damlacıklarıyla parıldadı, tüm kuşlar dışarı çıkıp şakıyıp, şarkı söyleyip, uçuşuyorlardı, büyük karga sürüsü tellerin üstüne tünedi, tam otuz yedi taneydiler ve papağanlar gökyüzünde cıyaklıyorlardı. Muhteşem bir günüşiği anıydı, net ve inanılmaz zengindi. Uzaklarda bir borazan sesi vardı ve motor gürledi. Ama gökyüzü yerindeydi ve yüzlerce gölge vardı. Işıktaki boşluk yoktur, çıkılacak bir yolculuk, tamamlanacak bir şey ve hayal kırıklıklarının acısı yoktur; o berrak ışıktaki ne ölüm, ne de kazanılacak zaman vardı; muhteşem bir andı ve hatırlanacak ya da

takip edilecek bir şey olmadan, her zaman orada olacak. Orada, sefaletinizin, ailenizin, işiniz ve sorumluluklarınızın hemen ardında ancak köşeyi dönmeniz gerekmektedir. Meditasyon sona varmak için bir araç değildir; kazanılacak bir son yoktur; meditasyon, yaşamdan uzakta değil, yaşamın tam içinde, sürekli bir çiçeklenmedir. Ve o sabah, o derin sessizlikte, tek bir yaprak bile kıpırdamazken sadece medite olmuş bir zihnin anlayabileceği bir hareket vardı. Zamanın içinde bir eylem değildi ve düşünce onu takip edemezdi; düşünce yalnızca geçmişte kalıplaşmış kendi izlerinin izini sürebilir. Geçmiş çözümlmeye başlarsanız geçmişin sonu olmaz. Geçmiş yakıp kül eden ateş, zaman yapısı görme eylemidir. Görme bütünsel bir dikkattir.

28.

Yağmurdan sonra güzel, taze, temiz bir sabahtı ve yoğun bir çiy vardı; havada hafif bir odun dumanı, çimen ve yeni yıkanmış yaprakların o tuhaf kokusu vardı. Derinliğin, aydınlığın ve gökyüzünün keskin gölgeleri vardı ve sabahın erken saatlerinde bile gökyüzü masmaviydi. Havada fakirlik, sefalet ve politikacıların kurnaz elleri yerine huzur vardı. Aklınızı başınızdan alan, güzelliğin el değmediği, sizi sevginin her zaman genç kaldığı şeylerin kalbine götüren bir sabahtı. Meditasyonun iyiliğin çiçeklenip düşüncenin sessiz olduğu zamanın ötesine genişlediği bir sabahtı. En ufak şeyler bile sahip olduğunuz olağan şeylerin o garip güzelliğiyle yoğun bir şekilde canlıydı. Gözleriniz keskinleşmişti ve oradaki gülün ince koyu yaprağını görüyordunuz. O yaprak bütün ağaçların ve çalılıkların yaprağıydı; kuşları dinliyordunuz ve o ses yeryüzünün sesiydi ve me-

ditasyon bir çeşit yanıltıcı görüye doğru yapılan fantastik uçuş değildi. Fakat hakikati görmek ve onun ötesine geçip ölümün ve yaşamın bölgesine geçmekti. Çünkü bu ikisi birbirinden ayrılamaz. Ölüm tıpkı sevgi gibi yıkıcı, nihai ve kesindir. Sevgi insanoğlu tarafından evcilleştirilen, düşünce tarafından saygıdeğer kılınan, gelenek tarafından olgunlaştırılan bir şey değildir. Yenidir, tehlikelidir ve düşünce ürünü değildir. Hatıranın ve kendine acımanın küllerini ardında bırakmadan yana bir alevdir. Ölümle tartışamayacağınız gibi, onu aklın karanlık köşeleriyle de yoldan çıkaramazsınız. Onlar her zaman oradadır, bekler, izler ve sizi karşılarlar. Meditasyon zamanın kapılarını aradığında onları tanırırsınız; zamanın yüküyle ona varamazsınız; onu yok etmek zorundasınız, geçmiş silinip gitmelidir. Geçmiş gelenek ve bilgi çerçevesinden bakmadığınız zaman silinir. Gözler genç ve bakmaya uzak olmalıdır ve işte o zaman ayrılmaz olanlar var olur. Ve ikisini de kapsayan, onların ötesinde ve üstünde bir şey vardır. Fakat böyle bir sabahta, sarı bambu yaprakları ve uzun bir ağacın koyu yaprakları yanlarında güzelliği ifade ediyor. Papağanla gökyüzünde cıyaklıyordu, asla düz bir şekilde uçmaz, bir o yana bir bu yana uçarlardı ve çok hızlıydı ve yeşil ışığın şeritleriydiler. Sonra bir grup karga gelip hâlâ nemli olan küçük çimenliğe tünediler; pençelerini ve gagalarını temizliyor gibiydiler ve siyah bedenleri ışık saçıyordu. Çimenliğin yanındaki yolda yağmur sularından oluşmuş küçük bir havuz var; ışık ve haylazlıkla dolu, ona baktığınızda gökyüzü ve yeryüzü oluyor, ölçülen ve ölçülemeyen, bu ikisi asla bir araya gelmez.

Beyin tamamen dingin olduğunda keskinleşir ve çok hassaslaşır. Eğer onu sersemletir ve bilginin kalı-

bına göre şekillendirirseniz asla dinginleştiremezsiniz. Beyin sadece özgürlükte çiçeklenmek için dingin olabilir. Ancak direnç ve arzu, ona erginlik ve ağırlık verip onu paramparça eden çatışmayı besler. Beyin tümüyle dingin olduğunda içinde sadece iyiliğin çiçek açabildiği dikkat, zihni tüm ölçülerin ötesine taşıyan o patlayan enerji olur.

29.

Kırmızı pantolonlu ve kırmızı paltolu çocuk kendi kendine büyük ve geniş bir ağacın altın oynuyordu; yakınında kimsecikler yoktu, tek başınaydı, kendi dünyasında kaybolmuştu. Yuvarlık mutlu suratıyla beş altı yaşlarında olmalıydı. Gözleri neredeyse kapalı bir halde ağacın etrafında dönerek genişleyen bir daire çiziyor, arada sıra jestler yaparak kendi kendine konuşuyordu. Aniden durdu, başını kaldırıp ağaca baktı, ağacın geniş ve sert gövdesine yaklaşp dokundu; neredeyse okşadı ve evine doğru koşmaya başladı. Sonra durdu ve dönüp ağaca baktı, ona el salladı ve bir kapının arkasında gözden kayboldu. Ağaç ve küçük çocuk iyi arkadaş olmalıydılar; evde tümüyle ağaçla beraber, tamamen mutlu olmalıydı. Ağaç koyu, parlak yapraklarla ağırdı ve çocuğun kırmızı takımı da sabah ışığında çok güzel görünüyordu. Büyüleyici bir sabahtı ve ikisi de sabahın birer parçasıydılar, tıpkı o çiçek ve gökyüzü gibi; gökyüzü masmavi, yağmurla yıkanmış, açıktı ve tek bir bulut bile yoktu. Askeri bir jet çığlık atarak geçip gözden kayboldu. Bir kez daha o ağaç, o çocuk ve çiçek zaman ve düşünceyi geçerek geriye kaldılar ve her bir çimen tanesi ve yapraklar o zamansız boşluktaıydı. Yalnızca o bilinenden kaçışta tümüyle boş olan bir zihin sadece ke-

limeyi değil, gerçeği ve gerçeğin ötesini idrak edebilir-
di; işte o zaman gerçeğin bir önemi kalmaz. Düşünceyi
özgür kılan bu gerçek, olandır; düşünce kendini özgür
kılamaz; düşünce bilinenin kelimesidir. Düşünce ger-
çeği örtemez ancak gerçek düşünceye bir son verebilir.
Bilgi gerçeğin tecrübesidir. Fakat gerçek ne bilgi ne de
kelimedir. Düşünce bilginin ürünüdür ve bilgi aklı ger-
çekten kurtaramaz. Meditasyon zihni bilinenden arın-
dırın bu karmaşanın seçimsiz farkındalığıdır.

Direniş, korku ve hırsın kurnaz yollarıyla disipline
edilmiş düşünce her zaman bilinenin kölesidir. Disip-
lin uyum, korkuyu anlamayı engelleyen yerine koyma-
dır; baskıdır ve bu yüzden de beyni sersemleten çatış-
mayı ayakta tutar; disiplin altına alınmış bir düşünce
itaatkârdır ve boyun eğmeye hazırdır. Anlayışın olduğu
yerde, yıkıcı disiplin yok olur.

30.

Sabah sis yüzünden ağırdı; yolun karşısını göremi-
yordunuz; ne o uzun çıplak ağacı, ne de o muhteşem
dallarını görebiliyordunuz. Yapraklar çiyle doluydu
ve birkaç sarı hercai çiyle yüklenmişti ve uçağın her
zamanki gürültüsü yoktu; bu yoğun siste havalana-
mazlardı. Bütün kuşlar sessizdi. Sadece kargalar yuva-
larından çıkmış, alçaklarda uçarak yemek arıyorlardı.
Ama güneş az sonra yüzünü gösterecek ve cılız ve kalın
gölgeler başlayacaktı. Gölgeler, semboller, bir kelime,
bir imge, bir resim ne kadar da önemli oluyor! Gerçek
çok uzakta, çok tehlikeli fakat sembol çok yakın ve ra-
hatlatıcı. Her zaman ona tapabilir, ona hevesli olabilir,
onun ve huzur ve sömürü adına olan semboller için de
ölecek ve öldürecek kadar vahşileşebilirsiniz. Ancak ha-

kikat, gerçekte aldatma ve aldanma ihtimali yoktur; o çok doğrudan, çok tehlikelidir. Bu yüzden kelime, kitap, imge her şeyden önemli bir hâl alır. Ama o sabahki sis sefaleti, güzelliği, mavi gökyüzünü, solan gülü, her şeyi saklıyordu. Yolun karşısında pis kıyafetler içindeki o insanlar titriyorlar, güneşi beklerken kendilerini ısıtıyorlardı. Bir bebek ağlıyordu ve sırtlarında çuvallar olan mandalar çok kötü kokuyorlardı. Ve yavaş yavaş, tereddüt ederek güneş doğuyor ve bir sis bulutu tekrar onu saklıyordu. Biraz sonra tüm sis dağıldı ve mavi gökyüzü görüldü; çiçeklerin ve onların saflığının mavisindeydi. Bütün kuşlar yuvalarından çıkmış ve akbalar kendilerini yormadan ve neredeyse hiç kanat çırpmadan gökyüzünde daireler çiziyorlardı.

Meditasyon zihni bilgiden kurtarmadır. Çünkü bilgi sorunları besler ve sorunların sonu yoktur; bir sorun başka bir soruna neden olur. Bilinenden kurtuluş sorunların sonudur. Zihni bilinenden düşünce aracılığıyla kurtaramazsınız. Çünkü düşünce bilinenin tepkisidir. Bu yüzden bu kırılması gereken kısır bir döngü hâline gelir. Ancak o vakit tüm arayışların bilinenden bilinene gittiğini fark eder ve bütün arayışları, buluşları tamamen bırakırsınız. İşte o zaman hiçbir sorunu olmayan ama zihinde kök salmadan sorunlarla karşılaşabilen bir zihin var olur.

31.

Açık, bulutsuz bir sabahtı, duman doğruca gökyüzüne yükseliyor ve havaya karışmıyordu. İnsanlar yollara dökülmüşlerdi; binlerce ofis çalışanı bisikletleriyle dönüyordu; yolu beş altı sıra kaplamışlardı ve arabalar da onları engellemeye çalışıyorlardı. Bisikletiler ve araba-

lar arasında açık bir savaş vardı ve yayalar onların yolundan çekilmişlerdi. Hava çok soğuktu ve birkaç bisikletlinin elinde yün eldivenler vardı; yüzleri yorgundu ve bir an önce evlerine varmak istiyorlardı. Sola dönüp büyük oteli geçtikten sonra yola devam edip elçilikleri de geçerek yukarı doğru yürüdünüz; kağnılar vardı, yola devam etmeden önce dinleniyorlardı. Bir deliği olan boş bir otobüs, askerlerle dolu askeri bir kamyon gürültülü bir şekilde yukarı doğru çıkıyor ve sadece yüzü görünen her yeri örtülü bir adam yorun argın aşağı yürüyordu. Yolun iki yakası vahşi ve gelişmemişti, dikenli çalılar, taşlar ve büyükbaş hayvanların geçtiği yollar vardı; yol yukarı devam ettikçe şehri, etrafına yayılmış antik ve modern kubbelerini, döner kulelerini, minarelerini ve çok uzaklarda ise antik sütunu görüyordunuz. Güzel bir sabahtı ve yeryüzünün gökle buluştuğu yer açık ve bulutsuzdu, muhteşem bir güzellik vardı. Bu vahşilikte, kubbelerden bakıldığında, yeni bir park, çiçekler, kaktüsler, aralarından kanal geçen açık yeşil alanların olduğu bir taşlık bir bahçe yapıyorlar. Çiçekler, ağaçlar ve taşlarla dolu çok güzel bir park olacak. Okullu bir kız grupları iç çekiyor, bağırıyor ve asker gibi yürüyorlardı; mutlu gruplar değillerdi ama çok gürültücüydüler. Ve büyük bir ihtişam içinde ve yalnız güneş, devasa turuncu bir balon batıyordu. Yalnız olmak –mahsur kalmadan, geri çekilmeden, izole olmadan, kimsesiz olmadan– tümüyle yalnız olmak gariptir; düşünce, birlik, hatıranın ilişkisi olmadan yalnız olmak. Gizli ve bilinen bütün etkiler anlaşılır ve de bir kenara bırakılıp böylece yalnız olunur. Bu gerçek sevgidir.

Münzevi yaşayan ve keşiş hücrelerinde, inzivalarında asla yalnız değillerdir; geçmişin, geleneklerinin,

tanrılarının, tecrübelerinin ve bilgilerinin yükü hâlâ omuzlarındadır; asla yalnız değillerdir, düşünceler, kararlılıklarla doludurlar ve görüler ve disiplinler yaratırlar. İsimlerini ve kıyafetlerini değiştirirler ancak yalnızlık yanlarına bile yaklaşamaz. Fakat yine de yalnız olmalısınız, etkilenmemeli, aramamalı ve dirememelisiniz. Etrafınıza inançtan, bilgiden, sürekli bir eylemden duvarlar örebilirsiniz ancak bu duvar sizi durmadan hapishanesini büyüten ve dekore eden bir mahkûm haline getirir. Sonsuz olanı hapishanenize davet edemezsiniz; davet ettiğiniz şey kendi fikirleriniz, yansımalarınız, imgeleriniz olacaktır; onları kucaklayabilir ya da onlarla savaşabilirsiniz ancak yine de duvarların içerisinde kalırsınız. Tek başına bu hakikat duvarları yıkacak enerjiyi getirir.

Bu yalnızlıkta kutsallık vardır; hiçbir düşüncenin geçersizliği, çoraklığı değildir; düşünce kurudur, kuraktır ve düşüncesiz, yalnız olmak hiçliğin ıssızlığı değildir. Oradadır ve düşünce duyguyla birlikte bir sona vardığında onunla karşılaşılırsınız. Onu bir eczacıda ya da bir sunakta bulamazsınız ve o olmadan sevgi de olmaz.

1 Şubat

Gökyüzüne açık duran ağaçlar çıplaktı, dallarında tek bir yaprak bile yoktu ve kuzeyden soğuk bir rüzgâr esiyordu; dağlarda taze kar vardı; oraya birkaç aydır kar yağmaktaydı ve birkaç metre kar vardı. (Oradaki kar) Buradan hissedilebiliyordu ve yapraklar dökülüyordu; hatta yaprak dökmeyen ağaçlar bile onu hissedebiliyordu. Söylenilene göre normalin dışında şiddetli bir kıştı ve uzun bir süre devam edecekti. Çimenler, çitler ve çalılar soğuktan yanmışlardı; kuşlar güneye, güneşli

yerlere göç ediyorlardı. Ve her zaman olduğu gibi fakirler acı çekiyordu. Acı her zaman vardır ve onu sadece ölüm yok edebilir. Fakat aynı zamanda ölüm yaşayan ve ölen daha büyük bir acıdır. Büyük evlerinde ve güçlü olan zenginler de ölümden ve yaşamdan paylarını alırlar. Birkaç yıllık güç ve para ve günbegün yaşamak için azıyla yetinmek tek meseledir. Ölüm her zaman orada beklemekte ve izlemektedir; ona tapınılsa da ondan kaçamazsınız. Çok çeşitli inançlar, umutlar ve doktorlar vardır ancak o her zaman orada, her evde, her barakadadır; nerede yaşarsanız yaşayın hastalıkta ve sağlıkta oradadır. Bir nehrin kıyısında yakılır ya da mermer lahitlerde gömülürsünüz; ölüm için hepsi aynıdır, genç, yaşlı ya da yeni doğmuş. Gözyaşları, son çıkan ilaçlar ve çiçekler ölümü caydıramaz; o fazlasıyla kati ve nihaidir. Ama ölüm gelene kadar kim onu düşünür ki! Onu görmezden gelir, yüzünüzü başka yöne çevirirsiniz. Diğerleri (ölecekler) ama siz şans eseri devam edeceksiniz. Asla her gün onunla yüz yüze gelmezsiniz; onu sokakta, çiçeklerle dolu dağların ortasında, lüks arabalarda, kara örtülerde veya nehre götürülen ince bambu bir sedyede görürsünüz fakat onunla hiç tanışmazsınız, diğerleri tanışır. Kefenlerin içindekiler ya da kıyıdağiler için ölüm fazlasıyla gerçektir ama size göre hâlâ bir fiktirdir, gerçek değil. Son ana kadar asla gerçek değildir ama sonrasında her şey için çok geçtir; işte o zaman elinizden hiçbir şey gelmez; diğerleri ağlar, hıçkırır hıçkırır ağlarlar ancak siz artık duymazsınız ve gitmişsinizdir.

Fakat yaşam ölümdür; ikisi ayrılmazdır. Her ne kadar birini çok sevseniz de, biri olmadan diğerine sahip olamazsınız. Birini diğerinden ayırıp hayatınızın her günü diğerini kandırarak geçiremezsiniz. Gölgeniz,

gece ve gündüz, uyku ve uyanıklık gibi oradadır. Eviniz bir şekilde kalıcıdır. Devlet ya da ailenizden biri onu alacaktır. Aileniz isminiz devam ettirecektir ancak onlar da bir gün inançlarınız, korkularınız ve suçlarınızla göçüp gideceklerdir. Hiçbir şey kalıcı değildir, hatta son ana kadar sahip olmaktan hoşlansanız da banka hesaplarınız da. Hiçbir şey kalıcı değildir ve bu yüzden “günü yaşayalım,” dersiniz ama gün keder ve gölgelerle doludur. Ne kadar yüzeysel olursanız o kadar ölüsünüzdür. Ancak ölüm sizin için, zekiler için bile orada sizi bekliyordur. Ne isterseniz yapın hiç kimse onu engelleyemez. Fakat yaşamla beraberdir ve bu yüzden onunla yaşayın, her gün ölün tıpkı her gün yaşadığınız gibi; tüm sefalet, tüm zevklere karşı ölün. Bir tanesini bile tutmayın, kalbinizin derinliklerinde saklamayın, her şeye karşı ölün; hatıralarınıza, gençliğinize, tanrılarınıza, kurtarıcılarınıza ve hatta ailenize karşı. Her şeye yabancı olun. Bildiğiniz her şey için yarın değil bugün ölün. İşte o zaman ölümün gölgesi olan korku ortadan kalkar. O zaman ölümle yaşamın ayrı şeyler olmadıklarını görürsünüz; son başlangıçtır. O zaman zihin zamanın ötesindedir; korku zamandır ve düşünce on besler. Geçmişin, tecrübelerin, hatıraların, yeni ve eski geleneklerin ölümüyle zihin yenilenir ve bilinmeyen, ölçülemeyen var olur.

Rüzgâr kuzeyden esmeye devam ediyordu; bulutlar gökyüzünü karartıyordu ve yağmur yağacaktı. Hava soğuyacak ve her zaman olduğu gibi fakirler acı çekecekti. Hastalık, ölüm ve korkular olacaktı. Bir uçak, şu jetlerden biri, gökyüzünden geçiyor, inmeye hazırlanıyordu; tiz sesi ve gürültüsü çok gerideydi. Görülmeye değer bir şeydi.

2.

Işıkla ve derin gölgelerle dolu muhteşem bir gündü; en gizli köşelere, görünmez yerlere yansıyan bir ışıktı; açıkta bile, yaprağın ve neredeyse gövdenin karanlık tarafını bile aydınlatan o keskin niteliğe sahipti. Eğer izin verirsiniz, kalbinizi ve aklınız patlatıyordu; ilgisiz, aldırıışsız olsanız bile düşüncenin sınırlarını aydınlatıyor ge geçici bir keyif veriyordu. İstiyorsanız da zihninizin daha önce hiç bulunmadığınız ama kenarlarında dolaştığınız keşfedilmemiş bölgelerine giriyordu. Ve artık saklanabileceğiniz tek bir gölge bile olmadan bütününü görüyordunuz. Gizli saklı yoktu. Şaşkın, açık ve savunmasızdınız. Ve masumiyet vardı. Bütün yapraklar ışıkla parlıyordu ve büyük küçük, çok renkli ve sade, bütün kuşlar o küçük bahçede ötüşüyorlardı. Korkusuz ve gitmeye isteksizlerdi. Ve akşama doğru ufukta kocaman bulutlar belirdi; fantastik şekilli, renksiz, beyaz bir tanesi vardı ve karşısında dört akbaba kanatlarını çırpmadan daire çiziyordu. Bulutun orta yerini terk etmeyi reddeden bir akbaba vardı; sonsuz daireler çiziyordu ama çizdiği sınırı terk etmiyordu; yirmi dakika kadar orada kaldı. O dört kuş en az bin fit yukarıda olmalıydılar ve tüm o zaman boyunca tek bir kanat çırpma bile olmadı; diğerleri gittiler ama ortada duran kaldı; öyle bir rahatlık, zahmetsiz bir hareket ve özgürlük vardı ki! O orada olduğu sürece onu seyrediyordunuz; beyaz, devasa bir bulutun ortasındaki siyah kuş. Güneşin aydınlattığı bu öğleden sonrada, gökyüzünde onlardan çok vardı. Ancak bu dikkatinizi çekiyordu. O bahçedeydiniz ama o devasa buluta karşı zahmetsiz bir şekilde uçan o şeydiniz; düşünce değildi, yukarıdaydınız. Ne

boş bir fantezide ne de hayal gücündeydi, gerçekten de yukarıdaydınız; kendinizi o kuşla özdeşleştirmiyordunuz ama o kuştunuz; yeryüzünü seyrediyor, rüzgârda uçuyordunuz. Bu bir fantezi veya bir hayal, düşünce ürünü olsaydı bile, o kuş buluttan ayrıldığında siz her şeydiniz, eski kıyafetler içindeki yoldaki o adam, aşığı yukarı kalkan kuyruğuyla o siyah beyaz kuş ve size yaşadığı zorlukları anlatan o adamdınız. Her şey aynı zamanda hiçbir şeydiniz. Çünkü hiçbir şeydiniz ve her şeydiniz. Fakat bu hiçlik akla ait olan bir şey değildir; düşünce düşünceyi doğurur; kendini düşünce yoluyla genişletir ya da kendine acımayla daraltır. Ama düşünce kendini hiçbir şeye dönüştüremez; sadece kendini fikirler, kelimelerle şekillendirebilir fakat asla geçek, hiçbir şey olamaz.

O akşam geç vakitlerde o devasa bulut bir gül renginde, hassas ve gözlerin göremeyeceği bir berraklıktaydı. Batan güneşin rengini almıyordu. Her yerinde değil ama hâlâ beyaz kıvrımları, siyah ve kırmızı kahve gölgeleri vardı. Ve güzellik vardı. Yol üstünde bir telaş, hareket, duman ve gürültü vardı; beyaz kumaş ve meyve satıyorlardı ve bulut şehri sessizlik ve sonsuzlukla kaplıyordu.

Beyin, zamanın ve tecrübenin –tecrübe zamandır– ürünü tümüyle dingin, tecrübe etmiyor ve hassastı. Çünkü zamanın ötesinde olan odayı ve ötesini dolduruyordu.

3.

Yoldaki fakir, günlerdir yıkanmamış bir kadındı. Güneşten kararmış teni, bileklerinde bilezikleri vardı ve etrafında olup bitenden bihaberdi. Üstünde parlak ya-

malı bir elbise vardı; yoldaki diğer birçokları gibiydi, çalışma ve çocuklar yüzünden yıpranmıştı; diğerlerinden bir gömlek üstündü ve tek başına yürüyordu. Dimdik duruyordu ve üstünde sefalet ve neşe getiren, o tuhaf kayıtsızlıkla birlikte tuhaf bir ağırbaşlılık vardı. Düm-düz ileri bakıyordu ve gözleri çok uzaklardaydı; yakın bir zamanda değil ama uzun bir süre önce her şeyini kaybetmiş olmalıydı ve şimdi de kaybettiklerinde kaybolmuştu; hiçbir şey onu bunun içinden çıkaramazdı; iş ya da başka bir adam. Bir eliyle, çok temiz olmayan bir çaputa sarılı bir şey tutuyordu başının üstünde ve diğer eli ise rahat ve zarif bir şekilde hareket ediyordu. Şimdi ise artık iki eli de serbestti ve başının üstündeki şey yerinde duruyordu; o patikada diğerlerinden habersiz bir yürümekteydi. Düşünmüyordu, tamamen kaybolmuştu; bir çeşit düşünce, yüzde bir hareket olur ama onda hiçbirini yoktu. Üstünde kat kat etek, kirli bir bluz ve bluzun üstünde de renkli bir kumaş vardı; rengârenkti; kıyafetleri parlak ama kirli, yıkanmamış, ter ve toz içindeydi. İyi ve düzenli bir havası vardı ama yaşam ondan yitip gitmişti. Renkler, yürüyüşü, yüzü ve vakarlığı tek parça halindeydi; ardı ardına, farklı zamanlarda bir araya getirilmemişlerdi ve ölüm hariç hiçbir şey bunu yıkamazdı. Ve kadın ikisinden de korkmuyordu; yaşamak da ölmek de aynıydı, ikisi de anlamlarını yitirmişti ve hiçbir şey yeniden onlara anlam kazandıramazdı. Acınmak, rahatlatılmak ne de bir söz duymak istemiyordu; tek başınaydı ve hep öyle kalacaktı. Duvarda asılı duran renk ve güzellikle dolu bir çiçek vardı. Duvar beyazdı, yeni boyanmıştı ve akşam ışığında çiçek yaşamın gerçekliği, kırılgan, narin ve mis kokuluydu. Kadın o çiçeğin farkına bile varmadan yanından geçip gitti ama

çiçek yalnız ve tahrip edilir bir şekilde varlığını sürdürmeye devam etti.

Gökyüzü açılmış ve güneş bulutsuz bir gökyüzünde batmaktaydı, kiremit rengi, kocaman ve fark edilmemişti. Ağaçlar çıplaktı ve yüzlerce kuş gece için sığınaklarına girmeden önce dallarda dinleniyorlardı; gü-rültücüydüler ancak yaprakların arasında olduklarında çok değil. Karanlık çökmeden önce yerlerini alıyorlardı. Sevgi ne acımadır, ne de kıskançlığı, endişeleri ve suç-luluğuyla bir ilişki kabulüdür; ne zengin bir tecrübenin anaç şefkati, ne de başkasına yaptığınız yardımdır. Bun-ların hiçbirisi değildir. Onu tanıyorsanız eğer bu sevgi değildir. Bütün araçlar büyük otele gitmekteydi, orada bir çeşit tören vardı, bütün önemli ve zengin insanlar oraya gidiyordu, ancak o kadın ve o çiçek hariç.

Tecrübe yalnızca gelen tecrübeleri koşullandırarak geçmişi güçlendirir. Bilgisiyle gelen tecrübe asla bilgelik değildir. O sonsuzluk hiçbir dün olmaksızın saf, anlaşılmaz ve yalnız bir şekilde geldi.

4.

Kalın ve yüksek tuğlalarla çevrilmiş geniş bir alanın tam ortasında bulunan eski bir türbe ve dört köşesinde de kuleler vardı; yeşil çayır, ağaçlar, çiçekler ve eskiden çeşmeler ve su kanalları bulunuyordu. Oldukça güzel bir yer ve türbenin saygı duyulduğu zamanlarda çok daha güzel olmalıydı. O duvarların içinde oldukça büyük bir arazi olmalı ve her yerden, insanlar, pik-nik partileri, öğrenciler ve oyun oynayan kız ve erkek çocukları vardı. Kubbesi soğan şeklinde ve mermerdi. Ve etrafında çok insan olmasına rağmen, çok kullanılmayan bir bahçenin sakin yalnızlığı vardı. Oraya haf-

ta içi gittiğinizde, ellerinde fotoğraf makinaları olan birkaç turist dışında neredeyse kimseyi bulamazdınız ama oradaki bir başınalık karşısında şaşırır kalırdınız. Öğleden sonra uzun gölgeler meydana getiriyordu ve gökyüzü mavi, kuzey göklerinin mavisindeydi. Etrafta keskin, kırmızı gagalı yeşil papağanlar vardı; mermer türbenin etrafındaki duvarların içinde yuvaları bulunuyordu; çevrilmiş alandan cıyaklayarak ve zikzaklar çizerek gelmekteydiler. Duvarlara tüneyen hareket-siz ışıklardı; uzun kuyrukları erken ilkbahar yeşiliydi ve kanatları ise geç ilkbahar ve akşam güneşinde iyice kızaran kırmızı gagaları parlıyordu; yukarıda göz alıcı bir şekilde güzel ve narin görünüyordlardı. Bulutlar güneşin etrafında toplanıyordu ve bir başınalık vardı. Ardından koşabileceğiniz bir şey değildi ama ihtişam içinde oradaydı; sizi sarıyor ve tutuyordu. İçinde olmanıza rağmen saflığını sürdürüyordu; ne gülen çocukların, ne de oradan geçen turistlerin sesleri, hiçbir şey onu kirletemezdi. Onun içinde, ondan ayrı duruyordunuz. Tıpkı bir köşeyi döndüğünüzde eski bir arkadaşınızla karşılaşmak gibi hiç beklemediğiniz bir anda ona rastlıyordunuz. Hâlâ ondan ayrı, kendi dünyanızda izole olmuş bir haldeydiniz. Fakat sonra hiçbir engel, hiçbir düşünce olmaksızın onun parçası oluyordunuz. Bilincinizin tümü, her bir duygu eylemi onun tarafından ele geçirilmişti. Bir çocuğu kendine çeken bir oyuncak gibi sizi kendine çekmiyordu; sizi bir daha asla terk etmeyecekti. Onu kaybedemezsiniz; kaybetmek üzere elinizde tutabileceğiniz size ait bir şey değildi. Bütün dünler gitmişti ve bu bir tecrübe değildi. Yalnızca ölüm tekrar ölmek için dirildiğinde tecrübe vardır. Tecrübe değişen bir tanımadır ve tanıma bilinenin bir parçasıdır. Biline-

nin devamlılığı zamanın keder ve acısını getirir. Ancak burada tecrübe, kazanılıp geçmişe eklenen hiçbir şey yoktu. Oradaydı ve bütün yapraklar, bütün kuşlar ve bütün çimenler ondan farklı bir şey değildi. Sevgi bu bir başınalıktır ve o hep yalnızdır.

Güneş ateş içinde batmaktaydı; bütün bulutlar alev alevdi, güneşin etrafında toplanıyorlardı; bir tanesi bile kurtulamamıştı, hepsi yanıyordu. Bütün ışık oradaydı ve kuşlar gece için sessizleşmişlerdi. Yine o inanılmaz sonsuzluk yeryüzünü ve gökyüzünü dolduruyordu.

5.

Soğuk, tek bir yaprağın bile kımıldamadığı bulutlu bir sabah; ağaçların arasında sis vardı ve çayırlar çiy ile ağırlaşmış ve bütün taç yapraklı çiyle kaplanmıştı. Sabah çok erken saatleriydi ve çıt çıkmıyor, tek bir köpek bile havlamıyordu. Tuhaf bir şekilde canlı, hareketle dolu bir sessizlik vardı ve siz de onun parçasıydınız. Hiçbir kökeni ve sonu olmayan bir hareketti. Uyanmış bir bile yoktu ve bu sakinlikte en hafif bir ses bile bir patlamaydı ve bedeniniz duygu ve düşünce olmadan dingin bir şekilde uzanmaktaydı. Düşünce asla özgür değildir, hiçbir tepki de olamaz ve bu tepkinin bütün etkisi, oldukça aktif gibi görünmesine rağmen, hareketsizliktir. Etki denilen bu hareketsizlikte karışıklık ve sefalet yetişir; bu toprak fesatlık ve sıradanlığın beslenildiği topraktır. Uzaklarda aniden bir flüt notası yankılandı, flütü çalan acemiydi. Tek bir nota; romantik, bir ustanın ellerinden çıkmış değildi; eğlendirme amaçlı çalınmıyordu; bu sessizlikte bir derinliğe sahipti, saftı ve hiç duyulmamış bir melodinin niteliğine sahipti. O tek bir nota şafak sökene ve kuşlar cıvıldayana kadar

çalmaya devam etti. Fakat büyük bir derinlikle genişleyen o sessizlik ısrarcıydı. Daha fazla değildi, bir kıyaslama da yoktu, aktif şimdinin zaman sınırları yoktu. Bir uçak iniş yapıyordu. Ve gün başlamıştı.

7.

O eski ağaçta dört tane papağan vardı; ölen gövdesine yuva yapmışlardı; cırlayarak uçuyorlardı ve dallara konduklarında sessizleştiler. Durmadan kıpırdanıyolar, daha yüksekteki dallara ulaşmak ya da kendilerini aşağı çekmek için gagalarıyla asılıyorlardı. Yapraklardan daha açık yeşildiler; uzun kuyrukları taze yaprakların rengindeydi. Yaprakların arasına geldiklerinde onları fark etmek çok zordu; ışık renk ve renk de ışıktı. Diğer ağaçlarda başka kuşlar da vardı ama bu yaşlı ağaçtaki dört papağan sanki gökyüzünün tüm ışığına sahip gibi görünüyordu. Yoğun, aniden uçmaya hazır ve ağır bir şekilde oyuncuydular. Bu uzaklıktan gözleri görünmüyordu ama kıvrımlı kırmızı gagaları sabah güneşinde parılıyordu. Trafik gürültülerinin geldiği o pencereden insan dünyasına karşı oldukça kayıtsız görünüyorlardı. Ama geceyi geçirmek için sürüler halinde civardaki tarlalardan ve ağaçlıklardan, eski mezarlıkların harabelerine ya da insanların diktiği ağaçlara geliyorlardı. Gözlerinizi onlardan alamıyordunuz ve varoluşlarında bir neşe vardı. Bir neşe sebebi de neşenin ölmesidir. Onlar gökyüzünün renkleriydiler ve onlara o odadan, acı dolu yerden bakmak, bu yeşil kuşların var olabilmesi inanılmaz geliyordu. Her yerde acı ve keder, çürüme ve bozulma vardı; yaprakların arasında dolaşan o ışık, acı nedir bilmeyen, kıpırdanan güzellik vardı; ölecek, öldürülecek veya bir kafese konacaklardı. An-

cak yarınları vardı, onlar için zaman yoktu; ne bugün, ne yarın için yaşıyorlardı; sadece yaşıyorlardı, gökyüzünün yeşil hazlarıydılar. Ölüm zamandır; bütün düşünceler zamanı yoğunlaştırır ve birçok dün düşünceyi şekillendirip onu yarınki modaya uydurur. Fakat sevgi ne bir yarını ne de dünü vardır. O zamanı olmayan tek şeydir ve işte orada, o kışa özgü yaprakların arasındaki yeşillikti. Keder ve sevgi birlikte yaşayamaz. Kederin güdüsü, kendine acıması ve hatırası vardır; her gözyaşı zamanın, bir hatıranındır ve keder zamanın topraklarında yetişir. Eğer zamandan kurtulmamışsanız, kederden de kurtulamazsınız; tıpkı o elektrik direğinin gölgesi gibi onlar da ayrılmaz birer ikilidir. Keder gölgededir hakikatte, olanda değil. Hakikatin zamanı yoktur ancak zaman hakkındaki düşüncenin vardır. O genişleyen dikkatte o papağanların, trafiğin, acının farkında olduğunuzda yalnızca hakikat kalmıştı zaman değil. Ve hatta hakikat gitmiş, anlam kazanmak için yok olmuş ve sadece içinde her şeyi barındıran bu dikkat vardı. Çünkü o zaman ve ölçünün ötesindeydi.

Fakat ona o pencereden ya da herhangi bir kapıdan ulaşamazdınız; ona giden hiçbir yol yoktur. Ne gözyaşları ne de zaman sonsuzluğa giden kapıyı açar. Çaba göstermeden, tek bir çığlık bile atmadan ölmelisiniz ve belki o zaman o yoldan döndüğünüzde orada olacaktır. Ama değildir.

9.

Güzel bir sabah, açık ve kokularla doluydu; Gökyüzü çok maviydi ve bu sabah daha maviydi ve yeryüzüne, birkaç tane çiçeği ve çiyden sıırıslam olan çimenleri olan küçük bahçeye çok yakındı. Bütün çiçek-

ler gökyüzüne, ağaçların arkasından henüz doğmakta olan güneşe bakıyordu. Neredeyse hiç gölge yoktu ve çiçekler güneşin onlafa dokunmasını beklemekteydiler. Bir jet uçağı gürültülü bir şekilde gökyüzünde bir uçuyor ve mavi gökyüzü insanoğlunun bütün güzelliklerini ve kötülüklerini kapsıyordu; yeryüzü bu mavinin, bu sonsuzluğun içine çekilmişti. Bir sokak köpeğı geldi; taranmış, temizlenmiş, tüyleri parlıyor ve kuyruğı sallanıyordu. Oldukça dost canlısıydı ve doğrudan size bakıyordu ve siz o köpek, çiçekler ve gökyüzüydünüz. İki mino kuşu çimenlikte kasılarak yürüyor ve bir işportacı da ürünlerini bağırarak yoldan geçiyordu. Bu sabahın çok çok uzaklardaki bir parçasıydı ve her şey bu kokunun farkındaydı; hiçbir şey incinemez, asla yarının kederi, suçu ya da korkusu olmazdı. Çünkü o muhteşem parfüm her yerdeydi. Bu bir çeşit fantastik bir mistisizm, zihnin bir şeytanlığı değildi. Ancak tıpkı o iki kuş ve dost canlısı köpek gibi oldukça gerçektir. Orada olduğunuz süre onun farkındaydınız ve düşünce üstünde bir iz bırakan, zaten bilinenin üstüne daha fazlasını ekleyen bir tecrübe değildi. Her tecrübe bilinenin bir tepkisidir, bilinen, geçmişin el değmemiş günleri tarafından tanınabilir; her tecrübe yaşamın yakınlığını karartır ve hatıraya akın eder. Bu dünle yarın arasında değildi ve bütün tecrübe zamana yakalanır. Tekrar edilecek bir tecrübe değildi; tekrar geçmişin, bilinenin yansımasıdır. Fakat merkez, sürekli toplayan, tecrübe eden, sorup soruşturan bir bilinen olmadığından bu bir bilinen değildir. Ancak o parfüm oradaydı; kelime, bir dükkândan alabileceğiniz bir şey veyahut kilisenin ve tapınağın hisleri uyandıran tütsüsü değildi; onu kavrayamaz ve hatıranın çürüyen köşelerinde saklayamazdı-

nız. Oradaydı ve kalbiniz ve zihniniz onun birer parçasıydı; o sizi bırakmazdı. Çünkü siz orada değildiniz. Sonsuzluk, bilinmeyen ve tecrübe edilemeyen oradaydı ve zaman son bulmuştu. Tüm bunlar seçmek ve çıkartmak üzere var olan hayal gücü değildi; beyin, zamanın nesnesi bilindik eylemleri olmaksızın tümüyle sakın ve beynin tamamı tam anlamıyla dingindi. Bütün gücü ve güzelliğiyle yaklaşılamayan oradaydı. Köpek gitmiş, günün gürültüsü başlamış ve postacı mektuplarla gelmişti.

11.

Bir düzine papağan grubu alçaktan uçup güneşe cıyaklıyordu; yalnız ve gruplar halinde olsalar da uçuşları her zaman gürültülüydü ve o akşam her zamankinden daha gürültü gibiydiler. Geceyi geçirmek için taşrada geçirdikleri günden şehirdeki ağaçtan sığınaklarına dönüyorlardı ve geri gelmek çok heyecan vericiymiş gibi görünüyordu. Çok güzel bir gündü, ilkbahar dokunuşları vardı ve gökyüzünü daha da mavileştiren birkaç bulut vardı. Antik ve modern kubbeler gökyüzünde sönüktü ve ağaçlar hâlâ çıplak ve göğesini açtı, o akşam her şey ona açıldı ve zihinde hiçbir sır yoktu. Her köşesi patlamış ve patlamada şeklini kaybetmişti; zihnin her bölgesi yeninin başlangıcıydı. Otuz kırk karga bir ağacın çıplak dallarına konmuştu, siyah gagaları akşam ışığında parlıyordu; diğerleri se bir su birikintisinde yıkanıp garklıyor, bağırsıyor, şikâyet ediyor ve keyiflerini çıkarıyorlardı. Birikintinin yanında mino kuşları vardı, eğer kargalar izin verirlerse onlar da yıkanmaya çalışıyorlardı. Ağaçların ve kuşların arasında muhteşem bir keyif vardı kendi meselelerine gömülmüş olan birkaç

adam yoldan geçiyordu. Yeni, genç ayın hafif bir görüntüsü, sadece bir çizgi, sadece bir iz ve bitmekte olan günün güzelliği vardı. Yeşil sarı giyen bir kadın başının üstünde büyük bir yük taşıyordu ve kolları iki yanda serbestçe sallanmaktaydı. Hiçbir mola yeri olmayan bu güzelliğin farkında olmak için her şeye karşı ölmeniz gerekmektedir; onu ararsanız bulamazsınız; müzelerde, kitaplar ne de yüzlerde değildir; gülümseme solar ve gözyaşları olur. Onu yakalamak için saldırırsanız asla bulamazsınız. Peşine düştüğünüz her şeye ölmelisiniz. Bilmeden ölmelisiniz; bir günde olgunlaşıp bir günde ölen bir amaç, bir güdü ve geçmiş olmadan ölmelisiniz. Tepede bir uçak vızıldıyordu, biri uçuş dersleri alıyordu. Ve uçağın üstünde tek bir kanat bile çırpmadan sürekli daireler çizen akbabalar vardı; hareketlerinde bir haz vardı ve birazdan gecenin karanlığında kaybolmak üzere alçalacaklardı. Bir şey için yaşadınız, bir şey için çalıştınız ve yaşamınız bir şeye ayrıldı. Topluma faydalı olmak zorundaydınız; her şeyin bir faydası vardı ve kilise, devlet, devrimciler için siz en faydalıydınız. Peki, o yaprağın, o çiçeğin ve akşam duşlarını alan şu kuşların faydası neydi? Ancak bu güzellik kullanılamaz; hiçbir değeri yoktur, onun için bir pazar yoktur ve tüm yaşam bir eziyet ve kederden ibarettir. Bu güzellik olmadan sevgi de olmaz.

Bulutlar gökyüzünü boşaltarak güneşin etrafında toplanıyordu. Artık bütün kuşlar sessizdi ve ağaçlar gece için geri çekiliyordu. Ay gölge uzatmak için gençti ama yaşlandıkça o da olacaktı. Masumiyet ve gençlik her zaman ölümle, düşüncenin sonuyla beraberdir. Ve ölüm beraberinde sonsuzluğu, yaklaşılamayanı, ölçüsüz olanı getirir. Ve bu oradaydı.

BOMBAY

Küçük bulutlardı, kanatlarla yapılmış fırça darbeleri gibiydiler ve onlardan yüzlerce vardı ve gökyüzünün batısını dolduruyorlardı; deniz küçük, dans eden dalgacıklarla doluydu ve güneş, muhteşem, devasa kırmızı küre batıyordu. Ancak akşamı büyümlü kılan o kanatlı küçük bulutlardı; sadece bir bulut fısıltısıydılar, nefessiz bir şekilde hepsi de kuzeye uçuyorlardı; hepsi kendi alanında, kendi güzelliğinde çevrelenmişti ve uçuşlarında boşluğu fethediyorlardı. Ve yine de hareketsizlik vardı; sadece denizin ve ona yakın olan toprağın olduğu yer hariç soluk alınacak hiçbir yer yoktu. Üstünde birçok ev olan kıvrımlı koy esintiyi tutuyordu ama o büyümlü bulutlar asla hareket etmiyorlardı. Ancak yine de uçuyorlardı ve hiç boş alan yoktu. Güneş denizin üstünde batarken onun rengini aldılar; bazıları koyu kırmızı, bazıları açık pembe ve diğerleri de beyazdı. Ve uçuyorlardı; bütün yeryüzünün ve gökyüzünün güzelliğini almışlardı. Hassas, yeni doğmuşlardı ama boşluğu yok eden güce sahiptiler. Ve onları ve dalgalandıran suyu izlerken, kayboluyordunuz; onları görmüyordunuz; onlar oradaydı ama siz yoktunuz; sadece onlar vardı, başka hiçbir şey değil; hatta zaman ve mekân da yoktu. Ne düşünce, ne duygu, ne de tecrübe vardı. Toyluğun özü tecrübedir. Tecrübenin her çeşidi geçmişin ağıdır ve zamanın esareti altındadır. Renk ışıklarında uçuyorlardı ve boşluk vardı. Görme müthiş bir şeydir; yalnızca boşluk olduğu zaman görürsünüz; boşluktan görme, mekânı çözümler ve zaman ise tükenir. Ufuk, dans eden su, durmadan uçan bulutlar ve değişmeyen yeryüzü zamansız bir hareket içindeydi ve gök-

1 Şu anda, 13 Mart'a kadar konuşmalar yapacağı Bombay'da.

yüzünün ihtişamı bir martının oturduğu o kayadaydı. Arabada oturan adam küfürlü ya da ikaz edici sözler söylüyordu; trafik yavaştı ve bir kız çocuğu gülüyordu. Uçan bulutlar artık dağılıyordu ve ay saydam gölgeler oluşturmaya başlamıştı. Pencerelede, dükkânlarda ışıklar vardı ve güçlü bir araba hızlı bir şekilde geçti. Yalnızca başka bir araba dönerken, acı bir frenle arabanın geçişini engelledi. Tozlu ve kalabalık bir yoldu, her yerde insanlar vardı. Görünüşe bakılırsa, sadece fakirler yürüyor veya uzun otobüs kuyruklarında bekliyorlardı. Duygu ve düşünce olmadan görerek, gözlemleyerek ve dinleyerek yürüyordunuz ve hiçbir iz, çizik bırakmadan her şeyi görüyordunuz.

20.

Dolunay vardı ve uzun, çevrili balkondan gördüğünüz kadarıyla büyük bir ağacın hemen üstünde, açık, net ve çok yakındı. Yumuşak ve nefessiz bin tane gölge vardı; sabahın çok erken saatleriydi ve şehir sessizdi. Büyük bir sıçan görünmediğini düşünerek bir pencere eşiğinden içeri girdi. Tek bir kuş bile uyanmamıştı ve tozlu yapraklar da hareketsizdi. Ama gölgeler fısıldıyordu ve bir bebek ağlamaya başladı. Meditasyon keyifti ve konsantrasyon olmadığı için dikkat dağınıklığı da yoktu. (Meditasyon) hiçbir şey olmadığından, içinde her şeyin olduğu bir harekettir. O hareketin içine giremezsiniz; “siz” ofisinizde, kilisenizde ve tapınağınızda bırakılmalısınız. Bu harekete tecrübe ve bilgi yoluyla girebilirsiniz. “Siz” olmamalıdır. Şimdi ay yolun karşısındaki bir evin arkasındaydı ve gölgeler söken şafakla birlikte gözden kaybolmak üzere silinmekteydiler. Sonra kuşlar, bütün kuşlardan oluşan bir koro bağırışma-

ya, ötmeye ve sohbet etmeye başladılar. Dinliyordunuz ama orada değildiniz; uyanmakta olan palmiye ağacını görüyordunuz ama orada değildiniz ve batan ayla beraber, doğudan yükselen ışık yeryüzünü kaplamaya başlıyordu. Garip bir şekilde her şeyin farkındaydınız ancak ne kitaplarda, ne de sokakta, hiçbir yerdeydiniz; kaybolmamıştınız, sadece o sessiz ve uyanan sabah esnasında var olmaktan çıkmıştınız ve tekrar kendinizi bulmak fazlasıyla zor olacaktı. Onu bulmak için aramaya başlamazdınız çünkü buna değmezdi. Siz yaşıyordunuz ancak o yaşayan siz değildi. Yaşamak tamamıyla farklı bir şeydir; ölçüsüz bir hareket, duygu ve düşüncenin hiç bir zaman kavrayamayacağı bir coşkudur. Kollarında yeni yıkanmış ve taranmış küçük bir kızla bir anne göründü ve yanında da büyük kızı duruyordu. Annesinin belinin üstünde taşınan bu küçük kız saçları örgülü olan kızla konuşuyordu; yumuşak bir sesle, büyük bir zevk ve sonsuz bir ilgiyle konuşuyordu; bunu hissediyordunuz. Gözleriniz doluyordu çünkü bu ilgi içinde yeryüzünü, gökyüzünü ve gözyaşlarını barındırıyordu. Ne doğu, ne batı ne onun sonsuzluğu, bu üçü tüm yaşamdı. Kadın ve çocuklar tozlu sokak arasından geçip gittiler ve zaman yok oldu. Ve sonra gün tüm gürültüsüyle başladı; insanlar gürültüyü severler. Okula giden çocuklar gülüşüp bağışıyorlardı ve bir çocuk tenke bir kutuya sadece ses çıkarması için vuruyor ve tepeye doğru yol alan bir abada viteslerini zorluyordu. Güneş ağaç tepelerine o kadar hafif ve hassas bir şekilde dokunuyordu ki yapraklar kımıldanıyordu. Bitişikteki çiçeklerin kokusu yoğunlaşıyor ve renkleri parlıyordu ama siz asla geri dönemezsiniz.

21.

Küçük bir çocuk uzun kırmızı bir iple bağlanmış bir taşı fırlatıyordu; taşı mango ağacına doğru fırlattı ve şans eseri ip, büyük çakıl taşı büyüklüğünde mangoların olduğu dala takıldı ve çocuk ipi çekti; ip koptu. Sonra bir maymun gibi duvara tırmanın ipin iki ucunu bağladı ve bu sefer onu daha hafif bir şekilde çekti. Olmamış, küçük üç ya da dört adet mango yere düştü, çocuk mangoları alıp sarmaladı, ipi çekti ve ışık hızıyla uzaklaştı. Geç öğle vakitleriydi ve güneş hâlâ sıcak ve parlaktı. Biri dişi biri erkek, iki papağan odaya girip sohbete başladılar; ne zaman isterlerse geliyorlardı ve sohbet ve merak halindeydiler; onlarla konuşursanız, onlar da sizinle konuşuyorlardı ve oldukça arkadaş canlısıydılar. Duvarda uzun bir ayna vardı ve erkek olan aynadaki yansımasıyla kavgaya tutuşurdu; bu sonu olmayan ve gereksiz bir kavgaydı. Dişi olan ise küçük masanın üstünde oturup, minik cıvıltılarla onu cesaretlendirirdi. Dışarı atılmaları gerekirdi ancak tekrar gelirlerdi; önce dişi olan aynaya gelir, sonra da erkek olan ve kavga başlar. Güneş artık ağaçların arkasındaydı ve yol tozlu, kirli ve kalabalıktı; her yerde durmadan konuşan, fakir, kötü giyimli, aç görünen ve yıpranmış insanlar vardı. Kıpır kıpır bir deniz vardı ve su batan güneşle parıldıyordu. Her yerde bir hareketlilik vardı, bütün renkler canlı ve kara ayalar yoğunluğundaydı. Eylem yaşamdan ayrı olan bir şey değildir; eylem fikri ve eylem birbirinden farklıdır; fikir eylem değildir. Fikre dayalı bir yaşam bitmeyen çatışma ve sefaleti besleyen eylemsizliktir. Fikir çatışma durumundaki düşüncenin icadıdır ve düşünceye dayalı eylem ve kitaplar, resimler, görümler ve tanrılar üretse de bu eylemsizlikten doğan

gerilim yalnızca karşıtlıklara yol açar. Yaşamak eylemdir; yaşamak hatıra değildir; hatıranın külleri hayatın külleri değildir. Fikir bu küllerden doğar. Yaşamak ve ölmek, zamansız her an eylemdir. Süreklilik ve kalıcılık devam etmeyi sürdürmek için çatışmaya ihtiyaç duyan mekanik eylemsizliktir. Çatışma ve keder, kendine acıma ve hatıra eylemsizliğin yakıtıdır. Tüm yaşam toplam eylemdir. Güneş artık sudaki solmaya yüz tutmuş bir çizgiydi ve duygu ve düşüncenin kavrayamayacağı bir güzellik vardı. Bu güzellik müzelere konamaz ya da bir duvarda asılı duramaz; ne şu çift, ne de bir sürü çocuğu olan o ailedir. Sevgi, güzellik ve ölüm ayrılmazdır. Çünkü yaşam sürekli suda dans eder.

22.

Üstünde kirli, yırtık pırtık ve kendisine büyük gelen kıyafetler olan fakir bir çocuktu; bir gözü trafikte, karşıdan karşıya geçiyordu; çok zayıftı ve sıradan sebeplerden oldukça esmerdi. Bir süre yolun diğer tarafında durdu ve amaçsızca önümüzden yürümeye devam etti. Yedi sekiz yaşlarındaydı, gözleri parlıyordu ve gülümsemeye hazırdı; yalınayak, koca kafalı ve son derece üzgündü. Üzüntünün ne olduğunu bilemezdi; iyi bir yemek, uzun ve deliksiz bir uyku ve temiz kıyafetler isterdi. Kimse onunla konuşmuyordu, sokaktaki diğer çocuklar onunla tartışmış veya onu yalnız bırakmış olmalıydılar. Yalnızdı ama bunu da ne demek olduğunu bilemezdi. Annesi ve babası bir yerlerde işçi olarak çalışıyor olmalıydılar; muhtemelen hiçbir zaman yaşayamayacakları şu sonsuz dairelerin inşaatına yardım ediyorlardı. Aniden dönüp bize doğru koştu. Bir anlık tereddüt, endişe ve acı vardı. Çünkü sık sık dayak yiyor olmalıydı. Orada oldukça

şasırmış ve gülümseyerek duruyordu; o tozlu yola kök salmış, hevesli ve gözü yaşlıydı. Elleri sert, küçük, kirli ve el ele tutuşmaya istekliydi. Birlikte hiç konuşmadan yürüdük. Çünkü İngilizce anlamıyordu ancak zaten kelimelere de ihtiyaç yoktu. O, el ele tutuşup yürüyenler dışında her şey unutulmuştu; trafik yoktu, insanlar, çer çöp yoktu ve deniz oradaydı, ufka kadar sessizdi. Bir şeyler söylemek istedi ve anlaşılmayacaklarını bilse de ağzından kelimeler döküldü; durdu, elini bıraktı, denize, palmiye ağaçlarına, bağlı küçük bir köpeğe ve gürültüyle geçen otobüse baktık. Bulutsuz, açık, sıcak bir akşamdı ve o kahverengi kartallar boş gökyüzünde daireler çiziyorlardı. Meditasyon zihni duygu ve düşüncelerden arındırmaktır; duygu yoldan çıkarır ve bütün tecrübeler düşünceyi şekillendirir; onu sersemletir ve duyarsızlaştırır. Zaman olmayınca tecrübe de olmaz ve tecrübe olgunlaşmamanın özüdür. Total olumsuzlama boşluktur ve içinde sadece yaratım vardır. Bu yaratma bir resmin ya da kitabın değil, tüm hiçliğin yaratılmasıdır. Bu sevgidir. Bir hareketi olmayan beyin hassastır, kaydetmeden görür, toplamadan dinler. O dairelerden ışıklar geliyordu ve elinde uzun bir sırık olan bir adam gaz lambalarını yakıyordu. Gece çöküyordu ve tozla kaplı ağaçlar gece için sessizleşmişti. İçinden birçok çocuğun gülüşme ve bağrıışları gelen bir geçip gitti; saçına bir yasemin takmış bir kadın yürüyüp gitti ve o koku yeryüzü, insanlar ve o küçük çocuktu. Zihin zamansız ve mekânsızdı. Sonsuzluk oradaydı.

24.

İki papağan gökyüzünün bir ucundan bir ucuna uçuyor ve her zaman olduğu gibi uçarken cıyaklıyor-

lardı. O tuhaf güzellik ve sadece kuşların sahip olduğu zarafetle dolu yeşil ışıklardı; ağırlıkları yokmuş ve akşam semalarında anlık bir ışık gibi görünüyorlardı; bitmek bilmeyen bir enerjileri vardı; geceyi geçirmek, karanlık yaprakların arasında saklanmak için evlerine gidiyorlardı. Bütün o gürültüsüyle, parlak ışıklarıyla şehri seviyorlardı ve muhtemelen burası taşradan daha güvenliydi. O iki kuş bir evin arkasında bir mango ağacının arasında gözden kayboldular ama gökyüzünde bir ışık bıraktılar. Yolun kıvrıldığı yerin yakınlarında bir kapı vardı ve arkasında, içlerinde yeşil papağanlar olan dört adet kafes vardı. Kuşlar bağrışıyorlardı ve yağlı bir göbeği olan yarı çıplak bir adam bir kulübede oturuyordu.  st nde sadece beline sardığı bir kumaş parçası vardı ve yanında duran kadınla konuşuyordu. Küçük kafeslerdi, bu kuşlar için oldukça küçüklerdi ve kuşların uzun tüyleri kafeslerin dışına taşıyordu; kirlenmişler ve ihtiyaşları kaybolmuştu ama yine de çok güzellerdi, besili ve bi imliydiler ve gagaları da parlak kırmızıydı. şişman adam onları seviyor olmalıydı   n k  hayatında sahip tek güzellik onlardı. Yanında diki-len kadın değil, kuşlar onun arkadaşıydı; o sadece ona çocuklar doğurmuştu. Ama bu dört kuş adamın neşesi, tek merakıydı ve bunu hissedebiliyordunuz. İşlediği suçun sınırsızlığını, neden olduğu karanlığı, kafesteki bir kuşu asla anlayamazdı. Fakat onlar sahip oldukları-nın görünen işaretleriydiler; çocukları gidecek, ölecekti ama onlar kalacaklardı. Kendini kaşıyıp onlara bakı-yordu. Ve akşam güneşi sarı renkte bir yol yaparak par-layan suya dokunuyordu ve bir yelken güneşe doğru duran bir yelkenli vardı. O akşam meditasyon beynin tamamen dingin olmasıydı; boştu ve etrafındaki eylem-

lerin tümüyle farkındaydı ancak dinginliğinde hassastı. Düşünce, tepki yoktu. Çünkü nedeni ve güdüsü olmayan bir hareket, ne bir başlangıç, ne de bir son vardı. Tecrübe eden bir gözlemci yoktu. Hiçbir devamlılığı olmayan bir hareketti; bu sadece aktif şimdiydi. Güneş artık suyun atındaydı ve daireler çizen kuşlar şehrin üstündeydiler ve yıldızlar görünene kadar dönüp durdular. Dört ses şakıyordu, derinden ama hafif bir sesleri vardı ve sesleri havayı dolduruyordu; antik bir katedral ya da tapınakta olmalıydılar ama sesler bir odadan geliyordu. Ve aniden her şey sessizleşti ama kasvetli bir şekilde değil ve sesler devam etti; hiçliğin içine doğru bir şevk, derinlik ve keyif veren bir tesir vardı. Onun üstündeydiniz ve o sizi taşıyordu; aslında orada değildiniz, sadece hiçlik vardı. Bu olmak ya da olmamanın hiçliği değildi. Zamanın sınırları olmadan boştu; mekân için hiçbir ölçü yoktu. O da tıpkı akıl gibi ölçüsüz bir şekilde boştu. O boşluktan ayrı olan bir akıl da yoktu; sadece o vardı. Bütün sorup soruşturmaların ve anımsamaların ötesindeydi. Düşünce ona dokunamadığından bozulmazdı.

25.

Yol dairelerden, evlerden, boş arazilerden, kapı görevlileri ve yeşil taze çimenlikli, bakımlı bahçeleri olan zengin evlerden geçiyor; evler ve dairelerin içleri temiz olabilir ancak yollar tozlu, sadece birçok arabanın ve otobüsün geçtiği yolun ortası nispeten temiz. Yürüdünüz yerde hiç kaldırım yok ve gerçekten de çok pis; muz ve portakal kabukları, gazete parçaları, tükürük, köpek dışkıları ve aklınıza gelebilecek her şey var. İnsanlar her gün aldırış etmeden burada yürüyorlar; ço-

ğunlukla fakir insanlar; zenginler arabayla geçiyorlar; onların golf kursları var ya da bir arabaya atlayıp sahile yürüyüşe giderler. Burada ise gürültü ve kir var. Herkes tıpkı kedere, yokluğa, aşağılanmaya ve ölüme alıştığı gibi buna da alışmış. Burada içinde yolun bütün tozunu barındıran kahveler satarlar; muz ve tahıl satan sinekli bakkallar vardır. Birkaç tane yaşlı mango ağacı var ve çiçek açmışlar. Monoksit gazıyla karışık hafif bir kokusu var ama kokuyu alabiliyorsunuz; hiç kimse bu çiçeklere bakmıyor fakat meyvelerini yiyecekler. Oldukça güzel, pembemsi çiçekler; yukarılarda ve sıcacık güneşe dönükler ve batan güneş üzerlerine vuruyor ve denizden gelen esinti onları hareket ettiriyor. Kadınların örgülü saçlarına taktıkları yasemin süslerinde satan bir adam geçti. O pis yolda, yaseminin kokusu hiç beklenmedik bir şekilde kısa süren sonsuzluğa, boşluğa giden bir cennete giden büyümlü bir bahçenin kapısını araladı. Neredeyse kör olan yaşlı bir adam yolunu bulmaya çalışıyordu ve hiç kimse onu fark etmemiş gibiydi. Herkes konuşmakla, otobüs beklemekle ya da eve yetişmekle meşguldü. Meditasyon alışkanlığın yıkımıdır; alışkanlık sonsuz anın ışığını engelleyen bir devamlılık, mekanik bir momentumdur. Asla zamanın ışığı, parıltısı olamaz ve düşünce ondan bir devamlılık, düşünce ve alışkanlıkla ilgili bir dizi yaratamaz. Düşünce ilişkiler, bir şeylere, insanlara, fikirlere alışmayı oluşturur. İlişki zamandır ve zaman aracılığıyla, ne isterseniz yapın, o ışık asla görünemez. Meditasyon düşüncenin sonlanması ve boşluğun başlamasıdır. Bu boşlukta mola yeri yoktur; tıpkı tecrübe gibi, hiçbir düşünce zamanın başlangıcı olan bu boşlukta kök salamaz. Bu boşluktan ölümlü yaratma olan sevgi doğar. Yeni yıkanmış, uzun ve

kıvr kıvr saçları, üstünde temiz bir bluz ve elbisesi ve elinde bir çiçek olan küçük bir kız geçti. Düşüncelere dalmış şişman annesini takip ediyordu. Üç tane küçük ve kahverengi maymunu olan bir jonglör küçük teneke bir trampet çalarak gidiyordu ve güne de açık ufuklarda batmaktaydı; yakındı ve sonu yok gibiydi. Büyük bir arabağan büyük bir adam indi ve sanki üstüne bastığı o küçük toprağın sahibiymiş gibi yürüyordu; önemli bir adamdı ya da en azıdan öyle olduğunu düşünüyordu ve deniz kenarındaki o küçük kara parçası onun günlük yürüyüşleri için oradaydı. Akşam ışığı söndü ve karanlık hızla çöktü. Düşünce dingindi ve gece o boşluktu.

26.

Yaklaşık beş altı yaşlarında küçük bir kız çocuğı kirli yol kenarında oturmaktaydı ve yanında da iki yaşında ya da daha küçük başka bir kız çocuğı vardı; muhtemelen kardeşiydi; ikisi de küçük, kirli kıyafetler içindeydiler ve saçlar taranmamıştı ama gülücüklerle ve sevecenlikle doluydular. Büyük olan küçüğü kucağına oturması için zorluyordu fakat küçük kız çapraz bacak, arabaların, otobüslerin ve kamyonların vızır vızır geçtiğı sert ve kirli yolda oturmayı tercih ediyordu; insanlar için bu genel bir manzara ve her gün rastlanılan bir olaydı. Çok iyi görünümlü çocuklardı; güneş henüz tenlerini çok fazla karartmamıştı. Çok zayıf da değillerdi, saçları taranmamıştı ama mutluydular ve gülümsüyorlardı, özellikle de büyük olanı. Zekice bakan gözleri ve gözlerinde güzellik vardı, bozulmamış ve tazeydiler. Büyük kız küçüğün elini tutuyor ve ona bir şeyler anlatıyordu; trafikten, insanlardan ve onların ıstıraplarından tamamen bihaberdiler. Büyük kız daha düzgün görünmesi

için küçüğün saçlarını düzeltiyordu; küçük olana annelik yapıyordu ve keder vardı. Ve bir polis memuru el kol hareketleri yaparak ve bir şeyler söyleyerek duvara doğru yürüdü; çocuklar söyleneni yaptılar ve artık bebek diğerinin kucağındaydı ve sevgi bolluğuyla gelen bir huzur vardı. Duvarın üstünde çiçeklerle ve kokuyla bezeli bir mango ağacı ve üstünde de çakıl taşı büyüklüğünde mangolar vardı. Büyülü ve boşluklu bir akşamdı, her şey çok yakın görünüyordu; neredeyse ufka dokunabiliyordunuz ve her şeyin güzelliğini gösteren o ışık vardı. Açığa çıkan bir ışıktı ve çıkışında ne güzellik, ne de çirkinlik vardı. Düşüncenin devamlılığı vardır, güzellik ya da çirkinliğin değil; düşüncenin ilişkisi vardır, sevginin değil; sevgi zamanda değildir. Zaman ve düşünce birbiriyle ilişkilidir; bir olmadan diğeri olamaz. Bu ikisi sevgiyi yok eder. Çünkü sevgi ne bir duygudur, ne de düşünce tarafından şekillendirilebilir; düşüncenin beslediği sevgi kederdir. Sevginin kederi olmaz ve sevgi devamlılığı olan hatıranın tepkisi değildir. Güzellik ve çirkinliğin anlık ışığı ayrı şeyler değildir; o ışık ilişki olmadan açığa çıkar ama düşünce onlara katılır. Bu, güzel ve çirkin değil, netlikti. Bu her şeyin canlı görüldüğü titrek denizin ışığı gibiydi; büyük olan küçük değildi. Meditasyon, zihni duygu, düşünce ve o boşluğun ışık olduğu zamandan arındırmaktır. Hava artık karardığı için o iki küçük kız gitmişti. Sokak lambaları yanıyordu ve yoldaki arabalar azalmıştı. Fakat çocukların olduğu yerde şimdi mango çiçeklerinin parfümü vardı.

28.

Deniz boştu, üstünde tek bir bot bile yoktu; kıpır kıpır, çalkantılı, geniş ve açıktı; çok canlıydı, her bir dalga-

cık fısıldıyordu; kara kayaların bildiği ısrarla hafif hafif yaklaşan bir gelgit vardı. Kıvrımın bir ucunda palmiye ağaçları, diğer ucunda, yükselen yeni bir binanın tozu ve gürültüsü olan o küçük koyda siyah kayalar vardı. Kayaların üstüne rengarenk, parlak ve fosforlu sariler serilmişti; batan güneş üstlerine vuruyordu ve dünyayı unuttuyordunuz. Sadece renkler ve renklerin üstüne vuran ışık vardı. Bir fantezi ya da hızla geçen akşamın ışığı değildi bu; bu yalnızca renklerin tanrısının verebileceği bir ışıktı ve kara kayalar yıllar ve sayısız fırtınalardan dolayı ağırdı. Bu antik karalıkta renk, gözün görebileceği tüm renkler vardı. Ve trafik, yanınızda durup ucuz sigara içen o adam yok oldu. Renklerle baş başaydınız; taşların üstünde serilmiş o sayısız sariler değil, sadece renklersiniz; başka hiçbir şey yoktu ve karanlık deniz onun bir parçasıydı. Renk tanrıydı ve o tanrı her yerdedi. Renklere baktıkça zorlamadan ve düşünce olmaksızın meditasyon üstünüze yağıyordu. Hiçbir ufku, zamanı olmayan genişleyen, açık boşluğun meditasyonuydu. Bu zaman ve uzaklığın engin aralığıyla buluşan, zihnin ölçülemeyen aralığıydı ve bu buluşmada boşluk vardı. Bu bilinen her şeyin, memnuniyet, neşe ve kederin bütün hareketlerinin ölümüydü. Düşünce bu zamansız aralığın boşluğunda yolculuk yapamazdı ve sessizleşti; tecrübe edemezdi ve bu yüzden tüm tanımlar yok oldu. Tecrübe tanımadır, bilinenin devamlılığıdır. Meditasyon bilinenin kökünden sökülmesidir. Kelimeler, tanıma, bilinen son bulmuştu ve zihnin ölçülemeyen aralığı, ardında hiç iz bırakmayan kendi hızıyla hareket ediyordu. Sınırsız bir enerjiydi. Yol arabalarla dolup taşıyordu; zar zor yürüyebiliyordunuz, sizi su yoluna doğru itiyorlardı; şoför size bakıyor ve aldırış

etmiyordu; bir çocuk verandada oynuyordu. Ne kadar az bir alan kapladığını görmek için bacaklarını çapraz yapıp açıyor, iyice iç içe geçiriyor ve üstlerine oturuyordu. Kirliydi, üstünde günlerce yıkanmamış bir etek vardı ama tatlı, afacan ve eğleniyor gibi görünen bir yüzü vardı. Tüm sokak arabalarla doldu ve hepsi de bir düğün törenine gidiyorlardı ve bütün arabalar iyi giyimli, mücevherli, parlak sarılı ve sade takım elbise giyinmiş kadın ve adamlarla doluydu. Görülecek pek de bir şey olmadığı için, küçük kız başını kaldırıp onlara bakmadı bile; onlar saygıdeğer, ölü insanlardı. Artık akşam ışığı gitmişti ve Orion tam tepede, ağaçlar ve evlerin arasında o küçük boşluğu dolduruyordu.

1 Mart

Tevazunun bu kadar az olması ne tuhaf! İçinde çok şık, mücevherlerle donanmış bir kadının olduğu bir araba geçip gitti; korkunç bir şekilde kendisinin, saçlarının, elbisesinin ve bedeninin bilincindeydi. Saçlarını ve elbisesini düzeltiyor ve küçük bir aynada kendisine bakıyordu; muhtemelen bir partiye veya öyle bir yere gidiyordu. Yanında oturan adam ise oldukça önemsiz, sıkılmış ve özensiz görünüyordu. Kadın her şey, adam ise hiçbir şeydi; kadın hüküm sürüyor ve adam da onu takip ediyordu. Ama muhtemelen ofiste adam da bir zorbaydı. İkisinde de zengin ve kibirli insanlara has o tuhaf hava vardı; muhtemelen istedikleri her şeyi, mevki sahibi insanlar da dâhil, satın alabilecek güçleri vardı. Geniş ve şoförü olan bir arabaları vardı; şoför de pahalı bir araba kullanmanın ve zengin insanların bilincindeydi. Para ve daha fazlası vardı ama çok gösterişli değildi. Kadın aynadaki yansımasına bakmayı bıraktı ve pence-

reden dışarı bakıyordu; dışarıda hiç kimse yoktu, hatta ne batan güneş, ne de suya vuran ışık vardı. ("Memnuniyet" ve "eğlendirilme"yi) bekleyen sonsuz bir sıklık- lığın bakışydı bu. Fakat ne deniz, ne de insan topluluğu beklemezdi. Bu insan topluluğu canlıydı çünkü birlik- teydiler. Günün sonunda, suyun yakınlarında hava serindi ve güneş ağaçlıklı tepelerin ardında batıyordu. Sokaklar kalabalıktı ve akşamın güzelliği orada, her yerdeydi ama arabalarda, insanlarda değildi. Güzelliği bulmazsınız; ne bir ağaç, ne de bir kuş onu size vere- bilir. Fakat eğer bakarsanız onu bulursunuz. Güzellik sevgi gibi, bir tecrübe eylemi değildir; tecrübe düşü- nenin, düşüncenin ve de çatışmanın etkileşimidir. Gü- zellik sevgi gibi, düşünen olmadığı ve duygusuyla dü- şüncenin son bulduğu zaman var olur. Tıpkı sevgi gibi, güzelliğin de var olması için bütün bilginin son bulması gerekmektedir. Ancak her şeyi bilirsiniz; tartışır, karşı tartışmaya girer ve birçok sonuca ulaşırsınız; sersemli- ği bildiğinizde çok zeki birine dönüşürsünüz. Her şeyi bilirsiniz ve eğer bilmezseniz de kitaplara danışrsınız. Aya çıkarsınız ama zihninizde hiç boşluk bulamazsınız; küçük, açık noktalarınız vardır ama sonsuz geçmiş ve sonsuz geleceğin buluşup anlamlarını tümüyle kaybet- tikleri bir boşluğunuz yoktur. Tıpkı sevgi gibi güzellik de yalnızca bu boşlukta bulunur. Orada, zihnin lekesiz o boşluğundadır ve zihni bulmak zordur. Çünkü ora- da sadece patlayan boşluk vardır. Çünkü tıpkı sevgi ve ölüm gibi yaratma da güzelliktir. Fakat yolda kayıp gi- den pahalı araba ve sarı-siyah bir taksi onun yerini alır.

4.

Çok çeşitli olmayan ve küçük bir gül boyutunda olan

bir manolya çiçeğiydi; hâlâ uzun, parlak yeşil ve güzel şekilli yaprağına bağlıydı. Çiçek açık sarıydı ve müthiş kokuyordu; çiçeğin bütünü büyük bir mermer boyutundaydı ve dışarı uzanan sarımsı yeşil taç yaprakları vardı. Biri dikkatsiz bir şekilde onu koparmış, sapsız bırakmıştı. Yaprığın üstünde yatarken, yeryüzünün ve gökyüzünün yapısını ve rengini içermesi için tasarlanmıştı ve içinde bir boşluk vardı; bu boşluk ölçülemezdi, sonsuzdu. Onu gözün ve kalbin takip edemeyeceği bir an ve hızda görüyordunuz. Sizi o çiçeğin etrafındaki aralık gibi boş bırakıyordu; saniyeli fitili olmayan bir patlamaydı bu ve böyle bir şeyin olması karşısında şaşkına dönüyordunuz. Tüm bunlar bir anda, göz açıp kapatıncaya kadar oluveriyordu. Ve orada ebediyetin güzelliği yatıyor. Güzellik bütünü acilliğini görmedir. Sonsuzluğu yalnızca bir anlığına, bütün yaşamı kısacık bir saniyede görebilirsiniz. Gören düşünce değildir; düşünce zaman yoluyla bir araya getirilir; düşünce gördüğünde, bu zamanın topraklarındadır ve bu yüzden devamlılık vardır ve çürüme de bunu takip eder; yaşlanma ve keder başlar. Fakat çiçek orada, masanın üstündeydi; biri umursarsa eğer, suya konulmayı bekliyordu. İnsan umursamazdı; bir vazoya konup, hakkında süslü birkaç söz söylenecekti. İnsanlar çok meşguldü, her şeye çok derinden bağlıydılar ama çiçek ve görmek için zihinde bir boşluk, sengin ve sınırsız bir boşluk olmalıdır ve yalnızca bu boşlukta tüm zamanı silip süpüren o anlık görüntü olabilir. Eğer ilgilenirseniz çiçek birkaç saat sonra solacaktı ve size ondan bir hatıra, geçen saniyenin ölü külleri kalmayacaktı. Anca sonra aklınız dolacak ve hiç boşluk kalmayacaktı. O boşluğun güzelliği sessizliktir ama zamanın beslediği sessizlik değil. O sadece sonsu-

zun anlık görüsünün olduğu, o ölçülemez sessizlikte vardır. Parlayan yaprakları olan o oyulmuş çiçeğe bakıp böyle bir şeyin nasıl olabildiğini merak ediyordunuz. O merakta, yeryüzünün kazanç sağlamadığı bir tevazu vardı ve o çiçeğin ardında ise bağırın, ağlayan ve gülen çocukların olduğu gürültülü, pis yol vardı; o, yoldan daha gürültülü, daha pis çıkmıştı. Üstünde sürekli gelip giden birileri vardı ve sadece gecenin derinliklerinde etraf sakindi. Tüm şehir uyudu ve unuttu; gelgitin yükselip yükselmediğini, uzaklardaki denizin kükreyişini ve klimaların mekanik vızıltılarını duyabilirdiniz. Sokak lambaları gölgeler oluşturuyordu ve her akşam donmuş pencere pervazına vuran bir gölge vardı; sürekli dans ediyor, sürekli fısıldıyordu ve o muhteşem yaprakların arasında, kaybolmuş ve unutulmuşsunuz ve asla kargaşaya ve sokakların sefaletine geri dönezdiniz. Her yerde küller vardı ve hızla geçen saniyenin sonsuzluğu gitmişti. Onu anımsayamazdınız ve yaklaşan güne uyanan o yol vardı.

7.

Burada asla çok uzun süre kalmamalısınız. Sizi bulamayacakları, şekillendirmek ve biçim vermek için ele geçiremeyecekleri kadar uzakta olun. Dağlar gibi, kirlenmemiş hava gibi uzakta olun; ebeveynleriniz, akrabalarınız, aileniz, ülkeniz olmayan yerler kadar uzakta olun. O kadar uzakta olun ki siz bile nerede olduğunuzu bilmeyin. Sizi bulmalarına izin vermeyin; onlarla yakın temasa geçmeyin. Kendinizin bile bulamayacağı kadar uzakta tutun onları; asla geçilmeyecek bir mesafe koyun; hiç kimsenin geçemeyeceği bir geçit her zaman açık tutun. Kapıyı kapatmayın çünkü kapı yok, sade-

ce açık ve sonsuz bir geçit; herhangi bir kapıyı kapatırsanız size çok yakın olur ve sonra kaybolursunuz. Nefeslerinin size değemeyeceği kadar uzakta durun ve onların nefesleri çok uzaklara ve derinlere kadar gider; onlara yüzünden, sözleri, jestleri, büyük bilgileri yüzünden kirlenmeyin; büyük bir bilgiye sahiptirler ama siz yine de kendinizin bile bulamayacağı kadar uzaklara gidin. Çünkü onlar her köşede, her evde sizi şekillendirmek, biçimlendirmek, parçalarınıza bölmek ve sonra da kendi imgelerine göre bir araya getirmek için bekliyorlar. Büyük ve küçük tanrıları, kendi imgeleri yine kendi zihinlerinden ve ellerinden oyulmuştur. Sizi bekliyorlar, rahibi ve komünisti, inançlısı, inançsız; hepsi aynıdır. Farklı olduklarını düşünürler ama değil. Çünkü hepsi de onlardan biri olana, onların sözlerini tekrarlayana kadar, onların eski ve yeni azizlerine tapana kadar beyninizi yıkarlar. Tanrıları ve ülkeleri için orduları vardır ve öldürmede uzmanlardır. Uzak durun ama öğretmenleri ve iş adamları sizi bekliyorlar; biri sizi diğerleri için eğitir; onların toplumlarının taleplerine uyum sağlamanız için eğitir ki bu ölümcüldür bir şeydir.¹ Sizi bir bilim insanına, bir mühendise, yemek pişirmeden mimariye, felsefeye kadar, neredeyse her şeyin uzmanına dönüştürürler. Çok, çok uzak durun; politikacısı, yenilikçisi sizi bekliyorlar; biri sizi çamura sürükler ve bir diğeri de sizi yeniler; kelimelerle oynarlar ve siz de onların ıssız arazilerinde kaybolursunuz. Çok uzak durun; sizi bekliyorlar, tanrılarında uzman olanlar ve bomba fırlatıcıları; biri sizi ikna eder ve bir diğeri ise size nasıl öldüreceğinizi gösterir; tanrıyı bul-

1 Toplum ve aile dedikleri bir şey vardır; bu ikisi onların gerçek tanrılarıdır, içinde kendinize dolaşacağınız ağıdır. (Krishnamurti'nin ilavesi)

manın ve öldürmenin çok, çok fazla yolu vardır. Ancak tüm bunların yanında diğerlerinin size ne yapacağınıza ya da ne yapmayacağınıza dair söyleyecek yığınla şeyi vardır; hepsinden uzak durun, kendinizin bile hiçbir şekilde bulamayacağınız kadar uzakta. Sizi bekleyenlerle oynamak da isteyebilirsiniz ama o zaman oyun o kadar karışık ve eğlenceli bir hâl alır ki kaybolursunuz. Burada asla çok uzun süre bulunmamalısınız. O kadar uzakta durun ki siz bile kendinizi bulamayın.

Hepsi bir sıra halinde oldukça bakımlı bahçede oturuyorlardı; üstlerine ışık vuruyordu ve yemek yiyorlardı ve büyük ev arkalarındaydı. Havada birçok çiçek kokusu vardı ve kıpırdanan denizden esinti geliyordu. Yol üstünde neredeyse hiç araç yoktu ve beyin tümüyle dingindi ve anlık bir görü hareketi oluşuyordu. Meditasyon bu görüydü ve bu görü yalnızca boşlukta olabilir; bilinmeyene kapı açan anlık bir bakış. Bu bakışın zamanı yoktu ancak sadece hızla geçen bir saniyeydi. Bu bakışı avcunuzla rüzgârı tutabildiğiniz daha uzun süre tutamazsınız.

21.

Saçına sarı bir çiçek takmış, büyük apartman dairelerinin ön merdivenlerini süpürüyordu; yeşil sarisi temiz değildi, cılızdı ve bir sürü çocuğu vardı. Eşi bahçıvan olmalıydı; etraftaki birkaç bakımsız çalı ve çiçeğe bakıyordu; o da cılız ve bitkindi ve biraz önce çiçekleri sulamak için ağır bir su kovası taşımayı başarmıştı; çiçekler de her gün sulanmıyordu; bluzu yırtık pırtık, onarılmamış ve kirliydi, giriş kadar kirliydi ve köpekler bu alanı kullanıyorlardı. Ve hiç kimsenin umurunda değildi. Aile sokak arasında, palmiye yapraklarından yapılmış

bir çatının altında yaşıyordu; ev birkaç gevşek tuğla, bir çift direk ve pis bir çuvalın etrafına kurulmuştu. Orası karınlarını doyurabildikleri ve eğer izin verilirse de öldükleri yerdi. Bir bahçıvan olarak çok düşük bir ücret ve iyi bir restoranda bir garsona vereceğiniz kadar yüksek meblağda bir bahşiş alıyordu ve bu parayla yaşamak zorundaydılar; bütün ailesi, sokak arasında, hemen pencerelerin altında sürekli bağıran, gülüşen ve ağlayan beş, altı ya da sekiz çocuk. Tabii ki hiçbir zaman eğitim alamayacaklar ve her zaman fakir, cılız, kirli ve kayıp kalacaklardı. Ara sokağı tuvalet olarak kullanan yaklaşık iki yaşlarında küçük bir kız çocuğu var ve çevredeki çocuklar o sokak arasında aşağı yukarı koşuşturuyor, çığlıklar atıp, gülüşüp, oynuyorlardı. Zenginlerin kalabalık tepenin üstlerinde, kapısının önünde trafiğin vızır vızır işlediği bir tapınağı vardı. Ancak fakirler, cılızlar ve açlar her yerdeydi. Cilalı arabalar geçip gidiyordu ve o arabaların içindekiler de mutsuzdu. Günleri asla geri dönmemek üzere bitmişti; paralarından başka hiçbir şeyleri yoktu.

Hayatınızda bu kadar masum bir şey görmemişsinizdir; sırt üstü yatıyordu, tüm o muhteşem hatlarını görebiliyordunuz ve neredeyse suya değiyordu. Bulutsuz bir gökyüzünde ilk defa beliren çok genç ve yeni ayın ışığının vuruşuydu. Daha önce binlerce kez görmüş olmanıza rağmen, onu hiç görmemiştiniz; o kadar masumdu ki, o kalabalık ve gürültülü sokaktaki siz de masumlaşmıştınız. Çaba sarf etmeden, düşüncesiz bir şekilde masumdunuz; hakkınızdaki her şey yeniydi, onları daha önce hiç görmemiştiniz. Gözleriniz tertemiz oldu ve kalbinizde tek bir leke kalmadı; o kadar uzaktaydınız ki hiçbir şey size dokunamazdı. Hiçbir tekrar

olmadığından, tekrar kirlenmeniz mümkün değildi; bu süre içinde asla. Ne geçmiş, ne gelecek vardı; sadece şimdinin, sonsuzluğu kutsanma olan masumiyetin o engin boşluğu vardı. Bu bir bolluktu ve sevdiklerinizi bile bu bolluğun içine sürükleyemezsiniz. Sizi ona ulaştırabilecek ne bir kurtarıcı, ne de öğretmen vardı. Onları bırakıp düşüncenizin sizi bulamayacağı bir yerlerde kaybolmalısınız. Tam bir yalnızlığın masumiyetiydi; yaşamdan dikkatlice oluşturduğunuz bir şey, kendinizi feda ettiğiniz bir tecrit değildi. Yalnız değildiniz çünkü tecrübenin size ulaşamayacağı bir yerdeydiniz. Bunun yalnızlık olduğunu bilmiyordunuz; hiçbir şeyin farkında değildiniz ancak o hiçlikte o sonsuz masumiyet vardı. Tüm enerjinin ve hayatın masumiyetiydi ve eğer oraya rastlantı sonucu gelerseniz, o da rastlantısal olur, asla belirli olmaz. İşte o zaman, sebebi be ölümü olmayan bir coşku içinde olursunuz. Arkanızda uzun bir araba dizisi size korna çalıyordu ve önünüzde, sahilde de politik bir toplantı devam etmekteydi ve hoparlörden politikacıların gürleyen sesleri size geliyordu. Yeni ay deniz seviyesinin aşağısındaydı.

13.

Kirli sokak korkunç bir şekilde kalabalıktı; öncekinden daha kirli değildi; her yere tükürmüşlerdi; dar kaldırım inanılmaz kalabalıktı, hiç süpürülmemiş ve şiddetli yağmurların gelip, bu aşırı kalabalık ve hissiz şehrin acımasız çirkinliğini temizlemesine aylar vardı. Deniz yolun diğer tarafındaydı. Arındırıcı deniz kavarıyor ve kayaları ve insanların pislettiği sahili kaplıyordu. Gittikleri her yerde pislik, acımasızlık ve her şeye karşı korkutan bir aldırışsızlık vardı ve biraz umursa-

yanlar ise kısa süre içinde ya bir sosyal çalışan ya da ölmeyen politikacılar oluyorlardı. Duvarlardaki berbat posterlerde, onları seçerseniz ne kadar inanılmaz şeyler yapacaklarını anlatıyorlardı. Yürüdüğünüz yolda her köpek bir iz bırakmıştı; hiçbir deniz kabarması sokağı temizlemezdi; zihin yorgun ve kalp de solup gitmişti ve küçük bir kız çocuğu sokağı tuvalet olarak kullanıyordu. Ağlıyordunuz, o esnada adamın biri sigara izmaritini yola fırlattı ve biri izmariti yerden almadan önce, bir araba tekeri üstünden geçti; üstelik yarım içilmiş bir sigaraydı. Ve o kalabalık sokakta yürürken, deniz kıyısına ve üstüne kurumaları için sariler serilmiş olan o kara kayalara giden yol ağzına geldiniz; artık onları topluyor ve dikkatle katlıyorlardı. Kırmızı güneş suya dokunuyordu ve ufukta ne bir tekne, ne bir bulut, hiçbir şey yoktu. Güneşle beraber çok uzaklara gidiyordunuz; geri çekilmiyor, nereye gittiğinizi bilmeden, yalnızca uzaklaşıyordunuz. Geri çekilirsanız, er ya da geç geri dönerdiniz ve o zaman bu yorucu döngüyü durmadan tekrarlardınız. Kendinizi asla geri çekmeyen ve tecrit etmeyin; ayartıcı aileye ya da fikirlerin, inançların ölü küllerine ve zihninizin ucuz tanrılarına kapılmayın. Orada sevgi yoktur. Ama eğer sadece nereye gideceğinizi bilmeden, planlamadan, zekice kurgulamadan giderseniz, o zaman ölü insanların olduğu o kirli sokakta yürüyebilirsiniz ve sevgiyi bilirsiniz. Etrafınızdaki insanlar ve arabalar tarafın itilerek yürüdüğünüz zaman keyifle meditasyon yapıyordunuz; o zaman meditasyon bir coşku, sonsuz bir hassaslık hareketine dönüşüyordu ve yoldan geçen bir çocuğun elini tutuyordunuz. Sonra yoldan geçen bir dilenci tarafından size verilmiş olan, mis kokulu yasemin çiçeğinden tacı çocuğa verdiniz ve

çocuğun yüzündeki o sonsuz şaşkınlık ve mutluluğu gördünüz. İşte o zaman o ebedi olanın orada, her köşe başında, o ölü yaprağın ve yere düşen çiçeğin altın olduğunu anlıyordunuz. Önünüzdeki bir adam ağır bir sigara içiyordu ve kahverengi kartallar daireler çizmeyi bırakmışlardı.

19.¹

32.000 fitte uçuyorduk; altımızda sınırsız bulutlar ve üstümüzde de açık lekesiz gökyüzü vardı; güneş göz kamaştıran beyazlıktaki bulutlardan doğuyordu. Aralarında hiç boşluk yoktu, bir kıtadan diğerine uzanıyorlardı; çölün, denizin ve adaların üstündeydiler ve o yükseklikte gökyüzü yoğun bir mavilikteydi; yeryüzünden, dağlardan baktığınızda böyle bir maviyi asla göremezdiniz; o kadar katıydı ki kesip cebinize koyabilirdiniz ve ufkun maviyle buluştuğu yer beyazdı. Derin bir vadiden ya da yüksek bir dağdan bazen gökyüzünün mavisini görürdünüz ama bu asla öyle bir şey değildi. Gözlerinize dolup sizi çok uzaklara, zamanın ölçüsünün ötesine götürüyordu. Uçak henüz dolmamıştı, muhtemelen bir sonraki aktarmada dolacaktı ve o zamana kadar yanınızdaki iki koltuk size aitti. Jetlerin kükreyişleri geliyordu ve o kadar gürültülü değildi; koridorda oturan o hanımların konuşmalarını duyabiliyordunuz. Ama sessizlik vardı. Tüm o sohbet ve gürültülerin arasında gökyüzü kadar net ve lekesiz bir şekilde oradaydı. Onun farkındaydınız ama bir şeyi tecrübe edip onu hafızanızın bir köşesine atacak bir gözlemci olarak değil; onu düşünemezsiniz, zaman yoktu; o kadar yoğun bir şekilde oradaydı ki tecrübe edilemezdi.

1 Bugün Bombay'dan Roma'ya gidiyor.

Bu sessizlikte, aniden ve beklenmedik bir şekilde o sonsuzluk belirdi. Duygu ve düşünce olmaksızın, tüm varlığınız tamamen dinginleşti; insanoğlu tarafından oluşturulamayacak o yaklaşılamayan kuvvet vardı. Hiçbir şeyin nüfuz edemeyeceği ve tamamen hassas olan bir kuvvetti. Ve hiçbir arzu ve tutkunun uyduramayacağı o tuhaf yoğunluk vardı. Sonsuzluk, nüfuz edilemeyen kuvvet ve yoğunluk ayrı şeyler değildi; tıpkı ölüm, sevgi ve yaratma gibi ayrılmazlardı, asla bölünmezlerdi. Beyniniz bunun enginliğini, görkemini kavrayamazdı; o, yüzyıllar önce, hafif müzik çalarken uçağa bindiğinizde dinginleşmişti; bu gecenin nemli sıcağında gelir gelmez kaybolmuştunuz, yüzyıllar, bir saat veya biraz daha fazla önce. Orada hareketsiz bir şekilde oturuyordunuz, tamamen kaybolmuştunuz ve asla tam olarak geri dönmeyecektiniz. Üç saat geçmişti ama siz daha yeni binmiş gibiydiniz ve kemerlerinizi bağlamanızı söylediler. Ve yanınızdaki iki koltukta bir kadın ve bir adam oturmaktaydı. Ve tekrar masum ve lekesiz o mavi gökyüzündeydik ve sonsuzluk oradaydı. Sizi hiçbir insanoğlu veya hiçbir tanrı rahatsız edemezdi ve aklınız ve kalbiniz inancı ve tüm zamanları geçip, onun bir parçasıydı. Böyle bir şey böyle bir yerde olmalı! Adamın biri sigara içiyor ve dumanı doğrudan yüzünüze vuruyordu; koridor kenarındaki bebek hıçkıra hıçkıra ağlıyordu, süt yoktu ve annesi onu sakinleştiremiyordu; tüm bunların gerginliği annesine geçiyordu. Hostesler gelip bebeği aldılar, onu temizleyip sakinleştirdiler ve şimdi de anne ağlamaya başlamıştı. Jet motorlarının sesi değişmişti ve tekrar karaya iniyorduk. Bir nehir ve yeşil tarlalar vardı; nehir bir yılan gibi tarlardan kıvrılıyordu ve tarlalar tıpkı insan beyni gibi gibiydi, hepsi

ayrılmış ve bölünmüştü; her sahibin bir malı vardı. Ve ötelerde deniz mavi, sert ve inanılmaz bir şekilde canlıydı. Tepeler ve adalar vardı.

“Bu kitabı seyahat ederken bir günlük olarak yazdım, yayınlanması için yazmamıştım. Benim ‘süreç’ dediğim, dünyada olmanın bana yaşattığı hisleri, tümüyle huzur içinde olmayı ve çatışmadan uzak olduğum dönemi anlattım. Bu sadece zaman zaman oluyor ve açıkçası bunu tecrübe etmemiş birine bunları açıklamak imkânsız. Fakat gerçek acıyı ve yüksek bilinçle birbirini tamamlayan hisleri kelimelere dökmeye çalıştım. Bu romantik bir şekilde planlanmadı; belli bir tarzda disiplinli ve sakin bir yaşam sürerseniz, bir tür enerji yayarsınız –bu bilimsel bir gerçektir– ve bu beyninizin mekanik olmayan parçasını etkiler. Böylece yeni bir boyuta geçersiniz. Fiziksel organizmanın bununla tanışma yeteneği yoktur ve bu yüzden acı çekersiniz. Herkesin buna erişmeye çalışmasını tavsiye etmiyorum. Ancak kişisel bir seviyede neler olduğunu bilmek için düşüncelerimi ve fikirlerimi takip edenler için faydalı olabilir.”

—J. KRISHNAMURTI
(The Guardian röportajından)

gar

